

Behçet Necatigil

Mektuplar

BÜTÜN YAPITLARI

Yapı Kredi Yayınları

MEKTUPLAR

Behçet Necatigil (16 Nisan 1916-13 Aralık 1979, doğ. ve ölm. İstanbul) İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1940), Kars Lisesi'nde başladığı edebiyat öğretmenliğini İstanbul Eğitim Enstitüsü'nde (1960-Ekim 1972) sona erdi. Zincirlikuyu mezarlığında gömülü. İlk şiiri "Gece ve Yas", lisede öğrenciyken Varlık dergisinde çıktı (1 Ekim 1935). Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'nde kendisi için şunları yazmıştır: "Şiirde kırk yılını, doğumundan ölümüne, orta halli bir vatandaşın; birey olarak başından gelecek durumları hatırlatmayla; ev-aile-yakın çevre içgeninde, gerçek ve hayal yaşıntılarını iletmeye, duyurmaya harcadı. Arada biçim yenileştirmelerinden ötürü yadırgandığı da oldu, ama genellikle, eleştirmenler onun için, tutarlı ve özel bir dünyası olan bir şair dediler."

Şiirleri şıriñitaplarda toplandı: Kapalı Çarşı (1945), Çevre (1951; 1960), Evler (1953; 1968), Eski Toprak (1956 [1957 Yeditepe Şiir Armağanı]; 1965), Arada (1958), Dar Çağ (1960), Yaz Dönemi (1963 [1964 Türk Dil Kurumu Şiir Ödüllü]; 1968), Divanç (1965), İki Başına Yürümek (1968), En/Cam (1970), Zebra (1973), Kareler Aklar (1975), Sevgilerde (1976; kendi seçtiği şirler), Beyler (1978), Söyleriz (1980; hazırl. Kâmurhan Şipal). Radyo oyunlarını Yıldızlara Bakmak (1965), Gece Aşevi (1967), Üç Turunçlar (1970), Pencere (1975) kitaplarında bir araya getirdi. Poetikasını içeren kimi yazılarını Bile/Yazdı (1979) adıyla kitaplaştırdı. Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1960), Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1979) ve 100 Soruda Mitolojya (1969) gibi, kendi deyişiyle "öğretmenlik mesleğine ilişkin, ek çalışmalar" da yaptı. Ayrıca, şiir (Fener, Gece ve Yıldızlar, Borchert; Şarkılar Kitabı, Heine), öykü (Gençlik Güzel Şey, Hesse), roman (Sis, Unamuno; Malte Laurids Brigge'nin Notları, Rilke; Venedik'te Ölüm, Mann; Açılık, Hamsun; Kör Baykuş, Hidâyet), oyun (Kapıların Dışında, Borchert) ve inceleme-araştırma (Türk Halk Kitapları [Mukayeseli Masał Bilgisine Bir İlavel], Spies; Küçük Mitolojya Sözlüğü, Hitbrunner) çevirileriyle de çeviri edebiyatımı zenginleştirdi.

Bütün Eserleri, Ali Tanyeri ve Hilmi Yavuz'un notlarıyla yayıldı (Cem Yayinevi, 1981-85, yedi cilt; Mektuplar: 1000 Tane Yayınları, 1989). 1980 yılında ailesi tarafından Necatigil Şiir Ödülü kuruldu.

1994'te YKY Necatigil'in bütün yapıtlarını yeniden yayımlamaya başladı: Şiirler 1948-1972 (1994; Dar Çağ, Yaz Dönemi, Divanç, İki Başına Yürümek, En/Cam, Zebra), Şiirler 1938-1958 (1995; Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Eski Toprak, Arada), Ertuğrul Faciası (1995; radyo oyunu, ilk basım), Şiirler 1972-1979 (1996; Kareler Aklar, Beyler, Söyleriz, kitaplara girmemiş şirleri), Bile/Yazdı (1997), Radyo Oyunları (1997), Serin Mavi (1999; esine mektupları, ilk basım), Düzyazilar 1 (1999; yazılar), Düzyazilar 2 (1999; konuşmalar, konferanslar), Mektuplar (2001; genişletilmiş basım). Şiirler'in bu yeni basımı, Necatigil'in bütün şiirlerini tek ciltte topluyor.

*Behçet Necatigil'in
YKY'deki kitapları:*

- Şiirler 1948-1972 (1994)
Ertuğrul Faciası (radyo oyunu; 1995)
Şiirler 1938-1958 (1995)
Şiirler 1972-1979 (1996)
Bile/Yazdı (poetika; 1997)
Radyo Oyunları (1997)
Serin Mavi (eşine yazdığı mektuplar; 1999)
Düzyazılар 1 (yazilar; 1999)
Düzyazılар 2 (konuşmalar, konferanslar; 1999)
Mektuplar (2001)

BEHÇET NECATİGİL
Bütün Yapıtları

Mektuplar

Yapı Kredi Yayınları

**Yapı Kredi Yayınları - 1464
Edebiyat - 398**

Mektuplar / Behçet Necatigil
Hazırlayanlar: Ali Tanyeri - Hilmi Yavuz

Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar

Kapak tasarımcı: Nahide Dikel

Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: 1000 Tane Yayınları, Aralık 1989
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Nisan 2001
2. baskı: İstanbul, Şubat 2012
ISBN 978-975-08-0282-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2006
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayınçının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Önsöz (*Yüksel Pazarkaya, 16 Temmuz 1988*) • 11

MEKTUPLAR

TAHİR ALANGU'YA MEKTUPLAR

4 Temmuz 1937 • 17

4 Ekim 1937 • 24

8/9 Ağustos 1938 • 26

23 Ağustos 1938 • 33

27/28 Aralık 1940 • 38

8 Aralık 1941 • 40

24 Ocak 1942 • 42

4 Nisan 1942 • 44

14 Nisan 1942 • 49

Haziran 1943 • 52

17 Mayıs 1953 • 57

Notlar • 59

OKTAY AKBAL'A MEKTUPLAR

3 Mart 1950 • 65

16 Ekim 1950 • 67

7 Kasım 1950 • 69

- 23 Ocak 1951 • 71
25 Şubat 1951 • 73
27 Şubat 1951 • 75
8 Haziran 1951 • 77
3 Temmuz 1951 • 79
23 Temmuz 1951 • 81
17 Aralık 1951 • 83
Notlar • 85

SALÂH BİRSEL'E MEKTUPLAR

- 18 Eylül 1961 • 89
30 Eylül 1961 • 90
4 Ekim 1961 • 91
4 Ekim 1961 • 92
20 Kasım 1961 • 93
1 Aralık 1961 • 95
18 Aralık 1961 • 96
23 Temmuz 1963 • 98
31 Mart 1964 • 100
16 Haziran 1964 • 102
16 Ekim 1964 • 103
2 Ocak 1965 • 105
18 Mayıs 1965 • 107
29 Eylül 1965 • 109
8 Haziran 1966 • 111
12 Aralık 1966 • 112
25 Temmuz 1968 • 113
25 Nisan 1973 • 114
15 Eylül 1973 • 116
23 Ocak 1974 • 119
6/7 Mart 1976 • 120
16 Mart 1978 • 121
Notlar • 123

KÂMURAN ŞİPAL'E MEKTUPLAR

13/14 Eylül 1964 • 127

30/31 Ağustos 1966 • 129

15/16 Eylül 1966 • 131

7 Ekim 1966 • 133

8 Aralık 1966 • 135

14 Aralık 1966 • 137

18 Aralık 1967 • 140

30 Temmuz 1968 • 142

17 Eylül 1969 • 144

1 Temmuz 1972 • 146

Notlar • 147

YÜKSEL PAZARKAYA'YA MEKTUPLAR

2 Kasım 1971 • 151

6 Nisan 1972 • 153

28 Eylül 1972 • 155

23 Ekim 1972 • 156

14 Kasım 1972 • 158

25 Kasım 1972 • 160

27 Aralık 1972 • 162

3 Ocak 1973 • 164

9 Nisan 1973 • 165

21 Haziran 1973 • 167

21 Kasım 1973 • 169

28 Şubat 1974 • 171

29 Ağustos 1974 • 172

8 Ocak 1975 • 173

12 Mart 1975 • 175

26 Ağustos 1975 • 177

28 Ocak 1976 • 179

20 Mayıs 1976 • 180

10 Aralık 1976 • 182

10 Nisan 1977 • 183

- 14 Haziran 1977 • 186
20 Ekim 1977 • 188
5/6 Aralık 1977 • 190
15 Ocak 1978 • 192
16 Mart 1978 • 194
1 Haziran 1978 • 195
4/5 Mart 1979 • 196
18 Temmuz 1979 • 198
24 Eylül 1979 • 200
Notlar • 201

VE ÖTEKİLER...

- Prof. Dr. Fahir İz'e, 3 Nisan 1947) • 207
Muammer Yüzbaşıoğlu'na, 21 Kasım 1951 • 209
Traugott Fuchs'a, 14 Mart 1958 • 211
Sedat Öcal'a [Sedat Umran], 14 Mart 1958 • 212
Yüksel Önem'e, 12 Kasım 1959 • 215
Erdal Öz'e, 31 Ocak 1963 • 217
Hüseyin Çöntürk'e, 6 Temmuz 1964 • 219
Ergin Sander'e, 20 Temmuz 1964 • 220
Mehmet Çınarlı'ya, 6 Mart 1966 • 222
Asaf Çiyiltepe'ye, 8 Ağustos 1966 • 224
Mehmet Seyda'ya, 26 Mart 1967 • 226
Handan Çetinkaya'ya, 28 Ekim 1968 • 227
Ahmet Necdet'e, 5 Mart 1969 • 228
Semra Sümer'e, 8 Nisan 1969 • 229
Fikret Demirağ'a, 15 Aralık 1971 • 230
Cevdet Kudret'e, 14 Kasım 1972 • 232
Rükzan Günaysu'ya, 26 Mayıs 1973 • 234
Aydın Hatipoğlu'na, 8 Ağustos 1973 • 235
Chorekch[i]lan'a, 7 Şubat 1974 • 236
Asım Bezirci'ye, 3 Nisan 1974 • 239
Zeyyat Selimoğlu'na, 17 Mayıs 1974 • 240
Prof. Dr. Wilfrid Brands'a, 23 Eylül 1974 • 241

- Akal Atilla'ya, 20 Şubat 1975 • 243
Sabit Kemal Bayıldıran'a, 10 Mayıs 1975 • 244
İbrahim Zeki Burdurlu'ya, 27 Mayıs 1975 • 246
Attilâ İlhan'a, 25 Temmuz 1975 • 248
Attilâ İlhan'a, 26 Ağustos 1975 • 251
Necdet / Tezcan'a, 4 Şubat 1976 • 252
Necati Zekeriya'ya, 17 Şubat 1976 • 253
Samim Kocagöz'e, 18 Şubat 1976 • 254
Adalet AĞaoğlu'na, 30 Haziran 1976 • 256
Cengiz Ülkerdoğan'a, 4 Ekim 1976 • 257
Osman Serhat Erkekli'ye, 8/9 Ekim 1976 • 258
Mustafa Şerif Onaran'a, 7 Aralık 1976 • 259
Necdet / Tezcan'a, 7 Aralık 1976 • 262
Sabit Kemal Bayıldıran'a, 9 Aralık 1976 • 263
Edip Cansever'e, 11/12 Nisan 1977 • 267
Ahmet Günbaş'a, 8/9 Mayıs 1977 • 269
Abdülkadir Budak'a, 22/23 Ocak 1978 • 270
Osman Serhat Erkekli'ye, 2/3 Mart 1978 • 271
Notlar • 272

Önsöz

Bensberg, 16 Temmuz 1988

Sevgili Üstadım!

Ne kadar uzatmışsin bu kez arayı. Son mektubun 24. 9. 1979 tarihli. Oysa, sevgimizi de yüklenip durduń ince omuzlarına: "Ben şimdi, hemen şimdi yazmazsam, diyeceksiniz, demişsinizdir, ne oldu bu adama? Yok bir şey olduğu, bildiğiniz yerinde: Homurtuları, küskünlükleri, içine kapanıp içinden çıkmalarıyla, eski yerinde." (İstanbul, 4/5 Mart 1979)

Ne yapalım bildiğimiz yerinde ol da, yazma. Biz avunuruz. Kendini bizimle saydığını sürece. Aramalarımıza bir dayanak olduğun sürece. Oluyorsun hep, şirlerinle, mektuplarla, inci gibi el yazınla. Zaten artık sen değil, şirlerin, mektupların diyor: "Çok oturdum sizinle/ Kalkıp gidebilir miyim / Gitsem de / Gene sizinleyim!"

Bırakmıyoruz, kalkıp gitmiyor onlar da. Oturuyoruz biz bize. Anlatıyoruz neler neler... Sahi, sen olsaydın, neler yazardin mektuplardan bir seçkiye önsöz olarak?

Örneğin, şirini, hüznün de, sevincin de en yaşanmışından imbiklemiştir, ta içinden, en derinden, hele mektupları, mektupları daha da, daha da... Yoksa, kuru kuruya, Türkçede mektup türünün en özgün, en üst düzeydeki temsilcilerinden... falan mı?

Lessing'in, Kleist'in... mektuplarını anımsıyorum. Lessing'in, demir kıskaçla dünyaya getirtilen, dünyanın kötülüğü

nü bildiği için, avazı çıkmadan kesiliveren oğlunu, bu ameliye-ye dayanamayan karısını, evet arka arkaya her ikisini yitirisi Eschenburg'a yazdığı çığlıklı satırları nasıl da sarsıcı. "Hamburg Dramaturjisi", "Laokoon", "Nathan" vb.. olabilir mi böyle sarsıcı? Ya Kleist'in, sevgilisiyle birlikte intiharından önce, karısına yazdığı mektuplarının içtenliği?

Mektup, seninkiler gibi, gerçekten yazılmışsa, mürekkeple değil, insanın özsuyuyla yazıldığı için, hiç amaçlanmamışken, bir bakıyorsun, edebiyat denen sanatın doruğuna kuruluvermiş, şiirden, oyundan, öykü ve romandan önce.

Yanlış söylediğim galiba. Senin engin ve derin edebi bilgeliğin, insan bilgeliğin karşısında, çömez tutukluğu musallat oldu yine bana. Mektup, yayınlapsın falan diye değil de, sanat yapmak, edebiyat yapmak, üslûb döktürmek emeliyle falan değil de, büyük bir şairin kaleminden gerçekten bir kişiye yazılmışsa, şiirin de üstüne kuruluveriyor, dilinin canlılığı, deyişinin içtenliği, dizginleri boşanmış biçimde.

Orda her şey vardır. Kendi hallerinin en ayrıntıları, yaşam gailelerinin en gizlileri, yazılanların oluşurkenki yansımaları, zengin edebiyat dağarcığından göndermeler, güncel edebiyat dünyasına bakışlar, içten övgüler, içten yergiler, yazanlara okuyanlara serzenişler, sevgiler, niçin olmasın ki, hak edeni biraz da çekiste, biraz da iğneleme, ama seninkiler dünya yükü abdal alçak gönüllülüğünün ve has edebiyatın hep zirvesinde...

"Yalnız kalacaksanız / Gitmem / Çektilik kendimizi geri / Biz istedik." Bildiğimiz yerindeysen, ne diyebiliriz, çektilik kendini diye. Bildiğimiz yerinde, gönlümüzde, yüreğimizde.

Son mektubun bugün gibi. Şiirlerin de, mektupların da hep bugün gibi, sevgili ustadım.

Yüksel Pazarkaya

MEKTUPLAR

*TAHİR ALANGU'YA
MEKTUPLAR*

Berlin, 4 Temmuz 1937

Kardeşim Tahir,

Cumartesi öğleden sonra bir buçuk sularında Galata rıhtı-
mını ve iki buchuğa doğru da Boğaz'ı terk ettik.

Üzerimizde uçan martıların sonuncusunda vedâ ve teşyi
selâmini da mahmul-i teessür bir baş eğmesiyle kabullendikten
sonra Karadeniz başlamış oldu.

Biz üçümüz vapura girerken hocalarımızdan birinin tak-
dimiyle bir dördüncü eklenmişti. Hareketi müteakip bir başka-
siyla tanışık ve İstanbul-Köstence yolunu yarıladığımız sırada
bir beşincisi arkadaşımız olacaktı. Karadeniz ilk dakikalardan
itibaren şiddetini göstermeye tereddüt etmedi. İlk önce acemi-
lik ve ihtiyatsızlık neticesi geminin baş tarafındaki ambar kapa-
ğı üzerine oturduk. Dalgaların üzerinde açızleşen gemi bir kal-
kıp bir iniyordu. Ve gemi denizin dibine girecek gibi olurken sa-
lıncağın tepesinden bize doğru hızla alçalan birisinin duyduğu
korku ve baygınlığa benzer hissi bütün dehsetiyle duyuyorduk.
Vakit vakit deniz küpeşteden fırlıyor ve güverteyi su içinde bira-
karak üzerimize tırmanıyordu.

Deniz tesirini ilk önce Fikret'te¹ gösterdi. Kızcağız istifrağa
başlayınca ne yapacağımızı şaşırdık. Neyse, güç belâ önce ken-
dine getirdik. Sapsarı yüzüne eş olsun diye eline de bir limon
verdik.

Vapur pek fazla dolu idi. Öyle ki İstanbul'dan binen yolcula-
rin hiçbirisi üçüncü ve daha mâfevk mevkilerde yer bulamamıştı.

Evet vapur pek fazla dolu idi. Onun için hepimiz güverte
üzerine kuru tahtaya kont gibi serilmiştir.

İkindiye doğru vapurun sallanmasına alıştık. Küpeştede bi-
zimle gelmekte ısrar eden ufuk müstevisinin bir üstüne çıka-
rak bir altına inerek raksediyor ve her iki tarafta çizdiği irtifa ve
sukût müstevilerinin büyülüğu bizi korkutuyordu.

Yine aynı ikindiye doğru öğlen yemeği yemediğimi hatırla-
yarak bir şey yemek istedimse de beşinci altıncı lokmaya doğru
midemin bulanmaya nerdeyse mübaşeret edeceğini hissederek
valizi kapadım.

Güneşin kızıl gurubunu Karadeniz sularında seyrettikten

sonra acı düşüncelere daldık: Vapurda oturacak yer olmadığına göre, tabii yatacak yer de yoktu. Biz, Fahir² ve ben vapura girer girmez derhal tayfaların kamarasına şitàb etmiştık. Orada Fahir bir yassi burunlu kamarotla, hayır kamarot değil bir tayfa ile konuşmuştu ve ikişer liradan iki yatak kiralamıştı bir kendi disi bir de benim için.

Fikret ve diğer bayan (Bu bayan birinci sayfada zikredildiği gibi bize iltihak eden arkadaşların birincisidir.) yatacak yerden mahrumdular. Kendilerine bizim kiraladığımız yerleri tek-lif ettik. Korku ve nefretle reddettiler. Pis, dar ve koku içindeydi. Oradaki dar masa üzerinde yemek artıkları birikmişti. Ve yataklar ihtiyarlıklarını ve bakımsızlıklarını inkâr etmeyecek derecede kirli idiler.

Uyku arada bir gözlerime inecek gibi oluyor, bir müddet sonra bir tayf gibi uzaklaşıyordu.

On bir buchuğa doğru Fikret'e bir sezlong bulduktan ve kendisini güverteye, üzerine paltosunu örterek yatıldıkten sonra Fahir'le birlikte -Ha... yatmadan önce portakaldan yapılmış ga-zoz şurup arası birer içki içtik, yedişer kuruş vererek- kimse-nin nâil olamadığı yataklarımıza girdik. Bize yataklarını satan iki tayfa, bizden çok evvel gelerek yılların eskittiği kirli tahtalar üzerinde boylu boyuna çoktan uyumuştular.

Fahir üst yatağa çıktı, ben alttakine girdim. Bir çarşafı üstüme yorgan niyetine örterek ve bulaşık bezî kadar kirli kılıfsız bir yastiğâ başımı terk ederek yattım. Bu kamara vapurun ta başında idi. Ve pek fazla sallanıyordu. Neden sonra uyumuşum!

Üç buchuğa doğru uyandırıldım. Fahir çoktan kalkmış ve giyinmişti. Köstence'ye yaklaştığımızı ve çabuk hazırlanmamı söylüyordu. Vapur yanaşır yanaşmaz ilk fırسatta çekmamız ve o sıralarda kalkacak olan Bükreş trenine yetişmemiş lâzımmış.

Üç saatlik uykunun arttığı sersemlikle ve mide bulantılı-rı hissederek güçlükle giyindim.

İkişer bavul kavrayarak mütemâdi sallanan kamaranın dik merdivenlerinden güverteye çıktıktı.

Vapur saat beşe doğru Köstence'ye vardı. İlk önce Haydar-paşa'ya geldik sandım. Birçok ayniyet göstermekte idi.

Vapur rihtima yanaştı. İçeri Romen polis ve gümrük me-

murları girdiler. Büyük bir hüsn-i talih eseri pasaportları ilk önce tasdik ettirerek derhal dışarı çıktıktı. Birinci sahifede izah edildiği gibi altı arkadaştı.

Bavulları -Bunu hatırladıkça kızmak mı gılmek mi lâzım bunda müterediddim.- bir Türk hammala verdik. Gümrukten geçenken üzerimizdeki paraları Romen parasına tahlil ettirmek icab etti. Cebimdeki üç lirayı verdim Üç yüz yirmi bir ley verdiler. -Şu hesapla bir ley hemen hemen bir kuruş.- Gümrukten çıkar çıkmaz -Talebeyiz diye bavulları muayene de etmediler. bavulları bir arabaya koyduk. İki hammal -önce bir hammaldı, sonradan bir hammal daha iltihak etti.- bizden, Türk olduğumu zu söylemişik, üç Türk lirası istemezler mi? Söylediklerine nazaran memleketliyiz diye bu fiyatını istemişler. Eh... hemşehri bu, fazla isteyecek değil a...diye üç lira takdim ettik. Tebdil etmediğimiz Türk paralarını birleştirerek -meğer sonradan öğrendiğimizde göre; her parça için çok az bir para vermek lâzımmış. Müt-hiş surette kandırılmışız.- altmışar ley, yani kuruş vererek altı kişi, üçer üçer iki arabaya bindik.

On dakikalık bir seyahatten sonra istasyona geldik. Trene bindik. Hareket beş elli.

Tren Romanya topraklarını katederken hiçbir yenilik görmedim. Âdetle Anadolu seyahatine çıkışmış gibiydim. Tarlalar, tarlalar...

Yalnız tuhafima giden iki şey oldu:

Birincisi: Dört, beş istasyondan geçen hinde sürülerine veya yavrularını otlatan birer dişi hindkiye tesadüf ettim. Anadoluya has sandığım hindileri görmek garibime gitti.

İkincisi: Yine dört, beş istasyondan geçen siyah fôtr şapka giymiş köylü çocukları gördüm. Şapkalar her birine o kadar yakışmış ve kendilerine o kadar asıl bir manzara vermişti ki büyülere has sandığım bu şapkaları çocukların hem de köylü çocuklarında görmek garibime gitti.

Saat ona doğru lokanta vagonunda yirmi sekiz ley vererek iki çay içtim. Fincanlar birer küçük kâse kadar büyülü. Ve çayları turuncuya çalan tuhaf birer rengi haizdi.

Daha sonra bavulu açayıp dedim. Bavulu değil valizi... valizi açtım ki medet... aldığım bir kilo şeftali çürümüş, birbiri-

ne geçmiş. Ve kendilerinin beherinden birer sirke kokusu intişar etmekte.

Ve vagonda su bulmak ne güçtür! Şeftalilerin çürümemiş taraflarını bulmaya çalışarak ve İstanbul'daki salgın tifo hastalığını da hatırlayarak onları yarı yarıya yedim. İştah yoktu. Yemekleri yemedim.

Yolun yarısına doğru Tuna nehri göründü. Bizi, ileri geri, Kurân okuyan hafızlar gibi sallayan trenin içindeydim:

Yelesi kabarmış atlارla değil

Kötü bir trenle geçtik Tuna'yı³

beyitini hatırlamamazlık edemezdim.

Tuna, suları çamur içinde berbat bir nehrdi. Hiç de herkesin üzerine düştüğü bir Tuna'yı karşısında bulamıyorum. Nehir sayısız fakat çok zarif bataklıklar husule getirmiştir. Her birinde yarı beline kadar suya gömülmüş ihtiyar söğütler süratle yanımızdan geçiyorlardı.

Ah... hepsini uzun uzadıya anlatmak çok hoş olur ama canım istemiyor. Sathî geleceğim.

Yarında doğru Bükreş'e vardık. Bükreş ismiyle iki istasyon var. Biri Garp Bükreşi diğeri asıl Bükreş. Yani biri şehrin bir ucu diğeri ortası.

Bükreş'te derhal alelacele indik. Dört erkek her birimiz ikişer bavul kavrayarak ve koşar adım Berlin trenine yetiştiğim.

Seyahatin asıl müşkül kısmı Bükreş-Almanya hududunda geçti.

Romanya hududunu terk edip Polonya'ya girerken çektiğim sıkıntılar feciydi.. Saat gece yarısından bir hayli sonra iki buçuğa doğru hâlâ uyanıktı. Vapurda zaten pek az bir zaman uyumuştuk. Bu uykusuzluğun ikinci gecesiydi. Polonya hududuna gittikçe yaklaşan tren, bacasından ateş parçaları fırlatıyor ve soluyan bir ejder gibi dört nala ilerliyordu. Uykuya o kadar haristim ki yanımızdaki boş kompartimana daldım, tahtalar üzerine kendimi bıraktım. On dakikada bir kesilen -kapı açılması, trenin düdüğü, soğuk gibi sebeplerle- uyuyor ve uyanıyorum...

Palabıyıklı Leh memurları, pasaport kontrolü. Korkunç karanlıklar, ormanlar... Leh istasyonlarının gece yarısından hayli uzaklaşmış saatlerinde ıssız ve soğuk manzaraları.

Polonya hududunda pek korkulduğu kadar uzun muayener olmadı. Hududu terk ettiğimizde saat üç buçağa geliyordu. Tekrar boş kompartimana girerek çiplak tahtaya uzandım. İnce pardesünün üzerinde kalın bir soğuk vardı. Buna rağmen uyku bana soğuğu unutturuverdi. Asabım müthiş bozulmuştu.

Polonya arazisinin gece yarısından sonraki dehşeti buna inzimam ediyordu. Mâbadili uykunun bir tefrikasına daha daldığım sırada kuvvetli bir kapı vurulmasıyla uyandım. Meğer ben uyuyunca bir başkası daha gelmiş ve karşımdaki kanapeye serilip uyumuş.

Ve tren bir Leh kasabasında durmuştu. Saat dört raddeleri. Trene binen Lehliler kapıyı zorluyorlar ki açalım diye.

Gözlerim bir üniforma gördü ve hiddetli bir adam sesi. Port a port diye bağırıyor.

Korku ile ve üzerime yüklenmiş soğukun tesiriyle titreyerek kapıya koştum. Herhalde bir Leh polisi içeri girdi. Bir yolcu. Ben o kadar uyku sersemiyim ki bunun kapıyı aç manâsına gelen Port a port'unu pasaport anlayarak pasaportumu uzattıyorum. Adam anlamıyor. Lehçe birşeyler söylüyor. Tekrar yattım.

Fakat bu yataş da çok sürmedi. Yattığım kompartimana Polonya istasyonlarından dolan yolcuların gürültüsü ve vücudumun işgal ettiği mesafeyi gittikçe daraltmalarıyla uyandım. Saat beş'tir ve sabahın soğuğu bütün tazyikiyle içerdeyim.

Altıya doğru trenin oldukça mütekâmil bir Leh istasyonunda durmasından bilistifade iki arkadaş ben ve birinci sahifede hakkında izahat verilen beşinci arkadaş trenden atladık. Orada duran bir büfeden bir sütlü kahve içtik. Gayet basit bir şey! Tabii gayet fâhiş para ödedik. Tren hareket etti.

Romanya'nın düz ovalarına karşılık Polonya'nın girintili çıkmınlı arazisi var. Ve ormanlar müthiş. Ve tren öyle süratle katı mesafe ediyor ki göz ağaçları göremeyerek yalnız yeşil bir renk intibâî alıyor.

Neden sonra Lehistan'ın en büyük ve en eski şehirlerinden biri olan Karakovi'yi geçtik.

Uzun tafsilâtı terk edeceğim.

İki buçukta Alman hududundan içeri girdik. Beuten istasyonunda muayene...

Berlin'e gece saat sekize doğru girdik. Biz trenden indiği-mizde sekiz buçuk vardı. Fahir'in bir arkadaşı istasyonda bekle-mekteydi. Bir otele gittik. Bizim iki bayan, banyolu bir yer iste-diler. Mecburen daha lüks bir otele gittik, orada bir gece kaldık. Ertesi gün ben Studenten-Heim denilen talebe yurdunda bir kü-cük odaya taşındım.

Parasızlık. İstanbul'dan çıktı beri doğru dürüst bir şey yi-yememiştik. Benim otelde kaldığım bir geceye altı mark aldılar. Takriben iki buçuk Türk lirası. Bu parayı Fahir bizi istikbale ge-len çocuktan ödünç aldığı yirmi marktan verdi. Kızlar, kaldıklar-ı bir gece için fazla konfor arzuladıklarından ondört mark ver-diler.

Onlar, benim talebe yurduna taşındığım günün ikisinde şehre epeyce uzak bir yerde bir pansiyona gittiler.

Açlık ve uykusuzluk bizi bitiriyordu. Berlin caddelerinde iki gün aç dolaştık. Bir lokantaya gitmemiyorduk. Elimizdeki cüzü parayla otomat denilen yerlerde otomatik makinelere onar fe-nik atarak avucumun yarısı kadar ve gayet ince ekmek dilimle-ri üzerine peynirlerle karın doyuruyorduk.

Rahmeti⁴ beyi ancak Çarşamba günü bulabildik. Yedi Tem-muz Çarşamba günü öğleden sonra Humbolt Vakfı'ndan yüler markı aldık.

O gün akşamda doğru Kazanlı bir Türk talebe refaketin-de -Fahir, hanım evlâdi kızlarla uğraşmaktadır. Onun için beni doyurmayı bu talebeye havale etti.- talebe lokantasına gittik. İstanbul'u terk edeli beri açıktan halımız haraptı. Büyük ümit ve iştahla lokantaya girdim. Fakat yemek ne gezer. Listede üç çeşit yemek!.. Refikim bana buranın yemeklerinin gayet mah-dut olduğunu ve ilk günlerde, alışincaya kadar müthiş sıkılaca-ğımı söyledi.

Mecburi, benim yiyeceğimi zannettiğim bir yemek is-marladık.

Yiyemedim. Büyük bir tabak içinde bir yemek. Tabağı dör-de böldüğümüzü farzedelim. Bir yarısında havuç ve bezelye be-raber, etsiz, pişmiş. Bir yarısında patates ezmesi. Üzerinde de bir yumurta lop. Patates tarafını şöyle böyle yedim. Fakat kırmızı havuçla yeşil bezelye yeşil ve kırmızı renk. İtalyan bayrağı. Vel-

hasıl yiyeceğim. Yemeklere alışincaya kadar müthiş sıkıntı çekeceğim.

Berlin büyük şehir, caddeler geniş. Ve dümdüz. Hepsi asfalt. Temiz. Binalar büyük. Ve her cadde de hemen hemen birbirine benziyor. Çok karışık. İnsan kaybolabilir. Hayretle teması-seza! Çok geniş. Başka zaman uzun uzadiya yazarırmı.

Behçet

Vakitten tasarruf için eve yazdığım mektubun bir suretini sana gönderiyorum. Kusura bakma.

Burada müthiş canım sıkılıyorum. Şimdi bulduğum talebe yurdı gayet sapa bir muhitte ve etrafımda müthiş sükût. Bugün Almanca kurslarının ilk dersine gittik. Oldukça iyi. Henüz Berlin'i gezmedik. Ama hiç yadırgamadım. Sanki öteden beri tanıyormuşum gibi.

Berlin, 4.10.1937

Tahir,

Dün pazardı. Sana bir kart yazdığını dün. Bugün pazartesiidir. Sana bu mektubu yazdığını gün. Dünle bugün arasında bir dakika yaşadım ki bana, sana bu mektubu yazdırın sebep. Sabahın sekizidir. Bulanık bir gök altında, bir pencere önünde, ayak üstü, kâğıdı duvara dayayarak sana bu mektubu yazacağım. Belki de her kelimededen sonra odada gezineceğim ve yazacağım. Ve sonra futura râm, yürüyeceğim arka sokaklardan uzak uzak yerlere. Yıldız'dan ötede alabildiğine uzayan taralar vardır, hani. Ne kadar isterdim bugün onlardan birine raslamayı. Ne kadar isterdim Beşiktaş-Ortaköy yolunun üzerinde olmayı. Bir duvar dibinden, bir kedi gibi sürtünerek yürüme yi. Hani seninle susar yürür ve susardık. Bir köşe başına gelince ben, sana sezdirmemeye çalışarak firarı bir nazar atfederdim görünmeyen bir eve doğru hani... Hatıraların hafızaya hücumunu şu anda mustatil bir oda duvarları arasında duymak.

Dün gece özene bezene dudağını ve yanaklarını kızıla boyardığım (Yeni Sahillere) filmindeki haşmetli Zarah Leander'in⁵ resmini demin yırttım. İyi ettim mi dersin? Karşı evlerden kimse seni beni seyretmeyeceğini bilsem resmin parçalarını birer birer açık pencereden dışarı salivermeyi ne kadar isterdim.

Bir arkadaş mektup yollamış bana. Senin askerlikten ikmalin varmış. İmtihan gününü geçirdin diye. Yüzümü yıkamadan aldım bu haber. Ve yıkayamadım yüzüm. Futura yeni baştan teslim olmanın fecaati böyle denizler, dağlar aşırı bir yerde daha iyi hissediliyor. Ne dersin? Bugün derse gitmeyeceğim. Ve uzanacağım şimdi bu mektubu bitirdikten sonra uzak mesafelere. Düşerekten yollara. Ne kadar isterdim ki Beşiktaş-Ortaköy yolunda olayım. O yilda yürümenin haşmeti. Bir duvar dibinden sessiz.

Keşke bugün yağmur yağsa. Yağmur altında yürümek de muhteşemdir. Allah'ın yüzü ıslatan rahmeti ile yollarda. Ve kaldırımlar ıslaktır. Râtip, yâbisten elbet ki ulvidir.

Kaldırımları ıslak vehmedeceğim, ne kadar candan bağlıyımduşu vehm kelimesine. Ve ne kadar fecidir bütün imkânları vehmedemeyen insanların hali.

Zavallı Zarah Leander, benim dilsiz hincıma kurban gitti.
Özene bezene, dudak ve yanaklarını, dün gece, kızılı boyamış-
tim halbüki.

Beşiktaş-Ortaköy yolunda yürüdükçe beni hatırla. Neye
bağlıyım bu kadar o yola. Ve neye bu kadar istiyorum daima o
yolda yürümeyi.

Futura râm arka sokakları, gürültünün erişemediği arka so-
kakları, bir şey düşünmemeye kendini zorlayarak dolaşmanın
sırasıdır Tahir. Dolaşmanın sırasıdır.

Behçet

İstanbul, 8/9.8.1938

Azizim Tahir,

Mektubunu öğleye doğru aldım. Geceleyin dokuz sularında cevabını yazıyorum. Alessabah yarın postaya vermek fikrindeyim. Günün bütün saatlerini mektubun tahtı inhisarına almış oluyor. Ne mutlu sahibine.

Şükürler olsun haline.. ki Tekirdağ'dasın şükür olsun haline.. ki gözlerinin önünde gün olsun gece olsun buhurdanlar yanmakta şamdanlar sönmektedir. Şükür olsun haline.. ki dilemmalar içinde âciz, şaşkın ve mütereddit seyretmiyorsun. Şükürler olsun haline..

Şair, "Müptelâ-yı derd olan diller devadan geçtiler"⁶ demiş. Geçtiler elbette, elbette geçtiler. Çünkü onlar harici değil bâtinî, başkalarını değil kendilerini sever oldular âdetâ.. Bizimkisi de öyle. Ta kendisi. Neyi istedigimi, niçin istedigimi bilmiyorum. Onun yerine başkasını, başkasının yerine bir başkasını verseler ses çıkarmayacak, kabul edecek, sineye basacağım. Ah itiraf etmemekte ne fayda var, kendimizi aldatmaktan başka. Bizzim meylimiz şahsa değil mevzuadır. Mevzuu sersin de önumüze, şahıs kim olursa olsun. Zaten tahavvülerin başlıca sebebi de bu değil mi? İnsanoğlu mevzaa düşkün oluyor. Şahıs, o mevzuu ona istediği genişlikte açmadımı veyl ona. Tabii ki bir başka limanda melce arayacaktır. Tatmin bulamadı diye ta'na değer mi hic?

Ha olgun bir yemiş gibi düşmüş avucumuza, ha Ebucehil karpuzu gibi asılmış başucumuza. Hepsi bir bizce. Birisi olsun da ne olursa, nasıl olursa olsun. Yeter ki rüyalarımızda gezinecek, vakitlerimizi alacak ve bize bizi unutturacak birisi olsun. "Yorgun başımızı göğsünde emniyyette bileyceğimiz"⁷ birisi olsun. Ah biri olsun da biri. Mevhüm veya muhayyel biri. İster "rağmîyet" göstermiş, ister "râmiyet". Yalnızlığımızı örtsun kâfi.

Şu yazdığım yalnızlık kelimesi yok mu. Bu kelime, yalnız bu kelime bugünün bütün boşluğunu doldurmaya kâfi geldi. Yetti de arttı bile. Şaşacaksın anlatırsam. Ben hâlâ hayretimden ve korkumdan, bununla beraber sevincimden kurtulmuş değilim.

Keşke hiç de kurtulmasam. İnanmayacaksın belki bana. Atıyor, sayıklıyor diyeceksin. Ne dersen de. Yalnız şimdi yazacakları-
nın doğru olduğunu bir kere daha tekrarlayacağım. Hayretler
içindeyim. Hayretler. Bu kadar derin ve sinsi ve kindar bir dün-
ya görüşü. Altüst etti beni. Altüstüm hâlâ, Jacobsen'in⁸ cümlele-
ri kadar altüst.

Bir arkadaşın bir işini hal için öğleden önceyi ve ikindiye
kadar öğleden sonrayı feda ettim. Elimde, akşamaya kadar üç, dört
saatlik bir zaman kalmıştı. Edirnekapı'dan Fatih'e kadar yürü-
düm. Tramvay caddesinden değil tabii. Ona muvazi bir ara so-
kaktan. Fatih camiinin önüne geldiğimde cemaat dağılıyordu.
Birden hatırlıma bir akrabayı ziyaret geldi. Küçükken annean-
nemle giderdim onlara. Evlerini hayâl meyal de olsun hatırlaya-
madığım uzak bir mazide. Merhum mezarlarını kendisini ziyaret
ettiğim saatlerde uzun uzadiya bahsederdi bana. Ve bana sistem
ederdi akrabalarının hiçbirinden haberi yok diye. Hatırımdadır
hâlâ karyolaya sırtüstü uzanmış ve dikkatimi elimdeki gazete-
nin satırlarına kapatmış yarı yamalak dinlediğim sitemler. O
anlarda bu ihtarlarla ayrılan alâka ne kadar az olursa olsun yine
kulağında bir şeyler kalmıştı. Şöylece belli belirsiz bir şeyler. Ve
bu şeylerden biliyordum ki o akraba, büyükannemin eltisinin
kızıdır. Kocası ve iki kızı ile birlikte Fatih'te Darüşşafaka'nın tam
arkasında küçük bir evde oturmaktadır.

Unutamıyorum, daha dört veya beş ay oldu ya olmadı -mart
veya şubat- soğuk bir gün uzun uzadiya aramış bulamamış
tim.

Bugün, Fatih camiinden ikindi cemaati dağılırken birdenbi-
re kimbilir hangi tedai ile -dağılan cemaatle o ev, o akraba ara-
sında ne gibi bir tedai münasebeti var.. Belki de mekân yakını-
lığı?- hatırlıma geliverdi. Bir kere daha arayım, bulurum ihtimal
dedim. Ve uzandım o sokaklara ki yanın yerlerindedir. Hafif-
zamı zorluyor ve küçükken kapısının önünde susamlı simit ve
kâğıthelvası iyiyerek anneannemin konuşmayı bitirmesini bek-
lediğim evi bulup çıkarmaya çalışıyorum. Boşunaydı. Hafızam
râmiyet değil, rağmiyet üzerinde israr ediyordu. Evin küçük ol-
duğu da kulağında kalmıştı. Gel gelelim bütün evler küçüktü.
Ve Fatih'in Karadeniz'e bakan arka mahallelerinin bütün hüznü

bu evlerin her birine kardeşçe paylaştırılmış gibiydi. Ta kendi-si. Oydu. Küçüklük ziyaretlerimde de simidimi ve kâğıthelvamı yerken duyduğum müphem bir iç ezintisi yine beni sarmıştı. Bir başka sokağa saptım. Yine küçük bir ev. Penceresi âdeten yerle bir hızda gibi. Toprağa o kadar yakın. Ve tuhafi: Ev tek pence-reliydi. Pencerenin önünde iki kadın ve evin içinde pencere ke-narında bir kadın. Ve onları saran şu, çocukluğumdaki gamlı hava. Teyze dedim pencere içindeki kadına. -Çünkü onun yüzü bana karşıydı. Ve beni görünce sokak başında uzun uzun bana bakmıştı. Ve belki de kadının tanındık, komşu cehrelerden maa-da ilk defa sokağından geçer gördüğü yabancıydım.- Ötekilerin arkaları dönüktü. Kadındaki değişikliği görünce yarım ve be-nim hitabım üzerine tam dönerek bana baktılar. Kızardım tabii. Çünkü birisi kadın çarşafı içinde büluğ çağına yeni basmış genç bir kızdı. Ben hissettirmemeye çalıştığım bir mukavemetle tek-rar teyze dedim pencere içindeki kadına. Bu taraflarda S. hanım oturuyor. Bilmem bilir misiniz? İki kızı var. Birinin ismi İ., öte-kini bilmiyorum.

Kadının yüzünde bir tebessüm belirdi. Ben de gülümsemdim mahcup ve çekingin. Çünkü bulduğumu hemen anlamıştım.

Evet dedi pencere içindeki kadın. Tanırım. Ama bilmem nasıl tarif edeyim. Sen bulamazsan belki oğlum. -Son cümlede bir istihza işmizâzı muhakkak ki vardı. Çünkü kadının sesinde istihfâfkâr ve beni anlamış bir eda.-

İki üç kapı ötede bir kedi ile birlikte elindeki ekmek par-çasını ortaklaşa yiyan bir çocuğa seslendi -Ah bu çocuk ekmek yerine simidi bölüşseydi kediyle muhakkak ki benim küçüklü-güm olurdu.-

Çocuk ufak tefekti ama kadın daha evin küçük kızının is-mini söyleyince hemen işi anladı -Evin küçük kızının ismini ilk duyuyordum. Onceleri bir hayli duymuş olmaklığım pek kuv-vetli bir ihtimaldir. Fakat bana ilk duyuyorum gibi geldi.- Ve beni "bahçesinde ebruli hanımeli"⁹ yerine kayısı çiçekleri açan bir eve götürdü ve işte bu dedi. Kedisine koştı herhalde. Kapı-yı hafif çaldım önce. Bizim âdetimiz öyledir. Kendimizi ilk anda ele vermemek isteriz. Çekingin, mahcup, fakat sonra. Ah ne feci. Olduğum gibi görünmemek arzusu bende bir hastalık mıdır?

Kapıyı mahcup ve çekingen çaldım. Ses yok. Tekrar ve bu sefer daha hızlı. Kapı mütereddit açıldı. Oydu: Masalların küçük kızı. Ah ne yazık ki ben en küçük Şehzade değildim. "Seher hanımın evi burası mı" dedim yine mahcup ve çekingen. Şu farkla ki kızın gözlerine bakıyordum. "Burası" dedi kız. Mütecaviz: Burası ise çok iyi dedim. Beni tanınız mı? Düşündü düşündü. Hakkı vardi. Beni ya bir, ya iki kere ya görmüş, ya görmemişti. Meselâ ben kendi hesabına onu hiç mi hiç tanımadım.

Ben gülüyordum ona, sanki ben onu tanıdım gibi mağrur. Nihayet: Behçet dedi. Onu ayıpladım bu kadar düşünür mü diye. Sanki mahcup olmuş gibi önüne baktı. Mahcubiyet ne gezer? Önüne bakıyordu ama nazarlarının boyasız ayakkabılarımda dolaştığında yüzde yüz emindim.

Yine ayaküstü anneniz evde yok mu dedim. Yok dedi. Ablanız? O da öyle. Tuhaftır. Yok demedi, o da öyle dedi. Tekrardan nefret ve tenevvüyü tercih ediyor olmalı. Pederiniz diye sordum. Çok geç gelir dedi. Hayretim azamiyi bulmuştı. (Çok) zarfinı ilâvede ne mâna var. Ve gözleri ah yalan söylemiyorum garipti.

Buyurun oturun azıcık dedi. Yorulmuşsunuzdur. İçimden niçin azıcık oluyormuş, dedim. Öyle ya niçin azıcık. Ve kafamda şamdan ve kandil aksileri.

Ve girdim içeri. Küçük bir oda. Ben en uzak köşesine oturdum. O'ysa odanın tam ortasında bir sedire ilişti. Sağ tarafımda açık bir pencere ve üzerinde serilmiş bir hamam havlusу. Bir bağısta görüverdim: İslaktı. Ah ne yazık ki bu bakış onun da dik katinden kaçmadı. Utangaç bir hareketle alelacele yerinden kalkındı dışarı çıktı. Sanki kalsayıdı ne olurdu. Öyle ya ne olurdu?

Küçük yapıda on altı on yedi yaşlarında bir kızdı. Yaşı tahminimde isabet ettiğim väki değildir. On beş desem hakikat daha yaklaşmış olacağım. -Hadisenin dönüm noktasına gelmek üzereyim. Hazırlan ve hayret edeceksin. Ben hâlâ korkular içindeyim.- Ne yaptığımı sordu. Anlattım. Sanki lüzumu varmış gibi askerlik meselesine varıncaya kadar. Muhtelif şeyler sordu, hatırlımda kalmayan. Başka vakit kapalı kalmakta ısrar eden bir talâkatle cevaplarını verdim.

Birden, ben, sersemliğin tezahürleri muhtelif sekildedir, orta mektebi bitirdiniz mi demeyeyim mi? Tahkir edilmiş gibi,

âsi gözlerini kaldırdı. -Nedense o âna kadar başı önüne eğik ve gözleri odanın herhangi bir eşyasına mihli, konuşmaktaydı.- Değidim gibi başını kaldırdı. Gözlerimin içine baktı. Eylülde fizikten ikmalimi verirsem on birde olacağım dedi. Müthiş şaşırılmış ve bozulmuş: İâşallah... ona ne şüphe diye bir şeyler kekeledim. Beyhudeydi. Kırılmıştı. Bunu odada esmeye başlayan havadan sezer gibiydim. Bir şeyler daha konuştu. Neden sonra -Hazırlan, mukavemetlerini seferber et azizim- ben epey sürmüş bir sükûtun önüne geçmek için:

Siz dedim evde yalnız oturmaktan korkmuyorsunuz. Meselâ ben evde yalnız durmamak için sokağa hep birden çıkmak isteyenlere yalvarır yakarır birini yanında bırakıyorum mecburiyet anlarında, sîrf evde yalnız kalmamak için ben de dışarı fırlarım. Halbuki siz, gayet garip, kendinizden korkmuyor musunuz hiç olmazsa. Yalnızlık çok fecidir.

Durdu. Ah anlıyorum. Însafsızca beni yere vuracaktı. Ne demek isteğimi anlamıştı. Hem de çok iyi anlamıştı. Hata etmiştim söylediğime. Bunu ikinci bir tahkir addedeceği yüzde yüzdü. Güldü ve dedi ki:

Yalnızlıktan neye korkayım. -Bu cümleleri uydurmuyorum. Bilhassa bu müteakip cümleleri..- Doğarken yalnız doğarız. Bizi anlayan var mı o anda. Ya ölürlen. Yine yalnızız. Ama başucumuda ağlayanlar varmış ne çıkar. Kim inanır. Onların hepsi, işlerinde ögenden fazla yaşacak olmanın sevincini duymaktadırlar. Bilmiyor gibi söylüyorsunuz. Sonra kendimden neye korkayıym. -Bütün berraklıyla gözümün önünde, başını yavaşça biraz daha önüne eğdi. Mecburmuşum gibi, bir itiraf-ı zünüp karşısındaydım gibi ben de beraber- Kendisi ile başa çıkamaya çağını tecrübe etmiş olanlar evde yalnız kalmaktan korkarlar. -Nedense, hırsızlama dışarı çıkarılmış ıslak bir havlu isteyim istemeyeyim kendini hatırlatmakta.-

Lâyıktım bu tahkire. Ve sustum, o da sustu. Odanın havası bana daha arzulu geliyordu ve ihtimal ısinmıştı da. Dışarıda bütün hararetiyle akşam saatlerinin garipliği. Hele bu kuş uçmaz, kervan geçmez arkanın arkası sokakta daha devleşen akşam garipliği.

Sonrasını anlatmaya ne lüzum var. Esasen bütün mukad-

dime, şu son cümleler için bir methal olsun diye kaleme alındı. Uzun bir süküttan sonra ben: Siz mutlaka şiir yazıyorsunuz. Ne ince şeyler düşünmekteşiniz dedim. Edebiyat şubesine gitmek niyetindeyim ama bu sırıf tembelliğimdendir. Yoksa edebiyat meraklısı değilim diye cevap verdi. Maamafih asıl şairane hülyalara siz evde yalnızken dalarsınız herhalde.

Tıpkı sizin gibi diyecektim. Tekrar terslenirim korkusuyla...

Ya o akşam saatlerinin lüzucetli tahlkiri. Odada işleyen bir saat de yoktu ki insan onu dinlesin de şu sükütün, taşlaşmış şu ducretin vüsatını anlasın. Bir saat. İşleyen bir saat yoktu odada ve ben ister istemez dikkatimi onun üzerinde durduruyordum. Kimbilir ne düşünüyor, benim çıkış gitmemi mi? Belki de.

Beynimde yanıp sönen şamdanlar. Bir teviye yanından hırsızmasına alınıp götürülen o ıslak havluyu düşünüyorum. Islak havlu. Ve tedailer: Selma Lagerlöf'ün eserleri kadar bol, nâmütenahi tedailer. Havlunun mesameler üzerinde titreşen suyu emmek için deriyi öpüşü. Vücudun bütün mahremiyetini bu tüylü kumaşa teslimi.

Ve kız o anda önündeki mustatılı sarkan şalın püsküllerile oynamakta. Yüzü yere eğik. İçinde neler geçmekte, benim içimden neler geçmekte? İğvaya ha kapıldım, ha kapılacağım. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'ndan cümleler hatırlıyorum: "O insan ki, yüzünde bikkinlikla sebat mücadele eder"... "Bu odada bir şey var, mühim bir şey: Ümit ve aşktan ve tembellikten mürekkep bir hararet".

Ve ne garip! Zaman, o zamandı. Geldiğim anla şimdi arasında Cevdet Kudret'in uzun mumlarını aksettiren nehri akmayı gidiydi. Bir yazı okumuştum vaktiyle, yanın yerlerine akşam birdenbire iner diye. Buraya da hükmeden aynı kaide miydi. Peki öyleyse akşam nerde? Neye bu kadar gecikti bu akşam.

Onda bin akşam vardı akşamı görmesem de.¹⁰

Kendi kendime akşam geciktiyi gecikmediyi derken kapı calınmasın mı? Akşamı mı beklemektedin oğlum, al işte gece geldi. Bütün ümit parıltıları üzerine siyah bir perde gibi çöken gece! -"Az ümit edip çok elde etmek." *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, sahife 125-

Saatler gece yarısından uzaklaşalı hanidir. Her gece (şeb-

zindedâr-ı şamdan) oluyorduk, bu geceyse (şeb-zindedâr-ı Tahir)'ız demektir. Maamafih iyidir böyle masa başlarında sa-bahlamak! -Atan günle beraber başa çöken sersemlik, insanın başka şeyler düşünmesine mani olur.-.

İsimler saymışsin mektubunda. Selâmını söylemeliymi-şim o isimlere. Beni alâkadar etmeyen isimler. Haberler soru-yorsun mektubunda. Beni alâkadar etmeyen haberler. O isim-ler ve o haberler beni ancak "şifahen" meşgul eder. Onları "mek-tup" ber-hale geçmelerine lâyık görmüyorum. Mektubunda-ki bu gibi (ilmî zihniyete mugayır) cümlelerin sahifenin yarı-fazlasında yer olması şâyân-ı teessüftür. Mektubunda haya-tı göstereceğim diye hayattan ne kadar uzaklaşmışsun. Sen be-nimle bir adım atacak insan değilsin, dostum. Benim gözlerim-de garip parıltılar varken -hancının karısının gözlerindeki o pa-rıltılar- sen hâlâ kaydırak oynamasını, içine atılan karpuzu ha-vaya fırlatan su menbâını düşünüyorsun. Bal yiycin evlâtlarım bal yiycin, zira ki tatlıdır.

Gelelim yukardaki meseleye, o isimler ve haberlerden bah-setmek istemeyişimin sebebi onların (kitabî) bir şekilde kalma-masını istedigimdedir. Peki dört büyük sahifeye doldurdukla-rın? Onların müstakbel mahzuru? Onların hakikatinden sen na-sıl olur da emin olabilirsin. Onlarda hakikati nasıl olur da araya-bilirsin. Onlar yalnızca bir sayılama sadece muhayyelenin bir tezviridir. -Fakat (kendi kendimizi aldatmayalım) cümlesi hiç sı-rası yokken şu anda varlığını neden hatırlatmaktadır?-

Behçet

Beşiktaş, 23.8.1938

Azizim Tahir,

İstersen yolladığın mektuplarda hiçbir şey yazma. Yeter ki yollayasin! Yalnızca senden olduğunu bilmek bile bana nâmütenahi teselli veriyor.

Yakınım Tahir, oysa seni pek o kadar da sevmiyorum. Ama bununla beraber yakınım Tahir.

Ebedi korkuma ebediyen mahkûmum. Ebediyyen. Yalnızlığa mahkûm. Keşke lânete olaydım da yalnızlığa olmayaydım. Dünyada, kendimi yalnız hissettiğim nispette korkuyorum. Zaten sîrf yalnız olmadığını kendime kabul ettirmek ve nefsimi aldatmak için değil midir ki bir kîza tutunmak istedim oysa o bana ne getirebilirdi. Hadi diyelim birkaç gün için birkaç teselli. Sonrası? Ve boş saatlerde yalnızlık büsbütün devleşiyor. Zira çalışma, meşguliyet saatlerinde hakiki insan uykudadır. İnsanın hakiki hüviyetini meydana çikaran yalnız bu boş saatler. Rabbin beni mümkün mertebe boş saatlerin şerrinden vikaye eyle. Ah o boş saatler değil midir ki beni geçenlerde Fatih'in yanlığın yerlerinde dolaştırdı. Ve vakit vakit haz, korku, hayret gibi karmakarışık halet halitaları ile hatırladığım o mahut vakayı yaşıttı.

Boş saatler bugündelerde peşime takipler gibi düştü. Beni boş bırakmak istemiyorlar. Boş saatler boş olsalar hadi neyse.. hafifzanın muttasıl hücumları. Ve muhayyilenin mütemâdi müdaheleleri.. boş şeyler.. yukarıdan beri on defa belki, kullandığım boş kelimesinden daha çok boş ihtimal...

Mektuba gece devam ediyorum:

Ben birisine muhtacım. Beni kurtaracak birisine. Bana beni bırakmayacak beni daima meşgul edecek birisine. Yakınım Tahir. Sensin bu beklediğim. Şu Yüksek Muallim'e bir girebilsen. Yok mu ya bir girebilsen. O zaman, o zaman beni benden kurtaracak aynı angaryada çalıştıracaksın değil mi? Razıyım buna. Yeter ki boş saatlerin şerrinden masun olayım. Ne kadar istiyorum bu irade cehdini kendim göstereyim. Olmuyor, olmuyor bir türlü. Son zamanlarda bir parça kendimi kurtardım. Son iki haftadır her allahın günü öğleden sonra Alman enstitüsü-

ne gidiyorum. Şimdkiye kadar bir *İran Edebiyatı Tarihi* okudum. İki günden beridir C. Brockelmann -şu meşhur arabolog. "tabir caizse." hem türkolog oluyor da arabolog niye olmaz?-'ın *Arap Edebiyatı Tarihi*'ne başladım. Hassan bin Sabit'i bana sor, sana söyleyeyim. Muhammed'in en sevgili zevcesi Ayşe'ye -müellif, Peygamber'den kırk yaş genç olduğunu yazıyor.- yapılan iftira-da Hassan'ın cüretkâr iştirakine ne dersin? A adam sen bir şairsin nene gerek senin siyaset. Otur çadıra "Yaz Muhammed'i öven bir şiir". Allah, sevgili habibinin sevgili zevcesini öyle bir sadakatsızlıktan münezzeħ bulan Allah, bir hükm-i kat'i ile iftiranın asılsızlığını tebeyyün ettirince zavallı şaire o mübarek yüzünü bir daha -ebediyyen- göstermemek düşüyor. Bak neler öğrendim görüyorsun ya. Ama ne fayda. Bizim hafıza tipki bizim ev gibi pek öyle misafirperver değildir. Bir şeyi hem o kadar güç kabul eder hem de o kadar tez dışarı atar. O senin öğretmek için bir hayli uğraştığın "Pontus Platós"¹¹ hemen hemen unutmak üzereyim. Allah taksiratımı affetsin!

Bak şu anda saatler gece yarısından uzaklaşalı hanidir. Uyku hak getire. Şu satırları yazıyorum ama bir de gel içimi sor. Yine büyük korkularla mücadeledeyim. Yine kendi kendimleyim. Bana fakülteden haber soruyorsun ya, o satırı okuyunca ürperdim. Fakülte tarafına gecebildiğin var mı dese-ne. Nerde o cesaret bende. Nasıl ki sen mektubunda "Ben meğer İstanbul'un Beşiktaş fezasına has bir ağaçmışım" diyorsun. Ta kendisi. Benden de al o kadar. Ben de ancak kendimi Beşiktaş'ta hiç değilse Köprü'nün beri tarafında emniyette biliyorum. Bu acaip haletin bana ne kadar çok şey kaybettirdiği ni bir düşün. Ama ne çare, ne atılır ne satılır. Korkumdan Bayazıt tarafına gidemiyorum ve günler geçtikçe ikmal imtihanları da yaklaşıyor demektir. Ve benim vaziyetim. Sen bütün derslerden geç geç de askerlikten ikmale kal. Garabet ve fecaa-tı bir düşün. Her hatırladıkça ne azaplar geçirdiğimi tasavvur et. Elimde ne de olsa bir iki parça not var. Oturup okusam ya hiç olmazsa onları. Ne gezer. İkmali hatırlıyor, ürperiyor, kendimi futura saliveriyor ve susuyorum. "Süküt içine düşebildiğim biricik kolaylık". Susuyorum, ama hareketteki muhayyi-leyi durdurmak kabil mi? "İşleyen hafızamı tutmak istedim

bir an. Fakat başıma doğru giden elime, başka bir şey geçmedi kuru bir mahfazadan".¹² Ve sükütüm âdetâ muvakkat bir huzur temin için işi örtbas etmeye çalışıyor. Talik ve tehir kadar hoşlandığım bir şey yok.

Bir günün azabını ertesi güne devredebilirsem saadetten çıldırıyorum, büyük bir iş başarmışım gibi. Fakat bu bana pek az nasip oluyor. Dediğim gibi zahiren susuyor ve içimden kendi kendimi iyiyorum. Eylül ha girdi ha girecek. Bizim eve gazete binde bir gelir. Maarif ve imtihanlar vaziyetinden hiçbir haberim yok. Bizim mektebin bu ayın ortasında yeni binaya taşınacağı söyleniyordu. Taşınıp taşınmadığından bile haberim yok. Bak. Sen orada mutlak gazete takip etmektesindir. Beni alâkadar edecek bir haber görürsen haberdar etmeyi sahîn unutma.

Saat bire geliyor ve içimde bir yerin damla damla eridiğini hissediyorum. Askerlikten geçirmezlerse diye şu anda ödüm patlıyor. Sen o zaman duyacağım hicabı düşün. Hele hele Misbah'a¹³ karşı. Akşamın yaklaştığı saatlerdeki melâl ve ducret de çok berbat! Akşam şu günlerde beni Alman enstitüsünde bir kitap sahifesi üzerinde buluyor. Gel gelelim kitap üzerindeyim ama zihnimden geçenler! Eskiden böyle değildim. Hatıra ve hâyal hazinem pek o kadar zengin değildi. Şimdi ise "ekinlerde beraket".¹⁴ Hiç de iyi bulmuyorum bu hassasiyeti. Ve bir sinir zaafiyetine hamlediyorum. Mesguliyetlerimde bile rahat bırakmıyorum beni bu iki bacaksız. Var düşün boş saatlerdeki küstahlıklarını.

Mektuba sabahleyin devam ediyorum:

Gittim, yattım. Uzun müddet sağa sola -Almanca ifâdeyle- yuvarlandım. Uykuyu tuzağa düşürmek için uyur taklidi yapıyorum ve hislerimin "harice kapılarını kapamaları" için kendimi zorluyorum. Ancak neden sonra uyuyabildim. "İşte camlarda sabah. Ancak ben hastayım, alnım ateş, gönlüm ateş." Yeni bir gün. Kimbilir neler saklıyor içinde. Yeni bir gün.

Bu mektupta da kıyıda köşede kalmış bir akraba ziyareti bekliyorsun. Öteki hoşuna gitti değil mi? Âlâ hoşuna gitti. Ya bana neye mal oldu? Onu hiç sorma. Maamafih arzunu yerine getirip sana bir ikincisini anlatabilirim. Esasen bu anlatacağım ötekinden beş on gün mukaddemdir. Şu var ki birincisinin ya-

nında pek renksiz pek sönükkalacaktır. Esasen Fatih'in hatırasına karşı bir ihanet bir sadakatsızlık da olabilir belki. Onun için vazgeçiyorum. Ne yapalım kaderine küs. Çok ümit edip az elde etmek. Maamafih o, o sana yazdığını tektir. Sen ondan bir hikâye çıkar da görelim bakalım, görelim.

Mektupların pek kısa oluyor. Sıcaktan, lodostan sıkâyetçi görünüyorsun, ama bilmem bu tabiat hadiselerinin mektup yazmakta ne kadar dahli vardır. Sen ki keçiboynuzunda ve iğdede bile bir kıymet aramaktasın madem, mektup yazmakta bir lüzum bulmuyor musun? Oysa biz devayı senin mektuplarından beklemekteyiz. Hafızada bu insafsızlık ve sende bu lâkaydî. Çıldırmak işten değil. Üstelik akşamları dört kol altmış altı oynayacak kimseler de yok.

Bilmem *Varlık*'ın son sayısını gördün mü? Halkevine gelir sanırım. Bu sayıda Reşat Ekrem'in bir hikâyesi var. Çok samimi buldum. Belki de Yaşar Nabi'nin tenkidi bana böyle bulmamı emretti. Fakat ne olursa olsun güzel bir hikâye. Aynı nüsha ya bizim yeni tarz şiirlerden birini koymuşlar fakat sona. Kimbilir hoşlarına gitmemiş olacak herhalde.

Mektuplarında -iki mektup hatırları için cem lâhikasını ilâve pek doğru değilse de- Almanca'dan hiç bahis yok. (*Dekameron*) bitti mi? Ben şimdi Dosteyevski'ye dair bir kitap üzerindeyim. Bilmem sonuna getirebilecek miyim. Ancak doksan sahife kadar. Fakat epey bir mesele.

Yukardan beri, görüyorsun, pek dişe dokunur bir şey yazabildiğim yok. Uykusuzluğa mı hamledeyim bu baş ağılığını?

Bak. Yeni bir haber. Bize olanlar oldu. Meğer aşk ind-i İlâhî'de matrutmuş. Zavallı Harut ve Marut -iki melek- kızlara âşık oldukları cihetle cezaen Babil civarında bir kuyuya ayaklarından -başsağrı- asılmışlar. -*Kuran*, Bakara suresi ayet 102; Max Hennig, Kur'an tercümesi sahife 49, Fussnot; *İslâm Ansiklopedisi* Harut maddesi.- Bu efsaneyi -İnşallah efsanedir- okuyunca bende şafak attı. Şimdi kimbilir hangi sebepten bu, aşkın ind-i İlâhî'de cezayı müstelzim olduğumu Misbah'a anlatmak için can atıyorum. Bu arzuya sen nasıl bir sebep gösterebilirsİN. Ona bir tefevvük delili mi göstermek istiyorum yoksa, zımnEN olsun ona ben bu hesapla ind-i İlâhî'de melunum demek mi istiyorum? Ah

tahlil et bu arzuyu, tahlil et. "Halim bir beter oldu şu günlerde, kendimi zor zapt ediyorum görmeyeli".

Behçet

Cevabı tez ki sen gelmeden önce bir iki mektup daha gönderebileyim. Gelecek mektubuna kadar bir kere fakülteye uğrayıp -ister istemez- bir haber almaya çalışırıım. Beni ve kendini kurtaracak sensin yakınım Tahir. Bütün ümidi sende. Allah'ın lutfu üzerine olsun.

Oradakilere selâm eder, mektubunu beklerim.

Kars, 27/28.12.1940

Tahir'e, buz dağları ortasından:

Kars'a gidiniz evlâtlarım, zira ki Kars'tır. Hayır, ne caddele-rinde beyaz ayıların maaile dolaştığı ne de gecelerinde kurt sü-rülerinin akraba ve taallukatıyla birlikte vahşi konserlere başla-diği bir şehirdir Kars!

Şayet İstanbul'dan, kirk gün kirk gece yol aşarak bir akıllı çıkar gelir de, mükemmel ve mükemmel pasta salonundan içeri gi-reن bir Karslıya hayran hayran (İn misin cin misin yâ zâir!) diye soracak olursa alacağı cevap muhakkak ki şudur:

Ne inim ne cinim ben de senin gibi bir beniâdemim.

Ve daha dün Bayazıt meydanında ayaklarını sürten Behçet Necati, şimdi Kars sokaklarında lâstiklerini sürtüyor. İnsan kuş misâli der dururuz ya ta kendisi!

Benden herhalde uzun seyahatnameler, mufassal jurnaller beklersin ve haklısanızdır da. Benden sonraki Kars taliplisi sensin mesut Tahir. Yol, bir facia oldu ki perde kapandı; tahatturu beni tazip ediyor, değil ki nakli. Daha iyisi sana bunları döndüğüm-de (bu ümit boştur ben de biliyorum) veya daha ilerki bir za-manda belki anlatabilirim.

Çiplak kadınların ateş, gölge, Kafkas havaları ve şiir hercü-merci arasında, üryan oynatıldığı bu yerde, İstanbul'u aramaya-caksın şayet ilerde gelirsen. Fakat gelişin benimki gibi 39,5 derece-de yanaraktan, râkim tebeddülleri sarsıntı içinde olmasın Tahir. Battaniye, battaniye, battaniye, yorgan, yorgan, yorgan himayele-rine bel bağlamış uykulara ancak burada dalabilirsin.

Sakın gelirken yün atkını (çift örgülü olması şart) almayı ih-mal edeyim deme. Büyıkların dışında kalırsa kütük gibi donar ve dibinden kesmen icap eder.

Güldüğümün farkındasın biliyorum. Sobanın, daha demin, alev alev ve nar gibi kızarmış yanarken, bir an sonra buz kesil-diği bu yerde, sen de gülersin. Yüksek Muallim caloriferini bı-rakıp buralara düşersen eğer.

Ve doğrusunu ister misin? Hastayım, yemeden içmeden ke-sildim ve oteldeyim. Ve öksürüyorum ve burnum yepenyi bir hastalığa giriftar vaziyettedir.

Şimdiki halde sana ancak beş on gün sonra (O zaman yollar kapanırsa nisanda ancak alabilirsin, mümkündür de!) mektup yazmak isterdim. Fakat, orada rahatı buldu bizi unuttu, derdin diye bunu üstünkörü ve hiç isteksiz, bir otel odasının buz kahibini andıran sobası başında karalıyorum.

Acele senden sevimli mektuplar beklerim. Fakat her zaman bana karşı bile gösterdiğin yıkıcılığını ve insafsızlığını bu yazacağın satırlara aksettirme Tahir. Çünkü her zamankinden ziyade dert kaldırıramaz, naz çekemez vaziyetteyim.

Yaşamak sade İstanbul'da baş vermiş bir Âb-ı Hayat değildir.

Behçet Necatigil

Zonguldak, 8.12.1941

Tahir Alangu kardeşim,

Bu beni pek sıkın şehirde, aynı birinde, Pazartesi günü geldiğim halde sana ancak tam haftasında şu mektubu yazabiliyorum. Başında ne düşünecek bir kafa var, elimde ne kalem tutacak bir parmak. Bu şehir, bu rutubetli, berbat, pis havalı karanlık, kasvetli, soğuğu iliklere işler şehir beni hasta etti. Geceleri, pek mahdut saatleri doldurun tedirgin ve fare hücumlarıyla böyük pörçük uykularımda hep Kars'taki huzur ve âsudeliğimi sayıklıyorum. Orada hem odam hem sobam hem de rahatım vardı. Bu berbat soğukların elinde bu nahif bünyeyi, bir otel köşesinde nasıl idare edebilirsin? Gel de cevap ver. Vallah müspet cevap vereceklerini bilsem Kars'a, tekrar Kars'a naklimi isteyesim geliyor. Sanki büyük bir telaş içinde imişim gibi hep ayak üstüyüm. Bunun ne demek olduğunu, beni bilen sen pek iyi takdir edersin. Oturacak bir yerim bile yok. Geceleyin, yemeği yedikten sonra nerede oturabilirim? Ve git buz gibi bir yatağa, ayacıklarını tamamen içine bile alamayan bir yorgan altına, soğuk algınlıklarını yeniden tazelemek üzere sokul. Hayat mı bu? Kars'ı nasıl aramam. Kars'ta -30 derecelerde, caddelerde sere serpe dolaşirdım da ne burnum tikanırdı ne de ağızım çarpılırdı. Burada, daha kânunsanı gelmeden elamân-hân olmaya başladım. Dostum, bütün bunların devası nedir? Güya askere gitmedim de iyi halt ettim. Üstelik sana yeni bir havadis daha:

Vekâlet kânunevvel maaşımın verilmemesini emretmiş. Beş parasızım. Tasdik edilmeyen raporun seyyiesi. Bir işimizden atmadıkları kaldı. Sanki Karun'un bilmem kaçınıcı nesilden torunu imişim de paraya ihtiyacım yok gibi, vermesek de olur dediler ve işte bu ay para alamadım. Şimdilik eş, dost yardımıyla idare oluyorum. Vekâlete bir müdafaaname veya protesto gönderdim, ama kimbilir cevabı ne zaman gelir. Hem bir de meselâ menfi. İstanbul ziyareti o zaman tam burnumdan gelecektir.

Bizim şu meşhur nakil işinden henüz bir ses, seda çıkmadığını arz ederim. Esasen, mesela acaba Ankara'ya hakikaten aksedebilmiş midir? Hadisenin aktüalite olmaktan çıkıp çıkmadığını, inhibit veya inkişaf kaydedip etmediğini bana bildir. Ümit

namına elimizde bir bu kaldı. Zonguldak'ın, bana Kars'ı bile arattığını söylersem kâfidir sanırım. Zonguldak beni memnun etmedi azizim, zerre kadar.

Dünkü posta ile gelen *Ülkii*'de Karahan'ın¹⁵ bir yazısını okudum. *Halk kitapları*¹⁶ üzerinde gördüğüm ilk konuşma. Okumuş olmalısın. Makalesini tam bir Auszug¹⁷ olarak karşıladım. Kâfir, sanki kitap karşısında kendi düşüncelerini yazıyor pozu takılarak tercümeden, paragraf paragraf nakillerde bulunmuş. Acaba bu yazı haricinde İstanbul gazetelerinde şu "muhtemel ve melhuz" gazetecilerin kaleminden de bu şekilde yazılar çıkmış mıdır? Sen, yazacağın konuşmayı hazırladın mı? *Yurd'*un gelecek sayısını mı bekleyeceksin. *Yurd* daha çıkmadı mı? Buraya bir nüsha gönderin. Ve sen de konuşmayı bir an önce yazıp neşretmeyi ihmal etme. Karahan'ın peşi sıra, senin yazının intişarı ez-her cihet müfit olacaktr.

Mektup ve haberlerini beklemekteyim.

Behçet

Zonguldak, 24.1.1942
Cumartesi öğleden sonrası

Muhterem,

Tam haftası. Sana geçen Cumartesi telgraf çekmiş ve o günün hemen akşamı yollamasını salladığın mektubu ve bir iki gün sonra da telgrafın cevabını almıştim. Senden uzun zaman ses seda çıkmayınca, kayiplara mı karıştı dedim ve senin mektup yazmakta o nadide anlarından birini beklediğini bildiğim halde, artık bilmemezlikten gelerek dayandım telografa. Mektubun ümit ettiğimi gibi çıktı. Yani bunca yillardır arşınladığımız halde bize hâlâ bir şeyler vermemiş olan caddeleri bensiz arşınlamaya devam ettiğini ve aynalara bensiz bakarak yüzünde hasıl olan çizgileri bensiz ve mütehassir seyre daldığını öğrendim. Epey terakki, vefakâr, epey ilerlemişsin. Yine sen -Şükret haline muhterem!- içinde kor olmuş, kül olmuş, bacakların arasında alabilecek bir mangal bulabiliyorsun. Ben burada bu kadar para alıyorum, fakat yine perişan, yine sefil, yine ayak üstü. "Bana kendi talihimden bu siyeh sitare düştü."¹⁸ İşte yine sana geçenki gibi bir kahveden selâm ediyor, tavla şakırtıları, cigara dumanları, gürültüler arasından sesleniyorum. Pantuflalar ayağına geçmiş, sıcak bir sobanın nar bahçeleri kenarında yemek üstü kahveni içerken "bir içki"ye "diğer içki"den miktar-ı müناسip ekleyecek, çalkalayacak ve sonra kap muhneviyatını iki kadehe bölerek birini kendine alacak, ötekini "pansiyoner"ine uzatabacaktın. Uzat elini muhterem, yine bir yolculuğa çıkıyorum.

Vapur yok. Deniz dalgâlı. Suların köpülü ve kudurgan çalkantısını bir iki defa rihtıma gidip seyrettim. Kar o kadar çok yaşıyor ki şehir, böylesini binde bir görmüş. Acaba mektuplar trenle mi gider, gelir. Yoksa postanedede iyi havaları mı bekler?

Ona: "Öğretmen, kartopu oynamaya bahçeye gelmez misiniz?" diyorlar ve o öksürerek, tiksirarak: "Sağ olasınız, geçmiş bizden!" cevabını veriyordu: "Aman hocam, gençliğinizе yازık!" Bu lâf, üzerine titremiştı. İsabetli teşhis!

Müşkül günler geldi çattı dostum. Adenitim bir gece birden delindi. Bol gıda, bünyeyi takviye. Fakat lokantada yemekler gittikçe azalıyor ve mevcutlar da gittikçe pahalanıyor. Mek-

tebin yokuşlarını çıkarken şimdî eskisi gibi hızlı ve sabırsız de-
ğilim. Vaziyetime intibak ettim. Yalnız zaman zaman hayiflanı-
yor ve sebepsiz telaşlanıyorum.

Yirmi gün kadar önce orta tedrisattan bir müzakkere geldi: “Edebiyat stajyeri Behçet Gönül’ün boş maaş kadrosu bulundu-
ğu zaman öğretmenliğe terfi yapılacaktır” [Aynen]. Şimdi “boş
maaş kadrosu açılmasını” ve va’din yerine gelmesini, belki asıl-
sız bir ümitle, bekliyorum. Vaziyet böyle devam ederse mayis-
ta katı askere gitmeliyim. Son ümit öğretmenliğin tasdikinde
kaldı. Her gün Ankara’dan bu hususta bir tebliğ sadır olmasi-
na muntazırım. Bir iki hafta daha geçsin. Yine tahakkuk etmez-
se idareye bir tekit yazısı yazdıracağım. Benim için tek çıkar yol:
Asaleti tasdik ettirip mayısta askere gitmek. Bütün kozları kay-
bettik. Bir bu koz kaldı, son koz. Hele bir sefer askere de gide-
yim, belki ondan sonra yeni kozlar çakılabilir.

Eskiden, meselâ Kars’ta öksürdüğüümü hiç bilmezdim. Ama
burada bu kömür tozları teneffüste, bir cigara içmeye göreyim,
gecesi tikanırcasına öksür de öksür. Müemmil’le¹⁹ muhabereyi
bütün bütün kestik. “Bilmiyorum şimdî o, nerdedir, ne yapar?”
Baharı bekliyoruz paltomla ben. Ne onda giyilecek yüz kaldı, ne
bende kömür tozundan surat. “-Yahu, üstat, sabahтан beri ne ya-
ziyorsun. Kaldır başını da gelen geçeni seyret!” “Sağolun dost-
larım, şu yazdığım, kâğıtsızlıktan ince ince yazdığım mektupta,
kendimi, mazimi ve refik-i hayatımı seyrediyorum.”

Bazı geceler yattığım halde yataktan fırlayarak elbiseleri-
mi sırtıma geçirdiğim ve saat daha yediye gelmeden o kalaba-
lık halkın evlere çekmiş bu şehrin caddelerinde tek ü tenha, kır-
sır muhayyilemin nadir lutuflarıyla bazan bazı hayâller kura-
rak dolaşıyorum.

Mektupların arasını böyle uzatma. Eskiden Kars’ta idi. Şim-
di güya daha yakındadır. Hem Ahmet Muhip ayıtmış ki:

“Bir gün gelir geçer bu geceler / Tirtillar tırmanır yaprak-
lara.”²⁰

Gençliğimize ait
Behçet Gönül

Sevgili Alang!

İnsan olsun. Sırf sana mektup yazabilmek için, şehrin uzağındaki bir kır kahvesine geldim. Günler oldu ki sana hitap maksadıyla elime kâğıt, kalem almış, yazmaya başlamış ve birkaç saatdan sonra devam ettiremeyeceğimi anlamış ve bırakmışım. Neye böyle? Bilsem sana sorar mıym?

Mektubun beni bulalı üç gün sonra bir ay olacak. Bir aydır sana cevap yazmak istedim. Bu istek ilk günlerde muhakkak daha şiddetli idi. Fakat sonra sonra. Ah, her şey gibi hafifledi. Bugün bu işi, gizlemekte ne mâna, öyle şedit bir arzu halinde değil de bir vefasızlık hicabı ve bir utanç itisi ile yapıyorum. Martta bir aralık bize bir hafta kadar tatil verdiler. Altı gün (20-26 mart) müddetle yokuşlara tırmanmaktan azat edildik. Fakat hayrını gördüm mü ki? Ne gezer. Yatağa düştüm ve beş gün, vücut harareti ve nabız fazlalığının seyrini ve grafiğini takip ettirerek kûşe-i istirahatta şeb-zindedâr-ı hâb u nigehbân-ı ye's oldum. Boğazım, sinem gibi yanıyordu ve sesini kaybeden Behçet'i dakkaların mâverâsından bulup çıkaracağım diye terlere yattım, yorganlara büründüm. Otuz dokuz derecenin kuruntuları içinde vakit vakit sana gidiyordum. Muradiye mahallesи yokuşlarından çıkışıyor ve evini boş buluyordum. Uyku beni o kadar yutmuş, yok etmiş idi ki geceleri uykusuzluğun felâket ve vehimlerinde illâllah-hân oldum. Yutkunamıyorum. Ateşim bir türlü düşmüyordu. Yeni telaşlara kapıldım. Kırkırmızı bir boğaz, ve horoz gibi tiz perdeden bir ses beni korkutuyordu. Beni saran ve hâlâ tesirlerini üzerinden atamadığım bu soğuk algınlığı beni mahvetti. Şimdi yine yokuşları tırmanmağa başladım. Yine dersler. Gündüzleri gümbür gümbür: "Meyhane mukassi görüñür taşradan amma. Bir başka ferah, başka letafet var içinde" beyitini okuyor, Nedim'in bu, ve bunun diğer sahalarda devamı olan beyit ve gazelleriyle bir haftadır onuncu sınıfta Nedim'in o şuh u pür-şive vü naz ruhunu şad ediyorum. Ben bu halette sana nasıl mektup yazabilirdim, bir düşünün ve bana hak ver. Ben senin gibi Beşiktaş'ın eski ve ehil, âşinâ ve derya-dil sokaklarında gece lambalarını seyretmiyorum Tahir, senin gibi müş-

terek çalışmanın ölmez imkânını Grimm Kardeşler üzerinde ispat ettiğim yok. Yalnız, efendiler diyorum Haşim'deki agoraфobia, seksüel ve psikolojik duyguların vesaire vesaire.. Kimbilir, yanında olsaydım, kimsenin değilse bile, senin işine yarayabilirdim. Burada bari talebelerimin istifadesine yarasam. Bunda müteredditim ve bu tereddüt, beni büsbütün bedbin yaptı. Haya-timdaki hikmeti bana sen izah edebilirdin. Sen de uzağımdasın ve kimbilir ne tatlı didinmeler içinde... Meyhane mukassi görü-nür taşradan amma diyor ve bazı geceler içmeye gidiyoruz. Bık-tım usandım bu gecelerden. Halbuki başkaları ne kadar da müş-stak. Gidiyor ve ertesi gün harap ve hasta kalkıyoruz. Halbuki se-ninle bir odaya kapansaydık ve ertesi gün harap ve hasta kalk-saydık. Fakat bir şeyler yapmış ve yazmış olarak.

Mektubuna muhakkak hemen cevap yazmam gerekiirdi. Çünkü içinde mühim bir meselenin de lâfını ediyordun. Üste-lik beni hatırlamış olan profesörün mektubuna cevap vermek de bir nezaket icabı idi.. Fakat hiçbirisi beni bulduğum ataletten kımıldatmadı. Şimdi utanç içinde ve üzgünüm. Sabah erken-den yollara düşüyor ve tepeleri boyluyorum. Bazı kapıları açıp bazı odalara giriyor ve saat birlere kadar lâf ediyorum. [Ah! Ko-nuşmak beni ne sıkıyor, hep başkaları konuşsa da ben sussam ve dinlesem!] Yemek bile içime sinmez. Saat iki buçuk olur, zil çalar ve yine halden anlamaz, usulunce susup oturmaz bir orta kısım sınıfında müzakereci sıfatıyla oturursun. Kafan kazan gibi olur, saat dördü zor bulursun. Muallimler odasındaki sedire gelir, yorgun düşer ve konuşulanları bile dinlemek istemez, dinledin diyelim, anlamazsınız. Havasız, rutubet kokan bir otelde.. Tafsıl etmek isterim. Fakat ben yazmasam bile sana malûmdur bunlar. Tahir, elinde iken istikbaline hükmet. Bunlar pek yenir, yutulur, özenilir şeyler mi? Hâşâ sümme hâşâ. Çekip çevirenim yok. Şu-ryaya gidiyoruz, pekalâ. Buraya gidelim hayhay. İraden sağlam-mış, karakterin düzgünmiş, hamiyet, fazilet sahibi imişsin, fay-dası? Günler çığlar gibi amansız yuvarlanır, gider. Zamanı râm edemez, mahzun olur, gül gibi kızları gördükçe tesellisizliğini kavrar ve geceleri sokaklarda dolasır evsizliğine ağlarsın. Çul-suz ve yurtsuz, meşkûk bir sıhhati oluruna bırakıp, kalp çarpıntıları, hayâ dağlışları ile geçtiğin eşiklerden lânet ve nedamet-

lerle dönersin. Şimendifer düdüklerinin bile gayzını kabullenerek ve yarın evlâd-ı vatanın huzuruna ne yüzle çıkacağın meselesini bir türlü halledemeyerek faziletini de, edebini de tekrar nasıl bulabileceğini bilmeyerek. İşte burası veya diğer bir şehir.

Sen orada bir başka âlem, biz burada bir başka diyar.

Bir yeni sahifeye daha başlıyorum. Zonguldak'ta mektup kâğıdı bulunmuyor. Bu defteri zor buldum. Evvelce beş kuruşa aldığımız bu deftere yirmi kuruş verdim. Belki yakında zarf da bulamaz oluruz. Zonguldak böyle olursa Kars acaba nasıldır?

Bundan on gün kadar önce sana Almanya'dan, Buchtausch'tan gelen kitapların bir kısmını gönderdim [Ayrıca birkaç da Yeni Zonguldak Gazetesi]. Bu kitaplar çok eski hikâye dos्तum! Beni affet. İki büyük paket halinde bunlar geleli pek çok oldu. Menzel²¹ ve Zauberspiegel'in *Billur Köşk*'ü müstesna diğer istediklerimizi gönderdiler. Taahhütlü oldukları için eve vermemişler, buraya kadar geldi. Uzun bir mektupla beraber gönderecektim. Fakat mektubun yazılması geciktikçe kitapların da yollanması, yarılara kaldıkça kaldı. Baktım ki olacak gibi değil! Kitapların geldiğinden seni haberdar etmek üzere yarısını yolladım. Diğerleri yani: Jacob ve Giese'nin *Festschrift*'leri.²²

*Marchen aus Iran*²³ masallarından birkaçını okudum. Kitabın çıktıgı hakkında Yurd'a haber yazmak istiyorum. Fakat Hammer'in *Haturaları*'nda mürettep hatası ve değişimeler ne kadar da fazla. Dergiyi bir talebemde gördüm. Senin Grimm'i okumak ve benim yazıya bakmak fırsatını buldum. Kitapları aldıktan çok sonra, ancak Buchtausch'a bir teşekkür mektubu yazabildim. Bu ihmäl, yalnız bendeki değil; aynı zamanda sendeki bu ihmäl, bizi pek çok şeyleden mahrum edecektir. Bu, Buchtausch bizim pek çok işimize yarayabilir. Belki bir gün (Hangi gün?) diyerek bazı kitapları pekalâ tedarik edebiliriz. Fakat ne olacağımız malum mu? Seni bilmem, ama ben vaziyetime salâh gelebileceğinde öyle ümitli değilim. Bir muhalif rüzgâr esmezse bu ay sonu askere gitmeye karar verdim. Bir dikiş öğretmeninin stajyerliğini altı ayda tasdik ederler, bir edebiyat hocası üç altı ay sonra yine stajyer kalır. Bu şekilde askere gitmemde ne menfaatim var. Gerçi biz çok işleri menfaat cephesinden değil,

mazarrat bakımından tercih eder ve kendimizi nâra yakarız. Fa-kat burada!

Geçen ay eve yetmiş lira gönderdim. Elli lira Sabahat'a, Fahamet'e²⁴ borcum. On beş liraya da gömlek ve pijama ısmarla-dım. Bu para beni çok sarstı. Askere pek az para ile gideceğim. Bütün ümidi, Mayıs aylığını alıp da yola çıkmakta. Ama as-kerden sonra alırlar, mahsup ederlermiş. O vakit Allah kerim. Burada kendime on liraya külüstür bir pantolon aldım. Palto-nun halini sorma. Orada iken vaziyetini görmüştüm. Onda ela-leme çıkacak yüz kalmadı. Halbuki bahar da bir türlü gelmez.

Spies'ten²⁵ yeni bir kart geldi. Kitapları alınca bir mektup yolladığını yazıyor (Bu mektup bana gelmedi). Antolojisi bir aya kadar çıkyormuş. Tıpkı bizim kitap gibi. Bir aya kadar. Yeni hikâye kitapları çıktı mı diye sormuş. Ona Umran Nazif'ten, Ke-nan Hulusi ve Bekir Sıtkı'dan birer kitap yolladım ve yazdığım bir mektupta, mukabeleten V. D. Leyen'in²⁶ kitabı ve masal bil-gisi, masal araştırmaları sahasında birkaç el kitabı göndermesi ni rica ettim. Bakalım ne yollar?

Ah Tahir elimizde bir imkân olsa da Almanya'ya gidip bir doktora versek. Yoksa bizi burada adam yerine koymayacak-lar. Bir iki masal hariç, çoktan beri burada Almanca okuduğum da yok. Bu sefer, elimdekini de unutmaktan korkuyorum. Va-kit yok ki. Çok yoruluyorum. Zaten doğuştan yorgunlardan bi-riyim. İkide bir yatıyorum, diyorum, uuyuyayım. Fakat bırakmıcı-lar. İnsanlar bıraksa bile korkular ve telâşlar bırakmıyor.

6 Pazartesi sabahı

Bugün ilk saat dersim yok. Bu mektubu bitirip postaya atıp öyle gideceğim. Demin, yazdıklarımı bir okuyayım dedim. Sana mektup yazamayışının sebebini anladım. Ben bunlardan bam-başka şeyler yazmak istiyordum. Bu sefer de olmadı. Ne yap-a-yım. Bir başka defaya.

Sana tezin için çarçabuk cevap vermem lâzimdi. Vereme-dim. Affet. Burada öyle bir atalet içindeyim ki men kimem, saki olan kimdir mey-i sahba nedir?²⁷ Yanında olsaydım ne yapar, eder sana yardımda bulunurdum. Mahcübüm. Bu, vefasızlık veya hainlik diye tefsir edilmesin. O gün bu gün uzun bir za-man, bir ay geçti. Şimdi sana ne yazacağımda müterediddim. Ve

belki beni bağışlamayacaksın. Hiç değilse anla. Burada elim ayağım bağlı. Yine sen bilirsin.

Sen bana bakma ve mektup yaz. Senin mektubun üzerine belki tekrar kımıldayabilirim.

Gençliğimize ait
Behçet

Selma'ya²⁸ lütufkâr mektubundan dolayı minnet ve selâmlar.

Alangu, dostum!

Tam yedi gün önce yazdığım bir mektuba cevap beklerken, benim verdiğim günlerde postaya attığın bir mektubun geldi. Demek şiddetle seni aradığım günlerde hasretle sen de benim peşimde idin. O mektup, çok uzun ve meftur, sana, epey inatçı bir sükütün bütün sebebin gösteriyor, muhasebesini yapıyor du. Ve benim düşündüğüm sıralarda seninde aklından geçen bir çok şeylerin cevabını orada bulmuşsundur. Onlara ilâveten bu kağıdın sol yukarıındaki yazılar, sana yeni ipuçları verir. "Yeni Zonguldak" ismiyle on haftadır çıkmaya başlayan bir gazetenin muharrir kadrosunda "fisebilillah" yazı yazıyorum. "Bir Adamın Kuruntuları" başlığı altında hemen hemen her nüshada çikan lirik (!) nesirler (?) bu âciz kaldırımdaşının kalem ve karihasından çıkar. Almanya'dan gelen kitapları yollarken, sana gazetemizin dört beş nüshasını da yollamıştım. Mektubunda hiç bahsi geçmez. Almadın mı yoksa. Çok eseflenirim. Çünkü ben şimdi bu derme çatma mensurelerle (!) avunuyorum. Eğer gazetelerim postada kayboldu ise yanarım. Çünkü bir daha sana nereden bulup göndereyim. Birinci ve beşinci sayıların "mevcudu tüketdi". Yeniden mi bastırıym, senin için? Geçen Çarşamba son iki nüshayı (9 ve 10) yollamıştım. Aman, bari hiç değilse onları almış ol. Ve bana fikrini bildir. Yarın, bu mektubu postaya atarken, 11inci sayımızı da göndereceğim. Büyük bir iftihar ve gururla söyleyebilirim ki vilâyet gazetesi sıfatı ile çikan broşürler ananesini Yeni Zonguldak kırmıştır. Sen de beğenecesin, beğenmişindir eminim. "Yurd'unuza birkaç sitayıskâr cümle yaz. Zira ki lâyıktr." Ayol, Yurd'u çıkarırsınız da niçin bana yollamazsınız. Bilmem kaçinci sayısını (senin Grimm'lerden bahseden yazının bulunduğu sayıyı) bir talebemde tesadüfen görebildim. Bir de bana Yurd'a yaz diyorsun. Azizim, benim Yeni Zonguldak'ta işim başımdan aşkin. Burada neşrettikleri mi "Yeni Zonguldak refik-i muhteremizden iktibas" kayd-ı tâtilfâri ile alıp mecmuana bastırılabilirsin [Son cümle külliyen şakadır, sakın ciddiye alma, sahi sanma!] bu sayıda da şiir neşretme kaprisi baş gösterdi. Buralı diğer iki genç -henüz liseyi bi-

tirmemiş- şairle²⁹ birlikte, gazetede de göreceksin ya, üç şiir (Her üçü de henüz hiçbir mecmuada çıkmamıştır. Yeni Zonguldak'a bahsettik bu şerefî!) çıkarıyoruz. Bu şiir meselesinde lâfi şunun için uzun uzadiya ederim ki senin mektubundan bir cümle: "Ne dersin, senin şiirlerini bir araya toplayıp bir neşredelim mi?" Edelim ama hangi para ile.

Maarif vekâleti neşriyat müdürü Adnan Ötüken, demin radyoda "*Bir Eşeğin Hatıratı*"nın³⁰ ve İskender Fahrettin beyin "Kitabı"nın çıktığını "tebşir" ve okunmalarını "bilhassa tavsiye" etti. Dostlar, kendisine bir de "*Türk Halk Kitaplari*" yollayın da ondan da bahsetsin. Herhalde hiçbir kıymeti olmasa "*Bir Eşeğin Hatıratı*" kadarcık olsun değer vehmedilebilir (*Bir Eşeğin Hatıratı* ve İskender beyin kitabının tavsiyesi, hayâlhanemden değil radyo hoparlöründen duyuldu.) "Dillerine bizim çok masrafla çikan kitabı dolayan" halkevciler, tilki kardeşin Avrupa seyahati yanında onun da "adının okunduğunu" duysunlar da bizi mazur görsünler ve mutmain olsunlar. Kitaptan bir de Nihat Samimeye götürüp bu vesile ile onun Edirne halkevi dergisinde neşrettiği Ferhad ile Şerife Hanım hikâyesi metnini ve diğer notlarını almanı isterdim.

"Bir seninle askere gitsek!" diyorsun, Semper Eadem.³¹ Ben seni nasıl beklerim. Benim kuruntum bu ay sonunda kirişi kirip gitmek (Ankara'ya), sittin sene "stajyer" kalacak değilim ya. İnanasın, kör otel lambaları altında ayak üstü yazılı yoklama kâğıdı, vazife defteri okumak ne zor, ne zor, bir öğle teneffüsünde çal çene hocanımlar bitişliğinde bir iki satır "kuruntu" yazacaksın da yarı neşelenecesin. Neşende ne kadar da kanaatkârsın evlâdim. Bal ye!

Spies, "kendiliğinden" bir kitap göndermiş, evden adres değiştirilerek buraya geldi. Otto Hachtmann'ın *Die türkische Literatur des 20. Jhrh's.* Var olsun. Yıl olur, eyyam eser, belki bir gün işimize yarayacağı tutar. Ziver,³² doktoraya ezelden kayıtlı idi. Fakat İstanbul Üniversitesinde doktora vermişsin, neye yarar. "Te-peden inme doktora" lâzım. Kuruntulu bir adam tanırım ki geçmişde bana şöyle diyordu: "Zengin bir kızla evlenirsin. Kayınpeder, sevgili damadını hiç ele güne karşı üzer, mahcup eder mi? Breslau'a gidersin, Spies'in önünde "iltimaslı bir doktora" verir,

dönersin. Yoluna halilar serilir, çiçekler döşenir. [Takdim, tehir ankasden yapılmıştır.] İşte o zaman sen de düdüğünü öttürebiliyorsun. "Bu düdük Orhan Veli'nin kuşcu amcasının düdüğü değil tabii!" Ahbabım, kuruntulu adamın lâflarına haklı haklı başımı salladım. Fakat kuruntulu adam, bilmez ki ben yine burnumun doğrusuna giderim.

Gelen o iki büyük paket için teşekkür mektubu yazmaz mıymış hiç? Hem de ne mektup, ne mektup, şimdi oradan yeni siparişler bekliyorum. Profesör, gönderdiğim hikâye kitaplarını alınca herhalde birkaç eserle mukabele eder. Bu kitap manisi, şimdilik ancak "istifçiliğimizi" mümkün kılar. "Bugünlerden çok uzakta bir günde" elimizdekilerden istifade edebilecek miyiz dersin.

Dokuzuncu sınıfın her iki şubesinde tahrir vazifesi olarak, ihtiyarlardan dinlenerek yazılacak birer masal istemiştim. Elli vazifede ancak bir orijinal masal zehur etti. Onu burada yeni çırakacak bir mecmuada neşrettirirsem sana yollarım. Yazıp göndersem *Yurd'a* basar misiniz. Güzelliğine eminim. Burada başkaca bir şey arama.

Hem bu, hem bundan önceki mektubumu kısa bir zamanda cevapla (Esas, bundan evvelki mektubumdur.) Mayısın ilk günlerinde "paralanır paralanmaz" belki tutar, kalkar, askere giderim. Eğer "sahip çıkan olmamışsa" ellerinden sıkarak.

Her zamanki
Behçet Gönül

Aziz dostum,

Mektubunu bana Cevdet getirdi. Onu bitirdiğim zaman yüreğimde bir daraltı hissettim. Unamuno, bir hikâyesinde Markus'tan naklen şu meallede bir zıtata³³ kaydededer: "Ve bir zaman gelir ki onun etine bir biçak saplandığı zaman kendi etine bir biçak saplanmış gibi acı duyarsın!" Sanki odanın tahtaları benim sıkıntılı adımlarım altında gıcırdıyordu. Bana yolladığını yazıp bitirdiğin andaki halini yaşadım. Dört saat sonrası müşterek bir ders esnasında bana küçük bir şaka yapmak isteyen Zühtü'yü şiddetle ve nobranca tersledim. Yakıcı bir güneş altında Arap Üzengi gibi kararmış aylak dolaştım. On gündür kırlarla muhat bir çemberin dışına çıkamamak, zaten sınırları alt üst etmişti. Bu beni idare ediyordu. Derken senin şanssızlık haberin. Tamam oldu. Teşhisin, benim de teşhisimdir: "Eski ve kapatılmış hesapların izleri." Bu mevzuda senin gibi beni de sıkır, fazla konuşmak, ah vah demek. Bir şair topu topu iki misralık şiirinde şöyle der: "Bahar beklediğimi getirmedi - Bahar yine gelir."³⁴ Boşver, yaşın ne ehemmiyeti var? Görecek günler var daha. Ve dünya aynalar üstünde akislerden ibaret. Öteden beri sana hissettirdim. İstikbalden daima endişe duyarım. Son senelerde seni sıkıca kavrayan yorucu zihin faaliyetlerinin imtihan sırasında veya ondan birkaç gün evvel sıhhatinde bir arıza yapabileceği kuşkusunu her zaman besledim. Bu, şu birleşti. Aldırma. Senin hayatın benim için baştan aşağı bir talihsızlık ve bir üzündür. Bu alıntımasını kısmen sen yarattın, kısmen görünmez kuvvetler, tesadüfler, suiniyetler vesaire. Hiç de nevmit olma dostum. Sen her zaman için kuvvetli oldun. Sende hayran olduğum hasletlerden biri de budur: Kuvvetli olsun! Benim itimatlarımı sarsma, kuvvetin devam etsin. Bunlar bağırı lâflar, fakat o kadar yorgunum ki daha ilerisini yazamıyorum. Senin üzüntün benim üzüntümdür.

Talim günlerinde, istirahat verildiği zamanlar, toprağa çöküyor, hamarat karıncaların gidip gelişlerini seyrediyorum. Bazen bir de bakıyorum, ayağımın ucunda bir hanımböceği. Avucuma alıyorum, uç böcek uç, sana ciciler alayım diye bu minyon

böceğin elimden uçmasını bekliyorum.³⁵ Zaman zaman o kızgın
güneşin müsaadesinde rüzgâr estiği oluyor. O zaman uzun sap-
lı, eflatun çiçekli devedikenleri bir sağa bir sola sallanıyor. Fazıl
Hüsnü'nün beyitini hatırlıyorum: "Hemşerim şehir gitmiş civa-
rimızdan - Dağ kalmış!"³⁶ Râkimları dokuz yüz civarında tepe-
ler karşımızda sıra sıra. Mataramızda su varsa içiyoruz. Ve buna
benzer şeyler.

"Mektubunda bana işlerinden bahset" diyorsun. Ne işleri?
Bizim gibi adamın ne işi olur dostum. Şiire gelince, istedigin şiir
olsun. Ben de onunla avunuyorum burada. Hattâ yeni bir iki şiir
bile yazdım. Bu beni delicesine memnun etti. Artık sevinçleri-
mi o kadar dar sahalarda aramaya mecburum ki sorma. Hatır-
larsın, buraya hareketimden bir gün önce, sana allaha ismarla-
dık demeye geldiğim gün giderayak bazı kuruntulardan bah-
setmiştim. Olur olmaz şeyler, gidecek hediyeler, birbirini takip
eden mektuplar, şu, bu. Şimdi bunlar uzak bir hatırla halinde va-
kit vakit beni ziyaret eder, hepsi bu kadar. Uzak bir hatırla. Bu-
rada kimse yok, benden, Zühtü'den, Ateş'ten, Hâlit'ten³⁷ başka...
Dağlar aştı yollar geçti yolcular, eller göctü biz kaldık Yusufçuk!
Yusufçügen boş bahçelerde hazır ve bîkes ötüşünü vaktiyle sen
bana söyle dururdun. Daha kendisini görmediğim ve belki ötü-
şünü bile duymadığım bu kuşu, ne kadar candan seviyorum. Ba-
zan biz talimde iken başımız üstünde kuş olmadığı halde, bulut-
suz gökten doğru, başımız üstünden, kuş sesleri geliyor. Kırların
sessizliği içinde ince kahkahalar gibi kuş civiltileri.

Bunları bana işlerinden bahset, oraları anlat demen üzeri-
ne yazıyorum. Benim de verecek iyi bir havadisim yok. Alnı-
mız, buruşturulmuş parşömenler gibi kırışıklıklar içinde kaldı-
ğı zaman, bu gidişle, birbirimize fi tarihinde verilmiş iyi havadislerin
hatırası yüzümüzü gülümsetemeyecek. O vakit de aca-
ba sokaklarda yine hırpanı hırpanı mı dolaşacağız? Ama herhal-
de ben o vakit hızlı yükümeyeceğim. Akşamları, yorgun, sedire
uzanıldığı zaman sigara dumanlarında seyredilen âlemler gibi,
arada bir kendimi ihtiyarlığında görmek istiyorum. Bu son ay-
larda da bana bu musallat oldu. Sanki ihtiyarlık çağlarına var-
abileceğimi kesin olarak biliyormuşum gibi. İnsan'da çıkan İhti-
yarlık şiirini hafif hafif söylemek beni bazan işlendiriyor, bazan

da tersine. Çok zaman erken sabahlarda uykumdan bu şiirden misralarla uyandığım oldu. İçimde öyle bir his var ki ben daha böyle bir şiir imkânı yok yazamam.

Bu kabil gevezeliklerimle sıkıntına saygısızlık yaptığı-
mı sanmıyorum. Bu kocaman gürültü içinde hülyadan başka
halâskâr, benim için yok dostum. Hülya. Bunca zamandır beni
idare etti, daha da eder. Birçok kimselere bu çeşit şeyler yazmak
istedim ve sonraki pişmanlıklarımıla aslâ iflâh olmayarak yaz-
dım. Onlar anlar göründüler. Anlamadıkları, bana yazdıklarındaki
kelimelerin arkasındaki mevcut kayıtsızlık ve sahtelikten
ayan oluyordu. Senin anlayacağından emin olduğum için ferah
ferah yazabilirim: Sonunda, başkalarına yazdığım zaman his-
settiğim pişmanlığa benzer bir his duyacağımı bilsem bile! Ve
sonra bu satırlar seni de bir müddet oyalar. Benim üzüntüm se-
nin üzüntündür. İhtiyarlık yıllarının eza ve nedametleri şimdiden
beni meşgul ediyor. Acaba bu senelerde eza ve nedamet-
ten başka bir şeyimiz olacak mı? Fakat ihtiyarlığı düşünebildiği-
me göre seneler var önümde. Bu, oradan oraya yer değiştirmek
hep böyle devam edecek değil ya. Kullanmasını pek sevdiğim
bir cümle ile: Sular elbet bizi de bir gün bir yere götürüp bırak-
acak. O zaman karınca kararınca bazı işler yapabiliriz.

Sıcakların artmaya başladığı bu hazırlan gecelerinde serin
serin Unkapanı köprüsünden, deniz üzerinde pırıl pırıl oyna-
şan ışıklara bakarak, bir zamanlar geçtiğimizi düşünmek gerçi
hoş ve mahzun, ama bu çalkantı senelerinin de derken biteceği-
ni hayâl etmek az mı canlılık verici ve tatlı?

Salâh Birsel bana buraya bir mektup yazmış, diyor ki Roth'un *Eyyüp*'ünü bastık. Şimdi *Mukaddes Sefalet*'i basıyoruz. Unamuno'yu temize çek, arkasından sıra ona gelsin. Halimi bilmez ki. Oysa ben orada iken bana bu işin dört, beş ay sonra olabileceğini söylemişti. Şimdiki halde karşılaşılması ve açık bırakılarak geçirilmiş bazı cümlelerin tercumesi icap eden bu romanı daha sonraya, benim mektebi bitirmeme bırakmalarını yazdım. Ne yaparsın Tahir, elimize fırsatlar geçer, istifade imkânından mahrumuzdur. Elimizde fırsat olmaz, sizlanız. Yeni Zonguldak gazetesinde çıkışmış 'Defter' şíirimi hatırlarsın:

Defter elime geçti,

Gözlerimi kaybettim.

*Defter duruyor yerinde,
Gözlerim geri geldi,
Ellerimi kaybettim.*

*Gözlerim, yuvasına döndü,
Ellerim bileklerime.
At var, meydan bulunmuş;
Defterimi kaybettim.³⁸*

İşte bunun gibi. At var meydan bulunmuş, defterimi kaybettim, hayırlısı! Bağlı vaziyette, zamanın yok olduğu bir devrede çalışmak imkânsız.

Bazan günlerim derin bir sersemlik içinde geçiyor. Üzerimde bir ağırlık, bir miskinlik. Akşamları Yüksek Muallim'den beş altı kişi (hepsi bu kadar) henüz sıcak toprakların üzerine yorgun yıkılıyoruz. Bazan birbirimizin dediğini anlamadığımız oluyor, dalmış, kalmışız. Allah'ın büyük lütuflarından biri muhakkak sudur. İçme suyunun azizlik ve kıymetini bu alev sıcakta ancak bizim gibiler anlar. Bir gün içme suyuna karşı duydugum minnet borcunu bir şirle ödemek lâzım.

Bana niçin mektup yazmak istemiyorsun. Her mektupta ille iyi havadisler bulunması şart mı? Mektupların beni muhtevaya göre ya üzer, ya sevindirir. Sanki ben sevinçli şeyle mi yazıyorum. Hiçbir zaman ne yazdığını tamamen şuurunda olmadım. Kararsız, üzgün, hiddetli, mütevekkil, muntazır, nevmit, sabırlı, âsi yazıyorum. Sen de yaz. İstanbul'dan bu son gelişimde buraya ümitle gelmiştim. Bu cılız ışık da parlama- dan söndü gibi bir şey!

O kadar bol rüyalar içindeyim ki! Bu, benim sükünet içinde olmadığıma delil. Geceleri boyuna rüya görüyorum, kimi korkunç, ilerlemiş saatlerde içimde bir ezinti uyandırıyor. Yatakhaneyi yadırgatıyor, beni garipsetiyor. Kimi tatlı, içime bir ferahlık veriyor. Ama neticede iki türlü de tedirginlik alâmetleri. Uykular, daima, bütün rüyalardan azade, beyaz ve şekilsiz olmalıdır, kanaatim bu merkezde.

Yurd ve Dünya çıktıktan sonra bâyi camekânlarında onun kabını gördükçe yazına raslarım diye muharrir isimlerine baktım. Yok. Belki de sonraki sayılarda çıkacak, Pertev beyi³⁹ görmeme gelince. Hafta ortası izin alabilmem hemen hemen imkânsız. Düşün ki iki hafta izin günlerinde dahi çıkamadık. Bu şekilde şimdilik katı şey söyleyemiyorum. Sonra, ondan aldık diyelim, ne reye vereceğiz? *Varlık'a* göndersek sanki orada tez partide mi çıkar? Ummam. Maamafih Pertev beyi görebileceğimi umduğum ilk fırsatı kaçırılmamaya çalışırım.

Gözlerinden operim.

Necatigil

İstanbul, 17 Mayıs 1953

Kardeşim Tahir,

Tahminlerin noktası noktasına doğrudur: Bu ders yılı içinde gönderdiğiniz iki mektup, zarflarının kat yerleri eriyip lime lime döküldükçe yeni zarflara aktarılıarak aylarca cebimde şiir müsveddeleri arasında uyudu, uyandı, zaman zaman hatırladı, "sabah ola, hayr ola!" denerek ertesi günlere devredildiler. Kışmet bu güne imiş, yazıyorum. Konuşmaya yüksünen ben mektup yazımıya doğrusu üşeniyorum. Kendimi şirirlerle pekâlâ anlatabildiğim için mektuplara lüzum görmüyorum. Ama yazmak isterim. Zaman göster, heves yarat, eski günlerin tezcanlığını geri getir, yazayım! Hiçbir yok.

Hikâyecilerimiz üzerinde çalışmanın şayanı giptadır. Benden beklediğin yardımlar ise, aceleye ne hacet, gün gelir, hallebilir. Şurda tatile ne kaldı, kalkar gelirsiniz, temize havale edilmeleri birkaç güne kadar. Eksik kitapların tamamlanması da işten değildir. Temiz iş dokuz ayda çıkar. Telâşlanacak ne var? Düşün ki ben sadece bu satırları yazabilmek için tam dört ay oyalandım. Beni bu şekilde "Erişir menzil-i maksuduna."⁴⁰ felsefesinde karar kılımlı sevkeden sebeplerin başında Oktay Akbal'a mektubunu alınca teslim ettiğim iki soru fışının cevaplarını o gün bugün hâlâ alamayışım gelir. Biz şarklı insanızı.

Akıntıya kürek işlerle dolu ders yılının bir encama varmak üzere bulduğu şu sıralarda, benden sana nasihat, derbederliğimiz tam ve mükemmel olmalıdır. Bal yiycin, evlâtlarım, bal yiycin, zira ki tatlıdır sözü boşuna sarfedilmeli. Bizler balın tatlı olduğuna ancak bir cümlede bir hüküm olduğu müddetçe inanabiliriz. Bunun gibi hareketlerimizde, ihmallerimizde, savsaklamalarımızda şarklı olduğumuzu anlayabilmemiz için duvara asacağımız bir kâğıttaki bunu ihtar eden bir cümleyi sabahları okuyarak kalkmamız gereklidir. Ama nerde içimizde duvara böyle bir cümle yazdıracağım arzu!

Ve sene geçti. Senenin edebiyat dünyasında hikâye sahasında iki kazancı oldu: Vüs'at O. Bener ile Nezihe Meric'in kitapları çıktı. Piyesler oynandı, konserler verildi, sergiler açıldı. Ya para elvermedi yahut zaman, çoğunu kaçırıldık. Sonra bir salgın

halinde edebiyat matineleri tertip edildi. Turneye çıkışlı tiyatro grupları gibi beş on şair, hikâyeci bir sahneden ötekine koşup “Bize de merhamet edin, bizi de hâtırdan çıkarmayın baylar, bayanlar!” düşüncesiyle eserlerimizi inşad eyledik. Sen şakrak bediaların keyfini sürmek dinleyicilere, utancını yaşamak bizlere düştü. Çağrılımيانlarımız adam yerine komuyoruz diye alındık, çağrılanlarımız kopan alkışlar karşısında kendimizi bayağı (bu kelime sıfat olarak değil zarf olarak kullanılmıştır) sanatçı sandık. Sonra benim yani senin mektubundaki başlıkla: Genç Türk Şiirinin en dikkati çeken simalarından Necatigil'in üçüncü kitabı çıktı, Fethi Karakaş şiirler için şeref bir sergi açtı. Dostlar daha nice sergilere dediler, düşmanlar müthiş içerlediler. Necatigil, arzun veçhile kitaptan sana da gönderdi, hayatı karşı bu gibi avunmaları pek biçare telâkki ettiğin için sustun. Fethi'nin sergisinde teşhir edilen gravürlerden bir tane de sana aldım. (Evlerle savaş gravürü), ama postada buruşur, bozulur düşünceyle göndermedim. Gelirsen bizzat teslim ederim, gelmezsen yollarım.

Sene işte böylece geçti. Şimdi yine sıkıntı bastı. Mektuba başlarken dört beş sayfa yazarım hiç değilse diye düşünüyordum. Şu anda vazgeçtim. Çünkü: “Sene işte böylece geçti” cümlesi bana pek dokundu.

Evcek selâm, saygı, muhabbet.

Semper idem, semper fidelis⁴¹
B. Necatigil

NOTLAR

- 1 Prof. Dr. Ahmet Ateş'in eşi (sonradan).
- 2 Prof. Dr. Fahir İz.
- 3 Kemalettin Kamu'nun "Tuna" şiirinden:

Dağlar ağaç dolu, ovalar yeşil
Bu yolda konuşmak istemiyor dil,
Yelesi kabarmış atlarla değil
Kötü bir trenle geçtim Tuna'dan

(Rifat Necdet Evrimer: *Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri*, 1949, s. 73)
- 4 Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat.
- 5 Ünlü bir Alman kadın oyuncu.
- 6 Şükrü Şenozan'ın Devr-i Hindî usulündeki Suzinâk şarkısının ilk dizesi.
- 7 Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Serenat" şiirinden:

Eğil bak suya ordadır güzelliğin, gençliğim.
Sen gel beni dinle, günlerimiz heba olmasın.
Yorgun başımı göğsünde, emniyette bileyim;
Artık taslarım ayri çeşmelerden dolmasın

(C. S. Tarancı: *Bütün Şiirleri*, Can Yayınları, 1983, s. 130)
- 8 Jens Peter Jacobsen (1847-1885). Danimarkalı yazar.
- 9 Nâzım Hikmet'in "Mavi Gözülü Dev, Minnacık Kadın ve Hanımelleri" şiirinden:

O mavı gözülü bir devdi
Minnacık bir kadın sevdi
Kadının hayali minnacık bir evdi
bahçesinde ebrulii
hanımelı
açan ev

(Nâzım Hikmet: *Şiirler 2* [Bütün Eserleri 2], Cem Yayınevi, 1975, s. 166)
- 10 Cevdet Kudret'in "Pencere Camlarında Akşam" şiirinden:

İçinde gizli bir ses perde perde bana der:
Güneş bir fener gibi yanıyor pencerende!
Sende bir akşam vardır akşamı görmesen de...

(Cevdet Kudret: *Birinci Perde*, Hamit Matbaası, 1929, s. 86)
- 11 Pontus Pilatus. Hz. İsa'yı çarmıha gerdiren Roma'lı Kudüs valisi.
- 12 Cevdet Kudret'in "Bir Adam Mâzisinin Üzerine Eğiliyor" şiirinden:

İşleyen hafızamı tutmak istedim bir an:
Fakat bir an başıma doğru giden elime
Başka bir şey geçmedi kuru bir mahfazadan...

(Cevdet Kudret: *Birinci Perde*, Hamit Matbaası, 1929, s.75)
- 13 Misbah Lezki. Necatigil'in Türkoloji'den sınıf arkadaşı. (Fakülteyi 1939-1940 döneminde bitirmiştir.)

- 14 Orhan Veli'nin "Masal" şiirinden:
 Çocuk gönlüm kaygılarından âzade
 Yüzlerde nur, ekinlerde bereket
 (O. V. Kanık: *Bütün Şiirleri*, Varlık Yayınları, 1951, s. 25)
- 15 Prof. Dr. Abdulkadir Karahan.
- 16 Necatigil'in Dr. Otto Spies'ten (Behçet Gönül imzasıyla) çevirdiği kitap:
Türk Halk Kitapları, İstanbul, 1941, Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı: XIX.
- 17 Auszug: (Alm.) "Çalıntı".
- 18 Şeyh Galib'in bir dizesi.
- 19 Necatigil'in Kabataş Erkek Lisesi'nden arkadaşı.
- 20 Ahmet Muhip Diranas'ın "Serçeler" şiirinden:
 Bir gün gelir geçer bu geceler
 Tırtıllar tırmanır yapraklara
 (A. M. Diranas: *Şiirler*, İş Bankası Yayınları, 1982, s. 29)
- 21 Th. Menzel'in kitabı: *Türkische Marchen I: Billur Köschk*, Hannover 1923; II: *Zauberspiegel*, Hannover 1924.
- 22 Kaynaklarda bu iki yazarın adı geçen eserlerine ilişkin bilgiye rastlamamıştır.
- 23 *İran Masalları*.
- 24 Necatigil'in kız kardeşleri.
- 25 Prof. Dr. Otto Spies.
- 26 V. D. Leyen'in kitabı: *Das Marchen*, Leipzig, 1917.
- 27 Fuzuli'nin bir dizesi.
- 28 Necatigil'le Alangu'nun Türkoloji'den arkadaşları.
- 29 Muzaffer Tayyip Uslu ve Rüştü Onur.
- 30 Comtesse de Segur'ün romani (çev. M. Sadullah Sander), *Tefeyyüz Küütüphanesi*, 1942. Necatigil'in sözünü ettiği Adnan Ötüken'in "Kitap Satıcı" başlıklı radyo konuşmasının bu bölümü, *Radyo Dergisi*'nin 15. 8. 1942 tarihli 9. sayısında yayımlanmıştır. İskender Fahreddin Sertelli'nin hangi kitabından söz edildiğini ise saptamak mümkün olamadı.
- 31 Semper Eadem: (Lat. deyim.) "Hep aynı". (Baudelaire'in bu adı taşıyan bir şiiri vardır.)
- 32 Ziver Tezeren. Necatigil'in Türkoloji'den arkadaşı.
- 33 Zitat: (Alm.) "Alıntı".
- 34 Bu dizelerin kimin olduğu bulunamamıştır.
- 35 Necatigil bu izlenimlerini "Kır Şarkısı" şiirinde dile getirmiştir.
- 36 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Fakat Bir Şey Hatırlıyordu" şiirinden:
 Hemşerim, şehir gitmiş civarımızdan
 Dağ kalmış.
 Gök bütün yıldızlarla karanlıkta
 Ve omuzlarımız üstünde.
 Sevda kalmış.
 (F. H. Dağlarca: *Çakırın Destanı*, Marmara Kitapevi, 1945, s. 116)

- 37 Zühtü, Halit ve Cevdet, liseden; Ateş (Ahmet Ateş) ise Türkoloji'den arkadaşları.
- 38 Necatigil yanlış anımsıyor: Bu şiir, *Yeni Zonguldak* gazetesinde (Sayı: 11, 15 Nisan 1942) "Defter" adıyla değil, "At Var Meydan Bulunmuş" adıyla yayımlanmıştır.
- 39 Prof. Dr. Pertev Nailî Boratav.
- 40 Ziya Paşa'nın bir şiirinden:
- Erişir menzil-i maksûduna âheste giden
Tiz reftâr olanın pâyine dâmen dolaşır
- 41 Semper idem, semper fidelis: (Lat. deyim.) "Hep bildiğin gibi, hep senin".

*OKTAY AKBAL'A
MEKTUPLAR*

İstanbul, 3 Mart 1950

Oktay'cığım,

Ne dersen de, ama bir daha olmayacaktır. Çok mahcubum, zaman zaman isteksizlikler sarar beni, öyle bir devreye rasladı. Yazamadım. Mahcubum. Meşguliyetler dolayısıyla değil. Belki de meşguliyetsizlikler sebebiyle. Yani biz öyle kişileriz ki kendimize veya sanata faydalı olamadığımızı hissettiğimiz anda âdetâ yaşamaz oluruz, lüzumsuzluk korkusu bir kurt gibi içten içe bizi yer. Evliliğin sarsıntıları bitmedi, ne sürekli zelzele. Ama kolay mı bu; odalar değişti, masalar, lâmbalar değişti; renkler, kokular değişti. Buncu değişiklik ortasında insan elbette şaşıracaktır. Beni bilirsin, birçok şeylere karşı kayıtsız kalır, aklıma koydum mu günlerce tıkır tıkır çalışırdım. Şimdi öyle mi ya, zaman sürat katarı pencelerinde istasyonlar gibi çabuk, kayıp gidiyor. Ellerde kalan şiirler veya tercümeler veya başka çalışmalar değil boşluklardır.

Fakat "telaşlanma, yakında..." biten kişi beraber baharlara uyanacağım. Yeter bu tembellilik, gaflet uykularından uyanmanın sırasıdır bu sıra.

Strindberg'in romanının¹ bana havale edildiğini 6 Şubat tarihli mektubunda bildirdin, o gün bu gün oturup bir hayli ilerlesem ya, nerde. Olup olacağı 5/6 sahife üzerinde çalışabildim. Öyle bir miskinlik ki evlerden ırap. İşte nankörlük, küfran-ı nimet dediğin budur: Sen bana her mektubunda güzel haberler ver. Ben beri yanda mezartaşları gibi: ne şevke gelir, ne harekete geçiş. Üstelik dost mektuplarını günler günü cevapsız bırakmak. Ama bu sondur. Tekerrür etmiyecektir. Hüzünlü havalar işini şimdilik bir tarafa bırakmayı, elimdeki kitap üzerinde ilerledikten sonra teşebbüse geçmeyi daha uygun buluyorum. Venedik'te Ölüm müjdene gelince: Buna müracaat edilebilir. Tietze ile görüşeceğim. İşte bütün mesele benim doludizgin Strindberg'e girişmemde. Ama Marta girdik. İkinci kanaat notlarının şu on beş yirmi gün içinde verilmesi lâzım. İnsan kendi kendine kalmak isteyince de böyle engeller var önünde. Sonra kabahat biraz da kitapta. Habire denizcilik tâbirleri geçiyor. Çetin ceviz. Ama azmimin elinden kurtulamayacaktır.

Yaşar Nabi'ye ben de haftalardır uğramadım. Yakında gideceğim. Adresini verir, yapacağım konuşmaları sonra sana da yazarım. Ne Naim'i,² ne Fahir'i³ gördüğüm yok. Geçen Cumartesi Salâh⁴ uğradı. Elinde *Morbacka'nın*⁵ ilk 20-30 sahifesi. Şunları almancasıyla bir karşılaşmıştır, dedi. Bugün 6 ci gün, henüz elime alamadım. Bu ne miskinlik be birader?

Evvelki hafta Huriye⁶ ile Fatih'e geçişimizde valideye de uğramış, hanımın rahatsızlığını ondan duymuş, üzülmüştük. Soğuk algınlıkları bu sene salgın halinde. Ama tesellimiz şu ki, bahara bir şey kalmadı. Oktaycığım, söz aramızda bu hanımlar da pek narin, pek rakik oluyorlar doğrusu: hemen ateşleri yükseliyor, hemen hastalanıveriyorlar. Onlar hasta olunca da erkekler hasta olmak hakkından mahrum kalıyorlar. Ne dersin?

Varlık'ın son sayısını gördün mü? Cumali'nin⁷ şiri pek hoşuma gitti. Aziz Behiç Serengil kimdir, büyük mülâkata bakılırsa birinci sınıf şairlerimizden olsa gerek.

Aman azizim, hasta olmamıya çalışın, her şeyin başı sağlık. Müşterek selâm ve sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 16 Ekim 1950

Sevgili Oktay,

9 Ekim tarihli mektubuna, müstaceliyetinden dolayı hemen cevap vermem gerekiyordu. Bugüne kadar. İsteğin yerine getirilmiş olsayıdı bu kadar gecikmeyecektim, ama olmadı. Y. Nabi'ye mektubu aldığımin ertesi günü gittim. Kitabın tashihlerini yapıp baskiya verdiği söyledi. Malûm patronluğu ile: "Hiç merak etmeyin, bastığım kitaplarda tashih yanlışı yoktur!" dedi. Her işi kendisinin gördüğünü, kimseye bir şey bırakmak istemediğini bilirsin. Hattâ Sait Faik'in romanındaki dalgınlığı andıran bir dalgınlığından bahsetti. Baştaki kahramanlardan Zehra sona doğru bir yerde Neclâ olmuş da onu bile düzeltmiş. Kitabın yarıya yakın kısmı basılmış bile. Fakat o dokuz forma olur sanmış ama ancak 7 1/2 forma tutuyormuş. Netice şu: Eserin ay başına çıkıyor. Kitabınla birlikte Caldwell'in *Din Ticareti*, Tarus'un⁸ hikâyeleri ve *Atatürk şiirleri antolojisi* de çıkıyor. (Bu son kitapta fakirin de bir manzumeciği var).

Azizim, bu Strindberg'in romanı demirden leblebi. Denizcilik tabirleri belimi bükeyyor. Müşkülleri bir türlü kesin olarak çözmemiyorum. Yardımlarından faydalandığım şahıslar da hep mütereddit davranışları, ihtimal üzerine konuşuyorlar. Fakat artık şu bir, bir buçuk ay içinde temize çekip yolliyacağım.

Basılmakta olan *Dünya Nimeti II*'ye gelince: Matbaa güya on gündür provaları adresime posta ile yolliyacakmış. Kaç keredir Zira Osman'ı görüyorum, o söylüyor. Ziya Osman'ın zerrece söz geçiremeyeşine içerliyorum. Matbaadan alıp Varlığa bıraksa ya, nerde. Sadece haber getiriyor, o kadar. Ben de inadettim, matbaaya gidip aramıyorum. Nereye yollarsa yollasınlar, ne yaparsalar yapsınlar. Kirtasiyecilik bu kadar olur. Bugünlerde mütercimini arayan provaların Ankara'ya Büro'ya gönderildiğini görürsen zerre kadar şaşma. Sözde Ziya Osman benim İstanbul'da olduğumu söylemiş de ser mürettip: "biz Ankara'ya göndeririz!" diye kesip atmış. Ne halleri varsa görsünler.

Sen bana giderken ilk kitabından bırakmadın ama ben buldum ve Almanya'ya yolladım. *Aşksız İnsanlar*'nın yerinevardığı haber geldi. Oradan eninde sonunda bir iş çıkacaktır, göreceksin.

Bugün Hüsamettin'i⁹ gördüm. Yine mecmasını kapatacagından bahsetti. İki sayı daha çıkacakmış, ondan sonra paydos. Bu lâfları çok söyledi evvelce de, fakat bu kere kat'ije benzıyor. 15 Ekim sayısında senin SARNIÇ hakkında yazın var. Daha öteki nüshada da ŞAKACI¹⁰ tenkitin olacakmış.

Naim bu Cumartesi (14 Ekim) hareket etti, o gün göremedim. Daha önce bir Pazar günü Salâh, Naim ve ben Akdora'lara¹¹ (evlerine) gittik. Akşam yemeğine kaldık, sizleri andık.

Bizim şiir kitabının çakacağı yok. (Bu günlerde bol bol şiir yazdiğim halde). Y. Nabi'yi -yukarda da yazdım.- bilirsin, yaş tahtaya basmaz. Şiirden korkuyor. Attilâ İlhan'ın Yolcu Abbas'ını basmaktan derhal vazgeçti. Benim birkaç kötü şiirim varmış. Hem iki rakiple karşı karşıyayım. Ceyhun Atuf'la Cumalı da kitaplarını yolladılar. Basılmasını istiyorlar. Bir de ben, etti mi üç. Bu durumda patron kendini bütün bütün naza çekiyor.

İstanbul da soğudu (her iki manada: mecaz ve hakikat.) Yakacak derdi düşündürüyor bizi. En belalı ve yıkıcı mesele işte budur, kitabın basılması değil.

Size hiç değilse düdüklü tencereyi hatırlattığımız için iftihar ediyoruz. Şimdi de bir çocuk *tedarik* etmenizi hatırlatırız. Aynı şekilde memun kalacağınızı ümidiyoruz. Tecrübesi bedava.

Haydi hayırlısı. İyi günler, saadetler. Kişi üşümeden, üşütmeden geçiresiniz. Karşılıklı, çifte selâm ve sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul 7 Kasım 1950

Kardeşim Akbal,

Yolladığın *GARİPLER SOKAĞI*¹² için teşekkürde geçiktik. Ama tebrik ve teşekkürü bir arada ifadelendirmek daha iyi. Ben şimdilik bizim hanımın hayranlığına tercuman oluyorum. Kitabı o bitirmek üzere, sıra sonra bana gelecek. Okumayı geciktirışı vefasızlığıma verme. Salim bir zaman kolluyorum. Bu sene hocalığım çok meşakkatli, Zeki Ömer Defne'yi Nihat Sami Bey'in¹³ yerine Galatasaray'a aldılar. Ders saatlerim çoğaldı. Çok yoruluyor, çok sıkılıyorum. Müallimlikten bezdiğim zamanlar oluyor. Talebelerim uysal, çalışkan olsalar gam yemem. İçlerinde öyleleri var ki sınıfı ifsât ediyorlar.

Bu mektubumu yazışımın asıl sebebine gelince: Zarfin içinde bir gazete kupürü bulacaksın. "Mahmut Beyin Gazetesi"¹⁴ isimli hikâyeyin tercumesidir bu. Bu tercümeye ne kadar sevindim, bilemezsin. İftihar ettim.

Evelce yazmıştım ya, Almanya'da bir muharrirden bahsetmiştim. Mektuplaşıyoruz. Bundan iki, üç ay evvel senin *AŞKSIZ İNSANLAR*'ı da yollamıştım. Bu defa aldığım mektupta bu kitaptan memnun kaldığını yazıyor. Birkaç hikâyeyi daha önce Varlık'ta okumuş, sana karşı "büyük bir alâka" (grosse Interesse) besliyormuş. Yolladığım kitabındaki Mahmut Beyin Gazetesi öyle hoşuna gitmiş ki hemen tercüme etmiş, [M. Beyin Gazetesi hat mir so gut gefallen, dass ich sie gleich übersetzt habe.]¹⁵ ve bastırılmış. Yalnız biraz kısaltarak. Sebebini de yazıyor: Alman gazetelerinin sahife ve kâğıt fikdâni. Ben tercümemi okudum,aslındaki havayı verebilmiş olması bakımından başarılı bir tercüme.

Mütercim, yolladığı tercümeyi mümkünse sana göndermemi istiyor ve hakkında aynen söyle diyor: "der von mir hochgeschatzte Autor" - yani çok takdir ettiğim müellif..."

Ricasını yerine getiriyor, gazete kupürünü yolluyorum.

Benden birkaç kitap istemiş, hemen göndereceğim (çünkü bana birkaç kitap yollamış). Sen de *GARİPLER SOKAĞI*'ndan imzalı bir nüsha yollarsan beraber gider.

İsmini yazıyorum: H. Wilfrid Brands. Kitabı bu isme imzala ve hemen bana yolla. Taahhütlü yollamaya lüzum var mı? Postada kaybolacağımı sanmıyorum. İstersen okula gönder.

Külebi'yi görürsen selâm söyle. Mektubuma cevap vermedi, yine ne oldu?

Selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 23 Ocak 1951

Oktaycığım,

Mektubuna ve yılbaşı tebrikine cevap vermekte gecittiğim için mahcubum. Ama insafına sağınırim ki şu son 15-20 günden ben başımı kaşıyacak halde değildim. Yılbaşını mutat ve mu-kannen zamandan oldukça sonra bekliyordum. Nitekim herke-sin kutladığı tarihten birkaç gün sonraydı ki bir cins-i lâtif men-subunun küremize kudumü ile müşerref oldum. Şimdi kerime bendeniz 20 gün var; ağlamakta, uyumakta ve bol bol süt em-mektedir. Em kızım, diyorum, gün gelecek, çesmeler senin için de kuruyacaktır. Hal bu merkezde dostum.

Nokta'da Faulkner hakkındaki yazın hoşuma gitti. Bu zat-la epey meşgul olmuşa benziyorsun. Ne iyi. Yoksa Fransız ede-biyatını bir müddet bırakıyorsun da Amerikalılarla mı iştigale başlıyorsun? Sana yazmayalı burada daha başka mühim şeyler oldu. Başta Y. Nabi beyin bizim şiir kitabı basmaya karar veri-şi. (Bundan mühim bir hadise olabilir mi?) Kitabın adını ÇEVRE koydum. Bir mâni çıkmazsa Şubat ayı zarfında yayılmasını memuldür. Altı forma, 56 şiir. 20-30 şiirle broşür yayımlayan şâ-irlerimiz yine dudak bükeceklerdir ama kazın ayağı acaba öyle mi? (Bu da işin cakası. Hoş gör!)

Senden bir ricam var: Külebi ne âlemde? Bana aylardır tek satır yazmamasına sebep ne? Tuz hakkı, ekmek hakkı için sevgi ve selâmlarımı ya telefonla, ya bizzat kendisine iblağ et.

Şevke gelip bu mektubu mesrur ve memnun yazma-min asıl sebebi nedir biliyor musun? Efendim, gözüm aydın, Strindberg'in daktilosunu eninde sonunda bitirdim. Bu öyle bir belâlı kitaptı ki benim için, encâm reşide olana kadar anam ağ-ladı. Daha da bazı kelimelerin karşılığını hayvanat, nebatat ens-titüsünden tahkik ve tevsikle meşgulüm.

Azizim, şimdi bana bir yol göster. Ben bunu (manûskriyi) Büro'ya göndereyim mi, bekleyeyim mi? Büro, eski işleri tasfi-ye hususunda faaliyete geçti mi? Biliyorsun, bu eserin tercüme-si bana resmen havale edilmişti. Şimdi bu işi iyi kötü başarmış bulunuyorum. Salâh Lagerlöf'ün *Morbacka*'sını da bitirelim, di-yordu. Ama ben bu Strindberg kabul edilip Büro'dan çıkmadık-

ça yeni bir ümide kapılmanın aleyhinde konuştum. Bunun için beni Strindberg'i Büro'ya yollayıp yollamamakta tenvir et. Adres eski adres midir?

Son mektubunda Sirri¹⁶ ile Öznur'u¹⁷ soruyordun. Her ikisi de benim okuttuğum sınıflarda. Sirri'dan bilhassa memnunum. Gayretli, çalışkan. Bu kanaat devresinde yalnız yabancı dilden 4 almıştır ki sınıfı için gayet iyi bir netice. Öznur'a gelince o söyle böyle.

Tirali'den aldığım mektup sana karşı sitemlerle dolu. Vefasızlığından şikhayetçidir. Ona göre!

Sait Faik de bu günlerde üç dört aylığına Paris'e gitmekte. Gayet memnun.

Salâh, Ömer Edip¹⁸ ve Nevzat Üstün'le iş birliği etti. Nokta'yı ne olursa olsun çıkarmak niyetindeler.

Belki biraz canını sıkacak bir haber: Yazmak istemezdim ama nasıl olsa göreceksin. Sabri Esat¹⁹ *Aşksız İnsanlar* için bir tenkit yazısı yazmış. Sait Faik'in, A. İlhan'ın da huzurunda Yaşar Nabi beye okuyordu, sonlara doğru içeriye ben girdim, kısmen kulak misafiri oldum. İki Libido cephesinden ele almış. Yazı bize hayli hırpalayıcı gözüktü. Profesör olduğu için yapılan itirazları dinlemiyordu. Fakat isabetli yerleri de yok değil. Sabri Esat hangi gazetedede yazıyorsa diğer hikâyeciler için yazdıkları meyanında orada çıkacakmış.

Karim ve ben selâm ve sevgilerimizi sunarız. Kızımız Selma, ellerinizden öper.

B. Necatigil

İstanbul, 25 Şubat 1951

Aziz dostum Oktay,

6 Şubat tarihli mektubunda Strindberg önsözünü bir hafta içinde yolla diyordun ya, yine iki haftayı buldum. Sebep şu: Üniversite kütüphanesinde "20 ci asır yazarları" isminde İngilizce, büyük bir ansiklopedi var. Strindberg maddesini kopya ettim. Bir arkadaştan tercüme edivermesini istedim. Tabii bu aralık ben de 3, 4 Almanca esere başvurdum. İşte bütün bunları bir düzene koymak; bu arada kerime hanımı uyutmaya, susturmaya çalışmak hayli vakit aldı. Nihayet bugün bitirdim. Gönderiyorum. Bu tercüme, tetkikçiye bir hayli yoracaktır. Zira neler çektiğimi bir ben bilirim. O denizcilik, o jeoloji, o bitki, hayvan terim ve isimleri içinde ne kadar bunalдейimi, ne kadar kitap karıştırdiğim tasavvur edemezsin. Ayrıca sonuna bir de notlar kısmı eklemek icabediyor ki şayet eser kabul edilir de buraya matbaaya gelirse bu işi de -ki o kadar zor değil!- o sırada yaparım.

Sana karşı çok mahcubum. Çünkü Çehov'u henüz okuyamadım. Ama karı koca çok müşkül günler geçiriyoruz. Evde bir yardım eden yoksa çocuğa bakmak meğer ne zormuş!

Şu son aylarda yayılmışlığın hikâyeler senin alışkanlıklarından kurtulduğunu, kolaydan uzaklaştığını gösteriyor. Bunlar içinde Yeditepe'de okuduğum GAR hikâyesi, hikâyeyenin içindeki hava pek tesirli. Parktaki Kanape'yi de yeni bir açılış olarak kabul ediyorum. Nokta'nın 2 ci sayısındaki hikâyen zayıftır. *Aşksız İnsanlar*'daki hikâyelerden farksız olduğu için yeni değil. Gar'daki teksiften şaşma. Öksüz Nesil'e başladığın haberine pek sevindim. Garipler Sokağı'nda ben dişe dokunur bir vaka bulamadım. Onun gibi olmasın. Olmayıcağına, tatlınkâr olacağına da eminim. Romantizmini bu kitapta hafifletmelisin. Başka çare yok: Ya hafifletmeli, yahut sarsıcı, şaşırtıcı bir hale sokmalısın.

Bugünkü Yeni İstanbul'dan *Çevre*'nin iki gün önce çıktığını öğrendim. Y. Nabi'ye on gündür uğramıyorum. Yarın dersden çıkışınca bir gideceğim. Bakalım kaç kitap verecek? Şimdiye kadar bu bahislere hiç temas etmedik. Ne ben sordum, ne de o bir şey söyledi. Bu iş, bermûtad onun mürüvvetine kalmış bir iştir.

Sabri Esat'ın *Aşksız İnsanlar* için yazısı 18 Şubat'ta çıktı (Yeni Sabah). Dikkatle okudum. Dinlerkeninin aksine hoşuma gitti. Anlayışlı, takdirkâr bir yazı. Senin fikrin nedir?

Burada olsaydım bir uzun konuşurduk. Mektuplar konuşmaların yerini tutamıyor,aslâ! Mektep işleri bana zaman bırakmıyor, canımı sıkıyor. Salâh da zorlayıp duruyor, ama *Morbacka*'ya tatilden önce el sürebileceğe benzemiyorum. Zaten benim tercüme çalışmalarım yaz aylarını doldurur, bilirsin! Yazın ferah ferah çalışırmı.

Hüsamettin büyük bir fedakârlık göstererek, kitabının tenkidi için bir sütun veririm, dedi. Fahir yazsa basar misin, dedim. Sustu.

Kitabın çıktığını işittim ya, kitaptan soğudum. İçimde bir boşluk duygusu. Neye yarar? Bizim nesil, sevinmesini bilmeyen nesildir.

Biz burada karı koca, sizlere selâm eder, valdenin ellerinden öperiz.

B. Necatigil

İstanbul, 27 Şubat 1951

Sevgili Oktay,

Dün sabah (Pazartesi) okula giderken sana taahhütlü bir mektup attım. Okula varıp da öğretmenler odasına girince yeni bir mektubunla karşılaştım. Tabii verdiğin habere pek sevindim. Önsöz'ü de tamamlamış olduğum için sevincim daha da arttı.

Sağ ol.

Sabri Esat'ın yazısı hakkında sen de benim gibi düşünmüştün. Hakikaten anlayışlı, eseri isabetli bir tahlille değerlendiren bir yazı. Garibime giden nokta: Bu yazı neşrinden önce okunurken bana küçümseyici, alaylı bir şekilde görünmüştü. Yapılan itiraz ve ikazlara hak verdi de düzeltmeler yaptı galiba. Her neyse o yazıya ben de pek memnun oldum.

Dün derslerin arkasını alınca doğru Varlığa gittim. Çevre üç, dört gündür çıkmış, beni bekliyormuş. Kapak, baskı hoşuma gitti. Şansıma kâğıt da kalınca. Yani kitap temiz. O kadar ince de görünmüyor. Zaten 56 şiir, çoğu da uzun. Bunlara memnunum.

Şiirlerin tertibini bakalım beğeneyecek misin? Çevre şiirindeki beyitlerden beşini bölüm başı yaptım. "Yarin mendili nakışlı, okşadım ellerimle" Birinci bölüm. Buraya aşk şiirleri girdi. "Göz göz üzerinden çevrenin bakışı" İkinci bölüm. Burada çevre, muhit mânasına olduğu için aşktan ayrıldık, realitelere geçtik.

3 cü bölümde daha şahsi, daha bedbin şiirler.

4 de Çevre ateş almıştır, çember daralıyor. Sosyal, moral mevzular... Böyle devam ediyor. Bu tertibi geçen sene yapsayıdım plânlı bir şekilde bölümleri ona göre takviye etmeye çalışır, böylece hacmini belki iki misline çıkarırdım. Öteki işleri bırakıp Fazıl²⁰ gibi sistemli çalışmak bu bakımından faydalı. Ama okul ve tercüme işlerinden boş vakit mi kalyor ki!

"Canım, siz de bu şekilde gidiniz!"

Oktay Çevre'yi derhal göndermek isterdim. Dün imzalandım, ama Y. Nabi, yarın yeni çıkan öteki kitaplarla birlikte ben yollarım, dedi, ona bıraktım. Bu mektubumla birlikte alırsın.

Bana kitabından istediğin kadar al, dedi. Ama ben sıkılıyorum birader. Dün kırk tane aldım. Adeta haksız bir iş ettiğim hissine kapılıyorum. Kırk kitap hiç yeter mi?

Sana Suut Kemal üstadımıza, Sadi Irmak, Hasan Ali ve M. Özgü'ye verilmek üzere dört kitap gönderiyorum. Kendilerini bizzat göremediğin takdirde, adresleri sende vardır, posta ile, bir zahmet, gönderiverirsin.

Nurullah Ataç'a yolliyayım mı? Orada daha kılmlere yolla-malı? Cemal Yeşil'e de bir mukabelede bulunmak lâzım. Adre-sini biliyor musun?

Madem yazı yazmak lütfunda bulunacaksın, en iyisi Yeditepe'ye yolla. Zaten geçen mektupta da yazdığını gibi Hü-sam tam bir sütun (!) yer veririm dedi.

Varlık'ın bu sayısını şöyle bir gördüm. Dağlarca yazın çı-kış ve büyük şairlerin şiirleri! Y. Nabi, "hicbir sayı bu kerte zen-gin olmamıştı" diyor, "Hep böyle gidebilse!"

Fırsat bu fırsat Oktaycığım. Hazır tavandasın, durmadan yaz.

Almanya'dan henüz yeni bir şey yok. Mektup yazmak sırası bende idi. Bir ayı geçti, ihmäl ettim. Yakında yazacağım. Salim Şengil, bu güne kadar çıkışmış bütün nüshaları azami tanzilâtla (sermayesine) verse de Almanya'ya yollasak.

Şimdilik bu kadar. Madem yeni bir tercümeye talib olmak imkanı var. Arayacağım, şöyle kolay tarafından ve zevkli bir eser. Ha, bak aklıma geldi. Mühim. Yahu, Unamuno'nun *Tres no-veles ejemplares y un prologo²¹* ne oldu? Eğer Nihat Gök üzerinde değilse -biliyorsun- bende taslak halinde hazır. Şu işi tâhrik et, kuzum.

Valde henüz teşrif etmediler. Allah vere de uslu vaktine ras-lasalar da kızımızı beğeneler.

Karımdan ve benden sana ve kardeşimize selâmlar, sevgi-ler.

B. Necatigil

İstanbul, 8.6.1951

Aziz dostum Akbal,

3.6.1951 tarihli kartını aldım. Türk Ansiklopedisinde çalıştığın, durumun pek fena olmadığı haberine o kadar sevindim ki hemen bu mektubu yazıyorum. Bu günler bizim en dar zamanlarımız. Lise bitirme imtihanları. Sınıfların kalabalık oluşu doyayıyla imtihanlar geç saatlere kadar sürüyor, aşırı yoruluyoruz. Sana üzüleceğin bir haber vermek lâzım. Öznur, imtihanda büyük potlar kırdı. Metinleri hazırlamadan gelmiş, üç soruda da tökezledi, iki numara verip döndürdüm. Keyfiyeti esefle arzederim. Dün akşam bir tesadüf Salâh'a, Fazıl'a rasladım. Cumhuriyet'te oturup bir müddet konuştuk. Bu arada sizlerden, edebiyat dünyasının vaziyetinden bahsettik. Üstadımız Ataç'ın çıkaracağı dergi haberi bizleri pek sevindirdi. Arzumuz ciddî, ağır, kalın, temiz bir dergi olmasıdır. Herhalde sekreterliğini de sen üzerine alırsın, zaten Ankara'da bu işe senden daha müناسip birisini bulacaklarını sanmam. Ataç'la "çok sık temasta" olduğuna göre bu işin gerçekleşmesini temin etmelisin.

Dün öğrendiğime göre Salâh, Nokta dergisinden ayrılmış. İmtiyaz sahibi olmak isteği gizli maksatlara, derginin üzerine oturmak gibi kötü bir niyete hamledilmiştir. O da ayrılmış.

Yeditepe'nin yeni şekli hoşuma gitti mi, eni boyu değiştiği için ben pek memnun kalmadım. Malum ya, koleksiyon bozulacak. Böyle değişimeleri ben ciddiyete aykırı buluyorum. Almanya ile mektuplaşıyoruz ara sıra. Şimdi Brands'dan başka Prof. Spies ile de tekrar muhabereye geçtim. (Varlık'da bu zatin son tercümesi hakkında Mayıs ayında bir yazım çıkmıştı). Ona Varlık kitaplarından on tane gönderdim. Bana hangilerini tercüme etmemi müناسip görürsünüz diye sordu. Sait'i, seni ve Orhan Kemal'i sağlık verdim, bakalım ne olacak!

Birader, insan bazan kahroluyor ömrün beyhude geçtiğini görüyor da! Edebiyat âlemimiz ne kadar sönükk. Varlık da olmasa nedir yani? Şu Fazıl'ın haline bak. Ömrü şiir yazmakla geçiyor da ne oluyor sanki. Bakanlık, en büyük himayesini epik diye bir eserinden 500 tane almakla gösteriyor. Sanatçımızdaki feragat kimlerde var?

Oktay, işin fenası, yaz sıcakları öylesine amansız bastırdı ki sorma! Bizim kerime sıcaktan uyuyamıyor, uyuyamayınca da bizim kafamız oluyor mu sana bir kazan. Üstelik bu yaz, Allah sayısını artırın, tezgâha iki tercüme sürmek lâzım. Bu sıcaklarda bu işlerin hakkından gelebilmek için bir babayı git olmaliyim. İstanbul böyle olursa Ankara nasıl olur? Yaz aylarına sen de Öksüz Nesil'le mi dayanacaksın Oktay? Yoksa Ataç'ın dergisine başka yazılar mı hazırlıyacaksın? İş sağlıkta kardeşim. Hayati haram eden hastalıklar olmasın da gerisi işte gidiyor kendiliğinden.

Bana mektup yolladığını yaziyorsun, gelmedi. Ankara'ya gittiğiniz gideli bana iki kart yazdın o kadar. Bundan sonra bana mektup yollarsan ev adresime yolla, çünkü ay sonunda okulla ilgimiz kesiliyor. Eylül başına kadar.

Karı koca mukabil sevgi ve selâmlarımızı sunarız. Selma ellerinizden öper.

B. Necatigil

İstanbul, 3.7.1951

Kardeşim Akbal,

Brands'ın senden çevirdiği ikinci hikâyeye (Sinemanın Arka Kapısı) ait kupürü göndermekle bahtiyarım. Hikâyen 15.6.1951 tarihinde Mannheim (Güney Almanya şehirlerinden biri) daki Morgen (Sabah) gazetesinde çıkmış. Sonra "Mahmut Bey'in Gazetesi" hikâyesinin muhtelif tarihlerde 4 ayrı şehir gazetesinde çıktığını söylersem hiç şaşma. Bunu da Brands'ın son mektubuna ek olarak yolladığı listeden öğrendim. Ne kadar sevindim, bilemezsin!

Ankara'dan verdığın haberler hepsi birbirinden iyi. Türk Dili dergisine sekreter olusun, cidden isabetli bir netice. Böyle önemli bir dergide bu iş için senden ehliyetlisini, münasibini bulamazlardı zaten! Mübarek olsun.

Geçende -yani evvelki gün- Yaşar Nabi'ye uğradımsa da bu yeni dergi meselesini açamadım. Bu iş onun bir hayli zararına olacaktır. Kendisi yeni sezon için kitap tedarikiyle meşgul. Orhan Azizoğlu'na birkaç kitap sipariş etti. Benden de Unamuño'nun hikâyelerini istedi. Pek niyetim yok, daha doğrusu tatil programında biliyorsun bir hayli iş var. O hikâyeleri yeni baştan rötuş etmek isterdim.

Ben Varlık'tayken Kâzım Nami de²² geldi. Lâf açıldı da senin yazlarını takibettigini, sevdığını söyledi. "Yazacağım Tevfik İleri'ye²³ korusun bu genc!" dedi. Kendisiyle önceden bir münasebetin var mı?

Biz olgunluk imtihanlarını da tamama erdirerek tatile girmiş bulunuyoruz. Bu seneki randıman çok zayıf. Meselâ Sırri'nın sınıfından (40 kişi) Sırri da dahil ancak üç kişi liseyi bitirebildi; gerisi bütünlümeli. Sırri'nın olgunluk edebiyat ve kompozisyon kâğıtları fena değildi, yanılmıyorsam sekizer (yoksa biri dokuz mu?) numara aldı. Ama ben sene içindeki vaziyetini düşünüyorum da onun onar numara alamayışına üzülüyorum.

Prof. Melâhat hanımın Spies'in kitabından tedarik etmek arzusunu gerçekleştireceğim sanırım. Almanya'ya yazdım. Gelince göndereceğini yazdığını (Melâhat hanımın gön-

derecegi) kitaplar gelmedi. Gelmezse seni mesul tutarım, ona göre!

Venedik'te Ölüm havale yazısı Tietze'ye geldi. Bayram ertesi bu işe başlıyoruz. Çok yorgunum, ama ne çare fırsat ve nimetleri kaçırırmamak, tepmemek lâzım.

Yahu, Oktay, şakayı bırak ve atlatma beni; evvelce de yazdım, oralı olmadın. Senin Salim Şengil'le muarefen var. Bana *azamî tenzilâtla* ilk sayıdan son sayıya kadar bir takım Seçilmiş Hikâyeler tedarikine çalış. Söz verdim, Brands'a göndereceğim. Mahcup oluyorum. Yazacağın ilk mektupta bana cevap ver. Ne tutarsa, dergiler gelir gelmez, parayı derhal senin adrese göndereirim. İhmal etme!

Selma'ya gelince: O, kendi âleminde! Zaman olur, uslu uslu oturur, zaman olur, basar yaygarayı! Güle ağlaya büyüyor. Elle-rinden oper.

Karı koca, iyi bayramlar dileriz. Yazın gelecekmişsiniz diye duydum, doğru mu?

B. Necatigil

Behçet Gönül

Valde çeşmesi, Setüstü Sokağı No: 22

Beşiktaş/İstanbul

İstanbul, 23 Temmuz 1951

Aziz dostum Akbal,

1) 18 Temmuz tarihli mektubunu aldım. Verdiğin haberler bir hayli iyi. Yani bu haberleri okuyunca Ansiklopedideki işine son verilmiş olmasından duyduğum üzüntü dağıldı. Zira eninde sonunda hasut kimselere değerini kabul ettireceğine, onları utandıracağına eminim. Yaptıklarıyla kalsınlar.

2) Melâhat hanım konferansları ile Hugo von Hofmannsthal'ın Seçme Yazılıları'nı göndermişti. Tam o sırada Spies'in evvelce ismarladığımız antolojisi geldi. Kendisine yolladım, hem iyi bir karşılık oldu, hem de isteğini yerine getirmiş olduk.

3) Tercüme dergisinin yeni sayısı için *ricanı derhal* yerine getiriyorum. Elimdeki notları toplayarak Varlık'takinden çok daha etraflı bir yazı çaldım. İstedigim gibi olmadıysa da neşredilebilir. Bu yazının oraca beğenileceğini umarım. Zira bizde bu tip bir *haber* hiçbir yerde çıkmadı. Bir eksiği: Tercümeleri karşılaşışırıp yanlış anlaşılmış veya atlanmış yerleri varsa onları da tesbit etmek isterdim. Ama bu çok vakit alacağı gibi derginin de en az yarım formasını işgal eder. Bu işten şimdilik vazgeçtim. Dergi çıkışınca iki tane alabilirsen birini Prof. Spies'e, birini de Brands'a göndereceğim. Ben kendime -bir de bana yollamazlarsa- buradan paramla alırım.

4) Yeni hikâyeciliğimiz üzerine istedigim kupürler için gazete kesikleri kutularını aradım. Ne yazık ki, bende çok çıkmadı. Olanlar daha ziyade önceki nesiller için ve daha çok şairler hakkında. (Meselâ A. Hamdi, Peyami Safa, Mithat Cemal vs.) Sana ancak Adile Ayda'nın 3, Naim'in 1, Ömer Faruk'un²⁴ 1 yazısını gönderebiliyorum. Sabri Esat'in hakkındaki yazısı da varsa da sende de olduğunu düşündüğüm için vazgeçtim. Ben, biliyorsun, Cumhuriyet'i takibediyorum. Orada eskiden İsmail Habib'in²⁵ yazıları çıktı. Çoğu kesmişim. Ama bu konuda bir şey bulamadım. Sana karşı mahcubum. Ne çare! [Yeni nesil şair ve hikâyecileri hakkında yazılan yazıların çokluk dergilerde çıktıgı malûm. Onlarda sende vardır her halde! Yani Varlık'ta, Yücel'de vs...]

5) Türk Dili'ne şiir göndereceğim tabiî. Ama Lagerlöf tercümesine daldım. Ondan baş alıp ta kısmen yazılmış iki şiri bir sonuca bağlayamıyorum.

6) Salim Şengil, kitapları göndermedi, acaba bedelini yollamıyağımızdan mı korktu? Bekliyorum. Bana ayrıca *Tarus'un hikayeleri*'nden de üç tane göndertemez misin? 150 kr.'tan 450 kr. pek fazla. Azamî tenzilatla edinemez miyiz? Bir de Ömer Hatiboğlu, *Paylaşilan Vadi*.

7) *Mühim*: Sinemanın Arka Kapısı'nın Almanca başlığını Brands listeye geçirmeyi unutmuş. Ben gönderdiğim yazıya aklımda kaldığı şekilde yazıyorum. Sendeki kupürle karşılaşarak bir yanlışlık varsa düzelt. Yazının eksiksiz ve Almanca kelimelerle yanlışlık yapılmadan çıkışmasına dikkatini rica ederim. Fırsat bulursan provaları bir de bana gönder. (Şayet vakit bulursan!)

8) Brands'tan aldığım son mektupta hal tercumesini yazdı. 1922 doğumlu olduğuna göre sen yaşıta. Tevekkeli, sana muhabbeti fazla. Hayatını anlatıyor da baktım, o da bizim gibi, bedbin, ama ümitli: Hayatta muvaffak olmaya azmetmiş.

9) Gönderdiğim kupürleri işleri bitince lütfen iade et. Hayal bu ya, ilerde bize de lazım olacak. Hakkınızda ilk küçük monografileri belki ben yazarım. Simdilik bu kadar. Sevgi ve selâmlar. Selma'nın saygıları.

B. Necatigil

İstanbul, 17.12.1951

Sevgili Oktay,

İstanbul'a gelmekle gitmen bir oldu, bizim için Salâh'la uğradığınız akşam evde bulunmayışma bilhassa üzülüyorum. Şu anda aklıma bir şarkı misrası geldi: "Hasret yine mi kaldı, güzel, başka bahara?"

On gün kadar önce bir mektubunu aldım. Verdiğin haberle-re memnun oldum. Küçük Oya'cığın²⁶ selâmını ablasına söyledi-ğimde bizimki güldü ve elini salladı. Bu, onun Oya için, çabuk büyüsün, temennisinde bulunduğuna delâlet eder. Günler geçi-yor, sizin için en büyük zorluk hayırlısıyla şu kişi atatabilmek-te. Yaza doğru işler hafifler. Kişi çocuk bakımı cidden zahmet-li. Hayatımız zahmetleri yemekle tükeniyor. *Venedik'te Ölüm*, aradan çıktı. Ama bu *Morbacka*'nın geri kalmasına yol açtı. Li-sedeki işler, vazifeler şu son yirmi günde bana bütün bütün boş vakit bırakmadı. Ayın 27inden itibaren bir hafta tatilimiz var. Bu müddet içinde o işe hız vermek lâzım. Salâh duymasın ama daha ancak 75inci sayfadayım. Bu iş uzadıkça uzadı, malûm hikâye.

Vatan'da iki cumartesidir yazılarını okuyorum, bundan sonda da devam edeceğim. Şiirim için gösterdiğim teveccühe teşekkür ederim. Bu iltifatlara lâyk olmaya çalışacağım; şu sıralarda yine şirle iştigali bir yana bıraktık. "Bir sürü bağlarla gevrilisiniz." Beni asıl bahtiyar eden Suut Beyin yazısı²⁷ oldu. Onun yazısını okuyunca şire harcadığım emeklerin en büyük mükâfatını almış gibi oldum. Ah, elimde *imkân* olsa da, para kazanmak *hırsını* bırakıp boş zamanlarımı şire versem de iyi eserler yazabilsem! Nerde bizde o talih! Bizimkisi ayaküstü uğrayış. Bazan kahırlanıyorum, ümitsizliğe düşüyorum. Ömür geçiyor, biz kırık dökük misralarla kendimizi avutuyoruz.

Yeni Hikâyeler 1952 çıktı. Senin hikâyen de olmalıydı. Oraya da bir hikâye verecektin. Sait'in yeni kitabı bana baştan savma göründü. Hele Kumpanya hikayesi pek alaturka. Sen ne dersin?

Melâhat Hanım'dan²⁸ önsöz ricası işini Tietze'ye sordum, yazı ile. Her halde bu işe o da teşnedir. Fikrini öğrenince katî olarak sana ve Melâhat hanıma yazarım. *Sihirli Dağ'*²⁹ da o za-

man katî bir neticeye bağlarız.

Yeni Klâsikler listesinden bir nüsha bana gönderebilsen (yalnız Almanca kısmını) iyi olur. Kendime *miistakîl* bir kitap seçmek istiyorum.

Evcek selâm ve sevgiler.

B. Necatigil

NOTLAR

- 1 August Strindberg: *Açık Deniz Kıyısında* (*Am offenen Meer*), MEB Yayınları, 1951.
- 2 Naim Tirali.
- 3 Fahir Onger.
- 4 Salâh Birsel.
- 5 Selma Lagerlöf: *Morbacka*, MEB Yayınları, 1952 (Necatigil bu kitabı S. Birsel'le çevirmiştir).
- 6 Eşi Huriye Necatigil.
- 7 Necati Cumalı.
- 8 İlhan Tarus.
- 9 Hüsamettin Bozok.
- 10 Sabahattin Kudret Aksal'ın sahne oyunu.
- 11 İskender Fikret Akdora.
- 12 Oktay Akbal'ın romanı.
- 13 Nihat Sami Banarlı.
- 14 Oktay Akbal'ın bir öyküsü.
- 15 "Metin Bey'in Gazetesi öyle hoşuma gitti ki, hemen tercüme ettim".
- 16 Oktay Akbal'ın ilk eşinin erkek kardeşi.
- 17 Oktay Akbal'ın bir akrabası.
- 18 Edip Cansever.
- 19 Sabri Esat Siyavuşgil.
- 20 Fazıl Hüsnü Dağlarca.
- 21 "Üç Örnek Öykü ve Bir Prolog."
- 22 Kâzım Nâmi Duru.
- 23 Tevfik İleri, o yıllarda Milli Eğitim Bakanıydı.
- 24 Ömer Faruk Toprak.
- 25 İsmail Habib Sevük.
- 26 Oktay Akbal'ın kızı.
- 27 Suut Kemal Yetkin'in, Necatigil'in *Çevre* kitabı üzerine yazısı (*Türk Dili*, Sayı: 3, Aralık 1951).
- 28 Prof. Dr. Melâhat Özgür'nün istediği bu önsöz, Necatigil'in Thomas Mann'dan yaptığı *Venedikte Ölüm* çevirisi içindir (MEB Yayınları, 1952).
- 29 Thomas Mann'ın romanı. (Oktay Akbal, Necatigil'e Ankara'dan yazdığı 5.12.1951 tarihli mektubunda şöyle diyor: "Şimdi Klâsik listeleri inceleniyor. Th. Mann'ın *Sihirli Dağ*'ı var. Kocaman bir eser. Onu sana veya gene ikinize [Rilke'den *Malte Laurids Brigge*'nin Notları'nu birlikte çevirdikleri Dr. Andreas Tietze'yi kastediyor – A.T.-H.Y.] havale ettirelim mi? Ne dersin?"

*SALÂH BİRSEL'E
MEKTUPLAR*

18 Eylül 1961

Kardeşim Salâh,

14 Eylül tarihli mektubunu aldım. Arıburnu'nun¹ adlarını verdiğin on bir şiirinin çıktıgı dergi ve sayılarını bulmak, dün bütün bir günümü kapladı, sonucu ve eklediğim birkaç şirini -Türk Dili için kendi şirimle- bu sabah postaya verdim. Bugün akşamda kadar da Celâl Silay'dan şiirler seçtim. Ne yazık ki onun *Boşlukta Duran Taş* (1949) kitabını zamanında on lira olduğu için almayı ihmali etmiştim, bende yok. O kitaptan gerekirse bir kitaplığı gider, bir iki şiir daha kopya ederim.

Ağaç ve Kültür Haftası dergilerinin tam koleksiyonlarında ki şiir ve yazıların, çalışmayı ilgilendirebileceği ölçüde başlıklarının, bir listesini sunuyorum. Emirlerinizi beklerim. Özdemir Asaf'tan şiirler bu mektuptadır, son kitabından sonra yayınladıklarından da gerekir mi? Mustafa Seyit Sütüven'in şiirlerini sanırım orada sizin bulmanız zor olacaktır, ben göndereyim mi? Hangilerini?

Affet, bugüne yani iki gün önceye kadar ben hep piyes çevirişi ve daktilosu ile uğraştım. Ama artık emrinizdeyim, size yetişmeye çalışırıım. Lâkin benim için çok önemli: Sizin çalışma biçim ve durumunuzu yakından görmeden yönümü tayin etmem imkânsız. Onun için Ankara'ya geleceğim günü bekliyorum. O güne kadar başlıca şiir kitapları endeksini çıkaracağım *hemen*. Kaytariyorum sanma. 14 Eylül tarihli mektubundaki gibi bana yapacağım şeyleri bir bir bildirsen çok daha kolay çalışırıım. Ayın 21'inde mümeyyizliğim var, ancak 22'de hareket edebilirim. Olmazsa Ankara'da birkaç gün kalır, sizinle de çalışırıım.

Konur,² istedığın bilgiyi kendi gönderecekti. Selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 30 Eylül 1961

Kardeşim Salâh,

Kütük gibi "Nesir Antolojisi" ön-çalışmaları bugün, Türk Dili'nin son sayısıyla birlikte geldi. Bir yandan öbür iş, bir yan- dan bu, bir yandan başka işler. Allahın izniyle hepsini elden gel- diğince yapmaya çalışacağız.

Bu posta ile yine bir parti malzeme gönderiyorum, umarım işe yarar.

Türk Dili'ndeki Hangi Kaç şiirimde ikinci parçanın ikinci dizesindeki *gecede sözcüğü şişede* olacaktı. Bu benim dalgınlığı- min sonucu. Mümkünse düzeltmesini dilerim.

Orada Sanatseverler lokalinde büyük bir unutmanın kurba- nı oldum. İlhan Berk, benim seçiciler kurulundan istifa etmiş olduğumu söylemiş ben de yok öyle bir şey! demiştim. Dönüş- te otobüste utançla ve bal gibi hatırladım. Doğruyu. Sen de işi pekâlâ bildiğin halde nezaketinden orada yüzüme vurmadın. Ama emin ol, o anda hepten unutmuştum ben bunu. İşte son- ra sakin kafa ile düşününce hatırladım ve mevcut sıkıntılarımı bir yenisi, belki daha acıklısı eklendi. Ne olursun, Salâhcığım, İlhan'ı görünce durumu anlat ve affetsin beni, yalancı bilmesin beni. İçimin biraz rahat etmesi için bu şart.

Orada not aldığım öbür şairlerin şiirlerini göndermiye devam edeceğim. Siz de yeni listeyi hazırlar, gönderirsiniz bana.

Dergileri karıştırırken bakıyorum da antolojilerden aktar- ma, çokluk yanlış bir davranış. Öncelerden hazırladığımız ol- saydı bu iş çok daha iyi olabilirdi. Ama vakit dar olsa gerek.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

Kardeşim Salâh,

Bugün sana mektubu postaya attıktan sonra İlhami Bekir'i³ gördüm. Ne yazık ki, bende de olan son kitabından önceki kitaplarının kendisinde bile bulunmadığını söyledi. Ona, bildiğim şiirlerinin nerelerde çıktıığını söylediğim zaman da nedense şaştı. Ama kaynak göstererek iki şirini yazabileceğini söyledi. Benim yollamayı düşündüğüm üç şirini de uygun gördü. Ondan o iki şiri alınca ötekilerle birlikte göndereceğim. Cidden İlhami Bekir'in terkedilmesi antoloji için büyük bir eksiklik olacak.

Siz benim şiirlerimin seçimini bana bırakmadınız. Siz orada benden on bir şiir yazmadınız. Ben on iki şiir gönderiyorum. Eğer ayrılan sayfa sayısını aşacaksız “Ayrılıklar” ve “Barbaros Meydanı” şiirlerini atabilirsiniz.

Sen benden gönderdiğim şiirleri ikişer nüsha istemiştin ama ben mektupların hacmi kabarmasın diye birer nüsha gönderiyorum. İkinci nüshaları kendimde alıkoyorum. Herhangi bir kaçıp halinde onları da gönderebilirim, hatırlında olsun!

Bir mesele var. Ümit Yaşar,⁴ Edebiyatçilar Birliğinin beyannamesi üzerine antolojilerine alacağı şairlere birer sirküler gönderdi (Size de gelmiştir), sayfası on lira üzerinden telif hakkı veriyor, her antolojiden gönderecekmiş, takım tamam olunca da ciltli bir takım verecekmiş vesaire. Görüştüklerimin çoğu bu antolojiye şirlerinin konmasına muvafakat ettiklerini bildirmiştir. Ben ikinci kitabın (Şiirimizde Ölüm) çıkışını bekliyorum. (Sen ne yaptın, yani sizler ne yaptınız?) Şimdi Kenan Bey'in antolojisi⁵ için de böyle bir durum olacak mı? Aman, bu noktayı şimdiden halletmek gerek. Milletin gözü açıldı. Meselâ Necdet Evliyagil de Edebiyatçilar Birliği'ne başvurup takvimi için müsaade istemiş. Bana düşüncelerinizi ve kararınızı bildirin. Boşuna çalışmış olmuyalım. (Yani hazırlıklarımız sonunda elimizde kalmasın.)

Selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 4 Ekim 1961

Salâh,

Bugün bir parti malzeme daha gönderiyorum.

Bazı açıklamalar:

1) Dinamo'nun gerek kitabındaki, gerekse kitabından sonraki şirilleri genellikle çok uzun oldukları için mümkün mertebe kisalarını seçtim.

2) Hâmit Macid'in⁶ şiirlerini yollamayı, ikinci kitabını edinmemden sonraya bırakıyorum, kitabın peşinдейim.

3) İlhami Bekir'le bugün görüşebileceğimi umuyorum. Pek çok kitabı var, ama bende ancak sonucusu. Şiirleri ondan almayı (yani kendisinden) daha uygun buldum. Göndereceğim.

4) Yaşar Nabi ve Sabri Esat'tan seçip göndereceğim.

5) Salih Zeki Aktay'dan alınacak şirillerin birkaçını Kenan Akyüz'ün antolojisinden seçmenizi rica edeceğim. Ben kitaplardan sonra yayınladıklarından birkaç tane yolluyorum.

6) Elimdeki listede öbür şairlerden istenen şiirler zamanla yollanacaktır.

7) Prof. Akyüz'ün 6 Ekim buluşmasına gideceğim.

8) Bu durumda, üstelik beni seçim sandık kurulu başkanlığına seçmişler, Nesir antolojisine hâlâ elimi süremedigimi arzederm.

9) Seyit Sutüven'in ünlü Sutüven şiirini almak gerekirse de bu şiirin, bir taşra gazetesinde yayınlanmış olduğu için, kaynağını tesbit etmek, galiba imkânsız. Aldı da bir yağmur şiirini gönderiyorum.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 20 Kasım 1961

Kardeşim Salâh,

16 tarihli mektubunu aldım. İnce sitemin utandırdı beni, ama sanma ki tarafımdan ihanet var. Havamı kaybettim. Yani araya hep başka işler girdi, sonu da gelmiyor böyle zuhûrat işlerin. Sonra da okul çalışmalarının temposu hızlandı. Sonra Cevdet Kudret'in şiirlerinin çıktıkları dergi ve yerleri de tekrar tekrar aradığım halde bulamayınca mektubu kesttim. Bir kere, bura ya bir Alman şairi geldi, geleceğini haber alınca eskiden de sevdiğim, bildiğim bu şairden yeni şiirler çevirmek istedim. Bir, bir daha, bir daha derken buldu şiirlerin sayısı yirmiyi. Sonra bir tanıtma konuşması yapmam gerekti. Onun hazırlığı. O hava içinde bu kere Borchart'in sekiz on şirini çevireyim dedim, rotayı o yana döndürdüm. Şimdi de geciktirilmesi imkânsız bir iş üzerinde çalışmıyorum vakit buldukça. Varlık Yıllığı'na edebiyat tarihimizin belli başlı doğumlar, ölümler, eserler, olaylar listesi hazırlıyorum, ay sonuna yetiştirmem lâzım, söz verdim.

Bana verdığın biyografileri geri yolluyorum. Okudum, eksik veya yanlış yok maddelerde. Sonra biliyorsun, bu iş çeviri işi gibi bir şey. Üzerinde düzeltilme yapıldıkça biçim değiştirir, yeni yeni yorumlara yol açar. O yüzden bu yargılарın bir elden çıkması en doğrusu. Sonra sonuç bakımından bu kitap bir antolojidir ne de olsa. İçin içindesin, bildiğin şairler, bildiğin şîirler. Bana verdiklerin için yazdıkların bende bu kanyı uyandırıcı. Ötekileri bir de benim görmeme hiç lüzum yok, Salâh!

İlhami Bekir ile Nail V.'nin biyografilerini bulabildiğim kadar gönderiyorum. Cevdet Kudret'in dört şiirinden yalnız birinin yerini bulabildim. Yücel'erde ve Varlık'larda öteki şîirlere raslıyamadım. Çok da şaşıyorum bu işe. Şimdiye kadar en ummadığım şîirleri tesbit etmemiz mümkün olsun da bunları bulamıyalım!

İskender Fikret'in iş yerini bilsem gidip biyografisini rica ederim, ama bilmiyorum. Dün akşam telefon rehberindeki ev adresine telefon ettim. Telefonu kimse çıkmadı. Bir daha telefon edeceğim. Halit Asım'ını bulabileceğimizi sanmıyorum. Belki Baki Süha bilir. Onu gidip radyoevinde görmek için bir tür-

lü uygun bir vakit bulamıyorum. Ne yapalım? Biraz daha bekliyelim istersen.

Benim için yazılmış yazılarından parça seçmek kolay değil. Kimin için kolay ki! Sonra bu, insanı güldürüyor biraz da! Bir yergi yazısından öyle cümleler seperiz ki serâpâ övgü olur. Yeditepe'de 10 Şaire 10 Soru anketine verdiğim cevapların dışındaki *Varlık, 15 Nisan 1961* sayısına da bakmanı rica ederim.

Yazılacak, aranacak şirler varsa bildir, aramiya devam edeyim. Cezve ile Fincan şiirinin Muhit'te renkli bir desen içinde çıktığını ben de hatırladım. Ama bu şiirin çıktıği kalın Muhit'ler (derginin ilk serisi) bende yok, bulunmaz da.

Selâm ederim.

B. Necatigil

İstanbul, 1 Aralık 1961

Kardeşim Salâh,

-27 Kasım tarihli mektubuna cevaptır:-

Nihayet, bürosuna üçüncü gidişimde yalvarma-yakarma İskender Fikret'ten biyografisini alabildim. Ancak, şart koştu: Ek olarak gönderdiğim şiirlerin cümlesi Antolojiye girecektir. Bu durumda, sana evvelce yolladığım kâğıttaki son iki şiirini iptal et, yerlerine bu gönderdiklerimi koy. Aman birader, yani ömür törpüsü. Oturdum, işaretlediği şiirleri bir bir yazdım, yolluyorum. Siz şimdi orada bâzlarını atacak olursanız bunu benden bilecek. Biktüm doğrusu, bâzı arkadaşlar da hiç anlayışlı olmuyorlar. Evine telefon, üç kere yazılıhanesine git, sonra da şu bu. Kenan Akyüz beyin bizzat mektup yazması talebinde de bulundu, ama bereket sonra bundan vazgeçti. İşte böyle. Benden günah gitti, onbeş kadar şiirini sunuyorum.

Zeki Ömer Defne'den de şimdilik sekiz şiir yazdım. Gerekliyorsa daha da yolliyayım. Biyografisini benim sözlükte bulacaksın. Sen onu kendi üslûbunla yazarsın. (Aman unutuyorum, İskender Fikret için verilecek yargı için Hisar dergisi'nde Dizdaroğlu'nun⁷ yazısından faydalananmam hatırlatıldı, şairin kendisi tarafından. Aklında olsun. Bu da akında olsun)

Şiir kitapları listesi dışında öteki türlerde eserlerin de listesini çıkarıp yıllara göre dağıtmak çok zaman ister. Sonra son otuz yılın dergilerini tam olarak çıkarabileceğimi de sanmıyorum. Ama başlıcalarını ilerde göndereirim. Yalnız vakit bırak. 93 şairin, antolojiye girecek şairlerin şiir kitaplarının hepsini içine alan asıl ve kesin listeyi yollayıbilmem için de vakit lâzım.

Çok selâm. Mektubumun son paragrafı üzerine düşüncelerini bildirirsen memnun olacağım.

B. Necatigil

İstanbul, 18 Aralık 1961

Kardeşim Salâh,

1 Aralık'tan beri mektup yazamadım. Varlık Yıllığı'na önce bir Türk Edebiyatı kronolojisi taslağı, sonra da 1961'de çeviri şiir çalışmaları üzerine bir bilânço yapmak gerekti, onlara daldım. (Ben sana bir itirafta bulunayım mı? Bu gibi şeylere açlıyorum ama için için de üzülüyorum. Şiir okumak varken, şiir yazımıya çalışmak varken! Nedir ki başkaları yapmıyor, şu işi de bir deneyelim diyor, başlıyorum. Bitirinceye kadar da bir sürü sıkıntı. Sonuçtan memnun kahiyor muyum? Ne gezer! Bu işler uzun zaman işi, bol malzeme işi, kütüphanelerde inceleme işi! Eksikleri mi biliyor, bir daha bu gibi şeylere girişmiyeyim diyor, ama yine de hatırlamıyor, veya üç beş kuruşun cazibesine kaptırıyorum kendimi. İşte bir örneği de şu Dün-Bugün şiir antolojisi. Yazısın: falan veya filân şairden beş, on şiir seç, yolla! diye. Gecikirse taşıtı kaçıracak bir adamın telâşıyla dergileri karıştırıyor, bir şeyle buluyor, acele seçimler yapıyor, yolluyorum. Ama içim rahat olmuyor. İnsanın ona göre hazırlığı olmaliydi. Şairin bütün şiirlerini teker teker okuyabilmeliydi, hepsini sıraya koyup gelişmesine, ilerlemesine kuş bakışı ve hâkim bakabilmeliydi. Kişiliği, ayrılığı, özel dünyası asıl hangi şirlerinde bellii; kesin yargılara varabilmeliydi. Ondan sonra tarafsız, nesnel olduğuna az çok emin olabilirdi. Demek istedigim: Bu antoloji çok iyi olabilirdi. Bir fırsatı bu. Bir fırsat kaçırılıyor.)

Bunları neden yazıyorum? Şundan: Şairlerin tasnifi listesi üzerinde -böyle yazışmalarla değil, karşı karşıya konuşmalarla- seni de, beni de tatmin edecek bazı kanaat beraberliklerine varılabildi. Bu olmayacak! Sonra yüze yakın şair! Şair! Kenan Akyüz'ün 900 sayfaya yakın Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi'nde ise ancak 47 şair var. 1860-1930 arası 47 şair, 1930-1960 arası 100 şair! Neyse, evet, bunun içinden çıkilamaz belki! Ama hiç değilse birkaç nokta üzerinde durmamız gereklidir: Eğer Ahmet Hamdi Tanpınar, Kenan Akyüz'ün büyük antolojisinde var diye alınmıyorsa orada Salih Zeki de var meselâ. Düşünmemeliyiz: Bunlardan hangisi yeni şire yakın, yeni şire bir şeyle eklenmiş, bazı uyarmalarda bulunmuştur?

Fikret Bahar Berke'nin Türk Sanatı dergisinde (1958) çıkmış bir yazısı vardı ki tasnif içinde sana bir fikir verebilir, bazı kolaylıklar sağlıyabilirdi. Kopya ettim, gönderiyorum.

Senin teklinde ufak tefek değişiklikler yaparak bir tasnif taslağı da ben yaptım. Onu da yolluyorum. Bir karşılaşır! Ama kendiminkini de isabetli bulduğumu sanma! Peki, ne yapmalı? Ben de bilmiyorum. Her şairde çeşitli yönler bulunuyor, onu belli bir davranışa bağlarken insan başka cephelerini de hatırlıyor, bir tedirginlik duyuyor. Meselâ en başarılı gruplandırmalardan biri 1940 kuşağında toplumcu şairler bölümü. Ama senin de, benim de o bölüme koyduğumuz İlhan Berk'in bugünkü durumu nedir? Esas çıkış noktasındaki durum mu? Bu takdirde meselâ bir Fazıl Hüsnü'nün, ya da bir Edip Cansever'in durumları? (Senin tuhafına gidebilir ama, benim şairlik mihengim son yıllarda şu: Belğimi yokluyorum, zihnimde üç beş misraını ilk okuyaşumdaki sıcaklık ve çekiciliğiyle hâlâ buluyorsam, şair diyorum o adama! Misralarını olduğu gibi, ya da bazı şirlerinden yükselen buharları hayal meyal hatırlıyorsam... evet, bus onuncuya da razıym! Yani Salâh, ikinci paragrafin ilk cümlesini tekrarlıyayım: Bunları neden yazıyorum? Bu antoloji, senin bunca, benim birazcık emeğim geçiyor; ama ne senin seveceğin bir antoloji olacak, ne benim güvendiğim! -Ama yine de sen aldırma bana!)

Ahmet Arif'ten üç, Gruda'dan⁸ dört şiir var zarfta. Ahmet Arif'in asıl güzel şirleri Karakan'ın⁹ antolojisinde, ama o da bunları nereilerden bulduğunu kaydetmemiş, belki de kendisinin aldı, yayınlmaları ilk onun antolojisine nasip oldu. Bir de sevindiğim bir şiir, bulduğum için: Orhon Murat'ın Asmalimescit şiiri. Ama başlık yerinde soru işaretleri var sadece. Hatırlatırım.

Benim halim harap Salâhcığım. Çünkü Dil Kurumu'nun Nesir Antolojisi yattı. Bu gidişle el sürebileceğim de şüpheli. Canım çok sıkılıyor.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 23 Temmuz 1963

Kardeşim Salâh,

18 tarihli mektubunu aldım, bugün 23 Temmuz. Bütün başka işleri bir yana itiyor, önce *Atatürk Şiirleri Antoloji*'sini hazırlamıya başlıyorum. Tanrıdan dileğim, verilen süre içinde bunu iyi bir şekilde tamamlayabilmemdir. Zarfa eklediğim, Yayın ve Tarnitma Kolu'na hitaben yazılmış "resmî" yazımı da Kol cevaplanırsa isim kolaylaşır.

Sana Türk Dili için bir şiir, bir de oyun gönderiyorum. Bu "Karanlıkta" oyunu "Yol" kadar da olmadı belki, ama büsbütün de abur cubur sayılmaz sanırıım. Eh, yavaş yavaş alışıyoruz işte.

Bir şiir kitabı daha çıkarıyorum. Ataç Kitabevi yayınları arasında. "Dar Çağ"dan sonraki şairlerin bir kısmı; ancak aşk ve çevresi konusundakiler. Ağustos sonunda olmuş olacaktır. Adı geçen sene konmuştu: "Yaz Dönemi". Gerçi Dönem dergisi çıkacak ekimde. Ama onlara karşı ayıp olduğunu bile bu isimden vazgeçemedim doğrusu.

Yine bir angaryam var, Salâh, bağıyla! Kışın "Sur Dibinde" adlı piyesi Ankara'da oynanan Tankred Dorst'un bir perdelik bir fars'ını çevirmiştüm baharda: "Viraj". Yayın izni verdiği mektubunda benden bu "Sur Dibinde"nin Ankara temsiline ait doküman istiyor. Devlet Tiyatrosu dergisinin bu temsile ait, temsilden bir sahneyi falan gösteren bir sayısını bana gönderebilir misin? Burada bulamadığım için sana yazıyorum. Bu derginin sağlanması senin için -yengemiz kanalıyla hiç değilse- zor olmaz sanırıım.

Yaz sıcaklarında ne yapıyorsun? Bitkinim ben, ama kendimizi bırakmamız daha fena. Elimizi çabuk tutmak meselesi, sonra da şeytan azapta gerek. İdare ediyoruz.

Evcek selâmlarımız, saygılarımız.

B. Necatigil
23.7.1963

Yazı kuruluna Cemal Süreya'nın da girmiş olması gençlerin yazıları için şimdi kuvvetli bir destektir. Çok iyi. Kendisi de yazarsa çok daha iyi. Türk Dili ancak sizlerle verimli yolunda yüreyebilir zaten.

Cevdet Kudret'e, Cemal Süreya'ya da selâmlar, sevgiler.

İstanbul, 31 Mart 1964

Kardeşim Salâh,

26 tarihli mektubunu aldım. Ben de uzun bir süredir sana yazamamış olmanın üzüntüsü içindeydim. Şubat ve Mart aylarını, ilk ayın yirmi günü sömestr tatili idi, geri kalan kısmı da dersim olmadıkça, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'nün genişletilmiş, onarılmış 2. baskısına yatırdım. Kitap sene ortasında tükenince hızla yeni baskıyı hazırlamam gerekti. 360 maddeyi 450'ye çıkararak iyi kötü dün teslim ettim basımevine. Bugün de hemen sana yazıyorum.

Roman Özel Sayısı için ben küçük punto 6 kitap sayfası 1945'ten bu yana Avusturya Romani başlıklı bir inceleme çevirmek istiyorum. Kâmurân Şipal de Romanda Perspektif diye 20 sayfaya yakın bir etüd çevirmek istiyor. Bu Cumartesi göreceğim onu, hemen çevirmeye başlamasını söylemem ve bırakmam peşini.

Şu sırada bütün yaz biraz para kazanmak için durmadan çalışmak zorundayım. Bilmem daha önce yazdım mıydı sana: Artık bize çok dar gelen bu minik evden bir apartman dairesi alıp çıkmak istiyoruz. Bankada birikmiş on bin liraya karşılık alacağımız krediye kadar parça parça bir miktar para ödememiz lâzım. Dert. Ama karar verildi ve işe başlandı bir kere. Bunun için İtiraf¹⁰ çevirisinin Büroca kabul edilmesine sevindim. Bu *İsimler Sözlüğü* revizyon ve ilâveleri beni öylesine sıkıntılara sapladı ki sevgili şiir bile boşladı beni. Defterde teşrif bir radyo oyununu daktilo ya çekmek fırsatını bile bulamadım. Sonra kış ayları. Hastalıklar. İşte zaman duvarına çarparak başımızı, bir şeyleri yürütmeye çalıştım, tekerleri kırık bir araba içinde.

Unamuno'nun nuvella parçasını fransızcadan çevirmen elbette uygundur, fransızca ispanyolcaya çok yakın olduğu için. Ama almancası da bir iyi yerde belki biraz işine yarayabilir.

Türk romanı kronolojisi için şimdilik bir şey diyemem. Benim Sözlük de işine yarar, tarihler çeşitli kaynaklarla kontroldan geçmiştir. Ama yine de Tanzimat devri için birçok yerlere daha bakmak gereklidir. Bu iş çok vakit alır gibime geliyor, ben göze ala-

mıyorum. Ben belki dediğin gibi yayınlanmamış bir alman romanından bir parça da gönderirim.

Şimdilik selâmlar, sevgiler. Kâmuran Şipal'ın çevireceği yazı fazla uzun görünüyorsa hemen bildir, başka yazı çevirme-sini rica ederim.

B. Necatigil

Not: Ömer Asım Bey'in Dil Üzerine kitabının 2. baskısı çıkmış, derslerim için çok lüzumlu. Ömer Seyfettin kitabıyla birlikte gönderilebilir mi?

İstanbul, 16 Haziran 1964

Kardeşim Salâh,

Bu kere Türk Dili'ne bir Avusturya Şairi Ernst Jandl'dan beş, altı şiir yolluyorum. Çeviri şairler de çıktığına göre, yayımlanabilir. Ömrüm seni angaryaya sokmakla geçti, tümü değil belki, ama şu son yıllar. Knut Hamsun'un Bakanlık listesindeki sondan bir önceki eseri *Rosa*'nın bana havalesi için Tercüme Bürosu'na mektup yazdım (1 Haziran), göz kulak oluver, bana havale ederlerse bu yaz çevirmek istiyorum. Kabul edildiğini bildirdiğim *İtiraf hâlâ basimevine* gelmedi. Ama gelir her halde. Bu yaz da kelleyi vurup çalışacağım, eylüle yeni eve geçebilmek telâş ve hülyası içinde.

Feci sıcaklar, ama çalışmalar serinletiyor beni, çoğu ıvir zıvır seyler de olsa. Kan yapıyor. Son zamanlarda şiri boşlamıştım, daha doğrusu o boşlamıştı beni. Şiire de döneceğim. Ah, görüntü düzenler içinde bu düzensizlik fena yükleniyor bana. Şurda ne kaldı? Eli boş mu gireceğiz geceye? Soğukkuyu mahallesinden, Osmanbey'deki evden, Cennet bahçesinden bu yana araya sanki sonsuzluklar girdi. Hiç düşünmüyor musun? Çarkifelek çiçekleri hangi bahçelerde açıyor? Sıcak ve baş ağrısı - İkisi birbirini kıskırtır gibi.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

Beşiktaş, 16 Ekim 1964

Salâh,

Yirmi güne yakın bir zamandan beri evde eve göç işleyiyle o kadar yoruldum ki T.D.K. Şiir Ödülü'ünü kazandığımı öğrenince sana yazmayı çok istedğim teşekkür mektubu bile tasavvurda kaldı. Dört beş gün var ki yeni evdeyiz. Kitapların ne ağır, ne bencil şeyler olduğunu bu taşınma bana daha kesin öğretti. Meğer Camgöz sokağına taşınmadan bu yana, bir on yıla yakın ne çok dergi, kitap birikmiş. Günde birkaç sefer parti parti taşımak ve taşıtmakla on günde temizliyebildim. Şimdi evin içi çift karşısından farksız. Henüz adım atacak yer yok. Ama büyük vartayı atlattım ya, ona şükrediyorum. 27 daireli koca bir apartmanın dördüncü katında bir daireye girdik neyse. Değişen şartlara alışabilmem uzun sürecek. Neyse banka kredisini ve tapu senedini de aldık. Bundan sonrası borçları ödemeye bakıyor.

Ödülü kazanmış olmama pek sevindim. Oy'unu bana verdigin için sana teşekkür ederim. Şu telâşlı, sıkışık zamanımda para da şüphesiz Hızır gibiimdada yetişti. Kendime gelir gelmez masaya çöküp çalışmaya başlıyacağım. Yaz ayları yine göz açmadan geçti.

Bir sahne oyunu da¹¹ yazdım bu arada. Şimdilik taslak haliinde. Kâmurân Yüce'ye verdim, okuyup düşüncesini söylemesi için. Doğru dürüst bir şey çıkabilir mi, bir hale yola girebilir mi diye. Hiç bilemiyorum. Radyo oyunu yazımı da benzemiyor. Bakalım ne diyecek? İşlenmesi, düzeltmesi mümkünse Yılınız Kenter'e rica edeceğim okuması için.

Salâh, apartman çok kalabalık. Ondan bundan gelen kitap, dergi vesairenin kaybolması ihtimalini düşünerek bir posta kutusu edindim. Senden ricam bana gönderilecek dergi vesairenin bundan böyle aşağıdaki adrese gönderilmesini sağlamandır. Yeni adresimi lütfen gerekli kişilere not etti-river.

Bizim okullar 19 ekimde açılıyor, bir iki gün daha boşum, yerleşmek için kısmen.

Evcek sana, yengemize sevgi ve selâmlarımızı iletiriz kar-deşim.

B. Necatigil

Behçet Necatigil
Posta Kutusu 109
Beşiktaş-İstanbul

Kardeşim Salâh,

Önce evcek mutlu, başarılı, gönlünüzce yıllar dilerim. 15 Aralık 64 tarihli mektubunu aldım, cevapta geciktim, çünkü biliyorsun: yeni yılda radyolar programlarında “arkası yarın sabah”diye sürekli bir oyuna da yer verecekler (4 ocaktan başlıyarak). İstanbul radyosu, yıl başına çok az zaman kala benden bir romanı altı günlük bir radyo oyunu haline sokmamı istediler. Ben de son on günün boş vakitlerini tamamen Knut Hamsun'un *Dünya Nimeti* romanını radyofonize etmeye yatırdım. Müsveddesi, daktilosu tabii çok vaktimi aldı. Sonra bu arada Ankara radyosunun açtığı radyo oyunu yarışması için de iki küçük oyun yazdım. Dünya Nimeti bir hafta (altı gün) İstanbul radyosunda, 11 ocaktan 16 ocağa kadar da Ankara radyosunda oynanacak. İşte bu acele işler yüzünden mektubuna cevapta geciktim.

Tercüme dergisinin bundan böyle düzenli yayımlanacağı, yazı kurulunda senin de bulunduğu haberine sevindim. Benden istediklerine gelince: Kafka'nın *Dâva'sı* üzerine eleştiri yazmak çok güç bir iş. Uzunca bir hazırlık gerektirir. Sonra Kâmurân Şipal'ın Josefine/Kafka'dan hikâyeler diye bir kitabı, daha çıkmak üzere, baskında. *Dâvu'yı* bu kitapla birlikte eleştirmek daha uygun olur. Ancak, bu işi ben yapamam, Salâh! Bu tip çalışmalarla hiç alışkin değilim, göze alamam.

Benim elimde yayımlanmamış çeviri olarak 6 radyo oyunu var. Bilmem bunlar derginin işine yarar mı? Bu münasebetle şunu da öğrensem iyi olur: Ankara'da iken söylemiştim: Tercüme Bürosu, Bakanlığın Modern Tiyatro Serisi gibi bir Radyo oyunları serisi hazırlıyamaz mı? Radyolar çoğalıyor, bu tür oyunlara ihtiyaç gün geçtikçe artıyor. Sahne oyunu yazarı gibi bir de radyo oyunu yazarı geleneği kurulması zamanı çoktan geldi. Ortada yayımlanmış hiç radyo oyunu çevirisi olmadığı için bu alana rağbet eden yok. Böyle bir seri açılabilirse liste hazırlanmasında, listedeki bazı eserleri çevirmede bizim de yardımımız dokunabilir.

Kâmurân Şipal'le konuştum. Tercüme dergisi için elinde iki hazır yazı var: Kafka üzerine Martin Walser'in bir yazısı (15-20

sayfa kadar), bir de Kafka'nın basılmakta olan hikâyelerinden ayrı bir hikâyesi (10 sayfa). Eğer uygun görürsen 15 ocağa kadar gönderilmesi mümkün.

Ben bugünlerde çok yükülüyüm. Elimde Ilse Aichinger'den bir çeviri hikâye ile altı radyo oyunundan başka hazır bir şey yok. Radyo oyunları şunlar: Friedrich Dürrenmatt'ın "Sonbahar sonlarında bir akşam vakti", "Adam ve Benzeri", Günter Eich'in "Küveyt'e gitme!", "Setubal Dalgaları", J. Rys'in "Sınır Aşanlar", Wolfgang Hildesheimer'in "Bay Walser'in kargaları". Uzunlukları seyrek satır 15-35 sayfa arası.

Şimdi hemen bir arkadaş için özel, almanca bir tarih kitabı bindan 30-40 sayfalık bir bölüm çevirmek zorunda olduğum için başka şey yapımıya şu sıra hiç vaktim yok, Salâh!

Bir de Gunter Eich'ten şiirler var. 8 Ocak 1962 tarihinde Tercüme Bürosu'na şairin dokuz şiiri ile asıllarının kopyalarını göndermiştim. Orada öylece kaldı. O şiirler üzerinde sonradan hayli düzeltmeler yaptım, yenilerini ekliyerek şiir sayısını yirmibeşe çıkardım. Memet Fuat bir kitapta toplayacaktı bunları, o da öylece kaldı. Şimdi isterSEN Türkçe-almanca karşılıklı basılmak üzere on tane (veya daha çok) göndereyim Tercüme dergisi için, şair üzerine kısa bir tanıtma yazısıyla.

Bütün bu sorduklarımı cevap verirsen, yazdıklarımdan istediklerin olursa hemen bildir. Kâmurân ve ben derhal göndeririz. Bu işde bizim de payımız, yardımımız olsun, çok isteriz, Salâh!

Tekrar mutlu yıllar dileğiyle mektubunu beklerim. Yengeimize, ve sana evcek sevgiler, saygılar, selâmlar.

B. Necatigil

Not: Türk Dili'ne şiir gönderemeyeceğim. Memet Fuat'ın Yeni Dergî'sine mart sayısı için birkaç şiir vermeme gerekiyor. Kendi yazdığım bir radyo oyunum var, ama Türk Dili yazı kurulu oyun basmayı pek istemediği için göndermiyorum. Roman Özel Sayısı'ndaki çevirinin ücreti eski ev adresimize geldi. Dergi posta kutusuna gelmekte. Teşekkür ederim.

İstanbul, 18 Mayıs 1965

Kardeşim Salâh,

Yazalı kaç gün oldu, unuttum. Araya sanki sonsuzluklar girdi.

Tercüme dergisinin 81. sayısını yollamışın, geldi, teşekkür ederim. Ben yine çıkmayacak diye ümidi kesmek üzere idim, üç ayda bir çıkacağımı bildiğim halde.

Derginin ayrıca Türk edebiyatından başka dillere çevrilere yer vermesi de çok iyi. Çeviriler arasında Güneş ve Kertenkele ile Ases¹² şiirlerini görmek isterdim. Her halde ilerde.

Ben bu arada Tankred Dorst'un İstanbul'a gelmesi münasebetiyle onun son oyununu çevirdim, bir tanıtma konuşması yaptim. Neyse o iş de aradan çıktı. Çeviriysi sana da gönderiyorum.

Bu mektubu asıl sana bir haberi ulaştırmak için yazıyorum. 15 gün kadar oluyor. Kâmurân Yüce, şu üç dört sene önce hazırlanan şiir antolojisinin Kent Yayınları'nda çıkışını teklif etti. Ne diyorsun, Yüce sana da ayrıca yazacaktı, yazdı mı? Ben manuskrinin bir hayli kalın olduğunu söyledimse de basabilecekleri cevabını verdi. Yayınlarını genişletiyorlarmış. Antolojinin sahibi sizsiniz. Sunullah'la¹³ sen. Uygun ve az bir yardım payı verilsin yeter. Başka hiçbir iddia ve hakkım yok antolojide. Zaten o zaman da öyle kararlaştırmıştık. Çünkü bizim bir araya gelip şiirler ve şairler üzerinde kesin bir anlaşmaya varmamız çok zor. İkinizin imzasıyla mı, yoksa bir takma adla mı çıkar, Kent yayınları takma adla yayımı kabul ederler mi, onu da bilmiyorum. Kâmurân Yüce, benden önce davranışın sana yazdı mı onu da bilmiyorum. Ama yine de sen düşün bu işi.

Radyo oyunu yazmayı şu sırâ bıraktım. Çünkü İstanbul'da oynamıyorlar. Beş aydır Radyoevi'nde duruyor son oyunum. Ankara'daki yarışmaya da iki oyun yollamışım, ondan da ses çıkmadı. Okul işlerinden baş aldıkça Hamsun'un Tercüme Bürosu'nda üzerimdeki, yarılmış olduğum *Rosa* çevirisi'ne devam edeceğim. Ama çok yorgunum Salâh, sen de çok çalışıyorsun, anlarsın halimden. Hâsılı, bir konudan bezince bir başkasına geçerek, afyonumu tazeliyorum, avutuyorum kendimi.

Bilmem evvelce yazdım mı, Hamburg'ta çıkan Fikrun wa Fann / Fikrü Fen dergisinin 1964/4 sayısında senin "Hacivadın Karısı" şiirin türkçesi almancası karşılıklı basılmış. Herhalde Prof. Schimmel yollamıştır sana.

Evcek selâm ve saygılarını sunarız, Salâh.

B. Necatigil

İstanbul, 29 Eylül 1965

Azizim Salâh,

Ne disiplinli adamsın, gipta ediyorum sana. Mektuplarını hep yazı makinasında yazıyorsun, demek ki hep masa başında ve sistemli.

Ben seni uzun zaman, hep Avrupa'da bildim, 17 eylül tarihli mektubunun geleceğine yakın ancak, Sabahattin Kudret'ten duydum çoktan Ankara'da olduğunu. Bu zannımin delili, "Gece Aşevi" oyununu sana değil, -Ankara'da yoksun diye- Türk Dili yazı kuruluna göndermiş olmamdır. Oysa sen o tarihlerde çoktan dönmüşsun. Bu arada sana bir "Divançe", bir iki de mektup yolladım sanıyorum, hatırlıyorum. Ses seda çıkmayışı, bende Avrupa gezini uzattığın tahminini pekiştirmiştir.

Neyse, 17 Eylül tarihli mektubunu aldım. Türk Dili Tiyatro özel sayısı için çeviri istiyorsun benden. Teşekkür. Şipal yollayacak, ama Necatigil şüpheli. Çünkü, sevgili Salâh, soğudum artık çeviriden, yıllarımı yedi bu iş, evet çok şey öğretti bana, ana dilimi öğretti, ama çok, pek çok güzelim vakitlerin de üstüne oturdu. O zamanlar içinde kendimiz iyi kötü daha da bir şeyler ekleyebilirdik kendi yazdıklarımıza. Elimde başlanmış, yarılm kalmış üç kitap var en az. Artık biktirdi bu iş beni. O yüzden, aziz Salâh, tiyatro özel sayısına ben yokum, gücenme, anla beni. Vaktim yok zira. Senin de başında, çok zaman alıyor zira. Ama Tercüme dergisi için sana Karl Krolow'dan 9-10 şiir göndereceğim. Diyorsun ki, "Yani hep bekliyorum." Tercüme dergisi için güvenini boş çıkarmayacağım.

Mektuplar hiçbir zaman yüzde yüz halisane olamıyor Salâh: İşte Sana bir ticâri soru: Bir yayinevi (burada) benden Rilke'nin *Malte Laurids Brigge'nin Notları*'nı bu defa tek başıma çevirmemi istiyor, yani bir sipariş. Ben bu kitabı, eski çeviriyi tekrar gözden geçirip, düzeltip, buraya versem, ilk baskı Bakanlık'ta çıktığı için bir engelle karşılaşır mıym? Bir boş vaktinde ne olur bana yaz bunu.

Gülten Akın Ankara'da ise ve görürsen benim için de can-
dan tebrik et onu.¹⁴

Yengemize de selâmlar, sevgili Salâh.

B. Necatigil
29.9.1965

İstanbul, 8 Haziran 1966

Azizim Salâh,

“Kutularda Sinek” oyunu Türk Dili’nde basılmış, teşekkür ederim.

Gelecek sayının Tiyatro Özel Sayısı olacağını bildiriyorsunuz; özel sayılar kalın olur, teorik yazılar yanında temel ve yan türlerde uygulama örnekleriyle de beslenir. O bakımdan -yüz-süzlüğümü bağıyla- sığdı sığına, bu sefer kısa, bir radyo oyunu daha yolluyorum. Sana bir söz getirmeyecekse yazı kuruluna iletiver. Özel sayının yazıları yetmezse, yer kalırsa bir köşe-ciğe basılır, ya da yedek yazı olarak kalır, ilerde elbet bir yer bulur dergide.

Okulların tatile girmek, imtihanlara başlamak üzere olduğunu şu sırada yine işlerim çoğaldı, üst üste bindi. Bitmeyen işler yüzünden... çok yorgun, direniyorum.

Bu kez Ankara'ya muhakkak gelmek istiyorum. Birçok is tekler niyette kalıyor ya, bunun gerçekleşmesine çalışacağım. Simdilik selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 12 Aralık 1966

Sevgili Salâh,

Ve hep telâşlarda, tedirgin. Tercüme dergisinin 86. sayısını gönderdin, benim için tekrar zahmete girdin. Onca işin arasında bu senin için bir fedâkarlıktır. Zaman, hain zaman. Kim bilir ol bir bahâra...

Radyo oyunu yazarlığında direneceğim. Nihayet Bilgi Yâynevi de bunlardan beşini bir kitap yapmaya karar verdi. Türk Dili'nden kesikleri yolladım. Sanırım bu yıl içinde çıkar.

Bir çalışmamızın yayıllanması bizi yenilerine teşvik ediyor. Dil Kurumu'nun 28.11.1966 günü ve la-3701 (Yayın ve Tanıtma Kolu) sayılı çağrısına uyarak aracılığınla yeni bir radyo oyununu yolluyorum. Kuruldan geçeceğini umarım. Orhan Veli Almancada yazısını almışsındır; o benim için o kadar önemli değil. Kendi yazdıklarımıza bakalım.

Vakitler geçiyor Salâh, çeviriler falan filan canımıza okudu. Ah, onlar olmasa iyi kötü hep kendimiz yazabilsek.

Selâmlar, sevgiler

B. Necatigil

İstanbul, 25.7.1968

Kardeşim Salâh,

Aylar aylar geçti sana yazmayalı, belki de yıl olmuştur. Ara-ya sonsuzluklar girdi gibi geliyor bana. Hiç mi vaktim yok? Var elbet. Fakat bu bendeki hep yarılara bırakma hastalığı - Eski-den yaz aylarında olsun birkaç satır yazabildiğimi hatırlıyorum. Temmuz sona ermeden birkaç satır yazayım dedim. Kapanma-lar, kaçmalar, nasıl anlatmalı? Senin de başında bilirsin. Ne iyiy-di yirmi şu kadar yıl önce; o zaman bol vaktimiz mi vardı nedir. Şimdi buradaki dostlarla bile çok seyrek karşılaşıyor, buluşuyo-ruz, tesadüfler yar olursa, oldukça. Ve bu artık hep böyle olacak besbelli. Kendimizi büyük yalnızlıklara, tükenmelere alıştırmak, hazırlamaksa bu, iyi bir bakıma. Fakat altta hatırlanmalar, vef-a-sızlıklarımızın utancı - onları nasıl susturmali?

Sana yeni şiir kitabı yollamış, mektuplar yerine kitaplar-da halimizi beyan ettiğimizi yazmıştım ilk sayfaya galiba. Ma-yısta İstanbul'a geldin, kimselere görünmeden döndün gene. Biz de arayamadık seni. Şimdi Ankara'da olup olmadığını bile kesin bilmiyor, ama yazıyorum işte. Bu satırları sadece anı, içten gel-me bir mektup olarak yazmak isterdim, zarfa Türk Dili için kısa bir oyun eklemekten kendimi alamayışımı bağısla. Belki de bu oyun olmasaydı -ne yalan söyleyeyim- gene yarılara bırakacak-tım yazmayı. Oyun geçen yazdan beri duruyordu öylece; aklı-ma esti, göndereyim dedim. Lütfen yazı kuruluna sunulacak ya-zılar arasına koyuver!

Oktay'a da hiç yazmıyorumsun, ona da yazmadıktan son-ra. Bu yıl piyes falan çevirine de rastlamadık hiç; nedendir bu durgunluk, meraktayız. Zaman dolsun, lâkin bu derin süküt dinsin de neyle dinerse dinsin diyerek ben gene-- Gene ben yaz-masam da sen gözünün önüne getirebilirsin beni. Evet öyle. Ge-çen yıldan sürüncemedé bir takım işleri tasfiye bâbında, günle-rin kellesini masa başında uçurmadayım boyuna. Ve zaman ge-çiyor iyi kötü, sevgili Salâh!

Sana gönlünce günler dileyerek selâm ederim.

B. Necatigil
25. 7. 1968

İstanbul, 25 Nisan 1973

Kardeşim Salâh,

Olağanüstü Kurultay için Ankara'ya gelince gerek dostlara hasreti giderir, gerekse daha önce yolladığım *Atatürk Şiirleri Antolojisi* konusunda bazı ekleme önerileriniz olursa onları değerlendirdirim.. diye düşünüyordum. Ama elimdeki bir yazı (bu, mektupla gönderdiğim yazı) bir an önce sona ersin de kurtulayım diye vazgeçtim niyetimden. Prof. Schimmel'in kitabını görmüşsündür. Bu kitap için başka kimse yazmaz, fakat yazmak lâzım, dedim içimden ve şöyle böyle bir eleştirmeye çıkardım ortaya. Metinlerin türkçelerini bulmam zor oldu, 181 şiir. Basılmış divanlar, çok önce basılmış da bende olmayan divanlar.. ha deyince bulunur mu? Şiir kitapları, dergi, antoloji öteberi hepsi ni karıştırmak gerekti. Neyse, bir hafta durmadan çalıştım, bir çerçeveye soktum topladıklarımı.

Ama biraz uzun oldu (Bundan da kısa olmaz bu!) Türk Dili'nde basılır mı, basılmaz mı, bilemem, gene de sana yolluyorum. Yazı Kurulu'na veriver, belki kabul edilir. "Antolojideki metinler" bölümü (s. 4-12) küçük punto dizilirse yerden tassarruf mümkünür sanırmı. Yabancı sözcükler göze batıyorsa (örneğin: misra) düzeltsin redaksiyon. Ben önce Türk Dili'ni düşünmediğim için alışılığım gibi yazdım.

Neyse! Bir bakın hele de! Geri çevrilirse ne gam, ama birkaç satırla sonucu bildiriver bana, ona göre bir başka dergi, yer bulurum belki burada. Önce sen bir göz gezdir hele! Zebra'yı almışsındır. Ben artık yaşılandıkça sirkte bir zebra gibi hayretle seyredilir bir uzak dünya yaratığı oldum, gençlerin kaba, küçümser bakışları karşısında. İstenmeyen kişi. Görünmek istemiyorum kimselere. Oktay Akbal gitti, Dağlarca, bilirsin işte. Yalnızlık kalemdir, siğınıyor, alıyor, koruyor, yazıyorum.

Gözlerinden önerim.

B. Necatigil
25.4.1973

Not:

Mehmet Salihoglu'na görürsen ona deyiver ki,
-Hölderlin çevirisi yokmuş Necatigil'in. Oktay
Rifat besbelli Heine ile karıştırdı Hölderlin'i.
İsterse Heine Kitabından göndereyim Salihoglu'na.
Ankara'ya gidince kendim söylerim demiştim, gelemediğime
göre sen söyleyiver bunu.

B.N.

İstanbul, 15 Eylül 1973

Sevgili Salâh,

6 eylül günü mektubuna:

"Ah Kahve Vah Kahve" için istediğiniz notlardan çoğunu yoluorum. Yalnız "Yeni Yol" dergisi bende yoktur, o kaldı. Bir de Ses dergisinin 4. sayısını gelirken kendim getireceğim.

Söz konusu kahveler olduğuna göre, bizim dahî kahvehâne iptilâmımızı unutma! İstanbul'da haftada bir iki kişi buluştuğumuz kadîm dostum Kâmuran Şipal'le veya tek başıma kahvelerde çok ârâm etmişimdir. Pek çok çalışmalarım (şîir, radyo oyunu, çeviri) özellikle tatil aylarında hele Eğitim Enstitüsü'ne/ Çapa'ya/ geçtikten sonra okul dönüşleri yol üstü veya civar kahvehânelerde tezgâhlanmıştır (Şişhane, Aksaray, Fındıkzâde, Samatya, Davutpaşa, Kocamustâpaşa.. kahveleri). Sizler bu kahveleri hiç bilmezsiniz! Oyun ve şîir ve çeviri müsveddelerimde tarihleriyle saptanmıştır bunlar ya, şu anda elimin altında olanlar:

Ünlü (!) "Yıldızlara Bakmak" oyununu Aksaray'da (şimdi yıkılmış, eski) meyhaneler pasajının arkasındaki bir esnaf kahvesinde bir öğle sonrası yazmışım (28 kasım 1963). - -"Üç Turunçlar" oyunu 15/16 ağustos 1964'te Şişhane kahvesinde yazılmaya başlandı, "Gece Aşevi" oyunu ise 23 temmuz 1965 günü Davutpaşa lisesinin karşısındaki çok eski mahalle kahvesinde...

"Divanç"deki Yersiz¹⁵ şîiri Şipal'le beraber yaz ayları hafizada bir gittiğimiz, bütün bir öğleden sonramızı doldururan, mezarlığa nâzır, sur dışı Mevlânakapı kahvesinde yazıldı (1965 sonbaharı. Ay ve gün için şîirin ilk müsveddesini bulmam gereklidir!)

Hatırladığım şîirlerimden kahvelere değişimler taşıyanlar:

"Ay Doğar Kahve" (Divanç, 1965), "Eylemsiz Berber" şîirinin ilk dörtlüğü (İki Başına Yürümek, 1968), "Elif" (Çevre, 1951)...

Neyse, hatırlatmış olayım. Benim de senden ricalarım:

1) Kurumun 1973'e ait ödenti 30 lirayı veriver! 23 eylül pazarı raslıyor, ben ödeme imkânı bulamam. Makbuzu senden alır, parayı sana veririm.

2) Atatürk Şîirleri Antolojisi basıldı ise bana bakmalı bir nüs-

ha alabilir misin? Geldiğimde bana verebilir misin?

Ben 23 eylül Pazar sabahı uçakla gelip akşam son uçakla döneceğim. Bileti gidiş-dönüş alacağım buradan. Hanımı bir haf-talık bir geziye yolluyoruz, çocuklar gece evde yalnız kalmasın-lar. Bir sürü ayarlama. Hayattır.

Başka isteğin varsa hemen yaz. Selâmlar.

B. Necatigil

Istanbul, 25 Ocak 1974

Ağizim Salih, - 21 tarihlî metinlərə
Tələviş yondə qörünəcəgin yəni mərakta lət-
tiyorum. Laha ence Dərənas, Külebi və Ak-
bal'a seyyettim. Dərənas'ınki işi id. Külebi
mənzərə pək rəv'i və zəvərli idir. Oktay'ınki
et şəxslə böyüldə. - Ahmet Oktay bu işləri
neden hərəkəti işi yapmaz? Anı, tabii, xənu
olan sənətçinin da tabiiliyət sənətçisi de
gerekir. Bakalımlı rəsəd neler yapır? Kənara?

- Yerləşdigi iki kitab vənde vardır. Lütfən
sənətçinin, yıldar yəli Ağah Sərrə Bey
və beraber olmaşan ölümləri. Ümumi dəjil,
burada Bayezid Unvanı Kitablıqında bəli,
bəkacığınə bəkərəm.

"Yenilikler Zərgisi" ni de okuyacağımı bəndi
de bəhərdiyormuşsun diye dəjil, vən yazdırın
diye! Ü hələ (kəməl) gəldim ki, bəzən seydlən
məmənənəm, kəndimden yaxşı. Bir çox si-
nəntis, bir qidiyor, düşün, Tütünəm'ye vur-
dum kəlləni bugündə.

- Lihəliyən sən, yaze, kopya edilməlidik.
Kitab sergisi, fəndərlik məlek, vəsənə yaz!
- Sələmələr.

E. Karaoğlu
23.1.1974

Sənət Kiraathanesi'ndə Nahit Ulvi işlə
ancaq oksasər kibarca yazılabıldı. Tel-
siklər.

İstanbul, 23 Ocak 1974

Azizim Salâh, – 21 tarihli mektubuna –

Televizyonda görüneceğin günü merakla bekliyorum. Daha önce Dranas, Külebi ve Akbal'ı seyrettim. Dranas'ınki iyi idi. Külebi seansı pek sun'î ve zevksiz oldu. Oktay'ınki eh şöyle böyle. –Ahmet Oktay bu işleri neden daha iyi yapmaz? Ama, tabii, konu olan sanatçının da tabiîlikte direnmesi de gereklidir. Bakalım sen neler yapacaksın? – İstediğim iki kitap sende vardır diye sana yazmıştım, yıllar yılı Agâh Sırri Bey'le¹⁶ beraber olmandan ötürü. Önemli değil, burada Bayezit Umumî Kitaplığında bulur, bakacağımı bakarım.

"Yenilikler Dergisi"ni de okuyacağım, benden de bahsediyormussun diye değil, sen yazdın diye! O hale (kemâl) geldim ki, her şeyden memnunum, kendimden gayrı. Bir can sıkıntısıdır gidiyor, düşün, Tutiname'ye vurdum kellemi bugünlerde.

— Dilediğin şiir, yazı, kopya edilmelik, kitap dergi, gönderilme lik, varsa yaz!

— Selâmlar.

B. Necatigil
23.1.1974

Suna Kîraathanesi'nde Nahit Ulvi¹⁷ işte ancak o kadar kibarca yazılabilirdi. Tebrikler.

İstanbul, 6/7 Mart 1976

Sevgili Salâh,

"Kahveler Kitabı" ile "Ah Beyoğlu, Vah Beyoğlu"nu aldım. Teşekkürler. Hele ikinci kitabı, baştan sona, hoşlanmadan, pek çok kitabı çok gecikmeli-ertelemeli okuyan ben, iki kere okudum. Eline, belleğine sağlık! Bizlere (= 1940 kuşağına) hayat verdin, can verdin. Bu şu demektir ki: Şiir olarak, hikâye-roman vb. olarak yazdıklarımız, yaptıklarımız, birden, yapıntı şeyler gibi göründü bana. Havasız, kurgusal âdet. Bir pencere açın, ağır duruk duman boşladı, bilinmez baş ağrılarını besleyen odayı. Şenlik. Ancak senin anılarında, yaşayan kişiler olarak, yaşamış kişiler olarak güllümsüyoruz zamana. Şiir olarak, hikâye - roman vb. olarak yazdıklarımızda üzüm, gam. Ama senin anılarında tatlı bir bahar yeli esiyor yüzlerimizden. Karanlık aydınlanıyor.

Edebiyat dünyamız adına, sen öyle dersin, bin teşekkür.
Selâm.

B. Necatigil
6/7 Mart 1976

Beşiktaş, 16 Mart 1978

Kardeşim Salâh,

2 mart tarihiydi mektubun, birtakım engeller yüzünden 16 martı buldum. *BOĞAZİÇİ ŞİNGİR MİNGİR*'yı şimdiden kutlarım. Tuttuğun yol bizim kuşağın yazgısının da gizli tarihidi, ne mutlu sana!

Benden evlerim (!) üzerine istediği bilgilere gelince bir büyük defter tutar Güzin'in hayalleri. Ben bunları şiirlerimde, radio oyunlarında zaman zaman açığa vurdum. Sende kitaplarım vardır, hangisinde neler bulunduğu hatırlatmam yeter sanırım:

1) Beşiktaş'taki evlerin birincisi (sekiz on yaşlarından başlayarak) ahşap babaevi Dibekçi Kâmil sokağındadır, no. 22, hâlen çok haraptır, yerine yenişi de yaptırılamadı, valide ve hemşireler oturuyor. (bu ev hakkında bilgi: Fahir Onger, *Soyut* dergisi, 30, 31 ekim 1970). Evlenince (19 Ekim 1949, nikâh şahidim Oktay Akbal idi) karımla Valdeçeşmesi Setbaşı sokağında gene 22 numaralı bir ahşap evin ikinci katına kiracı olduk.

2) Bu ikinci evde alt kat kiracıları ve yatak odası ve bizim, karı-koca, Huriye-Behçet halimiz Gaz oyunundadır, *Pencere* kitabımda, s. 25-32.

Eski Toprak kitabımda Gece Vakti Bir Sokağı Düşünmek şiirindeki sokak bu Setbaşı sokağıdır. Aynı kitaptaki Havasız Soluklar şiiri keza o sokaktaki o evin, o evdeki darlığın tasviridir. Bu evin karşısı o zamanlar boş bir arsa idi, arsada ve sokakta neler olduğu Yapışkan Otlar şiirindedir (*Eski Toprak* kitabımda).

3) Sonra Beşiktaş'ta gene İhlamurderesi Caddesi Cam-göz Sokağı'nda pek küçük, keza ahşap, köhne bir ev satın aldık (1955). Bu üçüncü evin numarası da tesadüf 22 idi. Alangu'nun Behçet Necatigil'in Odası yazısına da konu olan bu ev, bende daha da silinmez izler bıraktı:

a) Kadın ve Kedi oyununda (*Yıldızlara Bakmak* kitabı, s. 5-18, nasıl çalıştığımız konusunda)

b) Kutularda Sinek oyununda (*Gece Aşevi* kitabımda, özellikle s. 163-200'deki tasvirler).

c) Pencere oyununda, (*Pencere* kitabı, ilk oyun. Hasta, yaşlı kadın kayınpıl demdi).

ç) Eski Sokak şiiri de (*Kareler Akılar* kitabında, s. 83-85) bu Camgöz sokağını tasvir eder.

Arada kitabındaki Camgöz ve Ev Çölü şiirleri de ilhamlarını bu sokaktan almıştı.

d) Temmuz oyununda (Türk Dili dergisi, sayı ..., ekim 1977) özellikle Camgöz'deki evin bodrum katının ve yaz ayları çalıştığı rutubetli, felâket odanın tasviri.

4) Sonra "terfi ettik". Akaretler'deki Şair Nedim caddesinin İhlamur köşküne doğru devamı olan Nüzhetiye caddesinde yeni bir apartmana başlandığını duymuş karım. Ve bükmişti "kir yuvası" o eski evlerden. Camgöz sokağındaki evi satıp, temelden parti parti para yatırarak, bu Deniz Apartmanı'nın 4. katındaki dairemize taşındık nihayet. 11 ekim 1964'ten beri burada otuyoruz. Burası da eskimeye başladı. Balkon camları Yıldız'dan kopup gelen firtinalarda kırıldı. Eşyalar, duvarlar, elektrik hatları.. eskir, nemlenir, bozulur ikide bir. Yazdımdı ya: Evlerle savaşı / Savaşların çetini. Ama bu ev bizi ölüme çıkarır.

Kareler ve Akılar kitabındaki Sinanpaşa şiiri (ilk yayın: Varlık 808, ocak 1975) bu evde yazılmış şiirlerden biridir.

.....
Salâh, uzadı bu iş ve senin işini daha da zorlaştırmak istemiyorum. Bir dertleşmedir nihayet. Bu kaynakları çıkarıp karıştırmaya sanırım vaktin olamaz. Bu durumda: "Elele" dergisi için bir tarihte Ümit Yaşar benden de bir anılar yazısı istemişti. O yazı Elele dergisinin Ocak 1978 sayısında çıktı. Görmemişsin-diye kopyasını atmamıştım, gönderiyorum. Sadece bu yazı dahi işine yarayabilir.

"Kısa zamanda" cevaplayamadım mektubunu, bağısla! Görüşmek ümidiyle evden eve sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

NOTLAR

- 1 Orhon Murat Arburnu.
- 2 Konur Ertop.
- 3 İlhami Bekir Tez.
- 4 Ümit Yaşar Oğuzcan.
- 5 Prof. Dr. Kenan Akyüz: *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, AÜ DTCF Yayıncıları, 1953.
- 6 Hamit Macit Selekler.
- 7 Hikmet Dizdaroğlu.
- 8 Yılmaz Gruda.
- 9 Hüseyin Karakan.
- 10 Wilhelm von Scholz: *İtiraf (Die Beichte)*, MEB Yayınları, 1966.
- 11 Burada sözü edilen oyun, Necatigil'in "Kutularda Sinekler" (*Radyo Oyunları*, YKY, 1997) adlı radyo oyunundan bazı eklemelerle sahneye uyarlanmıştır.
- 12 Salâh Birsel'in *Ases* kitabına adını veren şiir.
- 13 Sunullah Arisoy.
- 14 Gülsen Akın *Şığda* adlı şiir kitabıyla 1965 TDK Şiir Ödülü'nü kazanmıştır.
- 15 Necatigil yanlış anımsıyor: "Yersiz" başlıklı şiir, *Divanç'e*de değil, *İki Başına Yiরümek* kitabındadır.
- 16 Agâh Sirri Levend.
- 17 Nahit Ulvi Akgün.

*KÂMURAN ŞİPAL'E
MEKTUPLAR*

İstanbul, 13/14 Eylül 1964

Aziz dost Şipal,

Mektubunun cevabı elbet ünlü yerlerden birinde yazılmalıydı. Şişhane kahvesinde yazıyorum. Önce güzelim yerlerimizden birine de uğramam şart idi: Kumkapı'dan geliyorum. Kumkapı-Aksaray kıyı yolunun bomboş oluşu beni hüzünlere boğdu. Ne kadar erken soğudu havalar. Geceleri insan artık paradesü arıyor. Ve açık yerlerde, deniz kenarlarında insanlar azalıyor. Güz.

Yeni mevsimin ilk uzun yağmuru dün yağdı. Hava ondan serin ve insanlar ondan yoklar yollarda.

Mektubun yanında değil. Mektubundan belleğimde kalanlar. Gittin, bir süre yadırgadın, gitgide alıştıyorsun. Alışmak! Kim, neye, ne kadar süre içinde ve ne kadar süre için alışır, kesin bilinir mi? Değil mektubundan, bütün beraberliklerimizden, senden benden kalanlar: Senin alışamayışlarındır. Orada neye alışacaksın? Geçelim. Kim neden kurtulur ki? Yazılmıştır. Son kitap, sayfa... "Hangi Kaç" şìiri.

Çok büyük işler oldu, yazmakla bitmez. Yaylım ateşi gibi ard arda işaretleyip gececeğim. Hohoo, tafsılâta girişsem sayfalar dolar. Kasper¹ acele mektupla çağrırdı beni. Aman, dedi, Ekim başına kadar çeviri... Brands'ı, Melahat Özgü'yü sağlık verdim. Senin gitmiş olmana çok üzüldü. Dün yeni mektup. Brands'tan gelen mektup, yani cevap "nicht viel versprechend"² imiș. Derhal görüşelim, diyor Kasper mektubunda bana. Yine gitmek lazıim. Ah, Kâmurân, ne diyeyim sana bilmem ki? Çabuk gel de ayıkla pirincin taşını.

Ben ne mi yaptım sen gideli? Çok çalıştım. Hamsun'u yarılıamıştım ki usandım ondan, bir radyo oyunu (Üç Turunçlar) yazdım. Günter Eich'in *das Jahr Lazertis*'ini (çok güzel bir oyuncu!) çevirmeye geçtim, 10 sayfa sonra bıraktım ve 15 gün içinde bir, sakın şaşırmaya!, bir sahne oyunu kaleme aldım. Şimdi onu bir kere daha temize çekiyorum. Kâmurân Yüce'ye vereceğim, okusun, belki... kim bilir, düzelttilir falan, bakarsın oynarlar.

Sen gideli... görüyorsun, kelleyi vurdum, çalıştım çok. Bugün Kadıköy'deki Saint Joseph Fransız Lisesi Kültür Kolu'ndan

bir mektup geldi. *Yıldızlara Bakmak*'ı fransızcaya çevirip oynamak için yüksek müsaademizi istiyorlar. Hemen seni hatırladım. Bu oyunda iş var derdin ya, var galiba. O oyunu, mektubunda istiyordun, sana göndermiyecektim, ama göndereceğim şimdî. Neye göndermeyecektim? Saplandın çeviri çıkmazına. Nerde telif? Telif? Ya çeviri yapacaktın da ne diye gittin ta Almanyalara? Seni uyarmak istiyorum (bu kaçınıcı?): Telif. Onlar yazmışlar, evet ama bir de biz yazalım.

Bende haber? Çok! *Prenses Turandot*'u radyoda duyunca sana öyle kızdım ki! Teye aldım. Fethi Dosdoğru çevirmiş, İstanbul Radyosu'nda oynandı. Başka haber? Gönderdiğin Dorst'un "Die Mohrin"ı ve Tiyatro dergisi geldi. Borchert'in şiirine karşılık, verdikleri 50 Mark yerine tek perdelik oyunlar istemiştim ya Prof. Schimmel'den, onlar da geldi. 8 kitap (Kiepenheuer und Witsch. Collection theather), içlerinde Dorst'un *Freiheit für Clemens'i*, Lenz'in *Zeit der Schuldlosen und Schuldigen'i* de var.

Haber: Schwitzke'nin ismarladığım büyük kitabı geldi: *Das Hörspiel-Geschichte und Dramaturgie*. Çok faydalı bir kitap.

İşte hemen bütün haberler bunlar. Kasper'i unutma. Sen asıl onun için çeviri yap, bu işten kurtuluş yok.

Bana da bulabilirsen Hamsun'un şu kitabını temin et: *Unter dem Halbmond. Reisebilder aus der Türkei*, 3 Mk., Albert Langen/ Georg Müller Verlag/München.

Haber: Ernst Jandl'den mektup geldi, şiirlerinin çevrilmiş olmasına sevinmiş, mektuplaşalım diyor. Bütün haberler bunlar. Sana Türk Dili'nin eylül sayısını gönderiyorum. Demir Özlü'nün *Dava* ve Kafka üzerine bir yazısı var. Yeni çıkışlı hikâye kitabı, yok bu sırâ. İstersen Demir Özlü veya Yalçın'ın³ son kitaplarını yolliyayım.

Durum budur Kâmuran. Hepimizden selam.

B. Necatigil

İstanbul, 30/31.8.1966

Aziz Efendi'ye verdiğimiz anlama daha bir hayli uzak, aziz Kâmurân,

21.8.1926 (evet, 1926!) tarihli mektubuna cevabı bu geceye bıraktımsa bunun sebebi - bekletmek bazı şeyleri iyidir - sana yazılacak mektupların çok sevdığın yerlerde, herşeyin gürültüye boğulmak istediği kavun ve peynirli yerlerden sonra aynı gürültülerin sürdürildiği Yenikapı gazinolarından birinde yazılması lüzumu idi. Biz "lüzum"ları yerine getirmekle yükümlü yüz bu dünyada. Kaytaranlara, kaçanlara demek isteriz ki, ne rede olursa olsunlar yerleri, belki değişik-burasıdır, yani gürültüler içi. Yani bir gürültü ve görüntüdür bu hayat. Şimdi şu kahve, bir kahve geldi, bir hayal kahve, ve içtiğimde dinecek mi o kargasalık?

- Az aşağıya bir kan damladı. Yok, hayır rol yapmak için ne parmağımı kestim, ne de bir kaza. Damladı. Kan. Başka kâğıdım yok. Bunu aynen göndermek zorundayım sana. Çünkü yarın tekrar yazamam. Her şey ancak mukadder ve muhasses zamanların işidir. Her şey tesadüf, yani bu kâğıda rasladı damlayan kan. Yazılacaktır, her şey zamanını bekler. Gaz tenekelerinde fidanlar... da yazılır, bakarsın yazılır. Ama ne zaman? Gelecektir her şeyin yazılıcağı zamanlar. Biz yazmasak bile, gelir yazanlar. Hem neyi ne kadar yazabiliyoruz ki! Bir sürü örtü-kılıf, kan bilmez ki!

(Hangi kitap, sayfa kaç?)

Ben bu mektubu Fındıkzade'den gelecek son otobüsü beklemek üzere, Aksaray'a giderken postaya atacağım. O yüzden sadece bir soruna cevap vereceğim: Brands'dan dün yeni bir mektup geldi. Oyunların 18 Dezember (Dezember aralık ayıydı, galiba!) 18 Dezember, 17 Uhr'da oynanması kesinleşmiş. Radyo idaresinden yakında bana da "tebliğat" yapılacağını bildiriyor Brands. -Senin Almanya'da olacağın haberine de çok sevinmiş Mektubu yanında. Şu satırları aktarıyorum:

"Im übrigen habe ich die Leute vom Radio sofort darauf hingewiesen, wer K. Sipal ist und welche Leistungener mit seiner Übersetzung von Kafka und vielen anderen Prosa -und

Hörspielwerken aus dem Deutschen für die deutsch-türkischen Kulturbeziehungen vollbracht hat. Ich schlug vor, man möge sich überlegen, nicht einen Rundfunkvortrag halten könnte ob er nicht einen Rundfunkvortrag halten könnte oder, vielleicht mit mir zusammen, an einen Rundfunk-oder (noch besser) Fernsehgespräch, über türkische Literatur in Deutschland und umgekehrt, teilnehmen...”⁴

Yani Dr. Brands’la orada çok işler yapabilirsiniz; hele bir görüşün!

Sabahattin Ali’nin kitaplarını Varlık’tan alıp göndereceğim, ama her şey vaktini bekler.

Şimdilik selâm eder, gözlerinizden öperim.
(Biz öpüşmeyi sevmeyiz ya, işte söz gelişil!)
Yaz. Yaz geçti ama güz de olsa yaz!

B. Necatigil

Beşiktaş, Otobüs durağındaki yazılık kahve, 15/16.9.1966

Aziz kardeşim,

Ben şimdî bu mektubu yazmasam kalır ve belki de uzun bir süre yazılmaz. Hamsun "der Wanderer"de öyle diyordu: Dövülecek demirlerimiz varsa hemen dövmeliyiz.

Eğitim Enstitüsü Kızıltoprak'a taşındı. Çok zaman yiyor gi-dip gelmek 6¹/2'da Köprü'de idim. Sözde 6'da senin kahvede ola-caktım, Dr. Demircan Bey'e⁵ ders için gidemedim. Yorgun ar-gın eve döndüm, biraz bir şey yedim, hemen yatabildim, fa-kat kendimi kopardım, yorgunluktan, sokağa attım tekrar. Pos-tanede mektubunu buldum, okudum, bildiğin kahvelerimizden birinde, bu kahvede yazıyorum. Yarına, öbür günlere bıraksam -kendini bırakma!- biliyorum sürüncemede kalır, yazıyorum. Çünkü işler sigaralar gibi üst üste ekleniyor.

Adresin yine değişmiş, ne de çabuk değişmiş. Dostlarını se-vindirecek, düşmanlarını hırslandıracak -ya da tersi- bir durum bu. Bilinmez, yer değiştirmeler ne zaman iyi, ne zaman kötü?

İstediğin Tercüme ve Türk Dili dergileriyle Türkçe Sözlük'ü hemen göndereceğim, hemen dersem şu on gün içinde. Varlık'ın da icabına bakılacaktır.

Son haberler: 1) *Brigge'nin Notları* 20 günlük bir çalışmadan sonra Mehmet Fuat'a teslim edildi, elden geldiğince düzeltile-rek. Kasım başında çıkar sanıyorum.

2) Priandello'nun *Ağzı Çekeli Adam* -ki çok sevdigim kısa bir oyuncu- oygununu çevirmiş Ali Poyrazoğlu, genç bir aktör, Memet Fuat'tan adresimi istemiş, İstanbul'da bir Alman'ın (kim, bilmiyorum) *Yıldızlara Bakmak*'ı Almancaya çevirdiğini söylemiş, ben-den neşri için izin isteyecekmiş. Mehmet Fuat da: "O oyun çev-rildi, Almanya'da oynanmak üzere!" demiş. Üzülmüş sözde, Al-man hesabına Poyrazoğlu. Sonra ses seda çıkmadı.

Haber yalnız bu ikisi-.

Rüyalara inanan birine verdığın haber, mektubun en şaha-ne süprizi. Dün gece diye sözünü ettığın rüyada gördüğün oyun gerçi oynanmadı ama yazılmaya başlandı. Adı: *Süslü Karakol So-kağı*. -Bu oyunun öbürlerine benzemeyeceğini, yani muhakkak

yazılacağını umuyorum. Ama senin hikâye (“Bir Kenti Ziyaret”) gelmeden önce yollamam bunu sana.

Brands’ın⁶ nerde olduğunu bilmesek de olur. Sen hemen Fulda adresine yaz. Gerisini alacağın cevap tayin eder.

Oğuz Akkan nerdedir, bilemem. Açıkçası öğrenemem de adresini. Adresini bildiklerine yazmıyorsun da Almanya’da bir hafta, on gün kalacak birisini bulabilecek misin sanki? Belki de İstanbul’a dönmüştür.

Çevirdiğin radyo oyununu bekliyorum. Rilke’yi verdim Memet Fuat’a. İmtihanlar, boşluklar. Belki uzun bir süre tövbe-liyim çeviriye.

Selam- evcek.

B. Necatigil

İstanbul, 7 Ekim 1966

Aziz dostum,

Dün sana *Süslü Karakol Durağı*'nı gönderdim. Daktilo ya ilk çekilişidir, hemen okumanı (buradaki gibi) ve son şekline sokabilmem için bana düşüncelerini bildirmeni bekliyorum.

İstediğin *Türkçe Sözlük*, Türk Dili ve Tercüme dergileri değişik zamanlarda yollandı, almışındır. Yeni isteklerini bildir. Dün gece posta kutusunda "Süddeutscher Rundfunk Stuttgart"ın Oktober 1966-September 1967 programını buldum, bir de Oktober-Dezember 1966 teferruatlı aylık program. Oralardaki kayıtlara ve tanıtmalara göre, evet, 18 Dezember Pazar günü saat 17'de oynanacak bizim oyunlar. Zarftan programlar çıktı sade.

Bu mektubu yazışımın asıl sebebi şu: Yine dün Cevdet Kudret'ten bir mektup aldım. Bilgi Yayınevi'nin okuyuculuğu işine baktığını yazıyor. Oyunlarının beş, altısını bir araya getirip bastırmak istiyor musun, diye soruyor. (Sorular mı?) Cevap yazacağım. Bir de şunu istiyor: Yayınevi yıllık program hazırlıymuş. Alman ve Avusturya edebiyatlarından oyun, roman, deneme türünde *birinci sınıf* ve 300 sayfayı geçmeyecek hacimde eserlerin bir listesini rica ediyor benden. (Ve bunların içinde benim çevirmek isteyeceklerim var mı?) -Şimdi aman Kâmur'an bana bir liste yolla hemen, ki ona cevap verebileyim. Ve sen bir şey çevirir misin? Onu da yaz, ki müjdeleyeyim. Yine dün gece -hep bunlar dün gece oluyor- Alangu geldi bize. Oğuz Akkan dönmüş Almanya'dan. (Papirüs idarehanesi yandı, Cemal Süreya ile karısı Tomris'in Oğuz Akkan'a yapmakta oldukları çeviriler de beraber. Şimdi yeniden başlayacaklar işe.) Oğuz'un elinde kitap yokmuş, Tahir'i yollamış bana, Zuckmayer veya Böll'den bir romana daha başlasın, diye. Şaşkına döndüm, tam da buldun Almanya'ya gidecek sırayı. Burada olsaydım sana havale etmek kolaydı bu işleri. Şimdi ne yap, yap, Kafka'nın hikâyelerini bitir, yolla Oğuz Akkan'a. Ben de bir süre, bir kitap da ben çeviririm diye uzatırıtm kendi isimi.

Durum bu merkezde. Şimdi *hemen* bana bir liste yolla önce. Dedikleri gibi, "*birinci sınıf*" bir oyun da olursa içinde, onu da

ben çevirmeyi üzerime alayım bari, değil mi ki benim oyunların basılması var işin ucunda.

Okul Kızıltoprak'a taşındı, çok sıkıntılı geliyor bana gidip gelmesi. Güzelim Aksaray'ımdan oldum. Ama şimdilik Doktor'a derse gittikçe uğruyorum arada. O dersleri de bırakacağa benzıyorum. Teknik Okulu açılmadı da henüz, karara kendimi hazırlıyorum şimdilik.

Mektubunu geciktirme lütfen. Siparişler ard arda geliyor zira. Özlemler.

B. Necatigil

İstanbul, 8.12.1966

Aziz dost,

Dağlarca'nın galiba şöyledir bir beytinin doğrusunu hatırlarsın sanırım:

“Öyle dalmış ki asırlık uykusuna
Uyandırmazsan, uyanacak değil!”⁷

Daldığım uykı asırlık olmaya da yılların mayalandırışıyla çökmüş, ağır. Perşembe. Öğleden sonra tatıldır okul. Issız öğretmenler odasında, geçen yıllarda Çapa'daki öğretmenler odasında benzerlerini çok yaşadığımız yağmur ve kasvet yüklü bir 4 1/2 saatinde yazıyorum. Deminden, iki saatten beri önemde, *Süslü Karakol Durağı* kopyası içinden çıkan mektubun duruyor. Tarihi: 15.10.1966. Evet sanırım, bu senden aldığım son mektup. Yoksa ay mı yanlış. Belki 11 yazacağına 10 yazdın da, şaşırtmaktan hoşlanıyorsun beni. Cidden, bir ay mı dolmak üzere ben bu mektubu alalı, yoksa iki ay mı? Çıkamıyorum işin içinden. Şu veya bu-bana aylar girdi araya gibi geliyor.

Her şey mümkün. Olur a, bu mektubum kalır yollarda, bakanız dönmüş gelmişsindir. Her şey araya giriyor, aradan çıkarıyor. Lütfü,⁸ istediği dergileri gönderdiğini söylüyor. Mehmet Fuat gönderdiğini söylüyor, ben... bense bir şey göndermiyorum. Hans Bender'e gönderilecek kitap ve dergileri aylar ayı sen gönderebildin mi? Sonra bana verdindi, ben gönderebildim mi? İhmaller bizim kişiliğimizdir, dost! İşin mi yok orada bura dergi ve kitaplarını okuyasın! Bol bol işin, siparişin var önünde. Onlar sana boş zaman mı bırakır sanki?

“Sürer çift, koşulu
Tarla-kâğıt, bin kadar-yılda...”⁹

Bildiğin Koca Öküz'ün sürdüğü tarlalar neden böyle gittikçe daha çok taş, kaya dolar. Ayaklarında şerhalar artıyor Koca Öküz'ün. “Yığılıp kalacağım kendimi bıraksam.”

Evliya Çelebi -boş zamanlar- varsa. 12 oyun çıkaracağım yirmișer dakikalık. Eh, hiç değilse seyyâh-î âlemi baştan sona bir okumuş olmak... iyidir.

Artık yol üstü kahvelere çöküp çöküp biraz biraz - gözüm

almıyor. Ya okullarda, ya da evde. Eskidenmiş. Hele akşam saatlerinden artık müthiş ürküyor, huylanıyorum.

Süslü Karakol Durağı'nı bugün baştan sona, uyarmalarını dikkate alarak, gözden ve düzeltmelerden geçirdim. Pazara temize çekip götürüreceğim radyoya. Olduğu kadar. Körebe temasıını harcamiş olmama hayiflanma! Bulurum yenilerini. Ama yazardır mıyım? -Evliya Çelebi'ye dönüyorum. Biraz daha, biraz. Vakitler öyle az ki...

B. Necatigil

İstanbul, 14 Aralık 1966

Sevgili Şipal,

6 tarihli mektubundan anlaşılıyor ki aklın fikrin buralar-
da. Bu ne iştir? Kim, neyi, ne zaman-- arar ve bulur? Belli olsay-
dı önceden, yaşamak yaşamak olmazdı. Bir haftadır sana yazılı-
miş bir mektup cebimde gider gelirdi benimle. Onu da bunun-
la gönderiyorum. *Roro-Lexikon*'lar 9 cildi de geldi, emanet bütün
kitapların gibi dönmeni bekler.

Biliyorsun, Brands'a çoktan yazdım, Radyo oyunlarının pa-
rasının orada sana verilmesi için tavassutta bulunmasını. Yapa-
cağın iş ona bizzat gidemezsen hiç değilse bir mektup yazman.
Buna da mı üşeneceksin? Bulunduğun yer Almanya. Biz burada
alışmamışız bazı Şarkılıklara, fakat orada olmaması gerek. Oyun-
lar 18 Aralık'ta oynanacağına göre artık parasını öderler sanır-
ım. Aman Kâmurân, ben işlerden illallah demişim, şimdi bana
bir de bunun telâşını yükleme. Brands'a yazıldı, o seni bekliyor.

Oğuz Akkan dün geldi eve, Hamsun'a 5 dactilo sayfası ön-
söz istiyor. Evliya Çelebi sıkıntıları içinde tam sırasıydı. Haber-
ler çok, fakat yazması söylemesi kadar kolay olmuyor. İyi gün-
ler, hepsi geçer.

B. Necatigil

Istanbul, 18.12. 1967

Hürgili Sıpal,

Bir meklubun geldi (6.12.67 tarihli), 'anladım o şehir başkader.' — Külebi'nin meşhurda o yerine ben sefalet var. O şehir mi, bu şehir mi "başka"? İkisini bir yere toplanmak galiba en doğrusu.

İstediğin kitapları 13 aralıkta postaya verdim, mekkubunu sindi yazabilirim. Ürgüp'ün Van kılabını sen benden almamışın, birkac hikâye kitabıyla birlikte. Bende değil. Diğerler, müllej kendi bastırmas olduğum için kitapçılarda bulunacağım şüpheli. Sınlilik göntheremem. Bir onu göndermemedim.

Hazır Almanya lasın. Dr. Brandt'a da bir görebilseniz iyisi olurdu, ama gitibileceğe denemiyorsun. Eh, ne yapalım! Bol bol okuyan iyi tabii; fakat sen oraya asıl yazmaya gitmevis miydim? Böll'ündü, değil mi: "Hangi tramvaylara binceğiniz bile, önceden bildirilmisti bize."

Ben kendi alerimindeyim, yanı bildiğin ve zittikçe dadelan şemberinde. Zaman zaman bir aydınlık düşüyor bu karanlık şembere, bir şeyler hatırlıyor, ben buraya galiba eskiden de gelmiştim, diye düşünüyorum. Ve gelişiyor. Bizi ancak caddeler — yukarı — berçilliğimize. Yürümek iyi geliyor.

"Eskiler alıyorum. Eskiler verip müzikiler alıyorum. Müzik sahne gelasıdır. Müzikiye bayılıyorum." Kurtuluyorum, siparişler veriyordur. Meliksah ile Gümüşhan hikâyesini, Vatan yahut Silistre'yi radyoya uygunladım. Artık ora sira Naima'ye sürdü —

şurum diye düşündüğümüz. Yaşar Nabi, Sözlik'in
bitmek üzere olduğunu, ocak ayında yine
baskısını yapmamıza söyledi. Şimdi boş
vaktlerinde onunla konuşuyorum. Bir defa
sonra birde eserler indeksi koymayı dedim,
birlerce kitabın ismini çıkarıp yazmak,
kesmek, alfabetik sıraya koymak yapıştmak
etrafımda çalışmalarla 15 gününü aldım. Çalış-
malardan kaytarmak için ne güzel mazeretlerim
var, değil mi?

Bizi ancak caddeler -- O sokaklardan senin
adına da geçiyorum, gestim. Gideli ne kadar
oldu, haterlayamıyorum, sanki sansızlıklar gibi
araya. Bir seye izgülüm, geçen hafta, on biniyi
sayın, Gece Aşeri'ne ilham kaynağı olan
lokantaya gösterdiğim yerdeki bir gence: Taber-
lazı kaldırılmış buldum ağactan. Ve girdi baka-
madım hiç degilse aşeri duruyor mu diye.
Durmasın kadar hazzın - ölmüşse doktor - bir
evin kapısında - tabelasının - diye yazmıştık
ama, denek ki levhaların kalkması daha da
hazzınnı.

Hüzün gerilerde bırakacağım ya bir türlü
gelmiyor; evtek ikinize selamlar, sevgiler, Dost.

Necatizli
18. 12. 1967

İstanbul, 18.12.1967

Sevgili Şipal,

Bir mektubun geldi (6.12.67 tarihli), "anladım o şehir başkادır.¹⁰" – Külebi'nin misraında o yerine *bu* sıfatı var. O şehir mi, bu şehir mi "başka"? İkisini bir yere toplamak galiba en doğrusu.

İstediğin kitapları 13 aralıkta postaya verdim, mektubu şimdidi yazabiliyorum. Ürgüp'ün¹¹ Van kitabını sen benden almıştin, birkaç hikâye kitabıyla birlikte. Bende değil. Kitabı, müellif kendi bastırmış olduğu için kitapçılarda bulunacağı şüpheli. Simdi lik gönderemedim. Bir onu gönderemedim.

Hazır Almanyadasın. Dr. Brands'ı da bir görebilseydin iyi olurdu, ama gidebileceğe benzemiyorsun. Eh, ne yapalım! Bol bol okuman iyi tabii; fakat sen oraya asıl yazmaya gitmemiş miydin? Böll'ündü, değil mi: "Hangi tramvaylara bineceğimiz bile, önceden bildirilmiştir bize."

Ben kendi âlemimdeyim, yani bildiğin ve gittikçe daralan çemberimde. Zaman zaman bir aydınlık düşüyor bu karanlık çembere; bir şeyler hatırlıyor, ben buraya galiba eskiden de gelmiştim, diye düşünüyorum. Ve geçiyor. "Bizi ancak caddeler - -yíkar bencilliğimizi. Yürümek iyi geliyor".¹²

"Eskiler alıyorum. Eskiler verip müzikiler alıyorum. Müski ki ruhun gıdasıdır. Musikiye bayılıyorum."¹³ Kurtulamıyorum, siparişler veriyorlar: Melikşah ile Güllühan hikâyesini, Vatan yahut Silistre'yi radyoya uyguladım. Artık ara sıra Naima'yı sürdürürüm yine düşünüyordum. Yaşar Nabi Sözlük'ün bitmek üzere olduğunu, ocak ayında yeni baskısını yapmamızı söyledi. Şimdi boş vakitlerimde onunla uğraşıyorum. Bu defa ona bir de eserler indeksi koyayım dedim, binlerce kitabın ismini çıkarıp yazmak, kesmek, alfabetik sıraya koyup yapıştırma aralıklı çalışmalarla 15 günümü aldı. Çalışmalardan kaytarmak için ne güzel mazeretlerim var, değil mi?

Bizi ancak caddeler --. O sokaklardan senin adına da geçiyorum, geçtim. Gideli ne kadar oldu, hatırlayamıyorum, sanki son-suzluklar girdi araya. Bir şeye üzüldüm, geçen hafta, on biriydi ayın, Gece Aşevi'ne ilham kaynağı olan lokantayı gösterecektim

meraklı bir gence: Tabelâyı kaldırılmış buldum ağaçtan. Ve girip bakamadım hiç değilse aşevi duruyor mu diye. "Durması kadar hazır – ölmüşse doktor – bir evin kapısında – tabelâsının"¹⁴ diye yazmıştık ama, demek ki levhaların kalkması daha da hizimmiş.

Hüznü gerilerde bırakacağım yaşı bir türlü gelmiyor; evcek ikinize selâmlar, sevgiler, Dost.

B. Necatigil
18.12.1967

Beşiktaş, 30 Temmuz 1968

Kâmurân,

Üç mü, dört mü cumartesidir oralara gelmedim, aramadım seni. Dün gece bir, geçen hafta iki, iki gece kahvene bâkindim. Samatya kıyı boyuna bakındım fakat; yoktu. Dün gece sizin semtin elektrikleri sönmüştü, mum ışığında kahveciye sordum, burada mı, bir yere gitti mi diye. Öğrendim, İstanbul'da imişsin.

Başka şeye yorma, neye bulamadım sizi, neden görünmedi. İki sebep: 1) Tek ünten değilsin şimdi. Hanımlar, bir yerde kısıtlamalardır. Üçlü beraberlikler görgü kurallarına aykırıdır evliysek ve eşlerimiz bulunduğu şehirlerde iseler. Ya iki olabiliriz, ya dört. 2) Bir ara Jesus artık paso dedi. Aylardır mide sıkayıtlerim olduğu malûmundur: Hazâmsızlık, şişkinlik, ishal vesaire. Nihayet bir mide grafisi çektirdim ve doktora martta istediği grafiyi temmuzda götürdüm. Ülser; perhize girmen gerek, dedi. On gün rejim yaptım. Sonra baktım, takattan düşüyorum boyuna, bozdum perhizi, az çok eski halime döndüm. O süre içinde geldim, seni buldum diyelim, neye yarardı? Beraberliklerimizi biraz da alkol taçlandıryordu; taçsız bir kralın sefaletini düşün! Dünya nimetlerinden el çekmem gerekti, ve kapandım kızgın beton odaları. Ufak tefek sürüncemede bazı işleri aradan çıkardım kahve bile içmeyecek.

Bayan İngried¹⁵ Ağustos başlarında gidecekti galiba; ilk sebepten ötürü, o gitsin, bulurum seni gene. Hep ben mi oralara gelmeyecek, neye sen hiç Beşiktaş'a gelmez, aramazsan beni hiç? Bu da ayrı mesele! Genellikle evdeyim, öğleye kadar. Bir gün çıkip geliver!

Cumartesi günü Akbal'lar, Mutluay'lar¹⁶ ve biz Alangu'ların yeni evlerine davetliyiz. Size de haber verme işi bana havale edildi. 3 Ağustos Cumartesi akşam yemeğine. Yeni evi kutlama toplantısı. Aksaray'dan Etiler otobüsüne binerseniz Mecidiyeköyü ile Esentepe arasında Gayrettepe durağında inersiniz. Sol kolda ilk sokak. Devran apartmanı, 2. kat. Kolay bulunur, hemen hemen ana cadde üstünde. Yeni açılan özel bir Yüksek Tek-

nik Okulu almanın öğretmeni arıyorum. İstersen o işi de öğrenirsin.

Yeni çalışmada başarılar dilerim; belki görmemişsindir di-yerek ilişikte gönderdiğim gazete kesığindeki haberden öğrendim.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil
30.7.1968

17 Eylül 1969

Sevgili Kâmuran,

Dost mektuplarını çokluk aralarda yazıyorum (okullarda, teneffüslerde; vapurlarda giderken; kahvelerde verilmiş molalarда). Yanında çantam yoksa, kitap falan yoksa, ıslak kirliyse masa, dizime koyarak kâğıdı kâğıtları (çünkü onlar oluyor daima; bir ilhamın ne zaman geleceği hiç belli olmaz), yazıyorum. Bunu belirtmem bir savunma: Senin e'lerin gözü henüz dolmamış, bir daktılodan çıkışma tertemiz mektubuna karşılık; bu satırlar eğri büğrü oluşları önenemeyerek bir dizin üstünde yazılıyor.

Eylülün 17'sidir: Çok kısa bir süre-başlar gün.¹⁷ Evet, yaz geçti sayılır: Akşamlar serin oluyor. Zaten en sık hatırladığım misralardan biridir: Kere'deki r'yi ikileyip tekrarlıyorum hep: "İşte bir kerre daha harâb oldu bahçeler." Ziya Osman, aziz şairim, en çok güz ayları ve kıslarda benimledir.

Saat 6'yı çeyrek geçiyor. Hava birden karardı, tuhaftır birden karardı. Artık "karanlık hâlâ çökmedi."¹⁸ diyemiyorum. Yازın bittiğini bundan anlıyorum: Karanlık birden çöküyor.

Bazı şeyleri hatırlamamak daha iyi: Bir mektubu ve bu mektupta Almanya'da şiir kitabı bastırmak tasavvurunun imkânsızlığını belirten satırları ve bu işin kompetanı sıfatıyla da bir de Yüksel Pazarkaya'ya müraacaati öneren satırları-- hatırlamamak iyidir. Brigge'de bir yer vardı: Hiçbir şey olmadı, yok bir şey-- Yani bir netice çıkmadı anlamında değil de karşılaşılmış bir zararı inkâr, bir sıkıntıyı kücümseme anlamında: yok bir şey; bir şey olmadı. Kırılan şeyleri unutmak mertliktir.

.....

21 Eylül 1969 - Nice şeyler başlıyor, bırakılıyor; bitmeleri eşref saatlere bakıyor. Bir yazılık kahvede başlanmış bu mektuba-Pazar, sabah, 7^{1/2}-Haydarpaşa vapurunda devam ediyorum. Bilinmez nerde biteceği. Üç günlüğüne Ankara'ya gidiyorum, Dil Kurumu seçiciler kurulu toplantısına. Denk geldi, gidiyorum. Birbüyük ayım Sis'e¹⁹ yattı, radyo oyunlarını kitap biçimine soktum. Bir nabız yoklaması kabilinden, sîrf Bilgi yayinevine görünmek için gidiyorum Ankara'ya.

Yugoslavya'ya gidemedim, izin gelmedi, geldi de neden

sonra, vaktinden 15 gün sonra geldi ve bir işe yaramadı tabii. Gitmiş kadar olmak gar lokantalarında. Ama işte şimdi gidiyorum, üç gün için de olsa Ankara'ya gidiyorum.

Ve kitabın çıktı, çıktı ama neden sonra. Oğuz sana gönderdiğini söyledi, ben göndermedim. Dört tane aldım senin hesabına, birini Brands'a yolladım, birini bir görüşme dolayısıyla Tarık Buğra'ya verdim, biri duruyor henüz. Dönüşün uzun sürecekse ve göndermeyi vermeyi düşündüğün kişiler varsa yaz isimlerini, ulaşırıayım ben. Çok genç hikâyecilerden Selim İleri almış hemen, Karşidaydı hikâyesi üzerinde muhabbet ve hayranlıkla durdu, konuşuk bir süre. Tebriklerimi paragrafin sonuna bıraktım. Artık neden sonra da olsa yazmamak için bahanen de kalmadı işte. Kitap çıktı. Bir kırık duygudur bilirim sahibini bir süre saracak olan.

Vapur beni Haydarpaşa'ya bıraktı. Mektubu gar yolcu salonnunda sürdürüyorum. Gar. Kelimedede esrarlı bir ahenk var. Gar. Hikâyesini yazmalı. Garlar. Radyo oyunları yattı. Sen gideli ancak üç şiir yazdım. Şiir denirse. Yaz ayları *Sis*'e yattı. Şimdi Bilgi yayinevine yaranmak için isterlerse Unamuno'nun hikâyelerini yeni baskiya hazırlayacağımı söyleyeceğim. Yok başka yolu. Oğuz hiçbir şey demedi. Venedikte Ölüm'den kalan parayı alıncala ben de görünmeyeceğim artık. Ankara'dan olumlu bir sonuçla dönmek istiyorum.

Narlıkapı'ya çok gittim bu yaz. Bir ıssızlığı büyütmek için hep. Küskün Yolcunun Türküsü oradan dönüşlerden birinde yazıldı. Garlardaki büyү bir ıssızı duyurmasında olsa gerek.

Heine'den yirmi kadar şiir çevirmiştüm. Ama "Her Ülkeden Bir Ozan" serisine F.G. Lorca ile başlamış olan yayinevi kapanlığı için sonunu getirmedim. Dursun, ilerde.

Evet, GAR. Yazılmadan kaldı bazı şeyler, gene de yazılmış kadar oldu. Bizlerden sizlere selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil
21.9.1969

Stuttgart, 1 Temmuz 1972
Cumartesi

Azizim Şipal,

Cuma sabah uçağıyla Frankfurt'a geldim, akşam üstü de Yüksel Pazarkaya gelip aldı beni, Stuttgart'a getirdi. Burada bir gece geçti, bir gün de bitmek üzere.

Geldim, gelmek bir mecburiyeti yerine getirmek, bir şey ümidi etmekse. İnsan bir yere giderken bavuluna bütün odasını, sası-durgun havasını, değişmez alışkanlıklarını koyabilmeli; olduğu gibi onlarla gelebilmeli. Yoksa--İlk günden gözümde tütmeye başladı tozlu penceresi, yükünü almış kitap ve kâğıtlarıyla odam, yılları paylaştıklarım. Hangi şartlarda olursa olsun gidip gelmeleri, ayrıllışları göze alanlar yiğitleşti gözümde.

Burada gönlümce bir şey yapabileceğimi sanmıyorum. Geçmiş benden. Bu belki de ilk günlerin yadırganlığı. Ama hayır, ben bilirim kendimi.

Temmuzda Stuttgart'tayım, Ağustos başında Frankfurt'ta. Ağustos sonu Prof. Brands'ı razı edip dönsem yurduma-- Şimdilik ne desem boş.

Gönlünden koparsa bana mektup yaz. Buradan geçer misin, yaz.. Şiir çevirilerini verseydin bana iyi olurdu, bir yerde kullanmak için değil, hâtıra. Her şey nasiptir, iyidir.

Aşağıdaki adresle Temmuz boyu yazacağın bir mektup bulur beni. Ali Tanyeri ile benim için de oturun bir yererde. Bildiğin.

B. Necatigil

NOTLAR

- 1 Hans Erich Kasper. O yıllarda Avusturya Kültür Ofisi Müdürü.
- 2 "Fazla bir şey vaat etmiyor."
- 3 Adnan Özyalçiner.
- 4 "Ayrıca, radyodaki kişilere hemen, K. Şipal'in kim olduğunu, onun Kafka ve diğer Almanca düzyazı eserleri ile radyo oyunlarından yaptığı çevirilerle Alman-Türk kültür ilişkilerine katkılarını anlattım. Onlara, onun radyoda bir konuşma yapmasını ya da, belki de benimle birlikte radyo veya (daha da iyisi) televizyonda Almanya'daki Türk Edebiyatı ve Türkiye'deki Alman Edebiyatı üzerine yapılacak bir konuşmada yer alması konusunu teklif ederek, bunun üzerinde düşünmemiz gerektiğini belirttim."
- 5 Dr. Demircan Akan. K. Şipal'den Almanca dersi almaktaydı. Şimdi Prof. Dr.
- 6 Prof. Dr. H. Wilfrid Brands. Frankfurt Üniversitesi'nde Türkoloji Profesörü.
- 7 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Kızılırmak Kıyıları" şiirinden:
Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna
Uyandırmazsan
Uyanacak değil
(F. H. Dağlarca: *Toprak Ana*, Varlık Yayınları, 1950, s. 95)
- 8 Dr. Lütfü Şirin. K. Şipal'den Almanca dersi almaktaydı. Diş hekimi.
- 9 Bu dizelerin kime ait olduğu bulunamamıştır.
- 10 Cahit Külebi'nin *Adamin Biri* kitabındaki "İstanbul" şiirinden:
Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldıttı gitti
Anladım bu şehir başkadır
Herkes beni aldıttı gitti
Yine kamyonlar kavun taşır
Fakat içimde şarkı bitti
(C. Külebi: *Sıkıntı ve Umut* [Toplu Şiirler], Cem Yayınları, 1977, s. 11)
- 11 Dr. Fikret Ürgüp. Öykücü.
- 12 Necatigil'in *İki Başına Yürümek* kitabındaki "Yatır" şiirinden.
- 13 Orhan Veli Kanık'in "Eskiler Aliyorum" şiirinden:
Eskiler alıyorum
Alıp yıldız yapıyorum
Musiki ruhun gidasıdır
Musikiye bayılıyorum
Şiir yazıyorum
Şiir yazıp eskiler alıyorum
Eskiler verip müzikler alıyorum
Bir de rakı şişesinde balık olsam.
(O. V. Kanık: *Bütün Şiirleri*, Varlık Yayınları, 1959, s. 136)

- 14 Necatigil'in *İki Başına Yürüümek* kitabındaki "Yakını" şiirinden.
- 15 K. Şipal'in eşi.
- 16 Rauf Mutluay ve eşi.
- 17 Necatigil'in *Yaz Dönemi* kitabındaki "Çıkmak" şiirinden.
- 18 Necatigil'in *Divançe* kitabındaki "İndirgemek" şiirinden.
- 19 Miguel de Unamuno'nun romanı.

*YÜKSEL PAZARKAYA'YA
MEKTUPLAR*

İstanbul, 2.11.1971

Azizim Yüksel Pazarkaya,

Ne desem boş. Göndermek lutfunda bulunduğunuz “*Moderne türkische Lyrik*” antolojinizi aldığımdan beri hâlâ teşekkür yazacağım size. Bugün yarın derken gene zamanlar geçti.

Cidden değerli, büyük emek ürünü eserinizi çok etraflı tanıtmak isterdim, ancak kısa bir yazı yazabildim. Aslında, bir bir, şiirlerin başlıklarını da vermem, seçiminize esas olan ilkeleri, önsözünüze paralel belirtmem gerekiyordu. Fakat hem o kadar geniş bir yayımı zorluğunu, hem de gecikmemi önlemek düşüncesi, beni, Varlık’ta okuyacağınız yüzeyde bir haber vermeye yetinemeye götürdü. Yüzeydeliğini biliyor, okuyucular dan önce kolay yapılamayacak böyle bir işin üstesinden gelen sizden özür diliyorum. Yalnız gene de bir avuntum var: Edebiyat dünyamız hele son zamanlarda öyle çorak ülke ki bu kadarı da yapılmasa haykırışların bile yankısını duymak imkânsız.

Çeviriler üzerine fazla bir şey diyemeyeceğim. Çünkü bennim almancam, ne çare, kitaplardan gelme bir almancadır. Türkçeden almancaya çeviri yapamadığım gibi pratik gelişmelerin yokluğu yüzünden, yanlış yapma korkusuyla doğru dürüst konuşamam bile. Bu eksikliğimi telâfiye ise bu yaşa kadar ne vakit bulabildim, ne fırsat. Eh, “Bunca zaman idare etti / Daha da eder.”¹

Mart 1971 başından beri, vakit ayırabildikçe Heinrich Heine’nin “*Buch der Lieder*”indeki bütün şiirlerini çevirmekle uğraştım. Siparişti, tamamlandı. Teslim ettim. İş Bankası Kültür Yayınları’nda Şubat 1972 ya da martta çıkacak sanırım.²

Evet, Stuttgart Radyosu “Gece Aşevi”ni geri gönderdi. Ben de okunmadığı kanısındayım. Okusaları kiyamazlardı. Oynadıkları “Emekli” ve “Yıldızlara Bakmak” oyunlarından çok daha oyundur çünkü. Fakat ne yapalım, dursun! “Bir şey ancak sonradan yararsa yarar işe.”³ Düşündükçe gene o konuya dönmek istiyorum: Çetin başarınız konusuna. Önsözünüzle başlı başına bir monografi olan antolojiniz için bizim üniversitelerin Alman dili ve edebiyatı bölümünde bir hareket beklerdim. Haberleri bile olmayacak belki çıktığından. Olsun! Gün ola, har-

man ola! Eser asıl Almanya için. Orada olumlu yankılar yapmasını candan dilerim.

Selâmlar, sevgiler, teşekkürler.

B. Necatigil
2.11.1971

Ek: Yazının Varlık Kasım 71 sayısında yayımlanacağını umuyordum; mektupla birlikte yollayacaktım dergiyi. Baktım, konmamış bu sayıya. Artık ne zaman basılırsa o vakit gönderirim dergiyi.

İstanbul, 6 Nisan 1972

Azizim Yüksel Pazarkaya,

Şubat 1972 başlarında yazdığım mektubu hatırlayacaksınız. Şimdi yeni bir durum: Prof. Brands'ın dost aracılığı, olumlu sonuç verdi. Buradaki Alman Başkonsolosluğunun da tezkiyesi ile, Deutscher Akademischer Austauschdienst üç aylık bir Almanya gezisine resmen çağrırdı beni, (her ay için 1.800 Mark vereceklermiş, gidiş dönüş yol paraları da ayrı). Bunun üzerine ben de tatil aylarında (Temmuz, Ağustos, Eylül) izinli sayılmam için, Millî Eğitim Bakanlığımı dilekçemi yolladım. İyi gerçi, fakat sevince, ümide, yeni şeyler öğrenme sevkine yâdellerde Veyselkaranı hüznü de karışıyor az çok. Ama bu fırsatı değerlendirmem ve bu üç ayı yüzüğüyle atlatmam şart artık.

Gelen mektupta şöyle bir cümle var: "Wir schlagen vor, mit Herrn Professor Brands die Stationen Ihrer Reise zu planen und uns Ihre Reiseroute mit dem endgültigen Zeitraum für Ihren Deutschlandaufenthalt anzugeben."⁴ Bu isteğin ilk bölümünü kesinlikle nasıl cevaplaşacağımı bilemediğim için bugün Prof. Brands'a da bir mektup yazıp bana bir program hazırlamasını rica ettim. Ben, bilmem uygun mudur, Almanya günlerimi Stuttgart-Frankfurt-Bonn üçgeni içinde değerlendirmek isteğindeyim. Önce doğrudan Stuttgart'a gelsem, bir süre, yabancılığımı hafifletebilirim her halde. Gezme tozma düşündüğüm yok. Bütün arzular yıllar yılı Türkçe öğretmenliğimin dondurduğu, daralttığı ufkumu genişletebilmek, yani çağdaş Alman edebiyatı, özellikle şiri üzerinde bilgimi, görgümü artırmak. Sonra tabii en önce dil pratığımı geliştirmek, tutuklularımı gidermek.

Başka radyolara yollama tasavvurunu gerçekleştirmek için, gelirken yanına Gece Aşevi'nin Almancasını da alırım tabii. Gerçi daha iki buçuk ay var en az, yola çıkmama; lâkin dedim ya, simdiden telâş başladı. Baki'nin şu beyiti tam benim bu ruh halime göre: "Uçtu bu fezâlardan murg-i dil-i nâlânım / Ârâm edemez bir dem efkâr-ı seyahat var"

Siz Haziran sonunda Stuttgart'ta misiniz? Ne olursa olsun bana bir ferahlık mektubu yazabilirseniz kendime güvenim artar.

Heine'nin Şarkılar kitabı nihayet dün çıktı, onu da gönderiyorum. Dilerim, hayal kırıklığına uğratmasın sizi.

Şimdilik bu kadarla yetinir, sevgi ve selâmlarımı yenilerim.

B.N.

İstanbul, 28 Eylül 1972

Sevgili Pazarkaya'lar

Geldim, ama kendime hâlâ gelemediğim için ancak şimdî yazabiliyorum. Orada zaman çok yavaş geçerdi, burada ansızın hızlandı, işlere yetişemiyorum. Hayal oldu o demler, o tatlı eğlenceler. Teksta üç at koşar dörtnala / Atlar bir kovboy üçüne birden.⁵

Bana ilk elden 20 *Gedichte*⁶ yollamanın çarelerini arayın. Olmazsa posta ile 5 tane hemen. (Buraya gelir gelmez Diyarbakır'dan mektupla bir istek. Önce onu cevaplandıracağım.)

Asıl haberler sizdedir, bende haber yok şimdilik. Yeni Dergi Eylül sayısı yollandı adresinize, belki şu ara geldi. Memet Fuat almamış *Gedichte*'yi belki geç postalandığı için.

Wienerwald'ler, Café Maurer'ler bitti, hayal oldu o demler, evli evine, köylü köyüne gitti, silindi yüzümüz aynalardan. Andersen'in daktilosuna yumuldum hemen, iş iştir, çıkmalı aradan.

Güzel günlerdi, benim için çok faydalı oldu, her saatine can dan teşekkürler. Evcek sevgilerimizi sunarız. Hiç değilse daha gecikmeden şu satırları yazayım dedim. İhtiyaten ev adresimizi de ekliyorum, bulunsun:

B. Necatigil

Nüzhetiye Caddesi, 38 - 40, Deniz Apt., Daire 23
Beşiktaş-İstanbul

İstanbul, 23 Ekim 1972

Dost Pazarkaya'lar,

İstanbul'a dönüşümün, ne yazık ki biraz geç, ancak haftasında yazdiğim bir mektubu almadiysanız yandım ben! Kimbilir hangi çarmıhlara gerildim: Vefasızlık vb. Ama sizden de sadece bir Frankfurt kartı, bir de bir Stuttgart gazetesi aldım. O gün bu gün - geleli bugün bir ay - ben de bekledim. "Ne söyleler, ne bir haber verirler."⁷ Ne oldunuz birdenbire?

Hemen göndereceğinizi umduğum *Gedichte*'ler de gelmediğine göre, mektubum geçmedi elinize. Yandım ben!

Bir ay doldu. Dolu. İçi bâde değil, telâş, tekrar, tedirginlik dolu bir ay! Masalları daktiloaya çektim hemen. Tam o bitti, *İsimler Sözlüğü*'nın hemen yeni baskısının hazırlanması gerekti: On gündür iki ayak bir pabuçta, o işe yumuldum. 2 Ekim'den beri resmen emekli olduğum için de artık gün boyu evden çıkmak yok benim için. Yollarım bağlı. Almanya kirallığım, paşa paşa parklar, güzel Café Maurer'ler - ne bileyim hepsi, hepsi bitti, prensliğim forsaliğa dönüştü. Güzeldi, gelmez geri bir daha! Bir gece Asım Bezirci çıkageldi, Yüksel'den söz açılıncı da Metin Eoloğlu ve Orhan Veli incelemelerini bizzat göndereceğini söyledi, adres aldı. Ben yollamadımsa bu yüzündendir. Ondan gelmese ben gene buradayım. Elbet şu sözlük'ü de bir hale yola koyar, kavuşurum geniş zamana. (Acaba?)

Bir gün Memet Fuat'a gittim. *Gedichte*'yi almamış olması garibime gitti. Ona gelen, onun yolladığı mektup, dergi, daha fazla kayboluyormuş nedense! *Gedichte*'nin başındaki önsöz ve yorumu Yeni Dergi'de memnuniyetle basabileceğini söyledi.

Bir gün... Yaşar Nabi Bey'e gittim; Cemal Süreya'nın yönetiminde yürütülecek Günüümüz Türk Şairleri Dizisi, çıkmaza girmiş; zira ne Dranas, ne Oktay Rifat, ne Dağlarca için kitap yazılmamış, yok henüz. Bu iş bu yüzden kalmıştır.

Bir gün... Şimdi ben günleri saya saya, pardon, çoğalttıkça İnci Hanım⁸ diyecek ki, çalıştığı yok, burada aldı ya, orda da gezip tozuyor her gün. Nerde! O demler, o gezмелер Stuttgart diller bir yerde kaldı. İflâhim kesiliyor dergi, kitap taramaktan. Çok sevdiğim bulaşık yıkamaları bile görmüyorum gözüm! Bir gün...

hani yani gördüm bazı kimseleri, ama neler konuştuk, unuttum. Bir gün... hayır, ben her gün bildiğiniz eski yerimdeyim. Oradaki ben hiç değişmez. Mektup yazın bana ki, içimdeki kuşku gitsin! Mektubumu almadınız besbelli. Belki hâlâ ilk mektubumu bekliyorsunuz. O kadar mı ihmaliyim, idim? Yazdım, hattâ acele beş on *Gedichte* yollayın, satılması için... diye ekledim. Belki hâlâ yolda kitaplar. Belki hâlâ o besteler çalınır / Gemiler geçmeyen bir ummando.⁹ Telâşımdan daktiloyu bile açamadan yazıyorum. Hani yani arayan isterse bulsun beni; yedi matinasın- dayım.¹⁰ Evcek candan sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil
23.10.1972

İstanbul, 14.XI. 1972

Aziz Dostlarım Pazarkaya'lar

Ayın biri (1.XI.1972) tarihini taşıyan mektubunuzdan bir hafta kadar sonra 20 *Gedichte*, birkaç gün geçince de öteki kitaplar eve getirildi, berhudar olun!

"Efkârlandıkça yaz bize!" diye yazmış Yüksel; pek hoşuma gitti. Efkâr! O b enim ezeli kirbacımdır. Hayal, avunu otlaqlarına, kirbaçsız yola çikar mı lağar beygir? Yazarım, şu oradan gelme bu ince kâğıtlar bitene kadar en az, yazarım. Daktilosuz yazacağım, çünkü ben daktiloyle yazmaya kalkınca hemen kopya kağıdını da geçiriyor, öyle yazıyorum; sonra bir nüshası bende kalıyor. Sonra bu, hesaplı bir dikkat, bir kollayış yaratıyor tabii! Sizden mi çekineceğim, avucum gibi biliyorsunuz artık beni. Böyle olsun istemezdim, oldu. Bir çekidüzen, bir yazdığımı bir daha yazmamak kollayışı, nedenmiş? Kalsın! Hep aynı şeyleri tekrarlarsam mektuplarımda, demek ki çıkmaz gömleklерim onlar benim. İyidir, size öncesini sonrasına düşünmeden, işte neysem öyle, yazmak iyidir, size öncesini, sonrasına düşünmeden, işte neysem öyle, yazmak iyidir. Çünkü burada bir Şipal, orada sizler, bu iki Garp Cephesi, çıktı benim nazımı. "Sirtinizde yük gibiydim âdetâ."¹¹ - Kopiesiz mektupları çağrımlarıyla yazmak ne güzel! Burda beni ilk görüşünde, bir dostun sözü geçince "O orada sucuk şiirleri yazdırmış!" diyen kaba ve yüce bir şairden şimdi büsbütün soğudum; artık sözlerinde daha kolaylışlı, ince ve ağzını tutabilenlerle, yani çok az kişiyle görüşmeye kesin karar verdim.

Ekim 13'tünden beri durmadan EİS'nü¹² yeni baskiya hazırladım, bu arada bu baskında da İnam¹³ maddesi olmayacaksı bu Yüksel'in ihmaliindendir; ben oradayken pekâlâ bibliyografik bir iki not verebilirdi; burada bu defa taradığım dergilerde karmaşıkmadı işe yarar bir şey! Şimdi de geçti artık, zira D harfine kadar basıldı, İnam'a karşı çok mahcubum, cidden isterdim. Sonra, 1973 tarihiyle çıkacağı için de bir dostun doktora tezini belirtmekten de vazgeçtim, elkitabı 72 tarihiyle çıkacak zira. Nelerden anlam çıkarmıyorlar ki! Yılginim.

Neyse, siz bırakın da bunları, çocuklar iyi mi? İş çocukları-

da! "Dölsüz, bekâr, kaytarmışlar. Onlar nasıl katlanır?"¹⁴ - Böylesel yazması mektup yazmanın bir muhassenâti da insanın sereserpe yazabilmesidir; kendinden misralar döktürerek yazabilmesidir. Hele kâğıt ince olur da, daha ilk okunuşta yırtılıp atlaibilecek hale gelirse.

Gelmek! Fiillerin çağrısim! Benim oralara bir daha gelebilmem!? Hayal oldu o demler. Recaizâdenin misrainı orada dilimden düşürmezdim: "Gördüm felekte bir şeb bir dilnişin temâşâ!" - Niceleri burada temâşâ'yı Temaşa / İşte maşa anlar! Maşa yetmez, kötek, kürek gerek onlara.

Ah, gençsiniz, ince-ipek kumaşlarda büyüyen yağ lekeleriniz yok henüz. "Belki çıkarır diye olur ya lekeleri / Kalbimi ispirtoyla yıkasam mı dersiniz?"¹⁵ - Kimin bu beyit? Şiiri çoktan bırakmış bir Yedimeşale şairinin! Ama nedir, her şair kendi mesalesini yakar, söndürür, gider! (Ne iyi etti Yüksel, âcizin Döşek şiirini çevirmekle. Her şair o döşeklerde çunkü.)

Siz de yazın, bakmayın bana, ben yazarım efkârlandıkça, estikçe aklıma. Birden, bakarsınız, gene Feuerbach dolaylarında, Stuttgarterstrasse'de Nanz'dan çıkışmış öğle üstü, tramvay deposuna doğru yürüyorum gece vakti. Gün sona ermiştir.

Evden eve bol selâmlar.

B. Necatigil
14.11.1972

İstanbul, 25.XI. 1972

İnci -, Yüksel -, Aziz Pazarkaya'lar,

Başım dertte, artık inanan kalmadı benim orada televizyon aldığıma (böyledir bu dünya!). Elimdeki faturaya sahte gözüyle bakılıyor ve faturada gözüken meblağı orada Café Maurer'de meselâ çarçur ettiğim iddia ediliyor. Hımmet sizdendir, iş size kalmıştır, bana noterden tasdikli yeni bir fatura yollayasız, seri-an gönderiniz; zira iki ayı geçti hâlâ gelmedi bu televizyon (fatura tarihi 12 Sept. 72 ve numarası 2745-42'dir). Şu bir ay içinde de gelmezse bizimkiler yılbaşı gecesine televizyon seyrine toptan oraya gelirler, bu da sizi uyarma bâbında bir yan noyttur.

Gömüldüğüm *İsimler Sözlüğü* mezarından, üzerimdeki toprakları, tuğlaları kaldırıp feraha çıkamadım, bir berzahtır, iğne ile kuyu kazmak gibi; üstelik tam olması da imkânsız bu arada; artık bundan sonraki baskı ümidimdir, onda daha dolgun olmasına çalışacağım çalışmalarımın. Bu baskı aceleye geldiği için- dir ki kıymetli, çalışkan Sezer Duru Hanım'ı dahi ihmâl zorunda kaldım. Tek hikâye çevirip edebiyata elveda demiş ümitlerin (futbolda vardır değil mi ümitler) bile edebiyat tarihlerine geçtiği bir ortamda emektar, sabırlı çevirmenlerin unutulması hâzındır. Kadir bilmeyen şıpşakçıların derme çatma kitaplar çıkar-maması gereklir; ama nedir her Musa'ya bir Firavun lâzım; cün-kü Musa pozunda niceleri, bir forsa çilesiyle akıntıya sürekli kü-rek çekmelerse şairlikleri gelişir. (Yani ne mi diyorum, geldim geleli şiiri unuttum, nasıl aramam belde-i Cermâniyye'yi!) Cem yayinevi, benden "Şiir Dizisi" için Günter Eich'in şiirlerini iste-di, 25 şiiri çevrilmiş, hazır duruyordu, bilir miyim, hatâ ettim, orada asıl, Eich'in *Maulwürfe* kitabını almamışım burada ara-yacağım. Yeni bir kitap olduğu için bulurum. Hem acele değil bu iş, 1973 için arada yürüteceğim şimdiden.

Daha daha... yazmakla ne biter! Cevdet Kudret istedî bir *Ge-dichte*, ona yolladım. Özdemir Nutku'ya kendiliğimden gönderdim, hepsi kaydediliyor, yazın Kumburgaz'a geldiğinizde hesap tam olarak verilecektir.

Sevgili hocanız Halet hanım, eşîyle bir akşam üstü eve çi-kageldi, ben - evde kimse yok - evlik iş pantolonum ve evlik yır-

tık gömleğimle yumulmuşum matbaa provası tashihine; bildikleri için beni hoş gördüler, oturdular. Halet Hanım'a has misafirlere gram gram ikram ettiğim Yüksel'in çini testisindeki içkiinden sundum; bana Eğitim Enstitüsü'nden uğurlanışım hâtrası bir tabak getirmişler, onu verdiler (takdim ettiler), gözlerim yaşardı (her ayrılsa en az üzün vardır)¹⁶ (Duyarlıktan her zaman ürkmüştür, göz yaşları yerinde bir adam)¹⁷ - Neyse, boş bulunuyor, ihtiyarlık, adım başı başlıyorum kendimden misralara (Ve boyuna hatırlatmak kendimizi).¹⁸ Halet Hanım, adresinizi aldı, mektup yazacak, yazmıştır her halde.

İş çocuklarda, Utku, Utku ve Toygar, aman hasta etmeyin onları! Nerden nereye, çocuk - çiçek çağrışımı her halde. Bizim eve de bir buhûrumeryem geldi, bana kim getirecek, Huriye'ye getirdiler tabiî, o da geldim geleli buhûrumeryem övgüsünden ötürü çiçeği bana devretti, pek sevindim, insan arada sevinme-li, sevinmeler de olmasa!

İşte böyle, noterden tasdikli yeni bir fatura, ya da sizin taraflınızdan çift imzalı yeminli bir tasdikname bekliyorum, yan-dım yoksa!

Selamlar, sevgiler.

B. Necatigil
25.11.1972

İstanbul, 27. 12. 1972

Sevgili Pazarkaya'lar,

İnci Hanımın, televizyonunun hâlâ yola çıkmamış olduğunu, belki de paramızın bir batakcıda yandığını haber veren, telâşlı mektubu (17.12.1972) üzerine beynimizden vurulmuşa döndük! (Şakadır, beyin gücü lâzım bize, onu küçük şeylerle göçürmek doğru mu? Kismet, nasibimizde ise ergeç gelir bu frenk cihâzı! Siz de zerre kadar dert edinmeyesiniz. Âdettir: Bir şey için tavassutta bulunanlar, işler ters gidince, ne diye araşa girdim diye, kendilerine levmederler. Sakın, böyle etmeyesiniz. Ben size biraz olsun dervişliği öğretemedimse ne diye geldim, elli beşimden sonra Kâfiristân'a?) - Satıcı, madem inkâr etmiyor parayı aldığıni, bekleriz, gelir fabrikadan, yollarlar. Hele anneniz Kadriye Hanım da felâket ortağım olduktan sonra benim hiç telâş ettiğim yoktur. Evelallah o bırakmaz o firmanın peşini. Bekleyelim hele!

Yıl sona eriyor. Ocak ortalarında yeni iki kitabı birden (*Zebra*, *Kareler*, ayrı ayrı) yollayacağımı umuyorum. İnam üzerinde yazarsın, fakat hâlâ kısa da olsa bir iki biyografik not yollamazsan, Yüksel! Kasten mi almadım onu *Sözlük'e*? Doğum tarihi, yeri, nerededir, ne iş yapar, bildiğim yok ki! Taradığım dergilerde birkaç ipucuna, nota raslasaydım bırakır mıydım? Ama bu baskısı da böyle çıksın hele, bundan sonrakinde daha ne ihmaller telâfi edilecektir (*Vertrau dich deinem Drogisten an!*¹⁹ (H. Böll) Necatigil'e güven!) -

Kitap istemekten lütfen vazgeçme! Her ne ki istersin, geç de olsa biraz, yollanır. (Sezer Duru'nun yazısını hâlâ bulamadım, fakat bulunacaktır.) G. Eich'in şiirleri erteleneyecek biraz, çünkü *Sözlük* biter bitmez, şimdi de İstanbul Radyosu'na Hamsun'un *Göçeve'sini* oyunlaştırmaya oturdum. Vakit keskin kılıçtır (Mevlânâ). Kellemizi uzatmış olduğumuz için, unutmaya bazı şeyleri, Wienerwald'lerde, Mira'larda şaraplanır gibi, yazınlarda yüzmek devamlı, iyidir.

Milli Kütüphane'den bir *Gedichte* istediler, senin adına yoldadım, teşekkür geldi.

Berlin Radyosunda da okunmuş demek şiirler. Eh, acelemiz

yok, yavaş yavaş, birkaç yerde daha yankı yaparsa kitap, çevireni de, turkish metinlerin daktilyoya çekilmesinde yardımcı olanı da, yarı gülüklerle memnun görünürler, aslında içimizde taş katısı bir şey, Hayat: Katil, maktul, maktel, mukatele vb.

İnci Hanımın Borchert'ten şiir çevirilerini karşılaştırmasını dilerim, tecrübe bir çevirmen olarak vereceği not önemlidir. Biz çok şeyi, vakit yok, pek kısa geçiyoruz.²⁰ Başınızı fazla ağrıtmayayım, mutlu yıl başları. Evcek sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil
27.12.1972

3.1.1973

Azizim Yüksel Pazarkaya,

Yılbaşı tebrikiyle Berlin'de okunan şiirler dökümünü hâvi kartını aldım, dün akşam. Televizyon faturasını hemen yolluyorum, demek artık o mağazadan vazgeçildi, bari parayı geri vermekte güçlük çıkarmasalar. İnci Hanım fotokopisini alıp yolayın aslını, diye yazmıştı ya, doğrusu burada yapamadım bu işi. Gerekli de değil sanırım, mektubu yazdığını gibi taahhütlü atacağım. Dün "*İsimler Sözlüğü*"nın yeni baskısını yollamıştım sana, sözlü sınavı da başarıyla verdiğin malûm olmuş gibi, zarfin üzerine Dr. unvanını eklemiştüm. Candan kutlarız.

Günter Eich'in ölümünü senin satırlarından öğrendim, gazetelerimizin hiçbirinde yoktu bu haber, ya da ben görmedim, ama yoktu. Artık Cem yayinevi için bir Eich antolojisi şart oldu, iç dünyama o kadar katkısı var, bana çok şey öğretti, teşekkür borcumu bu kitapla yerine getirmeliyim. Bana onun son kitabıni yolla!

Neyse, gün ola, harman ola! Bütün ektiklerinizin başaklanması dileğiyle sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

3.1.1973

Ev Adresi:

Nüzhetiye Caddesi, 38 - 40

Deniz Apt. 23

Beşiktaş

İstanbul, 9 Nisan 1973

Sevgili Yüksel Pazarkaya (İnci içinde),

Hakkında kimbilir neler düşünüldü! Aldı televizyonu bitti bizimle işi - mi dediniz? Unuttu bizi - mi dediniz? Evet, sen değil ya, demişti çektiştirmelere bayılan eşin! Ve haklıdır, fakat bizim harcımız değildir unutmak. (Geliyorsa bazı şeyler çocukluktan geçerek.)²¹ - Değildir ya, her ayrılsa - zamanla - biraz da yabanclaşma. Çünkü, öyle oldu, sanki araya yıllar girdi. Sanki ben değildim Stuttgart'lara gelen. Çatı altı, akşam saatleri, beraberlikler. Güzeldi, hatırlası bir eziyet gibi şimdi: -Güzellikler, mutluluklar yitirilince, gizli bir ezâ da duyulmaz mı? Öyle işte.

Bugün gene yazıyorum nihayet, Zebra kurtulu mahbesinden; açığa, özgürlüğe çıktı da, özgürlük âşkı sizlere de hemen duyurayım, diye yazıyorum. Yakındım, söylendim, Memet Fuat sonunda işi tezlestirmekten başka çare göremedi, apar topar çıkardı kitabı. Böyle bu dünya! Üzerine düşmek gerekiyormuş. Oysa kitabın ilk şiirinin ilk dizesidir "Üstüne düşme yan!" - Yana düşeyim derken ayaza düştüm, kapıların dışında kaldım uzun zaman. Fakat iyidir kapıların dışı da: "Yalnızlık gururu besliyor!"²²

Size *Zebra*'yı yolluyorum, bir de başka bir şiir kitabı. Ona da çok şaşacaksınız: Schimmel'in kitabı. Yunus'tan İlhan Demiraslan'a, seçme Türk şiirleri almancada. Bu bizim T.C. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığının başarısıdır. Kim bilir mevlevi profesöre ne büyük minnet duygularıyla çıkarıldı. Bir de senin o büyük çalışmalarını düşündüm. Fakat benim "Sevgilerde" ve "Gizli Sevda" şiirlerinin çevirileri - anladığım kadarınca - hoşuma gitmedi değil. Ama asıl bütün kitap üzerine sizin düşüncelerinizi - Önsözü bir yana bırakın - öğrenmek isterim.

Bu mektup yukarıdaki kadariyla üç dört gündür cebimde, taslak şiirler arasında duruyordu. Akşamları, yemekten sonra, çok yorgun değilsem, televizyon şerrinden sokağa firlıyorum. Demin posta kutusunda mektubunu buldum (tam benim bu mektubumun tarihiyle: 9.4.1973). Pek sevindim. Hele İnci Hanımın anlattığı rüya: "Bir keramet var içinde".²³ İnsan pek genç

yaşa da ermişlik mertebesine erişir. Alâmetler belirdi. İnci hanım bizim bayanı gördü, kendisini de görmüştür aynalarda. Ben bayanlardan korkarım, korktum oldum olası. Sağı solu belli olmaz onların. Bir cennet, bir cehennem; oysa biz uysal erkekler düz çizgilerde yürüyelim isteriz.

Yazın, ben, Stuttgart-! Bana artık olmayacak hayallerden bahsetmeyin Allah aşkına! "Gördüm felekte *bir* şeb bir dilnişin temâşa!" / Recaizade Ekrem/.

Kâğıdım bitti, şimdi arkası yazılı başka kâğıtlarda sürdürmem bu mektubu. Oysa sayfalar dolabilirdi. "At var, meydan bulunmuş, ellerimizi kaybederiz."²⁴

Her şey hava. Yarın. Yarın ya daha yazarım, ya bu yazdıklarımla böylece gider. Selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 21.6.1973

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Cumhuriyet bayramını bekliyorum. Senin evcek ve rahatça gelebileceğin günleri. Az kaldı, dört beş ay.

27.5.1973 tarihini taşıyordu son mektubun. Gene günler girdi araya. "Az kişi yetişıyor / ancak küçük kayıplarda yerine yesisi".²⁵ Uzak, yani derya deniz, yani mesafeler büyük kayıplara yol açabilir, tehlikeli. Çünkü mektuplar neyi, ne kadar--?

Wienerwald lokantasına varmadan, iki sokak önce sapa-
rak gittiğimiz, bağlık bahçelik evler arasından geçerek gittiğimiz geniş çayırı, orada tahta banklarda oturarak, tahta masalar
üzerine konmuş iki bira bardağını hatırlıyorum şu son günlerde hep. Seninle dört beş kere gitmiştim. Temiz, kaynaşmalı yani bir-
birimizi içten içe anladığımız günlerdi. Geçti.

- Bir büyük kaybım daha oldu bu arada: Tahir Alangu an-
sızın öldü. Ortaokuldan bu yana dostumdu. Küşümelerimiz,
kavgalarımız olurdu, ama dostumdu. Dün (20 Haziran) onu top-
rağa verdik ve gece şu satırları yazdım: "O şimdi ölü / toprağa
gömüldü / birkaç kişi içmeye gittik / sonra evlere dönündü. //
Çokları gelmeye utandılar / yaşıydi ondan ötürü (solcuydu on-
dan ötürü, sağdıydı ondan ötürü) / toprağa gömdük / sonra git-
tik içmeye / hayat ölüm götürü".²⁶

- Ben bu satırları (az şey ezberimdedir, ezberden neye ya-
ziyorum sana? Şundan: Nâzım'ın değil mi: Aslolan hayattır) -
Ama hayat bizi çokluk öylesine saçma (çevre) yokuşa sürüyor
ki! Hava anıtlar!

- Neyse, burada bir parantez açalım, başka şeylere geçelim:

Prof. Brands eşiyle geliyor, geleceğini yazıyor (gelmeyi ka-
bul etti) Ağustos başında ve sanırım üç haftalığına. Benim bu
yıl oralarda - ve ilerde oralara - gelmem imkânsız (oysa ister-
dim Offenbach caddelerinde gece bir başıma dolaşmaları. Ben o
caddelerde güzel şiirler yazdım. "Gözlerim yaşarıyor, dön geri
bak!"²⁷ - Neyse, Cumhuriyet bayramını bekliyorum, senin gel-
meni. Burada da bulabiliriz öyle caddeler.

- Sonra, üç dört gün önce televizyon, oda anteni geldi. Ben
yoktum, büyük kızım Selma almış. Büyük ama küçük daha. Ge-

tirene bir şeyler sormalı, bir şeyler vermeliydi. Bunun üzüntüsü de bana yüklendi.

– Sonra, ben sana Mutluay'ın²⁸ son kitabını yolladım: *Çağdaş Türk Edebiyatı*. Bu günlerde alırsın.

– Sonra, Schimmel'in antolojisi için tuttum, üstünkörü bir yazı yazdım. Türk Dili'nde basarlar mı, basmazlar mı, ne zaman? Bilemiyorum. - Sonra "Biz buraya saat kaçta gelmiştık / karanlık hâlâ çökmedi."²⁹ - Gene beraber olmanın serin serpintileri" Bunlar da ilk ikisi hangi kitaptaydı, son satır hangi kitapta? Birer şiirden parçalarıdır ve bana şu anda ansızın seninle Stuttgart'taki beraberliğimizi hatırlattı.

– Sonra, akşamın hüzünlü saatleri vardır, bu saat onlardan biri. Mektubu sürdürmem bu yüzden. Hüzün! Sen elin değince yaz! Yazarım.

– Zebra için üşenmemiş, uzun bir yazı yazmışsun! İşin mi yoktu, Yüksel? Ben artık Ahmet İnam'ın da yazdığını sapa bir Ankara gazetesine, *Çevre* ve *Evler* dönemindeyim gibi şiirler yazıyor, veriyorum. Büyük dergilerde görünmem göze batmaya başladı. Kendimi unutturmaya çalışmayı da göze almalıyım, vakti!

– Gelinimiz İnci hanıma, çocuklara, evden eve selâmlar, sevgiler. "Biz seninle o çayırda ne zaman gitmiştık, Karanlık hâlâ çökmedi."³⁰

B. Necatigil
21.6.1973

İstanbul, 21.11.1973

Sevgili Yüksel,

14 Kasım tarihli mektubunu aldım, cidden batılı olduğunu bir kez daha anladım (Şu anlamda: Batılı dakiklik ve titizliğine sahip). Mehmet Bayrak'ın (kimdi, hatırlamıyorum) lâübaliliği sinirlendirmiş seni. Ben emanetleri alamazsam üzülüürüm diye düşündün her halde. Oysa gereksiz! Ben çoktan alıştım her şeyi olduğu gibi kabule. "Kayıplar gururu besliyor."³¹ - Nevzat da düşmesin gözünden! Kaç kişiydik Stuttgart'ta o unutulmaz kısa beraberlik süresince? - Evet, yolladığın kitaplar vb. daha aylarca elime geçmeye bilirdi. Fakat... Faruk Nafiz Bey'in cenazesine git-liğim gündü. (11 Kasım Pazar. İki gün sonra da Cenazeler diye bir şiir yazdım). Bizim geleneksel günahımızdır. Kim varsa ce-nazede yakınlardan, dostlardan.. gömdükten sonra gider, içeriz, gömülen dostun hatırasına. - O gün eşten dosttan ancak sonraki nesilden iki kişi gördüm: Mutluay ve Ümit Yaşar. (Yeni Ortam ga-zetesi koca şairin ölüm haberini üç gün sonra verdi, vatan haini miydi bu adam?) - Bu kez Ümit Yaşar götürdü. Öğle üstü bir yerde biraz bir şeyler içti. Dönüşte Mutluay'la ben Nişantaşı'ndan Harbiye'ye geliyorduk. Pazar. Nevzat Üstün'le karısına rasla-dık. Rauf, Levent'e evine döndü; biz Nevzat'larla evlerinden ta-rafa, Taksim'e doğru yürüdük (Ben oradan Kocamustafapaşa'ya Şipal'e gideceğim). Yürüyorduk, Nevzat demez mi: "Yüksel'den bazı şeyler var sana. Eve gel de vereyim!" - Evine girmedim, Şükran hanımla aşağıda bekledik, o yukarı çıktı, emanetleri bir kâğıda bile sarmadan, dağınık, bir delikanlıyla - bir çocuk, bel-ki kapıcının oğlu veya kızı - gönderdi aşağı. Şükran hanım in-ceden güldü. Aldım hâsılı gönderdiklerini, en çok da doktora tezine sevindim, tebrikler! - Hiç kızma, Yüksel! Hiçbir zaman hiçbir şeye kızmamayı öğren! "Eğildiğimdendi alçak kapılardan benim sessiz geçişim!"³² -

Ben şimdi sana çok daha vurucu bir haber vereceğim: Almanya'ya bir ay önce *Tütünâme*'nin almancasını sipariş etmiştim. Gelen kitabı almak için giderken, birden aklıma esti, ya-nıma senin "*Moderne türkische Lyrik*" antolojisini aldım. "*Das Papageienbuch*"u alıp parasını ödeyince antolojiyi gösterdim, sor-

dum: "Bu kitaptan var mı sizde?" - İlk kez göründü İstanbul'un hemen tek alman kitapçısı Franz Mühlbacher kitabı. "Rezil Erdmann parti parti Die Rache der Schlangen"³³ gönderir hâlâ! Ama bu kitap... hayır, hayır hiç gelmedi, hiç!" - "Nasıl olur, elli şair var en az. Önemli bir kitap, Bakın!"

Baktı uzun uzun ve hemen not aldı sipariş için. Ve azizim Yüksel, senin antolojin, çıkışından ancak iki sene sonra ilk kez gelecek İstanbul'a! Fakat bu bir rezalettir!

Hiçbir şeye kızmamayı öğrenelim, kuleler fil dişidir, susalım ve lütfen.. biraz derviş olalım! "Yürür asfalt ovalarda abdal!"³⁴

Hele bizi anladıklarını söyleyerek böbürlenmeyenlerle daha iyi anlaşıyoruz, hele uzaktalarsa! Haklı değil miyim?

Dörtgen sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

Not: Bayan Pazarkaya'nın Tapir başarısını da tebrik ederim. Ama nerde Sezer Duru'nun canlı kıvrak türkçesi, nerde Tapir'deki "Wörtliche Übersetzung!"

Dostlara da takılamazsa patlarız sıkıntıdan.

İstanbul, 28. 2. 1974

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Avrupalı olamadım, olamayacağım: Cevaplarda hep gecikiyorum, hep. - İki ay dolmak üzere, 3 Ocak 1974 günlü mektubunu alalı. Günler geçiyor. - Geçtiği kadar var daha bir derviş.³⁵

Geciktim, Ahmet İnam'a da senin aracılığınla teşekkürde dahি. Yazısında bana da yer vermiş olması - anlayışla -, beni çok sevindirdi. Her şey bir "Teyel" olmuyor mu sonunda? Çift dikişler dahil.

Ne zaman geleceksin? - Meşhur şarkıdır. Gel, özledim. Zamardan biri de dost özlemleri zammi. Hepsini umursamayabiliyoruz sonucusu fena!

Avrupalarda çok dolaştım, şimdi Asya'ya dönüyorum. Her şey aslina döner = Ein jedes Ding kehrt zu seinem Ursprung zurück. - Horasan erlerinden biri olmak üzere de *Tütünâme*'ye çalışıyorum. Söz şuraya geldi, yeridir: Tesadüf, acaba sende "W. Eberhard - Pertev N. Boratav, *Typen türkischer Volksmärchen*, Wiesbaden, F. Steiner Verlag, 1953" künnyeli kitabı var mıdır? Şu sırda gerekliydi bana. Buradaki Alman kitabevine sipariş etmiştim (10 Ocak 1974) ama bugüne dek gelmediğine göre, muhtemel dir, mevcudu tüketdi! - Neyse, önemli değil. Varsa. *Tütünâme*'yi Mart sonunda teslim edeceğim için.

Biz, karı koca çok üşenmiş olduk. Karım benim huylarımı aldı. (Erkekliğin bu kadar zaferi olsun!) - İnci hanıma ve sana, benim selâmlarımı kendi sevgilerini eklememi söyledi.

Sizin, orada Almanlarla bir selâmlaşmanız vardı. Çüt! mü derdiniz, neydi? Benimki son aylarda Horasan.³⁶

Horasan, Pazarkaya'lar! Dünya, Vedâ!

B. Necatigil
28.2.1974

Knokke, 29 Ağustos 1974
Perşembe, Saat 12.

Azizim Yüksel Pazarkaya,

Bu satırlar Belçika'dan, denize çok yakın Knokke'deki "The Links Hotel"den yazılıyor. (Telefon: 60 14 73). Tahsin Saraoğlu'la yanyanayız. Çok şaşırın değil mi? Tahsin için değil şaşırman, benim için, beni düşünerekrtir. Çünkü fransızca bilmediğim malumun (hatta almanca)! Önümüzde viski bardakları. Onun için böyle rahat yazılıyor. Tahsin'le olmasaydım ben bu mektubu dönüşte İstanbul'dan yazardım, onun ısrarıyla yazılıyor. Dedi ki: "O kadar yakınında buradan Pazarkaya'ya yazmazsa ve sonra buralara geldiğimizi duysa çok güvenir!" Bu yüzden bir candan selâm niyetine yazılıyor.

Surrealizmin 50. yıldönümü dolayısıyla ve nasıl olduysa T.C. ikimizi Türkiye delegesi olarak buralara yolladı. 5 günlük Bienal, 2 Eylül Pazartesi sona eriyor. Biz 3 Eylül salı buradan ayrılacağız. 4 Eylül çarşamba günü Brüksel'den Türk Hava Yolları öğlen uçağıyla İstanbul'a uçmak zorundayız. Ancak bir gün için ve yakınlığı dolayısıyla Hollanda'ya bir giriş - çıkış ve küçük bir gezi mümkün bizim için.

Bu durumda oralara gelip sizinle özlem giderememek ve gözlerinizden öpememek zorunda olduğumuz için (önemli: olduğum için) özür dileriz (önemli: dilerim, çünkü Tahsin, ki seni ve Asena'yı³⁷ çok seviyor, biliyorum). O, gelirdi, ama ben serüvenden ürkerim bilirsın. Horasan!

B. Necatigil

İstanbul, 8.1.1975

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Geçerken günler. Boyuna hatırlamak eski dostları. Gerçi eski dostum değilsin, ama hepsinden de eski, denenmiş bir dostumsun! Seni hatırlamadığım bir gün, hemen olmuyor hiç. Hele akşam saatleri. Daralmalarda. Gözümün önüne geliyorsun, gözluğun, ince çizgilerin hep öyle kal, Yüksel, şişmanlama!

Yine utandırdın beni. Alaturkayım. Bayramlar, yıl başları: Ömrümce düşünemedim vaktinde davranışın tebrikler yollamayı. Utançları yaşamak da bir besindir.

Dedikoduya kayan mektuplar, bana göre değil. Hayat kısa, sanat uzun. Salim Şengil bayılır kaynatmaya. Oysa ince ipeklili, deterjanlarda kaynatmaya elverişli midir? Ellerinde büyük imkânlar olanların sanattan kaytarmalarına içerliyorum. Katlanmak zor hayatı. Her durumda. Kaytarmışlar nasıl katlanır?

“Ağaca Takılan Uçurtma”³⁸ iki nüsha, diğer çocuk kitaplarıyla tek pakette geldi. Teşekkürler. “Aydınlık Kanayan Çiçek”³⁹ de açar elbet. Ve “aydınlık” kelimesinin hem sıfat, hem isim olarak düşünüldüğünü kaç “kişi” anlar. Sipariş “Hörspiel” kitabıyla iki “Gedichte”yi de aldım. Kalan Gedichte’leri ne diye saklıyorsun, imha et, gitsin! Ne işe yarar bundan sonra?

Erdmann’ın⁴⁰ çıkardığı Die Türkei gelmedi, gelince bir yazı yazmak, o yazıya Uçurtma’yı da katmak isterim.

Ben asıl “Aydınlık Kanayan Çiçek” kitabını merak ediyorum. Kanayan çiçek midir aydınlık, yoksa çiçek aydınlık aydınlık mı kanamakta?

Mektubun 22 Aralık 1974 tarihini taşıyordu. İstediğin adresleri bildirmekte çok mu geç kaldım? Ülkü Tamer Cem Yayınevi üstündeki Karaca Bürosu’nda çalışıyor, Aziz Nesin de sık sık uğrar Cem Yaynevi’ne. Yani Tamer ile Meral Çelen’in adresleri Cem Yaynevi, Ankara Caddesi, İstanbul’dur. Rifat ve Afet Ilgaz’larinki: Toplumcu Yayın Birliği, Nuruosmaniye Caddesi, Yavuz Apartmanı, Cağaloğlu, İstanbul.

– Prof. Spies’ten bir mektup aldım (Varlık, Aralık 1974’teki yazı dolayısıyla); ona şiir kitaplarımı yıllar sonra, bu defa gönderdim. “Besonders reif und grandios finde ich die Gedich-

te in *Zebra*. Ich habe nicht die poetische Ader, um sie formschön ins Deutsche zu übertragen. Aber Annemarie Schimmel hat diese poetische Gabe. Sie müsste diese Gedichte ins Deutsche übersetzen. Da sie zur Zeit hier ist und ich sie sehen werde, will ich mal mit ihr sprechen.”⁴¹ diye yazıyor Spies. Bu satırları okuyunca seni hatırladım. Sen de beğenmişsin *Zebra’yi*. Yazdındı da gliba. Evden eve sevgiler selâmlar.

Behçet Necatigil

İstanbul, 12 Mart 1975

Dost Pazarkaya'lar,

10 Mart tarihli kısa mektubunuzu ve sünnet düğünü çağrısını, şaşılacak şey, bu gün aldım. Mektupların hiç böyle bir iki günde geldiği yoktu.

"Uyandırmazsan uyanacak değil!"⁴² Birden her şeyi bir yana itip şu satırları yazıyorum, yoksa gene kalır.

"Tanrı onları dört gözden ayırmasın, hiç biri anne baba yokluğu bilmesin!"⁴³ Hey gidi Utku, hey gidi Toygar! İlk mürüvvetleri. Torunlarınızı da birlikte büyütесiniz!

Aziz Pazarkaya'lar! İki aydır başımı kaşıyamaz oldum. *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nın yeni baskısını hazırlama işlerine Milliyet Yayıncıları Roman armağanı juri üyeliği karıştı. Ondan ona. Sıkıntı. En az yirmi günüm gitti o manüskrileri okumaya. Hele şimdi, müracaatımızdan, dilekçemizden yedi yıl sonra, iltimassız, normal yoldan ve neden sonra eve telefon geldi, öğrenen telefon eder oldu. Düşünün halimi: Elveda kaçmalar ve özgürlük dönemleri! Yahu; Yüksel, radyo oyunlarımı Stuttgart Radyosu'na verdiğimizi yazıyzorsun; yüzüm mü kaldı? "Israra ne hacet yine bülbül" / Ahmet Haşim /. Bilseydim böyle yapacağımı, üçüncü oyun da teksir edilmişti, onu da yollardım sana. Elim değerse yollarım, bulunsun, dursun sizde.

Uzun hikâye, Almanya'da altı yıldır müzik öğrenimi yapan bir genç (Mehmet Ergüven / Münich), Varlık aralık sayısındaki yazımı okumuş, bana bir mektup yazıp bir öneride bulundu ve *Kindler Literatur-Lexikon*, cep kitabı baskısı, 25 cilt, karşılığı Türk parası olarak burada ödenmek üzere, azamî indirimle aldı ve getirdi. Muazzam bir eser. Pek makbule geçti. Sen de edindin mi bilmem. Türk Edebiyatı'na ilişkin maddelein birçoğunu da Nihal Atsız'ın eşi Bedriye Atsız yazmış; demek Almanya'da.

– Karıma bir Alman yolculuğu görünür gibi. Orada "konuk işçi" bir yeğeni vardır. Yerini tam bilmiyorum şu anda, Düsseldorf yakınlarında. Ay sonunda Huriye hanım, ağabeyisi ve yengesi, o delikanlıya gidip, bir ay kadar kalıp geri dönmek

(delikanının arabasıyla geri dönmek) tasavvurundalar. Bakarsınız çıkagelir size. Ama gene de hanımların işine karışamam ben!

Bu satırlar sadece bir “mürüvvet”i tebrik etmek içindi. Mutlu olsun, kutlarız!

B. Necatigil

İstanbul, 26.8. 1975

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Celâl Silay'ın bir kitabının adıdır: *Zamanla Yarış*. – Bu tür kitap adlarından pek hoşlanırmı: Emir kipi mi, yoksa "hayatla kavga", "Ahmet'le darginlik" falan gibi bir isim tamlaması mı, her neyse, zamanla yarış bana göre değil, Yüksel! Zamanla ne yarışabiliyorum, ne başa çıkabiliyorum; hele bundan sonra.

Zira, mektubunu (22.6.1975 tarihli) alalı nerdeyse iki ay oluyor, hâlâ cevap yazacağım. - Bu arada İnci hanım, çocuklar, bir kez geldiler, gittiler. Sağlıklarını gördük, sağlık haberlerini aldık, sevindik. İnci hanım anlatmıştır (biraz da her şeyi alaya alan tatlı anlatımıyla) bizdeki durağanlığı, donukluğunu ve çağdaşı umursamazlıklarımızı.

Dondum artık, bir yerde, Yüksel! Travers şiirini çevirmiştir: Görkemli müzelerde yitik bir mumya gibiyim ben artık. Fakat iyidir. - Evler değişiyor, beğenilmiyor. Ben hiç değişmiyorum, eskisiyi beğeniyorum. Yeni evlerde eski evlerdeyim. Dondum. Geçti. Şiirden gayri her şeyi bir otomat gibi yapıyorum: Şimdi iki aydır *Edebiyatımızda İslimler Sözlüğü*'nın yeni baskısını hazırlıyorum. Uzağında bir iş. Lâkin elden geldiğince ciddi olmalı, iyi yapmalı. Kitabı arayan, soran olmasa da yayinevi bittiğe yeni baskısını istemesi, emin ol, sevinirim.

Ben değişen şiri seviyorum. Yüksel! Atillâ İlhan boyuna değişiyor gibime geliyor. Onun Varlık, Mayıs 1975'teki şirini onun için sevdim. Kendine ihanet bile olsa, şiir şiir değil midir sence de? Kör degneğini bellemişler, tutarlı oluyorlar da ne ekliyorlar şirimize?

Halûk Aker'le eşinin Almanya'da oluşlarına sevindim. Halûk'un şiirlerini öteden beri severim (Severdim, bundan sonra ne yazar, bilemem tabii!) - Görürsen tekrar, selâm ve sevgilerimi söyle!

"Bilinsin diye can atiyordunuz / Unutsunlar şimdî"⁴⁴ - Bir tarihte böyle bir şey yazmıştım da Memet Fuat, kendini unutturmak isteyen şair gibilerden bir dephinmede bulunmuştu. Hoşuma gitmişti. Nasıl olsa unutulacağız, hiç değilse, bunun bilincinde, az hatırlatalım kendimizi. Şimdi sizin orada da taze ceviz

çıkmıştır. Özlemiştim, bekliyordum taze cevizi. Çıkınca hatırladım hangi aylarda sizin oralarda olduğumu.

Hiç belli olmaz, yıl sonuna doğru - hayır, kendim gelemem ya - bakarsın yeni bir şiir kitabı yollayabilirim sana.

Eylüle giriyoruz. Ziya Osman günleri başlar yakında: "İşte bir kerre daha harab oldu bahçeler."

Hasretler, sevgiler! Kusurlarımız olduysa bağışlasın İnci hanım.

Gün ola, harman ola!

B. Necatigil

Beşiktaş, 28 Ocak 1976

Sevgili Yüksel,

Kimin eli değerse yazsın, gecikmek hiçbir zaman unutmak değil çünkü aramızda. Doluyken anılarla, geri gelmez, tekrarlanamaz günlerle.

Bu sefer gecikmesiz yazıyorum (sayılır), mektubunu 4 Ocak'ta almışım.

Aya Uçan Minare'nin⁴⁵ SDR'de oynanacağı haberine çok sevindim. Mektubunun peşinden Südfunk'un 1975/76 yeni radyo oyunları basılı programı da geldi, orada da sana ayrılmış bölüm okudum, kıvanç duydum. Beyaza varan geçitlerde takıldığımız oluyor ya, sonunda ulaşıyoruz. İyidir.

Yeni Dergi'nin çıkacağı yok. Şimdi onun yerini Soyut dergisi alıyor. Dr. Halil İbrahim Bahar ve Sait Maden, derginin güçlenmesini istiyorlar. (Ben de ancak ya Varlık'a, ya da Soyut'a şiir veriyorum Yeni Dergi kapanaklı.) Soyut'a yazı göndersene, sevinirler. Ben de aracılık edebilirim dilersen.

Yazın gelebileceğin haberine de çok sevindim. Ama hemen peşinden, askerlige alınmanızın galiba ekim veya kasıma ertelenliğini duydum, canım sıkıldı. Gene mi gecikecek bu istasyonsuz trenin, yani bir hayat durağının geçip gitmesi, aradan çıkması?

Çıkmak dedim de: Benim *Kapalı Çarşı - Zebra* kitaplarından seçmeler Hürriyet Yayınları'ndan nihayet çıktı. Adı: *Sevgilerde*. Dört beş gün önce yolladım sana. Bu mektupla birlikte geber belki eline. Bakalım nasıl bulacaksınız? Ön ve arka kapak, bana gösterilmeden basıldı.

Sevgili Yüksel, her zaman, hele uykuların eşiğinde gözüün önündesiniz. Artık, Feuerbach çevresi sokaklarını binaları bir bir tekrarlamayı aşırı, hastalık bir romantizm saymaya başladığım için, sırıf bu yüzden, 1972'nin o güzel yaz aylarına kalem değiştirmek istemiyorum. "Anlatınca bazı şeyler ölüyor."⁴⁶ - Hepsi, dipteki odada hapis.

Sizler de iyisiniz ya, iş onda! Boş verelim iyiliklerin dışında kalan şeylere. Bazı anılar iyidir.

Bizlerden nice selâmlar, sevgiler sizlere.

Bildiğin
B. Necatigil
28/29.1.1976

İstanbul, 20.5.1976

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Yakın çevreye bölünmelerle, sanat alanında küçükçük, kişisel bütünlüğümü koruma çabaları arasında bocalıyor, havamı yitiyor; dostlukları, mektuplara cevapları geciktiriyor, ya da âdetâ unutuyorum. Bu satırlar, hemen cevap vermeyi çok istedigim, 28 Mart tarihli mektubunu (çünkü artık İstanbul'a gelmenin kesinliğini yazıyordu) bugüne kadar "gündem dışı" bırakılmıştı. Hoş, senin de benden geri kalırlığın yok! Yalnız, bir fark var arada: Sen "görevle" de olsa yolculuklara çıkabiliyor, - sözüm İnci hanımın rind - neşeli meclisinden dışarı - içindeki gizli türküyü kalabalıkların abartmasında daha net, daha berrak duyabiliyor, dinliyebiliyorsun! (Acaba?) - Ben de o şevk de kalmadı. "Teyel" şiirimi asıl şimdi yazmış gibiyim. Bir miskinlik, bir uyuşukluk, bir ölü-çizgi! Altmış yaşına basmanın getirdiği bu! Yılların götürdüğüne karşılık getirdiği! Gitsem (hem gidebilir miyim), arasam (aradığımı eski yerinde bulabilir miyim) ve vazgeçmeler. - Kâmurân Şipal'le yetiniyorum. Onun bir engeli çıkmadıkça, haftada bir, İstanbul kapılarından Yedikule'de, işte biraz bir yerde oturmak ve ayrılmak, çıkış noktasını mektubunu açıp da, orada yazdıkların üzerine bir bir düşünelerimi belirtmeye kalksam ne değişir? Her söylediğin, benim de katıldığım, paylaştığım görüşlerdi. Seni zaten neden bu kadar sevdim? Beni almancaya çevirdiğin için mi? Yabancı bir dile çevrilmemiz bize ne kadar ve ne kazandırır? Hem sonra, şöhret beni her zaman korkuttu: ilgi yetiyor.

Sen gel hele, Yüksel! Geç şu tılsımlı eşigi! Sayılı günler tez geçer, ondan sonra huzur kökleşecektir, göreceksin! Geleceğin günü, iniş saatinizi bildirirsen karşılamaya gelirim. Bizim evde bir ayarlama yaparız. Bizim hâne o sıralarda Parkköy'de olur. Ev boştur, beraber de kalabiliz.

Berlin'den geçen günde Prof. Egon Eichgrün gelmişti. Zeyyat Selimoğlu tanıtmıştı, bir yerde yarı saat kadar oturduktu. Bir iki ay önce aldığım mektupta, Eichgrün, yaz sõmestrinde, uzun süreli bir Füruzan semineri yapacaklarından söz ederek,

benden bazı kaynaklar istediler. Dilediklerinin çoğunu fotokopilerini yolladım, fakat içerledim doğrusu! Füruzan'ın bu işi, yani kendi işini kendisinin kotarmamasına içerledim. Nedir yani? Yok mudur kendisinde, kendisi için yazılanlar? Bu istığna bir acayıp durumdur ki, birçok edebiyatçımızda görülür. Yahu! Dış ülkelerde yapabiliriz numaramızı, ama burada kim kimi tanımıyor? - Gene de bir işe yaradığımdan ötürü sevinçliyim!

Bizim çocuklar büydü, yani ev büydü. Geldiğinde uzun uzun anlatırım ya, Selma'yı evlendirmenin arefesindeyiz. İki emekli, ana-baba. Bir yanda ödenmesi daha bitmemiş bonolar. Ne yapabilirdim? Ahmet Mithat Efendi'nin çok eski (yani latin harfleriyle basılmamış) romanlarına yumuldum. Ek gelir. Haftalık bir iki radyo oyunu uygulaması, en kolay çare! İş istir, yükselçigim!

Ama varsa yoksa şiir. Şiirden gayrı ne var soluk alınacak? İsmimin şiir dışında hiçbir kalem ürünü altında görülmemesini isterdim!

Geldiğinde - (İnci hanım evi tarif eder ya, gene de telefon numarasını not et: 611353) geldiğinde, insallah evde olurum (Yani önceden haber vermezsen! Ama muhakkak haber ver!) Küçük kızın (Ayşe'nin) üniversite giriş imtihanları. İkisi de okullarını bitirdiler, ki bu da büyük bir mutluluk; bütünlemelersiz bitirmeleri okulları. Yüzümüz kara çıkmadı. - Hepinizin gözlerinden operim. Sağ, esen kalasınız. Huriye de bu içtenliğimi paylaşır, söylemesem de olurdu.

B. Necatigil
20.5.1976

İstanbul, 10.12.1976

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Ankara dönemi bittiğinde senden bir haber çıkmayınca hemen ve sessizce Stuttgart'a döndü, diye düşündüm. Haklisin! Meşhur sözdür: Tanrı insanı evinden, çoluk çocuğundan ayırmasın! Bu çevrenin dışında her yer gurbettir, ve hele uzun beraberliklerden sonra, kısa bir süre için de olsa, zordur gurbet. Sen de benim gibisin, biz ki içimizdeki gurbete bile kolay katlanamıyoruz, dışımızdakiler daha da çetin!

Neyse, geçti ya! Artık kendini toparlamışındır. Yalnız, merak da etmedik değil, hasta falan olmadın ya? Belki bir haber alırız sağдан soldan diye bekleyerek ben de bugünü buldum, yani çok geciktim yazmakta, bağısla!

İyisiniz ya? İnci hanım, çocuklar? Hâlâ oturmamış günün şartları elinde oyuncak kısıtlı bir hayatın içinde huzursuz telaşlı sürüp gidiyor bizim ömrümüz. Ne sevdiklerimizi ağrılayabildik geçiklerinde, ne onların unutulmaz iyiliklerini karşılayabildik bugüne kadar. Bütün yaptığımız, kusurlarımızın utancını susmalarla kendimizden bile gizlemek oldu. Her neyse, şairleşmenin sırası değil! Bilmezden gelmek bazı şeyler - iyidir.

Geçti hiç değilse! Ara sıra yaz bari. Artık sizin rahattır, bir sıkıntı atlatıldı çunkü. - Hepinize selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 10.4.1977

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Acele kaydiyle 26.3.1977 tarihli mektubunu alınca, bir önceki mektubuna (27.12.1976) cevabı üç aydır ertelediğimi hatırladım. Nasıl oldu, oldu! Neler girdi araya, girmiştir bazı şeyler: Hastalık gibi. "Teyel" şiirindeki ruhsal durum gibi, ne bileyim hepsi. Onları bir kalem geçiyorum da, bu son mektubunla unuttuğum güzel şeyleri hatırlattın bana: Mesafeler, başka yerler, hayatıma renk ve anlam katmış da uzun zaman unutulamamış, etkisi hâlâ süren âşina-uzak kentler, heyecanlar, tedirginlikler... ile gene havalandırdın beni! Kapalı pencereler bahara mı açıldı, kışlara mı bilemem! Kağışamış, tahtalarla zorbelâ çivilenmiş bir pencerenin yeniden kasırgalara açılması gibi âdetâ.

Bana "Gene Almanya'ya gel, çağrılacaksın!" diyorsun! Ah, Yüksel, bir kez geldim (72), boyumun ölçüsünü aldım, yeniden mi aylarca sürecek bir pişmanlığı yaşatacaksın bana? O zaman fazla renk vermedim, ama sen bir de içime sormalıydın! Kökü çok derinlerde, acayıp korkular yüzünden: almancayı rahat ve iyi konuşmadığım korkular yüzünden, beş yıl önce, Almanlardan nasıl kaçtığını unutmuş gibi, beni gene o yokuşa sürüyorsun? Bir seminer, bir hafta, üstelik Türkiye delegelerinden biri olarak! Bu, Tahsin Sarac'la Belçika'lara gitmemize benzer mi! Gerçi, beş yıl önceki gibi sıkıntılı durumlarda siper, destek olursun bana; ama daha ehil kişiler, daha rahat kişiler varken neden ben?

Şimdi burada bir parantez açıyor, kendime tekrar dönmemek üzere ikinci kişi sorununa geçiyorum: Aklıma ilk gelen Yaşar Nabi bey oldu. PEN Club başkanı (veya genel yazmanı) olarak ve diğer bazı uluslararası kültürel üyelikleriyle, bu gibi pek çok kongreye, seminere katılmıştı, çok iyi fransızca biliyordu, "aranılan adam"dı. Ona gittim, durumu anlattım. Ama hemen almanca bilmediğini öne sürerek (bu, inandırıcı bir sebep olamazdı elbette) özür diledi. Mektubunu da okuttumsa da, kesinlikle, hatırlanmamasını istedi. Bu arada senden söz etti (Şimdi bu saatler özelleştir: Senden şikâyetçi oldu, Varlık'a yazı göndermeyeşin üzerinde durdu. "O bana bir şeyden dolayı kırgın,

fakat neden dolayı bilemiyorum!" dedi. Ankara'da askerliğini yapıp Almanya'ya döndüğünü söyledi. "Bu daha fena!" dedi. "Bir kere olsun bana uğramadı. Bir şeye gücendi ya, nedir bilemiyorum!" --İmdi, Yaşar Nabi beyin bu seminere katılmayı yekten reddedişinin sebebi, senin onu "yazıcı" boşlamsa olman midir, yani Varlık'a yazı göndermeyeşin midir, bilemem! - "Peki, kimi tavsiye edersiniz?" dedim. "Almanca bilir, Zeyyat Selimoğlu!" dedi. "Ama," dedim. "Edebiyat tarihçisi gibi olan biri olmalı az çok!" -- Öyle ya, bu önemlidir: Oraya gelecek kişinin, 25 yıllık edebiyatımız üzerine genel bilgisi veya dolaylı da olsa bazı çalışmalarını olması gerekli değil mi? Gene,imdi, bu durumda akıma Rauf Mutluay geliyor, ama o da pek az fransızca bilir. (Yahu, yabancı dil şart mı?) Bir de Hilmi Yavuz geliyor, iyi ingilizce bilir. (Not: Ben Yaşar beyden gayrı kimseye açmış değilim haberî)

Şimdi açtığım büyük parantezi, ikinci kişi parantezini kapatıyor, gene kendime dönüyorum: Ben ancak, az buçuk bildiğim almanca gizlenmek şartıyla, yalnız Türkçe bilen yaşlı bir sanatçı, 25 yılın Türk edebiyatını az çok izlemiş, Kim Kimdir'vârî bir anşiklopedik sözlük ve bazı jüri üyelikleri dolayısıyla izlemek zorunda kalmış, tarafsız bir okur olarak çağrırlırsam, eh masraflar da örgütçe karşılaşacak, o takdirde, gelebilirim. Ama tabî hazırlıklı gelmek de gereklidir: Prof. Brands'ın sağladığı bursla gelirken, hatırlarsın, "1945'ten günümüze modern Alman edebiyatından Türkçe'ye çeviriler" diye, 20-25 sayfalık bir rapor hazırlamıştım (Bir yerde yayınlanmadı, demek ki yetersiz bir çalışma). Onun gibi, söz konusu bu seminer "Balkan uluslarının 25 yıllık edebiyatı ekseninde" oluşacağına göre, bu 25 yılda Balkan uluslarından türkçeye çeviriler diye bir tanıtma hazırlamak fena mı olur? Böyle bir çalışma, toplantılardan birinde okunsa ilgi çekmez mi? Ve sonradan bu seminerin verileri bir kitap halinde basılacak mı? Bence ortak bir kitap çıkarmalıdır örgüt, ne dersin? Sonra, akıma gelen konulardan biri (ki bu daha zor) Balkan uluslarından türkçeye çevirilerin de ışığında, o ulusların edebiyatlarıyla Türk edebiyatında ortak yanlar, ortak doğrultular? Diyelim, ben bu konularda az çok hazırlandım, 25 yılın Türk edebiyatına toplu bakış konusunu da İstanbul veya Ankara'dan katılacak diğer arkadaş (ki benim, meselâ Rauf Mutluay'la iş birliği, iş bölü-

mü yapmam, karşılıklı yardımlaşmamız mümkünür) hazırladı, sen de Türk ekibi başkanı olarak, kendi katkıların dışında her ikimizin tamamlayıcısı, sözcüsü olarak kurduń orkestrayı diye lim, geriye ne kalır? Şu: Acaba biz buradaki iki kişi bu çalışmaları gereğinde üstlenebilir miyiz? İkinci arkadaşın seçiminde de bu noktaya kesinlikle ağırlık verilmeli, değil mi? Yoksa oraya, bir gözlemci, bir dinleyici olarak (gibi) gelmek, utandırır insanı. Bu, Tahsin Saraç'la bizim Belçika'lara gitmemizden çok farklı bir iş. Sorumluluk işi.

Bütün bu düşüncelerimi Pulat Tacar'a⁴⁸ da bir bir anlat! Onun tavassut ve güvenini boşça çıkarmaktan da ürkerim!

Durum ve önerilerim bunlar! Serinkanlı düşün, ve benim kesin konuşmadığımı bil! Yani sizin, bu açıklamalarımdan sonra bambaşka düşünceleri önermeniz de mümkün! Ben sadece olasılıklardan birkaçı üzerinde durdum. Tahmin edecek in tereddütlerden ötürü de mektubu sanırım en az bir hafta geciktirdim. İkizli, dördüzlü selamlar, sevgiler.

Not: "İş mektubu" olduğu için dactiloyla yazdım, kopyasını alıkoyacağım ki, hatırlıyabileyim sonradan, neler yazdığını.

B. Necatigil

İstanbul, 14.6.1977

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

19.5 tarihli mektubunu 3 Haziranda aldım. 1 Haziranda da Südosteuropa-Gesellschaft'tan (München) resmen bir çağrı geldi (Prof. Dr. Necatigil adına! Yahu, şimdi ben nasıl tashih edeceğim bu havadan payeyi?) Çağrıda "18. Uluslararası Yüksek Okullar Haftası'nın 3-7 Ekim tarihleri arasında Tutzing (bei München)'de yapılacak bildiriliyor ve kabul cevabım bekleniyor. Sana bu mektubumla birlikte, onlara da olumlu cevabımı postaya atacağım (artık dönmek olmaz!). Referat konusunu şöyle yazdım: "2. Dünya Savaşı'ndan bu yana, Alman edebiyatından türkçeye çeviriler ve bu süre içinde Almanya'da Türk edebiyatı" - İlkinci bölüm, Prof Brands'tan, senden ve Kindler-Lexikon'dan bahsedebilmem için bir vesile olacak.

Mektubunda: "yeni bir çalışmaya girmen, kesinlikle gereksiz!" deyişin yüreğime su serpti de onun için bu konuyu yazdım onlara. Geniş zaman ve araştırma isteyen çalışmaları artık gözüm almıyor. İyi ki düşündün beni. İstanbul'dan katılacak ikinci delegem ne yapar, bilemem. (Keşki bu kongreye Tahsin Saraç'ı da önerseydin! Nasıl olsa sana güveniyoruz.) Peki ama, Yüksel, istedikleri 30-45 dakikalık o raporu almancaya kim çevirecek? O noktayı sükütlə geçiştirmişsin. Ne yapayım, senin vaktin elvermezse İnci hanımdan niyaz ederim artık. Başka çarem yoktur.

Yaşar Nabi beyi yakınlarda görmedim. Uğradığında tartışacağım durumu. Şiirde ölçütleri nelerdir bilmem ama; yorum, deneme, inceleme, tanıtma türlerinde düzyazı çalışmaları tercih ettiğini biliyorum. Bu durumda, belirttiğin "yazı"ları basmamış olmasına çok şaştım.

Temmuzda İstanbul'a gelmeyi düşündüğünüzü yazıyorsunuz, elbet çocuklar için de çok iyi olur. Tahsin Saraç'ı da denk getirirsek, İstanbul'da bazı yerleri dolaşırız birlikte. Artık bazı avareliklere senin de alışman gerek.

Halûk Aker'in kitabı için "bizim yaynlarda çıkacak" dediğine göre, eski tasarıınız gerçekleşmek üzere, demek ki! Dilerim, gerçekleşir. "Türkiye Yazılıları", Cemal Süreya çekildiğine göre, sallantıda mı dersin? Bu işi Tahsin Saraç benimseseydi, sizin ya-

yınlar için de bir tanıtma kapısı açılırdı. Yayın ev - ve kuruluşlarının bir dergiyle desteklenmesi gerekiyor.

İstanbul'da şimdiden temmuz sıcakları başladı. Ben de bu arada, iki yıldır vakit vakit beş on satır ilerletmeye çalıştığım "Temmuz" adında yeni radyo oyunumu bitirdim, İstanbul radiosuna verdim. Belki sizin Türkiye'de olacağınız tarihlerde yanınlanır.

Bu gelişinde ilişki kurulsa da Halil İbrahim Bahar (Soyut) ve Akal Atilla (Milliyet Sanat Dergisi) ile de tanıtırbilsem seni! Konuşmalar, yazışmalardan çok daha olumlu sonuçlar verebiliyor.

Almanya'dan ne isteyelim, yalnız sizleri görmek. Sağolun, var olun! Gün ola, harman ola! Evcek sevgiler, selâmlar yaz dönenlerinden.

B. Necatigil
14.6.1977

İstanbul, 20 Ekim 1977

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

Geliriz de, uzun sürer kendimize gelmemiz.⁴⁹ – Geldim ki, ev dandini. Huriye, bir boyacıyla anlaşmış (Kullanınız bir sözü, ama hangi anlamda),⁵⁰ evi badana ettirmeye, kapılara bacala-ra yağıliboya çekitmeye, salon parkesine de cam cilâ yaptırmaya başlamış! - Gece yarısı ikiye doğru kapıdan girdim ki, salon-da boy'a, badana tenekeleri, firçalar, yırtık gazeteler - bir yanın yeri gibi. Kendime gelebilmem için "Für einsame Stunden"⁵¹ ka-dehiyle iki tek atmam gerekti. 15 ekim cumartesi geldim, bugün 20 ekim perşembe. Bütün bu velvele bu akşam bitecek, son ola-rak parkenin cam cillası tamamlandıktan sonra da 12 saat üze-rine basılmayacak. Biz iç odalarda hapis. Ne çalacak kapıyı aç-mak, ne çalarsa telefona gitmek var. Hâsılı, dalgalı deniz, cuma sabahından başlayarak yataşacak, eski durgunluğuna donecek, kismetse!

Akal Atillâ, daha ben dönmeden aramış beni. Koyun can derdinde, kasap et. Dün de telefon etti. Koskoca dergiyi doldurmak kolay mı? Kongreyi sordu, seni sordu, beni sordu. "Yüksel, Tutzing'de neler olup bittiğini yazacak Milliyet Sanat Dergisi'ne" dedim.

– Ya sizin bildiriniz - Konuşmanız?
– Yüksel'den yazı geldiğinde veririm, daha önce vermem. Tek başına yayılmasını istemiyorum.

– Varlık'a vermezsiniz değil mi?
– Hayır! Yayımlanması da şart değil!

Akal Atillâ, daha sonra "Çağdaş Alman Şiiri" tanıtmasını sordu. "Yüksel hazırlıyor" dedim. "Ben de bazı şiir çevirileri yollayacağım ona!"

– Hemen yollayın!
– Kendime geleyim önce!
– Ya çağdaş Avusturya şiiri?
– Çok özür dilerim, Akal! Ben, en kısa zamanda "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü"nın yeni baskısını hazırlamak zorunda-yım. İmkânsız!
– Felâket!

– Değil! Pazarkaya, Alman şiirini hazırlıyor nasıl olsa. Avusturya şiiri de onun bir uzantısıdır. Ayrı bir bölüm olmasa da olur. Ben yazar, Yüksel'den rica ederim gerekirse gene çeviri örnekleri yollayarak yardım ederim Yüksel'e.

Telefon konuşması bu şekilde sürdürdü. Artık o bölümü de yapmak sana düşüyor, Yüksel! Gerekirse ben sana gene bazı çeviriler yollarım kendimden ve gözüme çarpanlardan. Ben, kesinlikle, yapamayacağımı bildirdim ve bağışlanma dileğim, Akal Atillâ tarafından da kabul edildi.

Ama işte, büyük neden'i yazdım yukarıda. Daha masa başına oturabilmiş değilim. Elime aldığım ilk kâğıtlar, sana bu mektubu iletcecekler oldu.

Huriye, İnci kızımızın aldığı süveterlerden ve yolladığı hediyelerden pek memnun kaldı. Teşekkürlerini bildiriyor, artık önumüzdeki yaz olsun Parkköy'e gelmelerinizi rica ediyor. O, arka odaların badanalarını bizzat yaptığı için bitkin, perişan. Bense "eski hava"mı henüz bulamadım. "Bu da geçer yâhu!" deyip, elimde bir tespih, kendimi süküna zorluyorum.

Durum böyle, böyle! On beş gün sürmüş bu defaki Almanya serüvenim için minnet ve teşekkürlerimi sunar, hepinizin gözlerinden operim. "Geliriz de, uzun sürer kendimize gelmemiz!"

B. Necatigil

Sevgili Pazarkaya'lar,

20 Kasım'da postaya atılmış zarftan Yüksel'in mektubunu, İnci hanımın "Kızlarımız" yazısının fotokopisini aldım (Artık *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nın bundan sonraki baskılarına bir deneme yazarı hanımı da almak şart. Bu kez baktım da Cmu-huriyet devri edebiyatımız, hikaye türünde hele, beylerden çok, bayanlarla dolu. Şiir dalı da öyle!).

Benim işler üst üste bindi, hani derler ya, başımı kaşıyacak vaktim yok, aynen! *İsimler Sözlüğü*'nın madde madde yeni başımını hazırlamak arasına bir de Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü jüri üyeliği girdi. Bunaldım, ama şeytan azapta gerek. Bizi sıkıntılar paklar. *Sözlük*'te bugün O harfi ortalarına geldim, ama kolon sayfa düzeltti ve karşılaşışmaları vb. keza benim üzerrimde. Bu ay sonlarına kadar bu iş sürer sanırım.

Bunları neden yazdım? Şundan: Gönderebildiğim Alman şairleri Günter Eich'inkeyle kaldı. Ama acele etmeye de gerek yok. Sen metinleri, tanıtma bölümlerini hazırlayadur, görüyoruz: İngiliz Şiiri daha birkaç hafta süreçeye benzıyor, sonra Amerikan, sonra Fransız Şairleri. Öyle sanıyorum ki, Alman ve Avusturya şairlerine şubattan önce sıra gelmez. Eh, ocak ortalarından önce de ben seçme çevirileri yollarm sana. Acele etmeyişim, biraz da (ya da daha çok) bu yüzdendir. "Her şey bir vakti bekler" en sevdiğim sözlerden biridir ayrıca. Sizler bende bahane ve kulp mu ararsınız? Sürüyuledir.

Sonuç: Yüksel, sen de hiç acele etme, hazırladığın "30-40 sayfalık ilk parti"yi Akal'a göndermede. Bırak, Fransız şairini garantilesin hele, ve o senden istesin! Uzakta olduğun için, bu senin daha doğal hakkın.

Yahu, ben daha Tosuner'e⁵² bile uğrayamadım, kendi kitanı, senin kitabı yolladı postayla. İkişini dahi okuyamadım. Yani bu *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* sonuçlanmadıkça durdur yok bende. Zaman zaman migren ağrıları geliyor, geçiyor sol kaşım üzerinden. Ama matbaa mazeret tanır mı?

Cemal Süreya'nın "Ecevit'in Şiiri" yazısının nerde çıktığını

saptadım: Milliyet Sanat Dergisi, 96, 6 Eylül 1974. Bu sayı sende yoksa fotokopisini gönderebilirim (ama acelesiz tabii).

Bana Suhrkamp'tan⁵³ Erdmann'dan gelen ret cevaplarını da ulaştırdın, sağ ol! İnsan, boyunun ölçüsünü değişik zamanlarda terzi terzi aldırmalıdır, ola ki uzamıştır diye. işte, görülüyor ki, ne yapılsa faydasız. Kara yatınca boyumuzu daha uzun sanırız, görürüz, ama güneşler yanıldığımızı çarpar yüzümüze. Bazı yanılmaları, yersiz güvenmeleri hemen unutmak iyidir.

Münih macerası üzerine Milliyet Sanat ve Varlık dergilerindeki yazıların burada olumlu yankılar yarattı, benim (ve senin), gittiğim gideceğim (olduğun, olacağın) yerlerde her şeyden önce Türk edebiyatını tanıtmayı ödev-görev bildiğimizi kanıtladığı için, haktanırlık-kadirbilirlik adına. Teşekkürler.

Ben sana, belki bir onbeş gün daha hiçbir şey yollayamam, yazamam sana, âcil bir durum olursa sen yaz, o zaman gereği ihmal edilemez.

Sadık Hidayet'in⁵⁴ romanı nelerden sonra çıktı, yollarım. Şimdi biraz votka içip "ruhumun derinlerini" dinlemek istiyorum alaturka şarkılarında radyonun. Selâmlar beylerimiz, kızlarımız, kadınlarımız, oğullarımız adına.

B. Necatigil
5/6.12.1977

İstanbul, 15 Ocak 1978

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

(30 Aralık 77 tarihli mektubumuzun uzantısıdır):⁵⁵ Birkaç şiir daha çıkardım. Altında yayın yerleri belirtilmemiş şiirler evvelce çevrilmiş de manüsstri halinde kalmış, tekrar gözden geçirdiğim veya yeni çevirdiğim şiirlerdir. Bunlardan uygun olanları kullan incelemende. Hepsini koymam zaten uzatır işi. Kullanmadıklarını ben zaman zaman Varlık'a veririm ya da kalır bende. (Bu iş, benim de yıllar sonra tekrar ve bir süre, çeviriye dönmeme neden oldu hoşlandım, sağol!) - Bu sırada Holthusen'in çevirisine başlamışım da yarida kalmış bir şiirine rasladım, eski ve atılmamış taslaklar içinde. Kâğıda Insel, s. 68" notunu koymuşum, ama bu antoloji (tam adı?) şimdi bende yok. Şairin iki kitabı var bende: "Hier in der Zeit, 1949" ve "Labyrinthischer Jahre, 1952", ama bu şiir o kitaplarda da yok. Şiirin turkish başlığı: "Hiçbir Zaman", ikinci mısradada "Hiçbir zaman bizim değil bu gövde". Tamamını çevirmek isterdim (simdi olmasa da ilerisi için). Bir yerde raslarsan şiirin kendisine, lütfen bir kopyasını bana gönder!

Bir tarihte Can Alkor (Nietzsche'den *Ecce Homo* çevirisiyle TDK 1970 Çeviri Ödülü'nü kazanmış genç), Rilke'nin *Duino Elejileri*'ni (10 Ağıt) çevirmiştir, onlardan da bir iki örnek seçip göndereyim mi? - Nelly Sachs'tan gerçi senin çevirilerin var, Sedat Umran'dan da bir örnek ister misin?

30 Aralık mektubumdaki önerimi düşündün mü? İnceleme ni hikâye-roman-oyun geniş tutup bir "Çağdaş Alman Edebiyatı Antolojisi" önerisini?

31 Aralık'ta Tahsin Sarac çıktı, başlayacak yayınlarınız için benden kitap istediler. (Radyo oyunu, şiir). "Sen hele ilk birkaç kitabı çıkar, kaç yıldır sürüncemedi bu iş!" dedim ve sana çağdaş Alman Edebiyatı Antolojisi hazırlaman dileğinde bulunduğumu söyledi. "Ne diye Derinliklarına versin, biz basarız!" dedi. Benim karşılığım da şu oldu: "Hele bu yaz bir İstanbul'a gelsin!"

Şimdi aklımda hep şu Münih'teki Balkan Derneği'ne gönderilmesi gereklili metin! *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nün son sayfasını ancak dün Varlık'a teslim ettim. Bugün pazar, yarın son

provaları alıp endeksler bölümünde henüz boş sayfa numaralarını da ekleyip verdim mi, artık bu kitap kapanır.

Daldan dala atlayarak yazıyorum: İstanbul'da şehir içi mektuplar bir haftada geliyor, Almanya'dan da öyle! Bu posta yavaşlığı şaşırtıyor insani.

Demir Münih Konferansının almanca metnini gözden geçirdim, çok değişiklik yapmış, bazı yerlerini çıkarmışız. Çok karışık, içinden çıkamadım. Zaten sen orada yükümlenmiştin bu zahmeti, sözün vardı verilmiş. Aman Yüksel, bir gayret, verdikleri vade ocak sonuna kadar, sen mevcut dipnotlarıyla birlikte metni temize çekip oradan gönderiver Münih'e. (Postada ulaşım durumunu o yüzden yazdım yukarıya). Olduğu kadar. Genişletmeye kalksak iş büsbütün uzar.

Milliyet Sanat Dergisi'nin 9 Ocak 1978 sayısındaki Dünya Şiiri eki henüz Rus şiirinde ve 1893 doğumlu Mayakovski'de. Rus şiiri daha en az üç dört hafta sürer. Sonra sıraya Fransız Şiiri girer ve Alman Şiiri'ne tahminim, iki üç ay sonra sıra gelir.

- Senden hiç ses seda yok bu iş konusunda. Yalnız, on gün önce 25 Aralık tarihli bir kartını aldım, orada "50 sayfa göndereceği ni yazıyorum Akal'a!" Bu işi burada bir başkası yapamaz, Akal seni beklemek zorundadır, gönder diye yazmadı mı sana? Bekliyor ve acelesi yok şu halde!

Yolladığım şiirler (20 Ekim'den beri bu 5. parti) yetmiş buldu. İşine yarayacaklar çıktı sanırım. Ama sen bu işi geniş ve özel (Yani: Milliyet Sanat Dergisi ötesinde) bir geniş antoloji içinde düşün gene de!

- Şimdilik sana başka şiir yollamayacağım. Yazar, yol gösterirsen o başka; o zaman gene işe koyulurum.

İki rica: 1) Önceki mektuplarında ve bunda sorduklarımı bir bir cevap ver; istenenleri gönderebilmem için.

2) Şu on gün içinde de Münih'e yollanacak "druckfertig"⁵⁶ metni hazırlayıp doğrudan Münih'e gönderiver benim adıma. Her düzeltmen, her eklemen kabulümdür, söylemeye ne gerek! (Mektubunda bu beni çok ferahlatacak haberi de beklerim.) Sözlük de benden çıktıagina göre, çalışmama katkıları sürdürmek severek yapacağım bir iştir, yeter ki bir açıklama gelsin senden!

Hepinize evcek sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

16.3.1978

Sevgili Yüksel,

Bremen, 4.3.1978 tarihli kartını dün aldım. Eh, kismetse bir gün de birlikte gideriz Bremen'e. Sen gittin ya, ben de gitmiş kadar oldum.

Münih'e gönderdiğin konuşma, seni bir hayli sıkıntıya sokmuş olmalı. Hep düşündüm, ama ben yapamazdım bunu. Teşekkürler.

İlk 50 sayfayı Çağdaş Alman Şiiri'nden, aldım. Akal'dan ses seda yok. Dedimdi: Hemen isterler işi garantiye bağlamak için. Sonra da bekletirler. Her neyse, sen hazırladın ya, istediginde ben bu ilk partiyi teslim ederim kendisine. O zamana kadar senden de son kısım gelir. Akal eskiden sık sık yazı isterdi, sipariş verirdi bana. Almanya'dan döndüm döneli ses yok. Fakat ben çok memnunum.

Şimdilerde bir başka sipariş (ve rica) üzerinde çalışıyorum. Türk Dili dergisi, Çeviri edebiyatı özel sayısı için (haziran sayısı) nisan sonuna kadar genel bir tarihçe istedi benden.

Alman ve Balkan edebiyatlarını toparlayabilirim ya, diğer ulusları ne yapacağımı düşünüyor ve çok sıkılıyorum (Bu da geçer yâhû! = Mensch ärgere dich nicht!).

Mayısta sana yeni şiir kitabı göndereceğimi umuyorum. Oğuz Akkan istedi, hazırlayıp verdim. Ummak bekleyiş de olabilir.

Selâmlar, sevgiler cümleye.

B. Necatigil

Not: Senden Holthusen'in bir şiirini rica etmiştim, *Labyrinthische Jahre* kitabında ilk şıirmış, buldum, arama! Ama şimdi çeviremeyeceğim.

İstanbul, 1 Haziran 1978

Sevgili Yüksel,

(24 Nisan tarihli mektubuna cevaptır:) 10 gün kadar oldu, fazla bekleyemedim, bugün 100 sayfa müsveddeyi alıp gittim Akal'a. O da beni arayacamış. Bedrettin Cömert'in İtalyan Şiiri sona erince, sıraya Alman Şiirini koymaya karar verdi. Olduğu gibi basılması gereğini de hatırlattım. Arkası, dedi. O zaman'a kadar muhakkak gelir, dedim ve teslim ettim o ilk 100 sayfayı. Durumu şimdi sana yazıyorum. Olduğu kadar, son bölümünü de yolla az zamanda. Geçen yıl yaz tatili yapmışlardı, bu yıl tatil yokmuş söylediğine göre.

Bendeki Brecht çevirilerinin başlıklarını sana yazmıştım ben. Ama sende, senden bol bol çeviri olduğuna göre, artık bennimkiler gerçekten gereksiz. Avusturya şiirini sürdürmedim, çünkü o şiir çeviri havasını gene bir buldum, bir yitirdim, simdi soğumak gibi bir şey. Sonra bir sipariş roman çevirisine başladım, bütün yaz bu saplantıya mahkûmum.

İş mektubu bu kadar olur. Ki Akal özür bahane bulamasın, hemen gönder Alman şiirinin sonunu. Özlemler, selâmlar, sevgiler. Stuttgart caddelerine keza.

B. Necatigil

İstanbul, 4-5 Mart 1979

Sevgili Pazarkaya'lar

Ben şimdi, hemen şimdi yazmazsam, diyeceksiniz, demişsinizdir, ne oldu bu adama? Yok bir şey olduğu, bildiğiniz yerinde: Homurtuları, küskünlükleri, içine kapanıp kapanıp içinden çıkmalarıyla, eski yerinde. Peki nedir iki ay geçti, son mektubumuzu (27 Aralık 1978 tarihli) alalı neden sesi, soluğu çıkmaz. Neden şu ki: Bizim medar-ı maişet motorlarımızdan biri, bir sözlüğümüz vardır: İlk baskısı 71'e raslayan "*Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*". Neden sonra tükenmek üzere olduğu haber verildi, onu bu kez Tanzimat'tan alarak yeni baskıya hazırlamaya yumuldum, ve kötü bir âdetimdir. Bir şeye kapandım mı, bitirinceye kadar gözüm dünyayı görmez (Dünyaya başka zamanlarda da hep "yarım göz" baktığımı kim inkâr eder, kimin kârı?) - Sebep budur. Neden bu. Ama gene bu, o kararmalarda bazı dostları unuttuğum anlamına alınmamalı! "Az kişi yetiyor" diyen biri için sizler, o beş-altı neferin ilk hanelerinde bulunanlardansınız, Âyâ hoş zamanlardı 1972 yaz mevsimi, sizin yanınızda geçirdiğim o günler. Boyuna bu teraneyi tutturmuş oluşum, hemen her mektubumda o günlere dönüşüm, elbet bir temele dayanıyor. Hikmet burcunda biri artık numara yapamaz, yalan söylemez, içten konuşur. "Kâmildir o insan, ki yaşar hatırlalarla" demiş koca Yahya Kemal. Anıları da sınıfındıralım izninizle. Ya da söyle diyelim: Beni yaşatan tatlı anılardır. Acılarından da zevk alıyorum ya, can korkusu, daha çok tatlılara sığınıyorum. (Besinlerde durum aksi: Şekerlilerden çok, tuzlu bisküvileri her zaman yeğlemişimdir). Ve 1972 yazında Stuttgart benim için ..., neyse uzatmayayım, işte öyle.

İnanır mısın, benim yeni bir kitabım çıktı: *Bile/yazdı*. Nasıl bir kitap? Şiir değil, şiirimsi - düzyazı vb. Eve alıp geleli bugün (bugün 4 mart) nerdeyse iki hafta, açıp bakamadım bile. Bilesiniz kimseye postalamadım henüz, yollasaydım ilk göndereceklerimden biri siz olurdunuz. Ne zaman davranışım, belli değil. (Siz hiç böyle "alaturka" adam gördünüz mü?)

Biraz da âfâkiyat; Stuttgart'tan 27.12.1978 posta damgalı bir yılbaşı kutlama kartı almıştım (ev adresine hem de!), el yazısı-

la bir kart: M. Bayrak imzalı. O gün bugün bende bir meraktr (kart duvarda asılı hâlâ), bu M. bir tarihte hikâyelerini dinlediğimiz o çok yetenekli hanım midir, hani övgülerim yadırganmıştı İnci Hanım'ca? Eğer tahminim doğru ise, bağışlaşın sayın eşin, hatırlandığım için yıllar sonra Almanyalarda bir bayan hikâyeci tarafından, pek mutlu olacağım!

İki: Halûk Aker'in Almanyalardan yollamak lutfunda bulunduğu *Sürgün Hızı* kitabının (toplucu okuduğumda) bende bir yaştı birliği (= Einfühlungsgefühl) yaratmadığını, esefle belirtmek isterim (Nitekim o yüzden, içimden gelmedi, teşekkür mektubu yazmak şaire). Bu gencin Türk şiir tarihinden haberdar olmayışı fena. Hiç değilse Cumhuriyet'ten bu yanaki atılımları bilmesi beklenirdi. Şematik, kurgusal şiirler, yani "masabaşı" şiirleri. Gel de Rilke'yi hatırlama, şiir ne zaman yazılır, acılar anılar arasından bir şiirin ilk dizesi nasıl doğar? - Ayrıca, Türk Dilinde (Şubat 79) Bilgin Adalı'nın bir övgüsünü de okudum. Yaşlılarımızın, kuşaktaşlarımızın övgüleri çok kısa ömürlü oluyor, sonradan ne diyecekler, biz ona bakalım! Gençlere kapalı olduğumu kimse söyleyemez, ben şiir için yaşamım, yaşadım. Ansızın övdüğüm, övmemeyi bir ayıp gibi gördüğüm gençler vardır. Kışkanç, bilmezden gelici olamam şiirde. Çünkü bizimle bitmeyeceğini biliyorum bu zanaatin.

Siz bana bakmayın, ama benim gibi yapın! Bu, şu demek: Benim gibi, ansızın yazın bana, tarih önemli değil, sizden gelince. Zira dostluğumuz kadîmdir, ve siz (istemezdim), nemene bir adam olduğumu öğretiniz benim, sizden kaçırıramam kendimi (ki bu, zaman zaman size kızmamın da bir nedenidir: Ne diye bildiler beni!)

Yakında *Bile/yazdı* da elinize geçer (vakt erişince). Elbet baş dileğim kunt kale gibi dayanıklı, sağlam olmanızdır soğuklara, kışa ve hayata karşı.

Gözlerinizden operim. Evcek sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil
4/5 Mart 1979

İstanbul, 18 Temmuz 1979

Sevgili Pazarkaya'lar

2 temmuzda bir kartınızı aldım (daha önce mayıs sonlarına doğru bir mektup), Tahsin Saraç'la beni anmışsınız! Eh, ben gelenedimse de Saraç geldi, hiç değilse birlikte olduğunuz sürece hayalim sizinleydi, sevindim. Bir geçit töreninde gibi, oturdunuz masalarda, geçtiğiniz ve gittiğiniz sokak ve yerlerde sizi seyrettim, gönlümle katıldım da dirildim oralarda.

Temmuzu yarılıadık, bu ay benim için bir ay olagelmişti, ama artık kocadığımı şurdan anlıyorum ki, yorgun isteksiz mis-kince girdim bu yıl temmuza. Oysa geçen sene 180. sayfasına kadar geldiğim 525 sayfalık yeni bir Hamsun çevirisinin kalan kısmını da bu yaz bitirmem gerekiyor, ama geç kalkıyor, üşeniyor, çok yavaş ilerliyorum. Bir kesiklik, bir halsizlik ve daha çok şiir yazıyorum ve gündeme bekleyen işler, "ticarî" işler, verilmiş sözler. (Evimizin en "gönlümce" odasında söz verildi diye Andersen masallarını çevirdiğim hatırlana!)

Bile/yazdı üzerine iltifatlarına teşekkürler. O işi de isteksiz tuttum, yoksa hacim bakımından kitap iki, üç forma daha büyürdü. Bazı gözümden düşüyor her şey. Bir boşluk, bir çöl duygusunu önleyemiyorum.

(.....)

"*Türkische moderne Lyrik*"in ikinci baskı olasılığına da sevindim, şu var ki elim gitmedi, değmedi bazı önerilerde bulunuya, sorumluluk gibi düşündüm, artık geldiğinizde birlikte konuşuruz.

Biz ağustos sonuna kadar Parkköy'deyiz, (kedi dahil). Ben veya Huriye haftada bir İstanbul'a iniyor, ertesi gündönüyoruz. Selma ekimde kismetse anne oluyor. Ayşe'ye söz kestik, onlar büyüdüler, karı koca bizimse yeryüzünde "mesaha-i sathiye-miz" gitgide küçülüyor. Sizden "maddî" isteklerimiz ne olsun? Birlikte "iste ancak bir yerde birazcık oturmak/ve ayrılmak çıkışınca - yollar - dünya" olursa bunun "manevi değeri" daha büyük. Ama "maddesel talebi" de "boyun borcunuz" diye abartı-yorsun madem, bir şey isteriz: Bir adet "Tipp-Ex Quisit (Korrekturstift) isterim. Kalem biçiminde ve sıvı olduğu için çok kullan-

nişli. Etiketi hâlâ durur. "Haufler am Markt"tan iki tane almıştim, bunca zaman (kaç yıl) kullandım, ikincisini daha yeni açtım. Kâğıdım, zarfım var, size yıllarca mektup yazabilirim, o kadar çok. Ve hepsi bu, sevgili Pazarkaya'lar! Geleceğiniz tarihi kesin bilirsek birimiz İstanbul'da olabiliriz (veya ikimiz).

Selâm trafigi içinde "Ya nasip!" diyor, işi gibi söndürüyorum.

B. Necatigil

18.7.1979

İstanbul, 24.9.1979

Sevgili Yüksel Pazarkaya,

23 eylül pazar akşamı Parkköy'den Huriye ile Beşiktaş'a geldiğimizde senin 18 eylül tarihli mektubunla karşılaştım. Bugün pazartesi, ben 1 ekim pazartesiye kadar bir hafta daha kalmak üzere, tek başıma gene Parkköy'e gidiyorum. Schwärmer'in⁵⁷ türkçesini baştan sona bir kez daha gözden geçirmek ve mümkünse haftalık bir arkası yarın radyo oyunu taslağı yapmak için. Hem oranın en güzel günleri benim için şimdî.

Almanya'ya, Frankfurt Kitap Fuarı'na gelmem işini bütün gece düşündüm. Senin ve Heilbronn'daki Türk Kitabevi sahibi sayın Ünal Uncu'nun gösterdiğiniz ilgi ve kolaylıklara candan teşekkür ederim, fakat gelemeyeceğimi kesinlikle anladım: İçimde beni güçlendirecek bir "onay sesi" bulamadım çünkü. Bacağımındaki filibit geçiyor geçti derken şimdî de geceleri sol yanında bir hırıltı başlatı. Bronşit midir nedir, şu sırâ doktora görünmem uzun iş. Bugün Aksaray'dan bir öksürük şurubu alacağım, geçer mi geçmez mi beklerim bir hafta.

Yani gelemeyeceğim aziz dostum! Sizlere vereceğim külfetler, kendi yadırgamalarım, şunu bunu düşünmelerim, bu geliş-dönüşün sevincini yaşatmaz bana. Ankaralara gidip pasaport işini izlemeyi de hiç gözüm almıyor, ("Miskinlik gibi var mı?"⁵⁸ Günden güne artıyor.)

Hâsılı ölçüm biçtim ve esasen bilirim kendimi: Gelemeyeceğim!

Durumu anlayışla karşılayacağınızı eminim. Artık sizi kaşında burada bekleriz. Kıyı evinizin anahtarı Huriye'de.

Cümlémizden hepинize sevgiler, selamlar. Ben şimdî gene Parkköy'e uzlete gidiyorum. "Ve bırakır gideriz, gitmek kurtulmaksi."⁵⁹

B. Necatigil
24.9.1979

NOTLAR

- 1 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Rabbim Bir Gök Verdin ki Bizlere" şiirinden:
- Rabbim bir gök verdin ki bizlere
Anlamaz sadakatini düşünceler
Bunca yıl bizi memnun etti
Daha da eder
- (F. H. Dağlarca: *Çocuk ve Allah*, Cem Yayıncılık, 1966, s. 305)
- 2 Heinrich Heine'nin *Şarkılar Kitabı*. Adam Yayıncılık, 1982 (2. Basım).
- 3 Necatigil'in *Zebra* kitabındaki "Teyel" şiirinden.
- 4 "Prof. Brands'la birlikte gezi programınızı ve Almanya'da geçireceğiniz süre için yolculuk rotanızı kesin tarihleriyle bize bildirmenizi öneriyoruz."
- 5 Necatigil'in *Dar Çağ* kitabındaki "Atlas" şiirinden.
- 6 *Gedichte* (Şiirler). Yüksel Pazarkaya'nın Türkçe-Almanca karşılıklı 65 örnek de vererek Necatigil üzerine yayımladığı tanıtma kitabı: *Gedichte, ausgewählt, übersetzt und mit einem Einführungssessay von Yüksel Pazarkaya*, Edition Hattusa, Stuttgart, 1972.
- 7 Yunus Emre'nin bir dizesi.
- 8 Yüksel Pazarkaya'nın eşi.
- 9 Yahya Kemal'in "İträ" şiirinden.
- 10 Necatigil'in *Zebra* kitabındaki "KTL" şiirinden.
- 11 Necatigil'in *Çevre* kitabındaki "Ölü Utanıyor" şiirinden.
- 12 *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*.
- 13 Ahmet İnam.
- 14 Necatigil'in *Zebra* kitabındaki "Siper" şiirinden.
- 15 Bu dizelerin kime ait olduğu bulunamadı. Ancak Necatigil, *Beyler* kitabında yer alan "Uzatmak" şiirinde bu dizelere bir anıtsırmaya yapar:
- Yakasında bir sevda lekesi
Kalbimi temizliyorum.
Kopsa âvíze, düşse, kırılsa
Şişede benzin.
- 16 Necatigil'in *Zebra* kitabındaki "Yün" şiirinden.
- 17 Necatigil'in *Bile/Yazdı* kitabından (YKY, 1997, s. 16). (Kitapta virgül yok, iki satır halinde.)
- 18 Necatigil'in *İki Başına Yürümek* kitabındaki "Yatr" şiirinden.
- 19 Vertrau dich deinem Drogisten an: (Alm.) "Eczacına güven!" (Heinrich Böll: *Ve O Hiç Bir Şey Demedi*, Çev. Behçet Necatigil, Cem Yayıncılık, 1966, s. 147)
- 20 Necatigil'in *Divanç* kitabındaki "Açık" şiirinden.
- 21 Necatigil'in *En/Câm* kitabındaki "Küskün Yolcunun Türküsü" şiirinden.

- 22 Necatigil'in *Eski Toprak* kitabındaki "Besinler" şiirinden.
- 23 Nedim'in bir dizesinden.
- 24 Necatigil'in *Kapalı Çarşı* kitabındaki "At Var Meydan Bulunmuş" şiirinden.
- 25 Necatigil'in *İki Başına Yürümek* kitabındaki "Çoğul" şiirinden.
- 26 Necatigil'in *Kareler Aklar* kitabındaki "Üstün Esre" şiirinden.
- 27 Cahit Külebi'nin *Yeşeren Otlar* kitabındaki "Tokat'a Doğru" şiirinden:
 Orda, derenin içinde
 İki üç çırılıçplak
 Alçacık damı düşündükçe
 Gözlerim yaşarıyor, dön geri bak
 (C. Külebi: *Sıkıntı ve Umut* [Toplu Şirler], Cem Yayınları, 1977, s. 149)
- 28 Rauf Mutluay.
- 29 Necatigil'in *Divançe* kitabındaki "İndirgemek" şiirinden.
- 30 Necatigil'in *Divançe* kitabındaki "İndirgemek" şiirinden.
- 31 Necatigil'in *Eski Toprak* kitabındaki "Besinler" şiirinden.
- 32 Necatigil'in *Eski Toprak* kitabındaki "Gece Vakti Bir Sokağı Düşünmek" şiirinden.
- 33 Die Rache der Schlangen: *Yılanların Öcü*. Fakir Baykurt'un romanının Almanca çevirisi.
- 34 Necatigil'in *Yaz Dönemi* kitabındaki "Abdal" şiirinden.
- 35 Necatigil'in *Zebra* kitabındaki "Teyel" şiirinden.
- 36 Necatigil'in *Kareler Aklar* kitabındaki "Horasan" şiirinden.
- 37 Orhan Asena.
- 38 Y. Pazarkaya'nın çocuk kitabı.
- 39 Y. Pazarkaya'nın şiir kitabı.
- 40 Batı Almanya'da ünlü bir yayinevi.
- 41 "Özellikle *Zebra*'daki şiirleri olgun ve *grandios* buldum. Bunları aynen Almancaya çevirebilmek için gerekli şairâne yeteneğe sahip değilim. Ama Annemarie Schimmel'de var bu yetenek. Bu şiirleri Annemarie Schimmel Almancaya çevirmeliydi. O, burada bu sırada. Ve ben kendisini gördüğümde bu meseleyi konuşmak istiyorum."
- 42 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın "Kızınlırmak Kiyıları" şiirinden:
 Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna
 Uyandırmazsan
 Uyanacak değil
 (F. H. Dağlarca: *Toprak Ana*, Varlık Yayınları, 1950, s. 95)
- 43 Necatigil'in *Divançe* kitabındaki "Korku" şiirinden.
- 44 Necatigil'in *İki Başına Yürümek* kitabındaki "Bağ" şiirinden.
- 45 Y. Pazarkaya'nın sahne oyunu.
- 46 Necatigil'in *En/Câm* kitabındaki "Kunduz" şiirinden.
- 47 Necatigil'in *Yaz Dönemi* kitabındaki "Çıkma" şiirinden.
- 48 O yıllarda Batı Almanya'da Türk dışişleri görevlisi.

- 49 Necatigil'in *Bile/Yazdı* (YKY, 1997, s. 17) kitabından. (Kitapta: "Geliriz de kendimize gelmemiz uzun süreler.")
- 50 Für einsame Stunden: (Alm.) "Yalnız saatler için".
- 51 Necatigil'in *Divançe* kitabındaki "Açık" şiirinden.
- 52 Necati Tosuner.
- 53 Batı Almanya'da ünlü bir yayınevi.
- 54 Sadık Hidayet'in romanı: *Kör Baykuş*, Çeviren: Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, 1977.
- 55 Necatigil'in sözünü ettiği mektup, bir iş mektubudur. Bu yüzden kitabı alınmadı.
- 56 Druckfertig: (Alm.) "Basıma hazır".
- 57 Necatigil'in Knut Hamsun'dan yaptığı son çeviri: *Uçarlı*. (Bu roman, ölümünden sonra yayımlanmıştır: Arma Yayınları, 1990)
- 58 Necatigil'in *Evler* kitabındaki "Ölü Çizgi" şiirinden.
- 59 Necatigil'in *Yaz Dönemi* kitabındaki "Hangi Kaç?" şiirinden.

VE ÖTEKİLER...

Muhterem dostum, kıymetli ağabeyim Fahrî Iz,
Huzuruna utançla çıkıyorum, kusur ve ihmali, bunca zaman
mandır kendimden ses vermeyişimin ayıbını müdrik ve muterifim.
Ama huyum, suyum zatinca malûmdur. Kapalı Çarşı müteşairinin,
ömrünün edvar-ı kesîresini kapalı ve kayiplara ka-
rışmış geçirdiğini birçok tecrübeberden sonra biliyorsun ve beni
affedecesin. Şanından bunu beklerim. Hele 29.10.46 tarihini ta-
şıyan bir kartpostalının daima gözüm önünde bulunduğu,
buna rağmen hiçbir şey yazmadığımı düşününce bu garip ha-
lime ben de mâna veremiyorum. Şu deni dünyanın deni günle-
ri içinde en çok hatırladığım, muhabbet ve minnetle yad ettiğim
şahıslardan sen ağabeyimin cenah-ı affı, benim üzerinde de bir
zill-i mesut yayarsa ne mutlu. İstanbul'a geldin, gittin, görüşe-
medik. Kalbimin beraberliğini kâfi buldum. Sen ağabeyim de bu
hakîr kardeşini vakit hatırlıyorsa ne mutlu. Gerçi bu uzun
müddet zarfında hiç mektup yazmadım, ama birkaç kitap gönderdim,
almış olduğunu ümidiyorum. O gün bu gün çok şey-
ler oldu. Mecmular çıktı, mecmular battı. Kitaplar çıktı. Birçok
şairler doğdu veya birçok şairler, yaşayan birer ölü oldular. Ben
daha sağlam. Şiirler yazdım. Beğenenler takdir ettiler, beğenme-
yenler kötülediler. Partizan mecmular hariç, öbürleri şiirlerimi
tercihan bastılar. Velhasıl biz de şairlikte teselli aradık ve dene-
bilir ki bulduk, buluyoruz. Kapalı Çarşı'dan sonra neşrettiğim
şîirleri sana göndersem biraz daha açıldığımı sen de teslim eder-
sin. Fazla param olsa, küçük, müşük ikinci mecmua-i eş'arımı da
çıkarırdım, bekliyorum. Bu arada Eichendorff'un (Aus dem Ta-
ugenichts und andere Novellen)¹ 260 sayfalık bir kitap halinde
Millî Eğitim Bakanlığı Alman Klâsikleri serisinde çıktı. Şahsen
beğenmediğim bir eser olmadığı için sana göndermedim. Şimdi
bir Almanca Lektörüyle birlikte Rilke'nin Maltenin Notları
adlı mensur eserini tercüme etmiş bulunuyoruz. Beray-ı tetkik
Tercüme bürosuna yolladık. Neşredilirse maaliftihar ve güven-
le sen ağabeyime gönderirim.

Muhterem dostum, belki hayret edersin ama bir haber ver-
meliyim. Tekrardan Üniversiteye devama başladım. Hayır, dok-

tora için değil. Liseyi yeni bitirmiş bir öğrenci gibi. Germanistik ikinci semestr talebesiyim. Lisede dersim olmadığı günler gi-diyyorum. Bitirirsem ne âlâ, bitiremezsem Almancam ilerlemiş olur diye düşünüyorum. Küçükken müsait şartlar dahilinde yetişmemiş oluşumu böylece telafiye çalışıyorum ama bunun biraz da boşuna gayret olduğunu biliyorum. Yeni edebiyata ait isteyeceğin bir kitap olursa göndermeye her an hazırlım. Bunu evvelce de yazmıştım, fakat hiçbir şey yapıp istemediğin için tek rara lüzum görüyorum. Bu mektubumla kendimi affettirdiğimi zanneder, ayrıca bugünkü postayla iki hikâye ve bir şiir kitabı da gönderdiğim bildiririm.

En samimi saygı ve sevgilerimin kabulu recasıyla

Eski

- 1) Akbal, Önce Ekmekler Bozuldu.
- 2) S. Kocagöz, SIGINAK
- 3) S. Birsel, DÜNYA İŞLERİ

İstanbul, 21.XI.1951

Bay
Muammer Yüzbaşıoğlu
Yüksek okullar talebe pansiyonu
Beyazıt-Şehir

Kardeşim,

Şiirlerinizi ekliyerek yolladığınız 9.XI.1951 günü mektubunuza cevap almakтан ümidiñizi kestiniz belki, bu takdirde bu satırlar sizin için bir sürpriz olacaktır.

Şiirleriniz hakkında düşüncelerimi soruyorsunuz. Şiirlerimiz hakkında yabancı yargıların bizi; tabiatımızın, meyillerimizin, inançlarımızın gösterdiği veya bedbin bir görüşe sürükledeği yoldan ayıracına pek inanmıyorum ben. Birisi şiirimize kötü demiştir; bu böyle diye kendimizi verdığımızı, bizden gizli veya aşıkâr bazı şeyler koparmış olduğunu bildiğimiz bu şiir karşısında derhal tavır mı değiştirmeliyiz? Şiirlerimiz her şeyden önce kendimiz için. Şiir ortada olandan hiçbir şey eksilmeden bölünür bölünebildiği kadar. Yok, talibi çıkmadı mı bizimdir fakirliği veya zenginliği büyülüğünde.

Yazdıklarınızda bu işe daha önce emeği geçmiş bir hazırlıklının yer yer ustalıklarını, söyleş ve rahatlıklarını gördüm; vakit vakit acemiliklere de rastladım. Birinciler meselâ hangi şiirde, ikinciler hangi mîsrada? Bu noktaları cevaplandırmayı lüzumsuz buluyorum. Bu bir değer yargısıdır, ben öyle derim de başkası böyle der. Bugün en usta şairin bile her şiir, bu bakımada farklı kararlara nail veya mahkûm olur. Her şeyi siz kendiniz keşfedeceksiniz. Öyle sanıyorum ki Orhan Veli'yi çok seviyorsunuz; şaire onunla başlamak lehinize bir nottur; ama şu yahut bu, herhangi bir şairde kalmamalısınız. Kendimizi bulmamızın kapısına farklı farklı basamaklara basarak çıkarılır, fakat bu basamaklarda ilerde işimize yarayacak neler olduğunu görmek şart! Hiçbir şairi devamlı olarak sevebileceğimize de inanmıyorum. Bilinen şey: Muhabbetlerimiz zamanlarımıza bağlı. Hava bizi bir gün, önceden yerdigimiz, kötüledigimiz bir şairin âleminde hayranlığa da götürebilir.

Kırık misraları ben şimdi sevmiyorum. Şiirlerinizi bu şekilde tertiplemekten siz hoşlanıyorsunuz. Bana yukarıda Orhan Veli'den söz açmak vesilesini de bu tarzda kullanışınız verdi. Bu yolda devam ederseniz ne gibi bir netice alacağınızıkestiremem. Beylik sözler etmek istemiyorum, yani şöyle yazabilirim: "Şiirleriniz ilersi için umut vericidir, yolunuz açık olsun, vesaire." Bu gibi lâfların ne dereceye kadar kesin, dolu olduklarını yazmaya hacet var mı? Ben sizde bir şair edası buldum, bu benim için kâfi; sezişimin tahlilini yapmaya girişmek, sebeplerini aramak olsa da olur, olmasa da!

Yolladığınız şiirlerin Varlık'ta neşrine tavassutumu istiyorsunuz. Tavsiye eder, taraftarlığını söyleşim (Madem ki istiyorsunuz). Fakat dergi sahibi, benim kanaatime iştirak etmezse veya sizin arzu ettiğiniz derecede etmezse bu takdirde bana gücenmeyeiniz.

Selâm ve sevgilerimle

B. Necatigil

Beşiktaş, 14.3.1958

Sayın Prof.
Traugott Fuchs
Robert Kolej
Bebek-Şehir

Muhterem Hocam,

Bay Sedat Öcal şiirlerini gönderdi, bu imzanın eskiden tanıdığım Sedat Umran olduğunu öğrenince çok şaşırdım. Mektubunuzda bu noktayı belirtmiş olsaydınız kendisine müracaat şeklim daha başka türlü olurdu. Neyse!

Şiirlerini tekrar tekrar okudum, fakat ne yazık ki bir "yenilik" göremedim. Türk şiiri, Sedat Umran'ın form-muhteva-üslûp bakımlarından hâlâ ısrar ettiği merhaleyi çoktanasti. Şairin sanat dünyasını oldukça geriden takibetmesi, zevklerin değişmiş olması; bu şiirlerin sayıları zaten az sanat dergilerimizin iyileştirinde neşredilmesini şimdilik mümkün kılmaz. Şahsi kanaatim bu merkezdedir.

Uzunca bir mektup yazarak şiirlerinde benim yadırgadığım noktaları belirttim, tenkitlerimi iyi niyetle karşılamasını ummak isterdim, çünkü onun iyi bir şair olabilmek için gerekli meziyetlerden çoğuna sahip olduğunu biliyorum.

Bu vesile ile hürmetlerimin kabulünü rica ederim efendim.

B. Necatigil

Beşiktaş, 14 Mart 1958

Sayın,
Sedat Öcal
Menekşe Sokağı 3
Beyoğlu

Kardeşim,

Profesör Fuchs'tan aldığım ilk mektup çok önemli bir noktayı karanlıkta bıraktığı için beni müşkül duruma düşürdü. Sayın hocamız o mektubunda bana yaygın adınızı bildirmiş olsaydı size sanat dünyasında henüz görünmemiş bir genç şaire yazılacak o mektubu yazamazdım. Çünkü ben Sedat Umran'ı çok eskiden tanırırm, daha Yedigün dergisindeki şiirlerinden tanırırm; 1947 de çıkışmış "Yedigün Şairleri" antolojisindeki şiirlerini bilirim, "Meşaleler"² kitabını, Hisar dergisindeki şiirlerini okudum.

Halbuki hocamızın mektubunda Sedat Umran ve mazisinden hiç bahsedilmemiş olduğu için sizi "yeni" bir şair sanmıştım. Bu durumda, mektubunuzdaki "meşhur şair" hitabını şimdii sizinle bölüşebiliriz: Siz de, eğer şöhret buysa, benim kadar meşhursunuz, sizi biliyorum.

Vaziyet böyle olunca benden, şiirlerinizi değerlendirmek diye bir şey beklenemez. Biz, siz ve ben, şiir yazan iki kişiyiz. Anlayışımız, zevklerimiz, tutumumuz, önem verdiğiimiz hususlar başka başkadir; bunlar ortaya elbet bazı beğenmeyişler çıkarır. Önce bunu haber vermem gerekir.

Şiirlerinizde kuvvetli bir duyarlılık var. Duyarlılık, şiir en çığ bir realizme bile yönelse, her zaman makbul ve müteber olacaktır. Yalnız bütün mesele, bunu yeni biçimlerde verebilmek! Sizdeki biçimin, formun yeni olduğu söylenenemez, siz Ahmet Haşim'den miras bir şekli devam ettiriyorsunuz. 1940-45 yılları şiirlerinde bu forma sadık kalanlar olmuştu, ama artık tamamen bırakıldı.

Kafiyeye taassup derecesinde bağlılığınızın sizi birtakım -herhalde önleyemediğiniz- zorlamalara götürdüğünü sanıyorum. Kafiyede bu ısrar, dilinizi yeni olabilmekten de mahrum

ediyor. Değil şiirin, nesrin dahi çoktan bıraktığı yabancı kelime-leri çekinmeden kullanabiliyorsunuz; bir başka şair bu cesareti aslâ gösteremez. En yeni, en denenmemiş muhtevâlı şiirlerin sîrf kelimeler yüzünden mahvolabileceğini hatırlatmama müsaade ediniz.

Ben, bazı şairlerin bazı kelime ve kavramları son imkânlarıyla tüketmiş olabileceklerini düşünenlerdenim. Şeyh Galip de: "Ben açtım o genci, ben tükettim" diyerek Divan şîirinde artık varılabilecek son başarırlara kendisinin eriştigi hatırlatmıştı. Onun gibi, meselâ ruh, vuzu, işıkların raksi, hulya, his.. daha da pek çok kelimenin peşindeki imajların sîrf bu kelimeler yüzünden bir daha dirilebileceğini sanmıyorum. Bunların çoğunu Yahya Kemal eskitti: Eprimiş, lime lime kumaşlarından yeni kostümler yapılabılır mı?

Gittikçe daha da arınan Türkçeye şîirlerinizde raslanmıyor. Yeni şîirlerdeki bu yeni dil endişesine eserinizde hiç raslamayı-şım, beni cidden hayal kırıklığına uğrattı.

Bu kanaatlerimi not ederken şîirlerin altındaki tarihlerle ba-kiyorum. Meselâ "Hata" şîiri 1957 tarihini taşıdığı halde 1950 ta-rihli herhangi bir başka şîirde görülebilecek bu kabil ihmallerle dolu. Şîirlerimizin zamana dayanabilmesi için çok uyanık olma-mız gerektigine bu şîiri bir delil diye gösterebilirim.

Kitabınızın üzerine yazılmış tenkitlerin "tenvir" iyle 1949 dan sonraki şîirlerinizde "resimden ve süsten" uzak kaldığınızı söylü-yorsunuz. Bu fikrinize de katılamayacağım. Sizde en büyük ku-sur, resim ve süs tutkusudur. Bir şîirin bir ya da iki yerinde böyle bir şey yapılabilir, ama siz bunda öyle aşırı gidiyorsunuz ki hemen her misra bir benzettmeler, istiareler, alegoriler sahnesi oluyor, neti-cede bunca ağırlığın altında eziliyor şîir. Ben, şîirin fazla yüke gel-meyecek kadar narin, nahif olduğunu sanıyorum.

Şîirlerinizi birkaç kere okudum. Her seferinde, işaretlediğim pürüzler beni bu şîirleri sevebilmekten alkoymadı. Hemen hepsi-ni anladığımı sanıyorum; ama hayran olduğumu, hattâ sevdiği-mi söyleyemem. Başlarken temas ettiğim gibi, bu iş en sonunda zevke dayanır, bir anlayış meselesidir. Bundan ötürü birbirimizi yermemiz, kınamamız, cahillikle suçlandırmamız doğru olmaz.

Benden samimî kanaatlerimi istediniz; riyaya kaçamak'a

sapmadan yazdım. Yanıldığınızda dar görüşlüüğümü veriniz,sizi kırıldığınızda özür dilerim.

Sanat dünyasının bilinen bir şairi olduğunuz için bu şiirlerden istediklerinizi yayınlatmak elinizdedir. Şu veya bu dergiye tavsiye etmeyi şahsına karşı saygısızlık sayarım. Çıkmakta olan dergileri şüphesiz en az benim kadar takibetmektesinizdir, hangi dergiyi tercih edeceğiniz sizin bileceğiniz iş.

Cevapta bir hayli geciktigim için tekrar tekrar affınızı dilerim. Görürseniz sayın hocamıza hürmetlerimi söyleyiniz.

Saygı ve selâmlarımla

Behçet Necatigil

Beşiktaş, 12.11.1959

Bay Yüksel Önem
Hukuk Fakültesi, 4. sümestr
İstanbul

Mektubunuza alalı üç hafta kadar oluyor, hemen cevap yazmak isterdim, şimdi yazıyorum.

Mektubunuz güzel, şiiriniz kötü! Mektubun güzelliği kendinizi bir takım söz oyunlarıyla savunmaktan, hoşa giden şeyler yazmanızdan doğuyor. Evet, hepsi doğru. İki kere iki dört edermiş, malûm! Etmese daha iyi olurmuş, evet, belki! Ama dört ediyor diye de dertlenecek değiliz ya! Kışın kar yağar, bazan da yağmaz. Yağmıyabilir ne yapalım, doğa.

Ounun gibi: Şirlerimiz içimizde birikmiş buharlardır da raslamayıpabilir soğuk hava bölgelerine; su olup, kar olup, dolu olup düşemiyebilir topraklara; ama biz -ancak biz- biliriz dolu ve yüklü olduğumuzu. Belki vakti gelmemiştir, eşref saat uzaktır henüz ve beklemek gereklidir.

Yaşın bir önemi olduğunu sanmıyorum, yirmi üçündesiniz, ne çıkar? İnsan yıllar yılı sabırsızlanır, çabalar, yazamaz da sonra birden yazar gür ırmaklar gibi; bu da mümkün.

Belki hazırlığınız tamam, belki çok okudunuz, ama şiirin biraz da Tanrı bağışı olduğunu kabul etmek gereklidir. Siz henüz şiir değil, nesir yazıyorsunuz. Kötü nesir lâfi uzatır, kötü şiirde ise bu uzatış daha da sıritır, göze batar. Beş altı başarısız misra böyle ardarda geldi mi daha ne beklenir o şirinden? Hele bugün şiir yazmak büsbütün zorlaştı, şiirin seviyesi kadar, onunla orantılı, okuyucunun da seviyesi yükseldi, artık kolay kolay şiir beğenmeyorsunuz.

Şirleriniz doldurma misralarla dolu. Misralarda misra yapısı, istif yok; düz, sönükk; seslenmiyor; için için duyulması gerekliliğinden, ürpertiden, uzun süreler taşınmış kahır veya sevinçlerden, birikmişliklerden yoksun. Kelimeler sıralanıyor, kimi kelimeler tekrarlanıyor: Ama solgun, ama sönükk, ama ölü!

Bir şiir ilk okuyuşta bizi biraz olsun etkileyemez, bizi biraz olsun sevindiremez, şaşırtamazsa o şiirden ümit kesmelidir.

4 sayfalık, 5 bölüm halindeki şiirinizin bende bırakıldığı izlenimler bunlar oldu. Yolunuzda başarılar dilerim.

Behçet Necatigil

İstanbul, 31 Ocak 1963

Sevgili Erdal,³

15 Aralık 1962 gecesi Ankara radyosunda düzenlediği özel programla âcizi şâd ve âbâd eyledin. Onun da bir iki satır cıkla bir kuru teşekkür olsun iletmesi gerekmez miydi? Bu sömestr tatilinde oraya gelmeyi, şükranını söyle daha iyi eda etmeyi düşünüyordu; olmadı. Biz bunun utancını, iyilikbilmezliğini, nankörlüğünü kendisine bırakalım da yeni işlere gelelim, Erdal:

9 Ocak'taydı, Edebiyatçılar Birliği'nin sergisinin açılışında Özyalçiner'le⁴ Hızlan'dan öğrenmiştim: Tercüme, telif radyo oyunları olursa Ankara'da oynanmasında yardımın dokunacağını.-- Şiirde zaman zaman boşluk duygusuna kapılan bir adam ne yapar? Başka avuntular arar kendisine. Çevriler yapıyoruz bu yüzden. Şimdi de Alman radyo oyunlarına merak sarık. Ben dört oyun çevirdim, Kâmurân Şipal de şimdilik iki. Adları da şunlar:

1) Wolfgang Hildesheimer: Bay Walser'in Kargaları (çev.: B. Necatigil)

2) Günter Eich: Küveyt'e Gitme! (çev.: B. Necatigil)

3) Ingeborg Bachmann: Manhattan'ın İyi Tanrısı (çev.: Kâmurân Şipal)

4) Heinrich Böll: Dr. Borsig'lerde İkindi Çayı (çev.: Kâmurân Şipal)

5) Ilse Aichinger: Düğmeler (çev.: Behçet Necatigil)

6) Wolfgang Weyrauch: Japon Balıkçıları (çev.: B. Necatigil)

Benim çevirdiklerim, ücer nüsha, daktilo edilmiş hazır, Kâmurân'ıkkiler bitmiş, daktilyoya çekilecek durumda. (Ben, birinci oyunu burada Baki Süha'ya bırakmıştım, epey oldu, 10 Ocak'ta. Ne zaman oynanır, bilmiyorum)

Şimdi bunlardan bir ikisini sana yollasam Söz ve Temsil Yapınları inceleme kuruluna havale eder misin, oynanırlar mı dersin? Bu, bir! İkincisi: Senin için belki daha zahmetli bir iş. Bana "doğrudan doğruya radyo oyunu olarak" yazılmış da Ankara'da oynanmış Alman piyeslerinin neler olduğunu bildirebilir misin? Yani küçük bir liste. Belki birkaç tane çıkar. Çevireceğimiz rad-

yo oyunlarını bizde (Ankara ve İstanbulda) oynanmışlar dışından seçmek istiyoruz da.

Hoca bu işlerle neye mi uğraşıyor? Merak! Hem belli olmaz, Erdal, belki oncağız da âcizane denemeler yapmıya kalkar. Bir iki tane yazdı hattâ. Bir ufk tanesini 1 şubat Varlık'ında göreceksin. Kisadan başladı, uzunlara da geçer bakarsın. Çabalamak ondan, değerlendirmek sizden.

Mektubunu beklerim. Çeviriler için müsbet bir cevap ve rırsen piyesin biri üç gün sonra elinde. Listeyi de ihmäl etme. Bu da benim angaryam. Muazzez Menemencioğlu'na, Turgay Gönenç'e yerden göge selâmlar, sevgiler. Gözlerinden öperim.

İstanbul, 6 Temmuz 1964

Kardeşim Cöntürk,⁵

Birden şaşırdım yeni incelemenin alınca. Dönem'de haber vermişsin, ama bu kadar çabuk çıkacağını ummuyordum. Büyüklük bir heyecanla okudum. Gerçek çizgilerimle, neysem o, kendimi bulduğumu itiraf ederim. Sağ olasın! Yanlışın yok. Eksiğin: *Kapalı Çarşı'ya* hiç değinmemen (Eksikse!). Bunca zahmetinden sonra bir de istediğim kadar kitap yolliyabileceğini yazıyorsun, beni büsbütün utandırmak ister gibi. Bana bu kadar geniş hak tanımın, bu derece yakınlık, duygulanmamı katlanamiyacağım çizgilere çıkarıyor. O kadar masrafa da girmişsin ki, bizim ödemiz, zamanla bu paranın birazını çıkarmak konusunda sana destek olmak. Utancım ancak bu yoldan azalabilir.

Mektubuna, kitaplara hemen cevap vermedim. Asım Bezirci'nin Cumartesi günü (4 temmuz) evlenmesini bekledim. Törenden önce onunla bir yol konuşur, sana ondan sonra yazarım diye düşünmüştüm, ama o telâş sırasında gerçekleşemedi bu niyetim. Neyse, işte Bezirci de dünya evine girdi, sevinçliydi çok. Hep öyle mutlu olmasını dileriz.

İstanbul'a gelirse görüşelim muhakkak. Beklerim. Tekrar tekrar teşekkürler, sevgiler, selâmlar dostum!

Behçet Necatigil

İstanbul, 20 Temmuz 1964

Sevgili Sander,⁶

Yeni mektubunu aldım. Ay ismini hazırlan yazmışsun. Bu türlü dalgınlıkların en kötüsü bende: Bazen seneyi eksik yazdığını oluyor, bir kere 64 yerine 46 yazdım. Akıp giden zamana karşı bilinçaltı, biçare bir direnme mi dersin?

Değişik çevrelerde hızlı, tempolu bir yaşama içinde, dileğince yazamayışını boşluk diye nitelemen doğru olmasa gerek. Döluysun. Doğrudur: Yazmak; durukluğu, oturmuşluğu, issızlığı bekler çokluk. Yazmak; bitemiyelik bezginliğinin hem kabulüdür, hem de ona karşı isyan. Sürüp gitmelere estetik bir protesto. Hareket halinde kişinin bir süre yazamayışi pek tabii bir şey. Değirmencinin değirmen gürültüsünü bir yerde duymaz oluşu gibi, hayatının hızı içinde kendi dengeni, tutarlığını ergeç bulacağına eminim. Sanat tapınağındaki ateşi söndürmeyecek kadar imanlı olduğuna eminim.

Bildigin çatı altı odamın çölünde, güneşin başına yapıştırılmış, terlere batık, bostanımın eski dolabını gacır gucur çevirmekteyim ben. Bakanlıkta kurulmuş bir komisyona üye olarak çağrımla sonucu, üç günlüğüne gittiğim Ankara'dan dün döndüm ve yine yorgun argın masacığımı çöktüm. Ne yapıyorum? Bazen istedigim, bazen içерledigim şeyler. Ama hepsi güzel şeyler. Güzelliği: Unutturmasında. Yazmalara yatırmak vakti; hattâ isterse büyük bir hesabın dökümlerini, rakamlarını bir yerden başka yere geçirmek gibi, beni kalemlere mürekkeplere daktilo makinelere bağlayan bu şeyler de olmasaydı ne ederdim? Evrenin büyük oyununda herkese roller dağıtılrken payına harf aktarıcılık düştü. Dam aktarır gibi. Kimi taş kırcı, kimi mektup dağıtıcı, kimi masal anlatıcı ise nasıl.

Artık bütün yazıları yazılıara gömmekten öyle biktim ki bu sonuncu olsa diyorum. Hiç tatil yaptığım yok. Bilirsin. Hele şimdî evi değiştirmek niyetindeyiz. Dar gururu besliyor, ama için için kemiriyor, oyuyor insanı. Şöyle rahatça bir yere çıkabilirsek azaltacağım har har çalışmaları. Kalemimizle ne kadar ek para kazansak boşuna. Kitaplara yatıyor ek kazancımızın hemen hepsi. Ve kitaplar sayıları çoğaldıkça daha korkunç, insafsız olu-

yorlar. Hesap soran, sigaya çeken engizisyon yargıçları gibi zalim. Evet, yeni bir eve çıkabilmek için bu yaz da çalışacağım boyuna. Gelecek yaz kim bilir, (burada gülümsemek, içimi çekmek) bakarsın, kalkar misafirliğe gelirim size.

İstediğin iki kitabı gönderiyyorum. Edebiyatçılar Birliği 1964 Yıllığı'nda hayal kırıklığına uğrayacaksın. Kötü bir derleme. Boş. Bizler toplum dışı, dernek dışı kimseleriz. Birleşmemiz, birlik kurmamız çok zor. Hepimiz tek başımıza bir varlık olmak istiyoruz. Ama belki daha iyi böyle olması.

Yeni dergiler arasında İzmir'de gençlerin çıkardığı Evrim dergisini beğeniyorum. Bu mektubum yanı sıra, ücretini de göndererek, seni iki yıllık abone yazmalarını rica eden bir mektup yolluyorum. Çıkmış bütün sayılarla birlikte. Dergiyi beğenirsen arasıra onlara da şiir yolla.

Kitap, dergi isteklerini yaz. Ben de sana yazarıym. Neden yazmiyayım? İşte bugünkü bir tane yazıyorum. Ama muhakkak bul ve gönder. (Çok pahalı da olsa. Bunu yazarken gülüyorum, çünkü bu notun seni gücendirebileceğini düşünüyor ve gülüyorum, bir Schadenfreude⁷ duygusu içinde).

Evvelce de yazmışdım. Radyo oyunları çevirmek, yazmak sevdasına düştüm. Alman radyo oyunları çekiyor beni. Yedi tane çevirdim, beş tane kendim yazdım. Oynandı hepsi İstanbul radyosunda. Radyo oyunu kitaplığımı zenginleştirmek istiyorum. Senden rica ettiğim kitap da bir radyo oyunu antolojisi:

(Zauberei auf dem Sender und andere Hörspiele, Frankfurt 1962) Yayınevinin adını bilmiyorum, ama bulur kitapçılar. Tarihi de yeni olduğu için bulunur sanırım. İsteklerim bununla bitmez tabii. Hele bu kitap gelsin de. Bak, yazdıkça yazışım geliyor. Ama burada bırakacağım artık.

Sezgin'e de selâmlar, sevgiler. Evcek. Gözlerinden öperim Sander.

B. Necatigil

Sayın Mehmet Çınarlı,

25 Şubat tarihli mektubunuza aldım ve çok utandım.

Hisar gibi, edebiyatımıza bunca emeği geçmiş, faydası dokunmuş, vefalı ve sürekli bir beraberliğin en güzel örneklerini vermiş bir derginin bir kurucu ve yöneticisinden, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* dolayısıyla aldığım bu mektup, beni cidden utanındı. *Hisar*'ın, sizin ve arkadaşlarınızın gipta ettiğim bu beraberliklerinizin eseri olduğunu biliyorum ve her birinizin böyle bir sözlükte yer alması gerektiğini -emin olun- müdrikim. Yalnız, sayın Çınarlı, bu işe kendimi tam veremediğimi, eksiksiz bir isimler kadrosunu derlemeye gerekli vakti tam bulamadığımı da itiraf ederim.

Varlık yayinevinin ısrarları üzerine bir yaz tatilinde hazırladığım bu sözlük, her halde daha iyicesinin yokluğundan ötürü ummadığım birraigbet görüdü. İkinci baskında daha sistemli, muntazam çalışmam gerekiydi; yapamadım. Ancak tekrar basılması istenince, yine resmi görevimden, kendi ölçümde sanat çabalayışlarından artırabildiğim vakitlerde hemen biraz daha genişletilebildi; bu yüzden mevcut bir sürü eksikler bulunduğu gözünüzü çarpmıştır. İkinci baskısının 1966'yı da idare edebileceğİ rahatlığı içinde ben yine istediğim gibi hazırlanamadım, ihmali ettim bu işi. (Aslında, sayın Çınarlı, ben bu tip çalışmalarдан, belki şimdilik, doğrusu zevk de almıyorum.) Okullardaki bir ihtiyacı karşılayan Sözlük'ün 2. baskısı da bu ders yılı başında birdenbire tükendi ve aranmaya başladı. Genişletilmiş yeni baskıyı ancak yaz tatilinde hazırlayabileceğimi yayinevi sahibine söyledimse de, uzatmak istemediğim nedenlerden dolayı, iki haftalık bir zaman içinde ancak mevcut maddeleri sürdürmek yoluyla 3. baskıyı hazırlamak zorunda kaldım.

İhmallerim ilk, telâfi yetersizliklerim ikinci baskıcadır. Bu geçici üçüncü baskiya ben, önleyemediğim bir tekrar gözüyle bakıyorum. Yazın oturacağım ve kendimi bağışlatmaya çalışacağım. Bu baskı, mevcut 3. baskının bitmesi beklenmeden çıkabilecektir, çünkü hacmen bir hayli büyüyeceği için fiyatı yükselecek, ayrı bir kitap olacak ister istemez.

Bana samimî ve uzun bir mektup yazdınız, samimî olmak isterim ve öyleyim: *Hisar* kadrosunun belli başlı temsilcilerinin Sözlük'e alınmamış olmasında hiçbir kasıt yoktur. Var diye düşünürseniz üzüntüm artır. Dediğiniz gibi, beğenme, beğenmeye de sözkonusu olamaz; üstelik meselâ Dağlarca'ya, Mustafa Necati Karaer'in şiirlerini çok sevdigimi kaç kere söylemişimdir. Sonra bana yayımlayıcı da şu ismi al, şunu alma! demedi, asla! Benim ihmalmim, tesadüfler, dergileri tararken dikkatime çarpan bazı kolaylıklar veya dikkatimden kaçan bazı ertelemeler ve sare... tek sebep bunlar olabilir.

Tevillere saparak kendimi temize çıkarmak da değil mak-sadım. Ama, inanın, samimîyim. Kırk elli isim daha gerekli bu Sözlük'e. Tembellilik ettim.

Bu işten artık kurtulamayacağımı bilerek gün gün, parti parti çalışmaliydım bu işde. Ama ben sıkışıkça oturdum, bu yüzden tabiî, bir çok eksik. Fakat çeşitli uyarma ve hatırlatmalarla, bu işi her seferinde tamamlamaya çalışmak ödevimdir. Listende sizler elbet varsınız. *Hisar* kapandıktan sonra⁸ öbür dergilere geçmemiştiriniz, ilk baskında belki bu yüzden yoktunuz, ama sonra vardınız, yalnız notlarımı tamamlamaya elim degmedi. Bunu bu kere telâfi edeceğim. Bir şans tanıyın ve mahkûm etmeyin beni. Sevgi ve selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 8 Ağustos 1966

Sayın Asaf Çiyiltepe

Ankara Sanat Tiyatrosu Sanat Yöneticisi

Ankara

İstanbulda değildim, on gün oldu döneli, on gündür Beyaz Geceler'in sıkıntısı içindeyim. Tarttım, ölçütüm biştim, 7-8 sayfa kadar uygulama da yaptım. Fakat, hayır, bu tek çizgili ve ufku çok dar, romantik hikâyeden iyice bir sahne oyunu çıkarmanın benim harcım olmadığını anladım; bu metinden olsa olsa zararsız bir radyo oyunu çıkabilir bence.

Hikâyenin iki kahramanı, Genç Adam'la Kız'ın yalnızlık, ümit ve bekleyişlerini, karşıt planlarda bu esas temaları, metindeki çok kit olaylar sınırı içinde kaç sayfa genişletebiliriz? Hikâye eklemeler yapmak ise yazarı bir kenara atmak olacak; bağımsız harekete geçecek bir dramatik duyarlılıkla, geliştirilmek üzere yeni durumlar yaratmaktan ortaya ancak çok değişmiş bir metin çıkacaktır. O zaman da Dostoyevski hiç sayılmış, hayır, yani aradan silinmiş olmaz mı?

Metindeki olayları diyaloglara dökmekle yetinmek... bu da mümkün, hattâ kolay. Herhalde Fransızlar böyle yaptılar. Ben de bunu denedim, fakat gördüm ki bir iki boşalma ve konuşmada tüketilecek, verilecek bir karakteri, habbeyi kubbe yapar gibi boyuna tekrarlama oluyor bu. Kısalmalara kalksanız yarım saat zorbelâ dolduracak bir oyun çıkarabilirisiniz.

Hâsılı, sahne oyunu konusunda tecrübezsizliğim, sahne bilgilerimin yetersizliği - yahut her neyse - yüzünden, yapacağım işin önce kendimi memnun etmeyeceği kanısına vardım. Şimdi size ve kendime, daha fazla zaman kaybettirmek istemiyorum. Bir tecrübe ederim demiştim, denedim, sarmadı, bir başarı ümidi göremiyorum bu işde. Hemen yazıyorum ki beni bu işten azat ediniz, ekime kadar henüz vakit varken, bir başka arkadaş kılacak yapar belki bu işi.

Beni çok mutlu kılmış olan teveccüh ve güveninizi boşa çırkırdığım için de çok üzüldüğümü bilmenizi isterim. Cidden, is-

temez miydim, bir fırsatı benim için, bir alıştırma. Emin olun,
ya kitap etkilemedi beni, ya da bende iş yok, ikincisi tabiî. Al-
mancadan çevirtilecek bir oyununuz olursa, bakın onu çevirip
kendimi bağıslatmaya çalışırım size. İçten sevgi ve selâmlar.

Behçet Necatigil

Behçet Necatigil
P.K. 109
Beşiktaş-İstanbul

Beşiktaş, 26.3.1967

Azizim Mehmet Seyda,

13 mart tarihli mektubunu aldım, Asım Bezirci'nin son kitabımda rastladığın bir cümle dolayısıyla bezlettiğin dostâne duygulara teşekkürler!

17 mart perşembe günü, bildirdiğin saatten çok önce Kadıköy'den İstanbul'a geçtiğim için evinize uğrayamadım, özür dilerim. İstediğin otobiyografiye gelince: sevgili Seyda, bu işe zerrece niyyetim yok. Zîrâ o kadar ayrıntılı bir işi kaleme alamayacak kadar yorgunum şu sırâ. Mecbûrî durumlar dışında her türlü zîhnî çabadan kaytarmaya bakıyorum. Yani ne mi diyorum, çok kurak tarla. Sen er kişi niyyetine namâza dur ve bir başkasının dahî benden hayat hikâyemi daha uzuuun bir süre alabileceğini umma! Biz işte bazı ansiklopediciklerde üç beş tarih ve sıhhati meşkûk beyanlar dışında çarmıhımızı kendimiz taşısak... ha, ne dersin, iyidir böyle olması!

Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'nün 4. baskısının müsveddelerini 13 mart pazartesi günü Yaşar Nabi Bey'e teslim ettim (tarih şunun için aklımdadır ki, bir yükten kurtuldum o gün). Ahmet Naim, mektubumu ve ricamı cevapsız bıraktı, herhalde o güne kadar ihmâl etmiş olmama alındı. Eh, ne yapayım, sistemli çalışmayınca, her şeyi vaktinde yapmayınca bu gibi aksamları önlemem imkânsızı! Artık seneye kadar (yeni baskıya kadar) sen olsun, gerekli bilgileri yolunca yordamınca, ondan sağlayıver bana!

Bayramdan önceki perşembe gecesi bizim okulda âşıklar gecesi vardı (yani saz şairleri gecesi), araya bayram girdi, 30 mart perşembe bir engel çkmazsa Âsim Bezirci'yi getirtmek niyetindeyiz.

İmdi, Mehmet Seyda, beni yokuşa sürme lillâh aşkına! Kısa ve benim dışında işler için her zaman emrinde ve yanındayım.

Kısmetse yakında gene bir vesileyle buluşup güzel saatlerden birini daha vâr etmek ümidiyle, evcek sevgi ve selâmlarımızı sunarım, dostum!

B.N.

İstanbul, 28.10.1968

Handan Çetinkaya
Ortaokul, II/A, 1532
Maraş

Çalışkan kızım Handan,

17.10.1968 tarihli mektubunu aldım, pek sevindim. "Kır Şarkısı"⁹ isimli şiirimi sınıfta okuyup işlediğinizi, çok duygulandığınızı yazıyorsun. Kırlar, güzel bitkiler, hanım böcekleri kimin hoşuna gitmez? Ben o şiri Tabiat Ana'mızın yanında, onun dilsiz yavrularını, yani karıncaları, devedikenlerini seyrederken, askerlik talimleri sırasında Ankara tepelerinde yazmıştım. Benim yazarken duygularımı şimdi sizin de okurken duymanız beni çok memnun etti.

Mektubunda bana Türkçe öğretmeninizden de bahsediyorsun. Şevket Yücel Beyi hikâyelerinden, şairlerinden bilirim; "Kuş Gölgesi" kitabında sizlerin de çok hoşunuza gidecek ince, zarif şairlerini ben de okudum. Bütün sınıf öyle değerli ve şair bir öğretmene düştüğünüz için kimbilir ne kadar sevinçlisinizdir! Ayalar çabucak geçip gider. Handan; hocanızdan mümkün olduğu kadar çok yararlanmaya, onun öğrettiklerini zamanında ve köklü olarak öğrenmeye çalışınız!

Adresimi bulup bana mektup yazdığını için sana çok teşekkür eder, hepинize başarılar dileyerek senin ve sınıf arkadaşlarının gözlerinden öperim. Değerli meslektaşım Şevket Yücel Beye de selâm ve sevgilerimi söylemeyi unutma!

B. Necatigil

İstanbul, 5 Mart 1969

Ahmet Necdet Bey,

Deneme'nin şubat 1969 sayısındaki şiirinizden duyduğum sevinci ulaştırmak istedim size.

Bir şiirin daha ilk okuyuşumda bizi heyecanlandırması galiba, başarılı olduğunun delili. Fakat fazla değildir benim böyle hayranlıklarım. Hele son yıllarda daha da seyrekleştı.

"Uzuneşek" son aylarda dergi boşluklarındaki ruhsuz, ölü şairler furyasında, ince zarif canlılığıyla beni birden öylesine etkiledi. Bu yeter. Üç gündür her okuyuşumda gittikçe daha sardı beni.

Yıldız Yüksek Teknik Okulu'nda ek görevim vardır. Demin Makine Şubesi 2. sınıfında bir ders saatini tahtaya yazdım, üzerinde durdum; orada da inceledik şiirinizi. Bana çokgen ve içimden gelerek konuşma ve yorum imkânı veren şairler karşısında çocukların gibi seviniyorum.

Ölçülü, hesaplı, dengeli ve her şeyden önce dolu şiiriniz için tekrar tebrik ve teşekkürler.

B. Necatigil

Beşiktaş, 8 Nisan 1969

Hakikatlı kızımız Semra Sümer,
Ablanın nikâhından demin döndüm, şimdi bu mektubu yazıyorum sana.

Oradaydım, sevincinizi paylaştım, fakat görünmedim. Karım da gelecekti, uzun zaman kapı önünde onu bekledim; nikâh kıyılmak üzere idi, salona girdim. Şahitlerden Mithat Sertoğlu sınıf arkadaşıdır, Prof. Münin Aktepe'yi de tanırırm.

Sonra dışardaki taş sütunların arasından, ellerinde kitaplar, davetlilerin dağılığını seyrettim. Beni hem mahçup, hem bahtiyar ettiniz; var olasınız!

Şeker yerine kitap. Geleneklere âsi, fakat mânâlı ve asîl bir davranış. Ama kitapların bir şaire ait olması, itiraz ya da hâset uyandıracak bir iltimas olmuyor mu? Kendi nikâhında böyle yapma; o zaman ben de söz veriyorum, bu derece tuhaf ve mânâsız bir sıkılganlığı örüler ve kaçmam görünmeden.

Olan oldu. Şimdi, sevgili Semra, biraz da eşimin, âni rahatsızlanması dolayısıyla gelemeyişinden ötürü, bizzat yapamadığımız kutlamayı sen yap ve genç çifte, mutluluk dileklerimizi ve tebriklerimizi sen ilet bizim yerimize. Annenle babana da tebrik ve hürmetlerimizi bildirmeyi ihmal etme!

İnceliğinize tekrar tekrar teşekkür eder, sana da mutluluklar dilerim.

B.N.

İstanbul, 15.12.1971

Fikret Demirağ,

Evvelki gün bir genç eve bir zarf getirdi, adresimi okuldan aldığıni söyledi sadece, verdi, gitti. Zarfta mektubunu ve şiirlerinizi buldum. Mektubun tarihi 13.9.1971 idi. Fikret Demirağ adını görünce, mektubu hemen okuyup getiren gençle konuşmadığımı üzüldüm.

Ben sizi biliyordum, iyi şirlerinizi okumuştum hatırladım. Kısa Şiirler Durağı isimli kitabınız var bende. (Galiba "Açar Yörrüngeler Çiçeği" de var, ama bunu kesinlikle söyleyemem. Kitapların arasında arayacağım sonra.) O ikişer üçer misralık ve esinlemelerle yetinilmiş parçalarda parlayıp sönüverişler, taze buluşlar vardı. Hattâ "Edebiyatımızda İsimler Sözluğu" isimli ufak bir elkitabının 6. baskısına (kasım 1970) sizi de almak istemiştim. Ama biyografik notların olmayışından erteledim bu işi. Çaba dergisi (Sayı 5, mart 1971) sonradan elime geçti. Oradaki örneklerden de yeterince fikir edindim. Sizi o dergideki öteki Kıbrıslı şairlerle az çok karşılaştırma imkânını buldum. Ve çok önceki görüşüm pekişti. Siz iyi bir şairsiniz. Türkiye'de, İstanbul'da olsaydınız ergeç dikkati çekerdiniz. Neyse, hayiflamlar ne kazandırır insana.

"Günüme Çizdiğim Uzun Sur" şiiriniz içeriğin soyuttan gelmesinden değil de, somuttan, gerçek hayattan gelmesiyle asıl hoşuma gitti. Uzatmalar, doldurma yerler var. Ama kimde yok ki? Soyut şiir bile yazsak, sanırım, okuyanda bir yaştı birligi duygusunu yaratmamız gereklidir. Sadece soyut düşkünlüğü bir nevi zekâ cambazlığı olmuyor mu? Ya nerelerden geldiğimiz o çizgiye? Ardımızda bıraktığımız anıların, korkuların, ümitlerin, yani hayatımızın hiç mi cilâsı veya donukluğu olmasın bu şiirlerde? Boşlukta bir saraydır silme soyut şiir, bana göre. Güç şiir ille soyuttur diyemeyiz.

Aslında bunları hiç yazamam gerekiirdi bir şaire. (Bir mecburiyet de yoktu ya, mektup yazmayı pek sevmemişim halde yazdım işte.) Bir şaire öğüt vermek, onu küçültmektir cidden şairse. Sonra her iyi şair, bildiğinden şaşmamalıdır. Siz bakmayın

benim bu dediklerime. Şiirin, iyi şiirin ne olduğunu biliyorsunuz. Bu yeter.

Başarilar, aydınlıklar dilerim.

B. Necatigil

15.12.1971

İstanbul, 14.XI.1972

Aziz şairim Cevdet Kudret,

3.X.1972 tarihli mektubunu aldım, bugüne kadar cevap veremeyişimin sebebi Almanya'da basılmış o kitabın bendeki tek nüshasını hemen göndermek istemeyişimdir. Kitabı çikaran Yüksel Pazarkaya'nın bana sonradan yollayacağı yirmi kitabı bekledim bugüne kadar. Kitaplar yeni geldi, bir tanesini hemen size postaladım dün. İlginize teşekkür ederim. Bu almanca kitabı sonundaki bibliyografyanın da gene eksik oluşu biraz da benim suçumdur. Pazarkaya, geçen kiş, benden, kendi tesbit ettikleri dışında ne gibi yazılar çıktığini sormuştı; bir liste yollamıştım, ama sonradan bu listeye girmemiş, orda burda bazı yazılar vb. bulunduğu hatırladım. Kendi bibliyografimizi bile çok kere tam hazırliyamıyoruz. Heinrich Heine'nin şiirleri ve Şarkılar Kitabı üzerine lütfettiğiniz nota çok sevindim. Doğrusu, ben, Mecmua-i Ebuzziya'yı bugüne dek görmüş değilim; görmüş olsaydım bile hatırlıma mı gelirdi bir gün bu çeviriyi yapacağım? Ama biliyor musunuz, bu işin de sorumlusu biraz Vasfi Mahir Kocatürk'tür; çünkü Şarkılar Kitabı'nı o da çevirmiştir; Âlişanzade'nin çevirilerinden haberdardı belki de; fakat ne ondan, ne başkalarından söz etmedi kitabında. Bu geleneği yıkmak, herhangi bir konuda önceki himmet ve hizmetleri belirtmek gerek. Böyle söyleyorum ya, gene de her zaman mümkün olmuyor bu. Nitekim Varlık yayınlarında Strindberg'in Açık Deniz Kıyısında romanı çıktı. Millî Eğitim Bakanlığındaki ilk baskısından bu yana, bazı başka, yeni bibliyografik notlarım vardı, yazardan başka çevirileri de (sonradan yapılmış) not etmiştüm. Bütün bunlar, Almanya'da olduğum için baskı sırasında, elimde kaldı.

Bir de, sizi de sevindirecek bir haberim var: Geçen ders yılı engel olunduğu için gerçekleştiremediğim bir niyeti, neyse bu ekim 1972 başında gerçekleştirdim, emekliliğimi istedim, ayrıldım meslekten. Şimdi cidden feraha çıktım, bitti, gönlümce! Bundan böyle-- şu önumüzdeki ayda çıkacak, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*'nın yeni baskısı hariç çünkü Yaşar Nabi Bey 13 ekimde haber verdi, hemen basmamız gereklidir, dedi; bir aydır dur-

madan ancak mevcut maddeleri yürüterek ve yeni 30-35 madde eklemek suretiyle, ama gene pek çok eksiklerle çıkacak kitap hariç- bundan böyle daha ciddî çalışmak niyetindeyim. Her zaman için, bana olan teveccüh ve güveninizde sizi hayal kırıklığına uğratmamak isterim. Bunun için de bundan böyle arada bir, size başvurursam her halde geri çevirmezsiniz beni.

Şimdilik hoşça kalın, aziz şairim.

B. Necatigil

İstanbul, 26 Mayıs 1973

Sayın Rükzan Günaysu
Sanat Kolu Başkanı
Sanatseverler Derneği
Ankara

16 Mayıs 1973 tarihli mektubunuza karşılıktır:

Derneğinizin "İç Yapı"¹⁰ başlıklı şiirimi Mayıs ayının güzel şairlerinden biri olarak değerlendirmesine çok sevindim. Şu sırada Ankara'ya gelemeyeceğim için, gösterilen ilgiye teşekkürlerimi yazıyla belirtmeliyim.

"İç Yapı" şiirini, son yıllardaki görüşüme (veya tutkuma) uygun olarak, türlü yorumlara açık, ön ve arka planları bir arada düşündürecek biçimde kurabilseydim iyi olacaktı. Ama bu şiir, üzerinde daha fazla çalışmak hakkını benden esirgedi. Özellikle ilk beyitte, "Az geri çekilme her yeni yapı / Geçsinler geniş" beytinde oldukça belirgin, bir baştan öbür başa, iki başına yürümek olgusu, bütün şaire dağılamadı. Bu beyitteki "yapı" sözcüğü, şirin bütünü ona göre ayarlanıyordu, anlam sınırını genişletir, sadece imar planına ilişkin bir kavram halinde kalmaz şöyle de yorumlanmaya elverişli olurdu: "Her yeni kuşak, her yeni düzen, her yeni anlayış; bizden geri çekilmemizi, kendisine geniş yol açmamızı ister. Biz de çekiliriz kenara: Buyurun, sizin dir yol, geçin!"

Şirin adı "İç Yapı". Anlatılan dış daralmalar ve çatışmalarдан da seziliyor ki, bütün mesele; dıştaki geri çekilme değil, iç yapıdaki tutarlılık ve gönül rahatlığıdır. Böyle bir denge de olmadı mı, insanda, yüreği koz kabuğunda gibi, oyulma ve çürüyüş başlar.

.....
Şirim üzerine benim görüşlerimi sormuşsunuz, aklıma bunlar geldi, diyeceklerim bu kadar. Saygılar, selâmlar.

Behçet Necatigil

Sevgili Aydın Hatipoğlu,

Hoyerat'ı¹¹ yeni aldım, teşekkür ederim. Bu eserindeki şiirlerin,larındaki görüşlerim konusunda bende değişimeler yarattı. "Gebe"¹² bence evladını şimdi dünyaya getirdi. Yani çok sevdim Hoyerat'ı. Evvelce -özür dilerim- bana katı, uzak, özentili ve dilsiz geliyordun. "Hoyerat", öyle değil; doğal, dolu, yaşıanmış.

Biz, çokluk, mizaçlarımıza, sanat anlayışlarımıza vb. göre şartlanmışızdır. Bunu inkâr edemeyiz: Kim nereye yakınsa, odur ona ufuk. Fakat az, çok uzağımızda olaları, olup bitenleri de net, aydınlık gösterenler çıkarsa neden hayran olmayalım onlara. Sarı sendikalar gibi, sarı şiirlerin de kol gezdiği günümüzde, türdaş, devrimci (!) nice şiir kitabı arasında kitabının yeri, oturmuş ve gür sesi, derin lirizmi, zamanla (veya çabuk) anlaşılacaktır.

Tekrar tebrikler, teşekkürler.

Behçet Necatigil
8.8.1973

Aziz Meslektaşım Bay Cherekchan,

24.12.1973 tarihli mektubunuza çok geç cevap verdığım için özür dilerim. Araya sürekli çalışmalarım girdi, cevabımı ancak şimdi yazabiliyorum.

Şiirlerimden örnekler çevrilmiş olmasına sevindim. Hele sizin bu çevirileri asillarıyla karşılaştırmanız, büyük zahmettir; teşekkür ederim. Sorduğunuz noktalar üzerine görüşlerimi belirtiyorum:

a - Açık¹³ şiirinin 3. mısraı doğrusu: Limanda bilinen gemiler oysa açıklardadır. Rusçaya çeviri yanlıştır, söylemek istedigim şudur: "Herkesin limanda bildiği gemiler çok uzaklardadır" Veya: "Herkes, gemileri limanda sanıyor, halbuki gemiler enginde, uzaklardadır." Daha yalın ifadesi: "Asıl söylemek istediklerimiz, anlaşılanın uzağındadır."

Son mısra: Çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları. Bu mısradada bir önceki mısradada bulunan kurak kelimesiyle yaş kelimesi arasında bir tezat, bir kelime oyunu yapılyor. Anlamış şudur: "Tarlanın (sanatçının) kuraklıktan kurtulması için yaşları (ıslaklık, yağmur) beklemek lâzım." - Ama, tabiî mısra tek başına alınırsa anlam şöyle olur: "Asıl şiirler (veya: bazı şiirler) bazı yaşlarda (hayatın bazı dönemlerinde, genellikle: insan yaşlandıgı, ihtiyarladığı zaman) anlaşılır (veya: yazılır).

b - Geçim¹⁴ şiirinde "yersiz" kelimesinin "faydasız" diye çevrilmesi doğrudur. Duvara astım liste / Eksikleri yaz! beytinde eksikler sadece yiyecek değildir. Yiyecek, giyecek, yani: bir evin, bir ailenin gündelik ihtiyaçları.

Diğer beytin "Sıra ile alırız para olunca" şeklinde çevrilmesi doğrudur.

c - Kitaplarda Ölmek¹⁵ şiirinden alınan parçada Hâlâ mı yaşıyor, o korunamaz ki! mısraında "o" kelimesi silinmeli. "Bir çizgide hapis" eksik bir çeviri. Söylemek istedigim şudur: Meselâ (1885-1933) doğum ve ölüm yılları arasındaki - işaretinin kapladığı yer kadar küçük bir hacim içinde yaşıyor. Daracak bir - içinde yaşıyor. Kendini koruyamaz. Onu (sanatçıyı) istediğiniz gibi

yorumlar, degersizleştirir, isterseniz öldürürsünüz! Bütün eserlerini, kişiliğini inkâr edersiniz!

d - Ring¹⁶ şiirinde *Bizi erdemlere ittiler* mîsrainin anlamı şudur: "Bizi erdemlere (osmanlıcası: faziletlere) sevk ettiler". Çokgen ve çokken kelimeleri arasındaki söz oygununu bir başka dilde tam verebilmek imkânsızdır sanırım. Fakat şiirin, yazdığını çevirisi, anlam bakımından, aslina uygundur denilebilir. Size elimde birkaç tane kalmış *Arada* ve geçen sene yayımlanmış *Zebra* kitaplarını gönderiyorum. İstedığınız başka kitaplar varsa, lütfen bildirin, onları da göndereyim.

Sözünü ettiğiniz makaleyi yollarsanız sevinirim, bir hâtıra olarak saklarım.

İstanbul'dan sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

Azizim Arsim Beğizci,

Galatianlıguna hayvanım. İkinci Yeni Olayı adlı kitabıma alıncı bu hayvanlığına yeniden dayanır. Üzerinde durulmaya değerse söyleyi dahi benti ne de et dinmen, bir karga olsam olman bir mutluluktur. Günük bu teptiler, eserler 'Lazaudan' yor sana.

Asiyabın biz içinde değiliz, unundayız! + demir bir eski sanır. İki aydır diliinden düşündüğüm bir mısra bu. - Un um, un um? Senin değirmen, resimler, gürültüsürle hem ngazaklardan duyuluyor, hem Halis'un sekâriyos (Halil Acar unu)!

- Kitabını bu ikindi nübü, meraklı bir rüyan gibi baştan vana okudum. Varlığım sonusunu oldu: Senden korkular, Beğizci! Hıggıhılgı, bağırlamasıg, kesip alau bir eleştirmecisin!

- Hatırlanısuma da özellikle tısekbiş ederim. Yahu, yayınevi sana konu kitap verir ki, birin de bana gönterdir? Hem sevin diye, hem bu nottaya düşündüm. Fakat... saygılı ve relâmlar.

Erol Lütfi
3.4.1974

Azizim Asım Bezirci,

Çalışkanlığına hayranım. İkinci Yeni Olayı adlı kitabını alınca bu hayranlığı yeniden duydum. Üzerinde durulmaya değilseyleri dahi kendine dert edinmen, bir kavga adamı olman bir mutluluktur. Çünkü bu tepkiler, eserler kazandırıyor sana.

“Âsiyabin biz ününde değiliz, unundayız!” demiş bir eski şair. İki aydır dilimden düşürmediğim bir misra bu. – Ün mü, un mu? Senin değirmen, sesiyle, gürültüsüyle hem uzaklardan duyuluyor, hem halis un çıkarıyor (Halil Acarıunu)! – Kitabını bu ikindi üstü, meraklı bir roman gibi baştan sona okudum. Vardığım sonuç şu oldu: Senden korkulur, Bezirci! Hoşgörüsüz, bağışlamasız, kesip atan bir eleştirmecisin! – Hatırlanışma da özellikle teşekkür ederim. Yahu, yayinevi sana kaç kitabı verir ki, birini de bana gönderdin? Hem sevindim, hem de bu noktayı düşünüydüm. Fakat ... sağ ol – ve selâmlar.

B. Necatigil

3.4.1974

17 Mayıs 1974

Kardeşim Zeyyat Selimoğlu

“Sait Faik Toplantısı”nda gözlerinizin beni de aramış olması, sen dostumun ve saygınlığının eşinin dünyalar değer inceliğidir. “Ölümler önlere bazı buluşmaları” - Tanrı'nın dünyası geniş: “Arzullâhü vâsiyatun.” - Geniş zamanlarımızda olursa, buluruz, görüşürüz.

Çok teşekkür. Sevgiler, Selimoğlu!

B. Necatigil

17.5.1974

İstanbul, 23.9.1974

Aziz dostum,¹⁷

Bir senedir, belki bir seneyi de geçti, benden size ne bir ses, ne bir haber eriştı. Esrarengiz korsan gemilerinde kayıplara karışmış gibiydim. Adımı sanımı unutturmak ister gibi. Şimdi gene yazıyorum. Tevrat'taki "verlorener Sohn"¹⁸ döndü. Bağışlayın lütfen!

Neden bugüne kadar tek satır olsun yazmadım? Yazmak istedim hep, ama yazamadım. Bu benim en kötü huyumdur: Batan bir şeyi yarınlara bırakın bırakın bir daha ele alamaz, yapamaz olurum. Ama bugün nasıl olduysa birdenbire bu uyuşukluğumu yendim ve yazıyorum.

Koca bir yıl geçti. Açı, tatlı günleriyle ömrün bir bölümü. Nasılsınız? Hella hanımfendi nasıllar? Kumburgaz'da sık sık sizi andık. Çıkagelseydiniz ne kadar sevinirdik. Sizden de ses, sedâ çıkmadı.

Ben bu mektubu, şu uzun sürmüş susmamdan çok, yeni bir ayıbımı bağışlatmak için yazıyorum: Üç hafta kadar önce çok yakınına geldim. Fakat sizi arayamadan, ziyaret edemeden İstanbul'a döndüm. Telâş ve acele, sonra benim mâmûmunuz olan tedirginliklerim, bana bu cesareti çok gördü.

Türkiye'den çıkışım şöyle oldu: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Belçika'daki bir "Şiir Bienali"ne Tahsin Saraç ile beni Türkiye delegesi olarak gönderdi (Devletten gördüğüm ilk özel lutfut!). Böylece Yugoslavya'da Üsküp ve Ohrid'de de bir hafta kadar kalarak Belçika'ya gittik. 29 Ağustos-2 Eylül tarihleri arasında beş gün sürdü Bienal. Knokke-Heist'de Viyana'lı şairlerle tanıştım: Ernst Jandl ve Andreas Okopenko. Tesadüfe bakındı, her iki şairden vaktiyle şiirler çevirmiş, Türk Dili ve Tercüme dergilerinde yayınlamıştım. Hemen ahbab olduk. Ve Brüksel'deyken Tahsin Saraç, Yüksel Pazarkaya'ya yazdı. Bir de ne görelim: Geldi Yüksel ve bizi kandırıp, arabasıyla Stuttgart'a götürdü. Oysa elimizdeki uçak biletleri icabı, Brüksel'den uçmaya mecburduk İstanbul'a. O işi de hallettiler. Değişiklik yapıldı; Brüksel, Frankfurt'a çevrildi. Stuttgart'ta üç dört gün kaldık. Hiç hâthr ve hayâlimde yokken, iki yıl sonra tekrar gördüm, gezdim

Stuttgart'ı. Ve bir sabah, Pazarkaya bizi Frankfurt'a götürüp İstanbul uçağına bindirdi, uğurladı.

Evet, o kadar yakınıza geldim de size görünemedim, uğrayamadım, bir telefon bile edip hatırlınızı soramadım, aziz dostum! Artık ne derseniz deyin; yalnız: benim ne acayıp bir insan olduğumu unutmayın lütfen. Şimdi bu kadar ağır bir vefasızlığın utancı altında daha fazla ezilmemek için bu satırları yazıyor ve dâmen-i müsâmahanızasgiñmak istiyorum. Ahmet Paşa'nın dediği gibi: "Kul hatâ etse n'ola / aff-ı şehinşâh hanı?" -- Bazı şeyler için iyi niyet yeterli değil. Zamanında, yerinde karar vermek ise, benim nâdiren sefâsını sürdürdüğüm bir bahtiyarlık.

Bir hafta kadar oldu geleli: Prof. Otto Spies adresimi nerden bulduysa, bana Die Welt des Islam, XV, 1-4'deki "Beitrag zur türkischen Literaturgeschichte" incelemesinin ayrı basımıını göndermiş. Bu incelemeyi ve dolayısıyla Kindler-Lexikon'daki edebiyatçılarımızı ve eserlerini edebiyat dünyamıza haber vermek üzere bir tanıtma yazısı yazmak istiyorum.

Bu mektubum, kopmuş gibi görünen, aslında eski sağlamlığını sürdürden bağlılıklarımız için yeni bir takviye olsun! Sayın bayan Hella'ya ve size kalbî saygı ve sevgilerimizi sunarız, aziz dostum!

Behçet Necatigil

20 şubat 1975

Sayın
Akal Attila
Milliyet Sanat Dergisi Yönetmeni
İstanbul

“1974’ün En Başarılı Genç Şairi” yarışmasında ön elemeyi kazanmış 26 şairin, gönderdiğiniz şiirlerini inceledim. 25 şairin ayrı ayrı söylemek istediklerini, şire en çarpıcı, yoğun ve us-taca geçirmesini başardığı için, en çok Mehmet Taner’i beğendiğim. Dosyada onun şiirleri (özellikle “Erken Ağıt”, “Kuş”, “Göl” başlıklı üç şiiri) yanında, geri kalan şiirler bana ya pek acemice, ruhsuz, pörsük, aşınmış; ya da fazla özentili, biçim düğüm yok-sulu, dağınık, kuramsal, sadece güdüme bağlı göründü. Mehmet Taner’deki şiir yatırımını, özle biçim arasındaki kaynaştır-mayı, denge ayarlamasını iyice belirgin gördüğüm için, oyumu ona veriyorum.

Övgüye değer bulduğum öbür şairlerse şunlardır (Dosya-daki sırayı izleyerek belirtiyorum):

“Mert Yalnızlık” şíiriyle Ali Rıza Ertan,
“Hicran” şíiriyle Metin Güven,
“Okuntu” şíiriyle Abdülkadir Bulut,
“Aşk 2” şíiriyle İsmail Uyarоğlu,
“Yara Açık Ve Durmadan Kanıyor” şíiriyle Veysel Çolak,
“Gülnihal” şíiriyle Aykut Poturoğlu.

(Behçet Necatigil)

Sabit,¹⁹

Alkım dergisindeki (sayı:58) "Daktilo" şìiri²⁰ yorumunu okudum. Şiirin doğrultusunu saptayışın başarılıdır. Kutlarım.

Ayrıntılar konusunda birkaç noktaya deðinmek isterim:

1) "Sevincin sesi çıkmıyor" dizesinde "sesi" sözcüğü iki anlamadır: Hem bir deyim olarak "sesi çekmamak", hem de daktilo makinasında S harfinin bozukluğu nedeniyle "Sevinç" sözcüğünü tam olarak yazamıyorsunuz." – Sevinç, bir yandan da bir kız adı olarak düşünülmeli tabîî. Bu durumda iki üçluğun son dizeleri olan, tekrarlanan bu "Sevincin sesi çıkmıyor" cümlesinin, şiirin daha açık bildirisi olduğu düşüñülebilir.

2) "Bu çok tuzlu çöreği hangi kalpsız yedirdi" dizesi de notlandırılmalıdır. Yani bu masal hangi masaldır? Sanırım, Grimm Kardeşler'de de böyle bir masal olacak. Şimdilik "Billur Köşk" masallarımızdan "Muradına Ermeyen Dilber'i hatırlatırım sana (not düşmen için, ya da masalın ilgili bölümünü dipnot olarak yazına aktarman için). Gerçi masaldaki tuzlu nesne, çörek değil pastırmadır. Ama ben çocukluğumda çörek diye bellemiþim (Hikâye-i Billur Köşk, eski harflerle, tarihsiz bir kitap, sayfa 53; Billur Köşk Masalları, Tahir Alangu düzenlemesi, Remzi Kitabevi, 1961, sayfa 75).

3) "Evlerinin önü çeşme, sularım alınıyor" dizesinde de oyun var:

a- Onların/kendi/evlerinin önünde gür çeşmeler olduğu halde benim sularımı alıyorlar.

b- Onların evlerinin önündeki çeşme (ya da: çeşmeler) gür sular akitiyor. Benim çeşmem ise bana bile yetmiyor, bu yüzden sularım alınıyor (küsüyor, üzülüyor bu duruma).

.....

Neyse, aklıma gelenler bunlar. Sen yazınızı o haliyle de Varlık veya Yeni Dergi'ye gönderebilirdin. Belirttiğim noktaları yerinde, haklı buluyorsan, eklemeler yaparak gene gönderebilirsın. Benim bu hatırlatmalarım yazının özüyle ilgili değil,

çatışmıyor tabiî. İçtenliğime güveneceğini düşünerek yazdım.
Yoksa, yorumun beni sevindirdi. Teşekkür ederim. Selâmlar,
sevgiler.

B. Necatigil
12.5.1975

İstanbul, 27 Mayıs 1975

Azizim Burdurlu,²¹

20 Mayıs tarihli mektubunuza eklediğiniz "Solgun Bir Gül Dokununca"²² yorumunuzu okudum, ilginize çok teşekkür ederim.

O şaire "ozanın çok aydınlık şiirleriyle yarı karanlık şiirleri arasında" bir yer ayırmazda; yaşamın bütün çalkantı ve devinimleri içinde insanın kendini bir boşluk duygusundan kurtaramadığı temasını vurgulayışınızda çok haklısınız. "Çoklarından düşüp de görülmeden geçilen şey", hele akşam saatleri ve geceleyin içimizi dolduran yalnızlık duygusudur. Ama bunu nasıl anlatacağız? "Anlatınca bazı şeyler ölüyor". İnce, titrek ve dokununca yok olup giden, soyluluğundan çok şey yitiren bir duyguya bu. Siz bu duygunun altını, yazının "Gül, dalında güzeldir" cümlesiyle başlayan paragrafında önemle çizmişsiniz, ki yazının en isabetli, ya da gönlümce yargları bu paragrafta verilmekte sanırım.

Sonra "Burada söz konusu olan kızın sıfatı çok önemli: Yalnız." paragrafi, şiirde açıkça belli edilmekten kaçınılmış temayı, doğrultuyu belirtmekte, okuyucuya büyük yardımcı durumunda. Bu yardıma "Şiir, aranan bir yaşamın ardında" diye başlayan paragrafta da raslıyoruz.

Ben burada sadece "yalnızlık" temasını vurguluyorum gerçi; ama dediğiniz gibi, şiri, "İnsanlar, farkında olmadan birçok şeyler yitirirler" cümlesini izleyen cümlelerde eklediklerinize de bağlayabiliriz, ki bu elbette şiirin ufkunu daha da genişletir.

İzninizle bir nokta üzerinde daha durmak istiyorum (kendi yorum açımdan): "Eğilip alıyorum, kimse olmuyor / Solgun bir gül oluyor dokununca" beytinde, ilk dizeye ikili bir anlam vermek istedigimi sanıyorum: 1 - Eğilip yerden aldığım şey, bir kimse, bir insan olmuyor da solgun bir gül oluyor. 2 - Eğilip, yerden o şeyi aldığım sırada çevremde kimseler olmuyor, o anda çevremde kimseler yok sanki.

Bu anlam ikiliği, bu çift anlam, "dokununca bir gül gibi soğukluveren" nesnenin bir insan, bir "kişilik" olabileceğini de düşünürsün isterdim. O misrada böyle bir "ikili anlam" olanağı,

böyle bir çağrışım gücü varsa, çevrenin yok oluşu, ansızın boşalması motifi aydınlanacak galiba. Evet, nedense o misraa özel bir sevgim var benim.

.....
Şiire karşı bu içtenlik dolu ilgi ve dikkatinize tekrar teşekkür eder, sevgi ve selâmlarımı sunarım, Kardeşim.

Not: "Dilbilgisi Açısından Yapıtlarımız" adlı araştırmanızda, gecikmiş teşekkürler.

B. Necatigil

İstanbul, 25. 7. 1975

Kardeşim Attilâ İlhan,

17.7 tarihli mektubunu aldım, ilgine teşekkür ederim. Karşılıklı sevgimizin yazılıara dökülmesi ne âdettir, ne de şart.

Teklifine sevindim. Bilgi Yayınevi bir tarihte benim Gece Aşevi kitabımı basarak dostluğunu göstermiş zaten. Yeni yarınlarını da yollar, hep utandırır beni. Üzerimde hakkı çoktur.

Şu var ki, insan mekânda yakınlıkların etkisinden kurtulamıyor; sonra kendiliğinden bir istekte bulunamıyor. Bu sefer de öyle oldu: Şimdi Hürriyet Yayınları'nın başına geçen Doğan Hızlan, "Günümüz Şairlerinden Seçmeler" diye bir dizinin ilk kitabına razi etti beni. Bir senedir söyleyip duruyordu. Nihayet tam da senin bana bu mektubu yazdığını gün bir "Yayın Sözleşmesi" imzaladık. Kitap çıkışlı kitaplardan geniş ölçüde (25 forma kadar) seçmelerle oluşacak; tanıtma, bibliyografya falan eklenecektir. Sözleşmeye göre bu Seçmeler, "şairin ilk şiirinin yayımlandığı ekim 1935'in kırkinci yıldönümünde" çıkacak (bir çeşit kırk yıl jübilesi!) -- Ama çıkar mı, çıkmaz mı bilemem ve yayımcılara güvenim teyel ipliğiyledir ve işi oluruna bırakmak ve beklemek tek çözüm yoludur. Eilden ne gelir?

Şimdi senin isteğine geçiyorum: Elimde iki büçük forma "Kareler" ve beş forma "Aklar" diye iki bölümlük (toplam sekiz forma) yeni bir şiir kitabı vardır. Adı: *Kareler Aklar*. -- Tek başına bastıramam diye, *Kareler'i* de tamamen Hızlan'ın *Seçmeler'*ine eklemiştim. Oradan geri alabilirim (yani ona sormadan o kitaptan çıkarabilirim). *Karelerden* sonraki şiirlerden de örnekler koymuştum o kitabı, onları da azaltabilirim (Ya da kalabilir onlar).

İmdi, böyle yeni bir kitabı -- *Seçmeler* çıkarsa -- hemen ardından yayımlanması, ticarî bakımdan sizce sakıncalı değil midir? "Kareler Aklar"ın Bilgi'de aralık 1975 tarihiyle çıkması düşünülebilir. Ama gene de söylüyorum: Hızlan, *Seçmeler'i* ekimde yayımlar mı, bilemem. Sözleşmelerin de para etmediğini çok gördüm, o yüzden!

Yayımcı olarak karar sizindir! Dilerseniz *Kareler Aklar'*ı kısa zamanda gönderebilirim size. Yalnız bana, kesin yayın tarihi ve

resiniz, baskı sayısını bildiresiniz isterim. İsterdim ki, bütün şiir kitaplarım tek yayinevince aynı en, aynı boyda yayımlansın. Bu-nun imkânsızlığını gördüm. Yaşarsam belki ilerde.

Durum bu merkezde. Kararısız verin. Sevgiler, selâmlar. Ah-met Küflü dostumuza kezâ! Yüklü işlerinde kolaylıklar, başarı-lar dilerim, Kardeşim.

B. Necatigil

İstanbul, 26. 8. 75

Kardeşim Attilâ İlhan,

19 tarihli mektubunu aldım. "Doğan Hızlan'ın yapmak istediği bism tasarıımızı engellemez; Kareler Aklar'ı teselden ilet!" dileğine uyarak manuskriyi (128 sayfa) gönderiyorum.

Basilmasına karar verdiğiinde isteğim: Kitabın Kareler bölümü şiirlerinde özel bir istifleme güdülmüştür, kelimelerin kolon kolon yukarıdan aşağı aynı hizalarda olmasına dikkat edilmesi. Her misrade kelime öbekleri arasındaki aralık en az bir harflik olacak, bu da dikey kolonlara göre ayarlanacaktır. Yani benim düşenlediğim yataş ve dikey boşluklara uyulmasını rica ediyorum. Aksi halde kolladığım görünüm yok olur. (Terciye tere satar gibi ne diye yazıyorum bunları? Birkaç örneğe bakınca anlayacaksınız zaten!)

Dördüncü sayfaya önceki şiir kitaplarım üzerine bir not koydum (Oktay Rifat'ın Bilgi'de çıraklış ŞİİRLER kitabındaki benzeri var diye). Bir reklam gibi hemen ilk sayfalarda görülmemesini istemezseniz o notu bog 124. sayfaya aktarabilirsiniz.

Baskı sayısımı sorduğum biraz yanlış anlaşıldı galiba. Ben pek satan bir şair değilim. Ne kadar az bizzarsınız sizin için de iyi olur. Yıllarca depoda yer tutmaktadır.

Ön kapak hakkında ne önersem bilmen ki! Matematikteki büyülü karelerle bir çağrışım sağlayacak veya siyah-beşaz karışımı kareler yaprazlar, tegetler.. Gürrol Sözen'e sorsanız? O beni sever, yaratır. Olmazsa düz, sade bir kapak.

Arka kapağa bir de resim istiyorsun; çok gerekliyse bulur, yollarım daha sonra.

Şimdilik selamlar, sevgiler. Ahmet Küfülü'ye kesa. Hayırlısı!

Not:

~deki evveldeki cümlə
bu, karelerin ~'da
bu ~'da
bu ~'da
bu ~'da

Kardeşim Attilâ İlhan,

19 tarihli mektubunu aldım. "Doğan Hızlan'ın yapmak istediği bizim tasarıımızı engellemez; Kareler Aklar'ı tezelden ilet!" dileğine uyarak manuskriyi (128 sayfa) gönderiyorum.

Basilmasına karar verdığınızda isteğim: Kitabın Kareler bölmü şirlerinde özel bir istifleme güdülmüştür, kelimelerin kolon kolon yukarıdan aşağı aynı hizalarda olmasına dikkat edilmesi. Her mısradada kelime öbekleri arasındaki aralık en az bir harflik olacak, bu da dikey kolonlara göre ayarlanacaktır. Yani benim düzenlediğim yatay ve dikey boşluklara uyulmasını rica ediyorum. Aksi halde kolladığım görünüm yok olur. (Tereciye tere satar gibi ne diye yazıyorum bunları? Birkaç örneğe bakınca anlayacaksınız zaten!)

Dördüncü sayfaya önceki şiir kitaplarım üzerine bir not koydum (Oktay Rıfat'ın Bilgi'de çıkan ŞİİRLER kitabımda benzeri var diye). Bir reklam gibi hemen ilk sayfalarda görülmemesini istemezseniz o notu boş 124. sayfaya aktarabilirsiniz.

Baskı sayısını soruşum biraz yanlış anlaşıldı galiba. Ben pek satan bir şair değilim. Ne kadar az basarsanız sizin için de iyi olur. Yıllarca depoda yer tutmaktadır.

Ön kapak hakkında ne önersem bilmem ki! Matematikteki büyülü karelerle bir çağrışım sağlayacak veya siyah-beyaz karışımı kareler çaprazlar, tegetler... Gürol Sözen'e sorsanız? O beni sever, yaratır. Olmazsa düz, sade bir kapak.

Arka kapağa bir de resim istiyorsun; çok gerekliyse bulur, yollarım daha sonra.

Şimdilik selâmlar, sevgiler. Ahmet Küflü'ye keza. Hayırlısı!

Not:

Hürriyet Yayınları'nda bekleyen
Seçmeler'den Kareler bölümünü
bütünüyle geri aldım mektubu
postaya atmadan önce.

İstanbul, 4.2.1976

Sevgili Necdet Tezcan,

Mektubunu az önce aldım, sevindim. Bir kahvede bir arkadaşı beklerken yazıyorum bu satırları. Hemen şimdi yazmazsam kalır, bir daha da yazamam. Cevapları böyle ertelenmiş, o yüzden yazılamamış nice mektuplar vardır. Çantamda bu kâğıt olduğu için buna yazıyorum. Şu anda nerden bulayım başka kâğıt?

Gönderdiğin iki şiri okudum. "Hangi Gerçek", fazlalıklarına rağmen iyi bir şiir. Yani çağrımlara elverişli ve bir duyarlılığı aktarmasını biliyor. Hep böyle yazabilsen ustalaşman gecikmez sanırım.

Mesele konuda değildir, anlatış biçimindedir, teknikte yani. Kelimelerin seçilmesinde ve istifte. Bütün iyi şiirler biçim bakımdan sağlam olan şiirlerdir. Bunu sağlamalısın.

Dergiler azaldı. *Türk Dili, Varlık, Hisar*. Bunlar dışındakiler, ilk ikisi dışındaki dergiler sanattan başka doğrultularda oldukları için gelmez sana. Yerel gazetelerde de yayılanması şiirlerinin, çok iyi. Şiir iyi olunca kendini nasıl olsa belli eder. Hem bu, senin için de bir stajdır. Moda olanın dışında kendi sesini bulabildiğin anda sorun çözülmüş olur. Yeter ki içindeki ateş sönmesin.

Sonra şu da var: Her şair kendi yolunu kendi açar, taşlarını kendi döser. Zahmetli bir iştır, evet, ama terlemeye değer.

"Daktilo" şirinin yorumunu ben de okudum, ustaca bir açıklama. Soruyorsun: "Bir şiir yazarken bu kadar düşünüyor musunuz?" - Şiir, büyük yatırım ister. Bizim, üzerinde düşünmeye gerek görmediğimiz, bizde çağrımlar yaratmayan, bizi imtihana çekmeyen, terletmeyen şiirler, - yani emeksizce yazılmış şiirler - bunlar bir şey kazandırmaz bize.

Sana *Kareler Aklar'ı* gönderiyorum Hoşçakal!

B. Necatigil

İstanbul, 17 Şubat 1976

Azizim Necati Zekeriya,

8 şubat tarihli mektubunu aldım. Son gelişindeki kısa beraberliğimiz (dostlarla paylaşılan beraberlik) iyi idi. Uzun süren veya ikili birlilikleri kaldırıamıyor, çabuk yoruluyoruz.

Selim İleri'nin Politika gazetesindeki yazısını ben de gördüm. Bu çok genç yazar, daha önce de Soyut dergisinde benim için, birkaç sayı süren bir değerlendirme yayınlamıştı. Şiirlerime karşı özel bir yakınlık duyması karşısında küçülüyorum: Yanlış olmasın, sevgisine sonradan pişman olmasın diye.

Şiir üzerine, insanın sebepsiz yalnızlıklar üzerine yazdıklarında seninle ortak görüşlerdeyiz. Şiirde kırk yılımı bu hiçlik duygusuyla savaşa yatırdım. Çağdaşı diyebilirsiniz bana. "Ne içindeyim zamanın / Ne de büsbütün dışında".²³ Ve sanat çoğul değil, tekil çabalar galiba. Bunu "Ring" şiirinde de belirttim sanırım: "Bir kişi ringde / Boğuşur çökgen / Karşında kimse."

Tan gazetesi hiç gelmedi, belki gelir daha. "Bayram Ziyareti"ni de sevmene sevindim. Biz oyuz işte. Ve dediğim gibi: "Hüzün, yalnız ozanların silâhi."

"Sevgilerde" kitabını (ilk on bir kitaptan seçmeler) bu mektupla postaya atıyorum, eline gececeğini umarım. Daha önce "Kareler Aklar" kitabı almıştin, değil mi?

Hani bana "Struga 1972" kitabı gelecekti. "Eski Toprak"²⁴ şirinin makedoncası var kitapta, demiştin. "Sevgilerde" kitabıının sonundaki bibliyografyaya eklenseydi, bir eksiklik giderilmiş olurdu. Fakat önemsiz; olmuş olmamış, ne fark eder?

Yengemiz hanıma, çocuklara saygılar, sevgiler. İki kızım, biri Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni, küçüğü Alman Lisesi'ni bitiriyorlar bu sene. Biz de karı koca; onlarla, hastalık larla, şiirle ve bezginlikle uğraşıp duruyoruz.

Bazı şeyler olmasa da oluyor. Olanların şerefine! Selâm ve sevgiler, soranlara, dostlara kezâ.

B. Necatigil

İstanbul, 18 Şubat 1976

Kardeşim Samim,²⁵

14 Şubat tarihli mektubunu aldım, hem ona, hem de "Sevgilerde"yi beğenmiş olmana sevindim. Baskı temiz, iyi de cilt biraz hantal ve kısa ömürlü değil mi? -- Ama ne yapalım, ya- yinevinin işine müdahale imkânsız. Ön ve arka kapağı bile gös- termeden bastılar.

Şimdi Doğan Hızlan'ın yönettiği bu Hürriyet Yayınları, bu "seçme şiirler dizisi"ni iki yıldır gerçekleştirecekti, hattâ ilk iki kitabı Dağlarca ve Ümit Yaşar Oğuzcan'dan almışlardı. Uzun süre beklettiler. Derken Doğan beni de kandırdı. Önce, doğrusu, istemedim. "Bunu yaşımasına koyun!" dedim. "Diranas, Dağ- larca, Oktay Rifat vb. altıncı yedinci olarak sıraya ben de gire- rim." dedim. "Dağlarca, Külebi, Cumali..." daha önce Seçmeler çıkardılar, Diranas'ın tek kitabı da yeni çıktı; seni istiyorlar!" ce- vabını aldım ve bu durumda, artık fazla direnenmenin âşık usan- diracak naz türünden olacağını düşünerek razı oldum. Manûsk- ri, temmuzda verildi, kitap ekim 75'te (ilk şiirimin yayınlanması- nin 40. yıldönümünde) çıkacaktı. Ama işte, şubat 76 başını bul- du çıkışı.

Kitabın sonuna o bibliyografyayı ben koymurdum, Samim! Bizler şimdije kadar, kitaplarımızın arka kapaklarına bile, eleş- tirmelerden övgü satırları aktarmadık. Bizden sonrakilerse bir ki- tap çıkarmaya kalktılar mı, kapağı en ucuz övgülerle karartıyo- lar (bazi hikâyecileri ve şairleri hatırla!). Artık şu kanya vardım ki, belli bir yaştan ve değer kabul ettirmeden sonra sanatçı, ken- di tedârikini gene kendisi görmeli. Biz öldükten sonra hangi me- raklı, üşenmeden, tek tek toplayıp ortaya çıkaracak bibliyografya- yı? Cahit Sıtkı ve Orhan Veli bibliyografyaları bile tam değil hâlâ. Her inceleme, listeye yeni bir şey ekliyor. Evet, bir gerçek: Had- dinden fazla alçakgönüllü olmanın kayıpları sonra sonra anlaşılı- yor ve acısı kalbe çoküyor. Boyuna hatırlatmak gerek kendimizi! Eskiden "arsızlık!" diye düşünürdüm, şimdi hak veriyorum, cid- den bir değeri olup da bunun bilinmesini isteyenlere. Çünkü para- zitler, yüzsüzler, herkesin ayrı bir yeri olan bir meydanı, tek başla- rına kaplamak, kapatmak sevdasındalar!

Şiir konusunda seçenekler (geçici kitap niteliğinde) mümkün de, hikâye ve roman yazarlarımızın tükenen eserlerinin yeniden yayınlanması için, yayımcıların eşref saatleri gerekli, ve "bütiin eserleri" dizilerinin yayınlanması ölümleri bekliyor. Bilgi Yayinevi'ndeki Adnan Veli'yi, Osman Cemal'i ve şimdi Halikarnas Balıkçısı'nı ve başkalarını düşün! O takdirde bile, çok kere bir kitap çıkarılıyor: Bütün Eserleri: 1, ve arkası nâdiren geliyor (Sait Fait ve Sabahattin Ali hariç tabii). Hayattakilerden Haldun Taner de öyle olmadı mı?

Samim, doğrusunu istersen, ben bu mektubu biraz da şunun için yazdım: O "Sevgilerde" kitabının sonuna, şairin sağlığında bir bibliyografya taslağı konmuş olmasını ayıplarsın sansıustum (kitaba da sırf bu bibliyografyanın konması için peki demiştim), ama sen de şu yukarıdaki düşüncelerimi paylaşıyorsun ki, "bibliyografya koymakla çok iyi ettin! diyorsun. Böylece bir tedirginliğim, bir utancım giderilmiş oldu, rahatladım. Yıllarca yerde sürüyüp durduğumuz göbeğimizi, biraz doğrulmak için, kendimiz kesmek zorundayız, ne yazık!

Eh, sana çoktanız yazamamıştım; bu vesile ile hem hasret gidermiş, hem de dertleşmiş oldum. Sevgiler, selâmlar, sağlık ve başarı dileklerimle.

B. Necatigil

İstanbul, 30 haziran 1976

Sayın Adalet Ağaoğlu,

8 haziran tarihli mektubunuzu aldım. Sözü geçen ansiklopedide dünya tiyatro yazarları içinden seçilmiş tek kadın oyun yazarı olarak gördüğünüz yanlışı üzerinde bu kadar hassasiyetle durmanız, elbet takdire değer bir dürüstlüğtür. Ama bunda sizin suçunuz yok ki! Hem ben o notu Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü'ne "Çatıdaki Çatlak / Sınırlarda" kitabınızın arka kapağından da almadım. Haberin verildiği gazete kesiği benedir.

Bir şıiri, bir hikâyesi nasılsa çevrilip de bir Batı dergisi köşesinde yer alan nice sanatçımızın gazete gazete, dergi dergi dolasııp başarı haberinin duyurulmasını ısrarla istemeleri karşısında, sizin öyle önemli bir ansiklopedide, Türkiye'den tek kişi de olsa, yer almanız az şey midir?

Her neyse! İsteğiniz, kismet olur da Sözlük yeni bir baskı yaparsa, maddenizden o kısmı çıkarmak suretiyle yerine getireceğimi bildirir, saygı ve selâmlarımı sunarım.

B. Necatigil

4.10.1976

Bay Cengiz Ülkerdoğan
Özel İşık Lisesi Almanca Öğretmeni
Teşvikiye
İstanbul

Sevgili Cengiz,

Gönderdiğin şiirleri okudum. Bu arkadaşının iyi şiirler yazabileceğini umuyorum. Kesik kesik yazıyor, çok yorulmuş da aralıklı soluk alır gibi yazıyor. Dikkat ediyor, ayıklıyor, yoğunlaştırıyor. Bunlar iyi yatırımlar. Yalnız fazla zihinsel. Almanların "Gedankenlyrik" dedikleri düşünce lirizmi, duygusal lirizmi aleylehine gelirse şiir, acemi ellerde çok katılaşır, tatsızlaşır.

Her şair kendi yolunu kendisi bulduğu, bulacağı için, geleceğini şairin kendisine bırak.

Yeni görevinde başarılar dilerim. Rahat bir vakit bulursam ararım, görüşürüz.

Selâmlar.

B. Necatigil

Beşiktaş, 8/9 ekim 1976

Osman Serhat Erkekli,
yeni kitabınızı aldım: Yalnızlığın Yedi Rengi.²⁶ Bu şimdiden, ne
zorlu ve zor bir içe çekilmedir. Şiir de öyledir: İçে çekilmelerden
gelen bir iç çekme, ve... okuyanı kendine çekış.

Bence, evet, zamansız bir intihardı 1) Dizgi Yanlısı Yok,²⁷ 2)
Fahişe ve Genelev Şiirleri²⁸ kitapları. Ve kendinizi "Düşünen Şiir
Akımın Öncüsü" olarak tanıtmamanız.²⁹ Zamansız intiharlar *idi*.

Siz, kendi şiirinize, asıl şiirinize bu yeni kitabınızda (Yedi
Renk'te) kavuştunuz sanırım; çok genç olmanızdan. - Açı bir
yalnızlık varsayıımı var bu şiirlerinizde (belki de: Açı bir yalnız-
lık gerçeği!). Okuyucuyu inandırmak kolay değildir, uzun bir
sure gereklidir. Ama ben, ilk okuyuşumda, özellikle: 13 eylül 75, 21
eylül 75, 23 Kasım 75, 17 mart 76, 5 nisan 76, 12 haziran 76, 2 ağus-
tos 76** tarihli (= başlıklı) şiirlerinizde gelişen kişiliğinizi kanıt-
layan başarılar gördüm. Kutlarım.

Ve sonra, başarı, sırsıklam olmalardadır. Bir gerçeği, bir
alıntıyazısını fena halde emmelerde. Şiir yağmurlarınız gür, şim-
şekli, verimli ve ... en önemlisi kalıcı, yâni işe yarar olsun!

Teşekkürler, selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 7.12.1976

Azizim Mustafa Şerif Onaran,

Duymuşsun, Ahmet Mithat Efendi'nin bir romanını günümüz türkçesine uyarladığımı, ve soruyorsun: "Bu çalışmaya neden gerekseme duydu? Ne gibi güçlüklerle karşılaşın? Yönetemin neydi?"

İlgine teşekkür ederim. Şiirlerim ve kendi radyo oyunlarım dışında, ben oldum olası, zaman çölünü birbirile ilgisiz görünen çabalarla aşmaya çalışmışdım. Aklım birdenbire bir şeye takılır; bir olanak, bir zorunluk çıkar karşıma, onu benimserim. Eh, artık birkaç ay kendime bir uğraş bulmuşumdur, güvence altındayımdır, elden geldiğince iyi sonuçlandırmaya bakarım o işi. Çünkü iş iştir ve yıkıcı, olumsuz olmamak şartıyla, her işin, kendi ölçülerini içinde, ayrı bir yararı vardır.

Ahmet Mithat Efendi de gün olmuş, kendine çekmiştir beni. Oyalar. Ondaki o hayal gücünü pek az yazarda buldum. Günü anlamak için geçmiş görmek de gerekiyor. Hem sonra, biliyor musun, gene zaman zaman, bugün biktiriyor beni. Değişiklik arıyorum, geçmişte neler yapmışlar, görmek istiyorum. Zaman silindirdi, ağır-katı üzerlerinden geçince bugünün sivrilikleri, tepeleri, dünden kalma belli belirsiz düzlikler boşluklar uzantısında, kimin ne kadar dikkatini, ilgisini çekebilir dersin? Edebiyatı cumhuriyetle, dil devrimiyle başlatmak gibi düşüncelere bağlı olanlarımız yanında, dünyu hatırlatanlar da çıkiyorsa, bu bir cinayet midir? Ahmet Mithat olsun, Aziz Efendi olsun, taşbasması halk kitaplarımı, divan şairlerimiz olsun, geçmişten yadigar pekçok şey, bende hep saygı, sevgi uyandırmıştır. Bağnaz, insafsız değilim, kesip atamam geçmişle aramdaki bağları.

Bu satırları, bana yönelttiğin "Bu çalışmaya neden gerekseme duydu?" sözünde gizli bir kücümseme hisseder gibi olduğum için yazdım. Aşırı alınganım belki, soruda bir ard niyet yoksa, bağışla!

Bir başkasının eserini yeni bir basıma hazırlamak, gerçekten zor bir iş. Osmanlıcadan çeviri, bir Batı dilinden yapılacak bir çeviriden daha çok güçlüklerle dolu. Değil yüz yıl, hattâ otuz, kırk yıl önce yazılmış türkçe bir eseri, bugüne uyarlamakta bü-

yük güçlükler olduğunu inkâr edemeyiz. Yıllar yılı edebiyat öğretilmenliği mesleğinde çalışmış bir kimsenin, eski bir metni saadeleştirirken, anıların ve çağrımların önlemelerini önleyebilmesi kolay olmuyor. Ben önleyemiyorum. Romanda “hürriyet, hür” kelimeleri geçiyorsa, bunları silip yerlerine “özgürlik, özgür” sözcüklerini koyamıyorum. Çünkü Namık Kemal'in “Hürriyet Kasidesi”ni, Tevfik Fikret'in “Fikri hür, vicdani hür... bir şairim”³⁰ misraını hatırlıyorum hemen, ve gönlüm elvermiyor. İçimde sanki Namık Kemal'i, Tevfik Fikret'i unutmuş olduğum duygusu, ezikliği. Elimin varmayışının bir sebebi de, bu kelimelerin bugün de yaşamakta olduklarını sanmamdır. Arap ve Fars dil kurallarına göre yapılmış tamlamaları çözüyorsunuz, bağfiillerle uzatılmış çaprazık cümleleri daha kolay anlaşılır biçimde sokuyorsunuz, ama kelime? Kelime dayatıyor çok kere. Sizden daha güçlü olduğunu kabul ettiriyor size ve ben bu emrin dışına çıkmıyorum.

Sonra her zaman söyleyirim: Bu biraz da kültür işidir, dünyu de bilmek zorundayız, aydın bir kişi olmanın içinde bu da var. Bu gün o dille yazmıyorsak, ki kendiliğinden bir gelişmenin payını da görmezden gelemeziz bunda, elbet o dille yazamıyorsak, o dili bilmek küllefetinden (küllefete!) kaytarmamız mı gereklidir?

Şuna da üzülüyorum: “Devrimci” bir yazar, kullanmak zorunda kaldığı ve aklınca köhne bulduğu bir kelimeyi hemen trınak içine alıyor, önüne de “eskilerin deyişyle” uyarısını koyuyor. Ne zaman, niçin, nelerden soğuruz; düşünmüyor bazı yazarlar. Söz gelişti, bugünün konuşma ve yazı dilinde “inkâr” yok da yalnız “yadsıma” mı var, dersin?

Ahmet Mithat Efendi, sürekli bir “telâfi” peşindeydi, Türk romanını Avrupa romanı düzeyine çıkarmak istiyordu. “Müşâhedât” romanı, onun, naturalist romana bizden verdiği ilk örnekti. Romanı bu yüzden seçtim.

Hazır, bana, bu mektubu yazmak fırsatını verdin, mecbur da ettin buna beni; “Müşâhedât” üzerine çalıştığını bir İstanbul-Ankara gezgininden duymuşsan, bari şunu da ben duyurayım sana:

Mithat Efendi'den sonra bir de İran romanı çevirdim (yaz ayları böyle geçti, Onaran!) On yıl var ki, merak eder dururdum

Sadık Hidayet'i. Beş on hikâyesini okumuştum, ordan bu merak. "Kör Baykuş" romanının Batı'da yankılar uyandırmış olduğunu da biliyordum (örn. *Meydan-Larousse Ansiklopedisi*, Bûf-i Kûr maddesi). Üç yıldır da elimin altındaydı almancası. Her şey bir vakti bekler. Çevirmem bu yaz aylarına kismetmiş, ve roman, birdenbire kendini çevirtti bana. Neden? Biraz da bir sıkıntıdan, bir içerdemeden dolayı. Şöyle ki: Latin Amerika'lardan bile romanlar çevrildi de, Balkan komşularımızı romanların arasında enine boyuna öğrendik de, Doğu'ya uzak kaldık hâlâ. Bir Mısır, bir Irak romanı, bir Kuveyt romanı var mı türkçede? Çağdaş bir İran romanı (Samed Behrengi'nin çocuk kitapları değil) yok türkçede. Bunu düşündüm, ve sınıf arkadaşlarım bilirler, fakültedeyken farsçam iyiydi. Gerçi araya yıllar girdi, ama almancası da elimin altındayken, neden geçiktirmeli bu işi, diye birden karar verdim. Aşka gelince cümle eksikler bitti.³¹ Birden şevke geldim. Kitabın ingilizcesini okumuş bir dostum da beni teşvik edince ve kitabı farsça aslını da bulup getirince seve seve yüklendim bu işi. Oturup çevirdim. İnanır misin, "Kör Baykuş"u çevirmek, Ahmet Mithat Efendi'nin "Müşâhedât"ını sadeleştirmekten daha kolay geldi bana. Çünkü burada elbet Sadık Hidayet'e de ihanet etmiyordum, elbet farsça ile ortak kelimelede dokunmuyordum, ama bağımsızlığım Ahmet Mithat'takinden daha geniş oluyordu. Mithat Efendi bir Türk yazarıydı, Sadık Hidayet bir İran yazarı.

Başını ağrattım. Merakını giderebildimse sevinirim. Sağlıklı esenlikler dilerim, kardeşim!

Behçet Necatigil

İstanbul, 7 Aralık 1976

Sevgili Necdet Tezcan,

2 eylül tarihli mektubuna bu karşılığı alınca şaşıracaksın! Çünkü kaç ay sonra. Öyleyim: bir gün bakıyorsun, mektup konusunda üç aylık işi birden yapıyor, ihmallerimi gecikmeli de olsa telâfi ediyorum. Hocanı öğrendin artık. Tavsiye ederim, sen de bana benze! Bu, içteki sevgilerin yok olduğunu göstermez çunkü.

Mektubundaki sorulara, kısmen cevap verebilirim: Şiirde bir "insan cevheri", bir "insan damarı" varsa, ister yerli olmuş, ister yabancı, o şiir her yerde yaştı birligi (Einfühlung) yaratır, duygusal ortaklığını sağlar. Yalnız bir millete özgü motif katılıkları bile insan sıcaklığında yumuşar. Biçim ataklıları bile, özde gerçek bir yaştı varsa, doğal karşılaşanır.

"Özgürlik, barış, bağımsızlık, devrim..." gibi sözcükler yok şiirlerinizde." diyorsun. Yok, olmaz da! Bu gibi güncel ve moda ve politik kavramların öz - şire bir şey ekleyeceğini sanmıyorum. Şiir ne nutuktur, ne protesto, ne politika. Çağdan, çevreden yakınımayı şiir, başka yollardan, sessizce hatırlatır. Elbette şair yaşadığı ortamı inkâr etmez, ama o ortama başkaldırması yaygarasız, dolayısıyla daha derinden ve düşündürücü olabilir. Sen katlanmalara bak! Hayat bizi, hacimleri daraltmaya zorluyor. Dağınıklık, disiplinsizliktir, kargaşadır. Yani demek istiyorum ki: Şiir, yoğunlaşmadır, biçim titizliğidir. Eski şairler (Yunus, Nedim, Yahya Kemal, Haşim vb.) bunu biliyorlardı.

Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

İstanbul, 9.12.1976

Sevgili Sabit,³²

Son mektubun 17 şubat 1976 tarihini taşıyor, sanırım ondan sonra haberleşmemiz aksadı. 20 ekimde, adres yanlışlığından ötürü gecikmeli bir tebrikini aldım, dün de Kurban bayramı do-layısıyla olanı. Teşekkürler.

O mektubunda, baharda İstanbul'a gelebileceğini, hattâ bir listedeki roman ve hikâye kitaplarını o zaman alacağını yazıyorum. Gelemedin galiba, ya da geldin de görüşmemiz nasip mi değilmiş?

Bu arada hakkında lutufkâr yazıların çıktı. Ben asıl bunlara teşekkür ederim. İlk yazını belki yayınlanmaz birinde diye, hem Soyut'a, hem Varlık'a yollamışsını! İkisinde de yayınlandı, hem de aynı ayda. Neyse, iki tarafın da bir tepkisi olmadı. Bu sabır-sızlığının böylece unutulup gitmesine hem senin hesabına, hem kendi açımdan sevindim. Belki söylenenler olmuştur, ama ben duymadım. Yalnız nasıl oldu da, Sevgiler'deki Doğan Hızlan'ın önsözünü Konur Ertop'a mal ettin, hâlâ hayretteyim.

Sonra Edip Cansever üzerine yazın çıktı Soyut'ta. Ben beğendim, Edip oyu çükkü. Edip'i gördüm, sordum, o mirin kırın etti, ki doğaldır.

Varlık Aralık 76 sayısı için Yaşar Nabi beye Hangi Han³³ şii-rimi bırakmış, yukarıya satış bürosuna çıkmıştım. Az sonra yukarı geldi Yaşar Nabi bey, ve ancak yıllar önce, Çevre kitabındaki Evler şiri için yaptığı bir şeyi tekrarladı: "Hangi Han çok gü-zel, çok!" dedi, kutladı beni. Yaşar bey, binde bir dışa vurur içinden geçenleri, doğrusu, gene, çok şaşırttı beni. Kim bilir, şiir o anda onun bir duyarlığına dokundu ki tutamadı kendini. Sonra beni tekrar aşağı, kendi odasına götürdü. Son yazını (aralık sayısında çıkan) okumamı istedı. Neden? diye sordum. Aman, rica ederim, ben o imzanın yazılarını bilirim, aleyhimde de olsa, basın! Çünkü bağınaz, kasıtlı, sekter değildir Sabit Kemal. Mu-hakkak övgüye değer yerler de bulmuştur Kareler-Aklar'da. - Pekâlâ benden günah gitti! dedi Yaşar bey. Gülüştük. Bu dedi-koduyu şunun için yazdım ki, Sabit, hemen bütün dergiler böyledir. Benimsedikleri sanatçıları küstürmekten çekinirler. Fakat

Yaşar Nabi bey bunu bana ilk kez yaptı (Yani hakkında yazılmış bir yazıyı gösterme işini, yayından önce gösterme işini ilk kez yaptı). Bu da gene o Hangi Han şiri şerefine oldu sanırım.

Sen bildiğinden şaşma, Sabit! Olumlu bir yoldasın, hoş bir yol bu, ayrıca. Bunca hazırlığını değerlendirmeyi sürdür! Biliyor, görüyorsun, eleştirme ve yorum adı altında ortaya konan enez, yüzeyde laf kalabalıklarını.

Yahu, Milliyet Sanat Dergisi'nde beni slogan şairi sayan sen misin, eşin mi? Bir keresinde Yüksel Pazarkaya da: "Türkiye'nin en sosyalist şairi sensin ya, sessizliğinden ve örtülerinden ötürü, kimse farkında değil; iyi yutturmuşsun kendini üstat!" demişti bana ve beni güldürmüştü. Ama ben, gerçekten, ancak mistik yapılı bir şiir emekçisiyim sadece, ve emin ol, fazlası da fazla ilgilendirmiyor beni. Bir çöl, bir boşluk duygusunu yaşıyorum boyuna.

İstediğin kitap, dergi vb. varsa yaz! İyisiniz ya? Sana ve gelinimize selâmlar. Görevlerinizde başarılar, gönlünüzce günler, esenlikler, sağlıklar dilerim.

B. Necatigil

11/12 nisan 1977

Sırgılı Edip Cansever,

Cuma gecesi (8 nisan 77) benim için sevda işe sergi gecesi idi adeta. Sevincimin serpin tileri sürüyor. - Sana o gece kitabın son bölümünde o anda beni yastırgatan bir iki nokta söylemde görüşlerimi belirtmek istedigimi söylememistim. Sözünde bulunuyor, sindi yağryorum.

Hos karsila, başısta!

Once anızın "öpüncü" misraç ya da ligationım: "Bir isteyelim istemeyelim sürüp gider bölece, - İtilazım "Bir isteyelim istemeyelim" söylenine dir. Bence lüguya için bile ağır bir bilesim bu. Süsin kaldırınamayacağı kadağın ahenk siz, hantul bir söyleyiş." "İsteyelim" dört Lecc, "istemeyelim" bes Lecc. Ritmik değil, kırak değil, ugur, yoncu, donuk. Ben olvam misraç söyle düzenlerdim: "iste, isteme türün gider bölece."

Ükinci bölümde 2. misrade ben "kalans" söyleğinin atardım, "gündü" 1. misradeki "numutmak" saptamasında "kalmanıslık" zaten var. Akyu ngatua, son bölümdeki

"yakins gibii" söylekleri işin de geçerdi. Bir kere, bu iki söylekte iki "z", iki "i" var ki bunlar birbirine yakın çıkıyor. "i" var ki belli biri ince iki resli. Yanlı, belli takdir, belli ince iki resli. Yanlı, belli takdir, belli ince iki resli. pes pes 187 denince, olunca tutuluk Japan dört "yakın-sesli". Ben olvam bu. Japan dört "yakın-sesli". Ve günler misraç da söyle kurardım: "Ve günler misraç da söyle kurardım: "Ve günler her biri bir silâh yankeesinda" — La La Ayle: "Ve günler her biri bir silâh yankeesyla."

Bu son bölümde (yani son iki misrade) üç kez "bir" gesiyor. Bu da sırin aleyhine değil mi? Sence? Son misraçın basındaki "bir" rutilsayıda misraçın bir kaybi olmaz,

aksine misra daha esneklesir, daha yaylanır,
hem böylede (senin pek hoşlanma ligin) halkın
sikti gelenegine de ($4+4+3$) yastanmış olurdu.
Son olarak, şiirin ilk misraına dönüyorum:
O misrade da "bir" kelimesi fazla bence.
Çünkü şairin bir görevi de, mecburiyet olmadıkça,
ayrı kelimecileri kullanmaktan kaçınmasıdır.
Kitaptaki halıyla bakınca, sırda eksiz, ekleş,
bileşik, sekiz yerde "bir"le karşılaşıyoruz.
Etip, sakin bu değerlimelerini bir ukaladık, bir
"haddi tecavüz" olarak alma! Bilirsin, her sair
"ben olsam"la, "bana kalısa" ya sağınarak
kendi bildığını okumaya, kabul ettirmeye kalkar.
Benim bu satırlarım, bir dostluğun güvenerek,
kendi görüşümü dile getirmek indece. Zaten bir
bir, bütünüyle biz olsak, başkasının sevgili, sizin
sevgili olurdu. Her sevgi kendimizle benzetmek
isterek farklılaşmalar, ayrılıklar olmaz da.
Ben son şiir nereinde duracağımı söylemiştim,
durdum, durmak ra bu.
Bütünüyle kitabıme tutdarım. Mektubumu
şerbetinse hemen yit, at! /sin mi yok, isimine
bakalım!
Sevgiler, sevamlar.

Everardi!

Sevgili Edip Cansever,

Cuma gecesi (8 nisan 77) benim için *Sevda ile Sevgi* gecesiymi
âdet. Sevincimin serpintileri sürüyor. - Sana o gece kitabı son
şîirinde o anda beni yadırgatan bir iki nokta üzerinde görüşle-
rimi belirtmek istedigimi söylemiştim. Sözümde duruyor, şimdi
yazıyorum. Hoş karşıla, bağışla!

Önce ansızın üçüncü misra'yı yadırgamıştım: "Biz isteyelim
istemeyelim sürüp gider böylece."³⁴ - İtirazım "Biz isteyelim is-
temeyelim" sözlerinedir. Bence düzayı için bile ağır bir bileşim
bu. Şiirinin kaldırılamayacağı kadar ahenksiz, hantal bir söyleyiş.
"İsteyelim" dört hece, "istemeyelim" beş hece. Ritmik değil, kır-
rak değil, uzun, yorucu, donuk. Ben olsam misra'şı söyle düzen-
lerdim: "İste, isteme sürüp gider böylece."

Ikinci bölümde 2. misradada ben "kalmış" sözcüğünü atar-
dım, çünkü 1. misradaki "unutmak" saptamasında "kalmamış-
lık" zaten var. Aynı uzatma, son bölümdeki "yankısı gibi" söz-
cükleri için de geçerli. Bir kere, bu iki sözcükte iki "ı", iki de "i"
var ki bunlar birbirine yakın çakaklı, biri kalın, biri ince iki ses-
li. Yani peş peşe söylenince, olunca tutukluk yapan dört "yakın
- sesli". Ben olsam bu misra'şı da söyle kurardım: "Ve çinler her
biri bir silâh yankısıyla."

Bu son bölümde (yani son iki misradada) üç kez "bir" geçi-
yor. Bu da şiirin aleyhine değil mi sence? Son misra'şın başında-
ki "bir" atılsaydı misra'şın bir kaybı olmaz, aksine misra daha es-
nekleşir, daha yaylanır, hem böylece (senin pek hoşlanmadığın)
halk şiirini geleneğine de (4+4+3) yaslanmış olurdu. Son olarak, şîirin
ilk misra'şına dönüyorum: O misradada "bir" kelimesi faz-
la bence, çünkü şairin bir görevi de, mecburiyet olmadıkça, aynı
kelimeleri kullanmaktan kaçınmasıdır. Kitaptaki haliyle bakın-
ca, şiirde eksiz, ekli, bileşik, sekiz yerde "bir"le karşılaşıyoruz.

Edip, sakın bu değişimelerimi bir ukalâlik, bir "haddi tecâ-
vüz" olarak alma! Bilirsın, her şair "ben olsam'a, "bana kalırsa"
ya siğınarak kendi bildiğini okumaya, kabul ettirmeye kalkar.
Benim bu satırlarım, bir dostluğa güvenerek, kendi görüşümü
dile getirmek sadece. Zaten bir şiir, bütünüyle biz olsak, başkası-

nın değil, bizim şiirimiz olurdu. Her şeyi kendimize benzetmek istesek farklılaşmalar, ayrılıklar olmazdı. Ben son şiir üzerinde duracağımı söylemiştim, durdum, durmaksa bu.

Bütünüyle kitabını kutlarım. Mektubuma içерledinse hemen yırt, at! İşin mi yok, işimize bakalım!³⁵

Sevgiler, selâmlar.

B. Necatigil

İstanbul, 8/9 Mayıs 1977

Azizim Ahmet Günbaş,

Bilmiyorum kimsiniz ve kaç yaşındasınız? (adınızı, yazılarını ve şiirlerinizi, öncelerden biliyorum tabii) -- Dönemeç'in Mayıs 77 sayısındaki "Şirerde kolaya kaçma" incelemenizi dikkat ve ibretle okudum, pek beğendim, sizi çok haklı buldum. Bu satırları, bu cesaretinizi tebrik için yazıyorum.

Şiirin (sağ/sol/şu/bu) her şeyden önce çiziktirme olmaması gerektiğini; dikkatli bir yatırım, kollama, istif ve çevresi şeyler olması gerektiğini ne güzel saptamışsınız! Yaşlılardan geçmiştir, gençlerin kulağına küpe olmalıdır! Çünkü niceleri ne çabuk ve ne kolay kararlıyor alkış kurumlarında. Oysa şiir bir çiledir ve hası ve akı gereklidir, akımlar ne olursa olsun!

Uyarmalarınızdan ders alacaklar çıkacaktır, çıkmalıdır; yoksa yanar, yatar şiir.

Görüşleriniz, yargılardınız benim de öteden beri düşündüklerimdi, inandıklarımı. Tebriklerimi kabul ediniz! Selâmlar, sevgiler ve hep böyle haklı, olumlu yazılar dilekleri.

Behçet Necatigil

İstanbul, 22/23 Ocak 1978

Azizim Abdülkadir Budak,

Süzgeçlerden geçmiş, arınmış, özlü-yoğun şiirlerinizden oluşan ilk kitabınızı (*Geçti İlkyaz Denemesi*) alalı epey oldu, teşekkürde gecikmemin nedeni iki aydır bir sözlükle uğraşa gelmemedir (*Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 9. baskı, şubat başında yayımlanacak). Bu yeni basımda sizin de olmanızı isterdim (Şiirleriniyi seviyorum, bırakmayın, sürdürün!). Şu var ki, kitabınız B harfi basıldıktan sonra çıktı. Ozanca, Hakimiyet Sanat³⁶ serüvenleriniz unutulmasın diye, Çağlıkasap³⁷ katabildim bu baskiya, ve hemen peşinden Hakimiyet Sanat da kapandı (Çağlıkasap maddesinde hâlâ çıkmakta olduğu basılı Hakimiyet Sanat'ın). Güzel, soylu bir girişimdi, neler pahasına çıkardınız ve kendinizi arka planlara aldınız, şurdan belli ki: A. Budak üzerine tek yaşam öyküsü notu çıkmadı 11 sayı süresince. - Neyse, siz şiirinizi sürdürün lütfen, ve günlükleriniz. - Bir de rica: Hakimiyet Sanat'ın 14. sayısı (Mart 1977) yok bende, kaldisa gönderir misiniz?

Koca Kayseri, yerel-edebiyat'sız mı kaldı şimdi? Üzüntülerimi bildirir, İlkyaz Denemesi'ne (Geçmesin, sürsün, çünkü sizin bir şiiriniz: "Bu yıl da giysileri /Yaprak ölülerinden /Güzün")³⁸ tekrar teşekkür ederim. Selâmlar, sevgiler.

B. Necatigil

Beşiktaş, 2/3 mart 1978

Genç ozan, Serhat Osman,³⁹

gecikmek bağışlanır, utancı içimizde sürmüsse. Yeni kitabını⁴⁰ alalı günler oldu, böyleyim, ya hiç cevap vermiyor, ya da çok sonra teşekkür ediyorum. Teşekkürler!

Adıma imzalarken, "ikinci kitabım" demişsin, önceleri inkâr neye yarar? Öncelerle varız, varırız. - Gülgün ile Nergis'i, Soyut'ta okuduğumda çok sevmiştüm. Kitabına bu adı verişin, bu şiri senin de candan benimsediğini gösterir. İyidir!

Ve kitabında bir de benim adıma bir şiir (sayfa 41). Öyledir, çok sapa halk kahvelerinde çok oturdum, ve şiir, zaman zaman oralarda buldu beni, düştü peşime. Düşmek dedim de: kimi zaman denk düştü gönlümce. Kimi zaman - adam sen de!

Ben bu teşekkür mektubunu, bendeki adreslerinden birine, bir eve yazıyorum. Her halde gene o evdesin. Eski evlerden kopmak - Yeniler ne getirir?

Bir gün ola ki karşılaşır, dertleşiriz. Önce şiir - ve sevgiler.

B. Necatigil

NOTLAR

- 1 Necatigil'in Joseph von Eichendorff'tan çevirdiği bu roman, *Bir Hayla-zin Hayatı* adıyla yayımlanmıştır.
- 2 Sedat Umran'ın ilk şiir kitabı (1949).
- 3 Erdal Öz.
- 4 Adnan Özyalçiner.
- 5 Hüseyin Cöntürk. Necatigil'in sözünü ettiği "yeni inceleme", Cöntürk'ün Haziran 1964'te çıkan *Behçet Necatigil ve Edip Cansever Üstüne* adlı kitabıdır.
- 6 Ergin Sander.
- 7 Schadenfreude: (Alm.) "Başkasının zarar görmesine sevinmek".
- 8 Hisar dergisi 1957-64 yılları arasında yayınına ara vermiştir.
- 9 Necatigil'in *Kapalı Çarşı* kitabında yer alan "Kır Şarkısı" şiiri.
- 10 Necatigil'in *Kareler Aklar* kitabında yer alan "İç Yapı" şiiri.
- 11 Aydın Hatipoğlu'nun üçüncü şiir kitabı (1968).
- 12 Aydın Hatipoğlu'nun ikinci şiir kitabı (1973).
- 13 Necatigil'in *Divançe* kitabında yer alan "Açık" şiiri.
- 14 Necatigil'in *Eski Toprak* kitabında yer alan "Geçim" şiiri.
- 15 Necatigil'in *Arada* kitabında yer alan "Kitaplarda Ölmek" şiiri.
- 16 Necatigil'in *Divançe* kitabında yer alan "Ring" şiiri.
- 17 Prof. Dr. H. Wilfrid Brands.
- 18 Verlorener Sohn: (Alm.) "Yitik Oğul".
- 19 Sabit Kemal Bayıldıran.
- 20 Necatigil'in *Divançe* kitabında yer alan "Daktilo" şiiri.
- 21 İbrahim Zeki Burdurlu.
- 22 Necatigil'in *Yaz Dönemi* kitabında yer alan "Solgun Bir Gül Dokunu-na" şiiri.
- 23 Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Ne İçindeyim Zamanın" şiirinden:
Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir ânnin
Parçalanmaz akışında.
(A. H. Tanpınar: *Şiirler*, YKY, 1999, s. 13)
- 24 Necatigil'in "Eski Toprak" adlı bir şiiri bulunamadı. Söz konusu şiir, *Eski Toprak* kitabının girişinde yer alan başıksız şiir olsa gerek.
- 25 Samim Kocagöz.
- 26 *Yalnızlığın Yedi Rengi* (1976).
- 27 *Dizgi Yalnız Yok* (1973).
- 28 *Fahişe ve Genelev Şiirleri* (1975).
- 29 Osman Serhat Erkekli, 1976'da üç arkadaşıyla birlikte *Düşiinen Şiir Aktımı / Kuramı ve Ürünleri* adında ve söz konusu akımın manifestosu nitelliğinde bir kitap çıkarmıştı.

- 30 Tevfik Fikret'in bir şiirinden:
Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir şairim
- 31 Yunus Emre'nin "Aşk gelicek cümle eksikler yiter" dizesine anıştırma.
- 32 Sabit Kemal Bayıldırın.
- 33 Necatigil'in *Beyler* kitabında yer alan "Hangi Han" şiiri.
- 34 Necatigil'in sözünü ettiği şiir şudur:

HER SEVDA

Her sevda başlangıçtır bir yenisine
Öteki başkaldırır daha bitmeden biri
Biz isteyelim istemeyelim sürüp gider böylece.

Baksak ki unutmuşuz günün birinde her şeyi
Ne o sevdalar, ne ölümsüz sözler kalmış
Toplasak toplasak hepsini işte
Onca sevda bir sevdayı yaratmış
Döner durur başımızın üstünde
Gözlerden ağızlardan saçlardan
Ellerden omuzlardan yapılmış bir hâle.

Ve çınlar herbiri bir silahın yankısı gibi
Bir yaşam boyu biz tetiği çektiçe.

(Edip Cansever: *Sevda ile Sevgi*, Koza Yayınları, 1977, s. 102)

- 35 Necatigil'in *Bile/Yazdı* kitabından (YKY, 1997, s. 19)
- 36 Abdülkadir Budak, Kayseri'de Mehmet Çağlıkasap ve birkaç arkadaşıyla birlikte önce *Ozanca*, o kapanınca da *Hakimiyet Sanat* adlarında iki edebiyat dergisi çıkarmıştı.
- 37 Mehmet Çağlıkasap.
- 38 Abdülkadir Budak'ın "Moda" şiiri:
Bu yıl da giysileri
Yaprak ölülerinden
Güzün
- (Abdülkadir Budak: *Geçti İlkyaz Denemesi*, Hakimiyet Sanat Yayınları, 1978, s. 21)
- 39 Osman Serhat Erkekli.
- 40 *Gülgün ile Nergis* (1977).

